B. z. 19. 6.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ.

Suomalaisen
Kirjallisuuden Seuran
Toimituksia.

19 Osa.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa,
1856.

Kornelios Nepos,

Jalojen sankarien elämäkertoja.

Suomentanut

K. M. Forsberg.

(Ynnä latinais-suomalaisen sanakirjan kanssa).

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa.
1856.

Imprimatur. *G. F. Aminoff.*

Ainehisto.

Siwu.

Esipuhe . . . . . 1.
1. Miltiades . . . . . 3.
2. Themistokles . . . . . 9.
3. Aristides . . . . . 17.
4. Pausanias . . . . . 18.
5. Kimon . . . . . 22.
6. Lysander . . . . . 25.
7. Alkibiades . . . . . 27.
8. Thrasybuulos . . . . . 36.
9. Konon . . . . . 39.
10. Dion . . . . . 42.
11. Iphikrates . . . . . 49.
12. Chabrias . . . . . 51.
13. Timotheos . . . . . 53.
14. Datames . . . . . 56.
15. Epaminondas . . . . . 65.
16. Pelopidas . . . . . 72.
17. Ageſilaos . . . . . 76.
18. Eumenes . . . . . 82.
19. Phokion . . . . . 92.

Siwu.

20. Timoleon . . . . . 94.
21. Kuninkaista . . . . . 98.
22. Hamilkar . . . . . 100.
23. Hannibal . . . . . 103.
24. Porcios Kato . . . . . 112.
25. Pomponios Attikos . . . . . 114.
Sanakirja . . . . . 131.

Esipuhe.

Attikos ystäväni! minä en epäile löytywän montakin, jotka pitäwät tämän laatuisia kirjoituksia halpoina eikä kyllin soweliaina ylimpien miesten luonnekertoihin, kun muka lukewat kerrotuksi, kuka Epaminondalle soitannon opetti, taikka awuihinsa luetuksi, hänen näsysti tanssineen ja taitawasti soittaneen huilua. Mutta ne owat enimmiten niitä, jotka, Greekan kirjallisuutta tuntematta, eiwät pidä mitään oikiana, paitsi mikä sopii omiin tapoihinsa. Jos olisiwat tulleet tietämään, etteiwät samat asiat ole kaikkien mielestä kunniallisia tai häpiällisiä, waan että kaikki on arwattawa esiwanhempain sääntöjen mukaan, niin eiwät ihmetteliśi, että me, Greekalaisten awuja kertoissamme, myös olemme seuranneet heidän tapojansa. Sillä Kimonille, Athenilaisten ylhäisimmälle miehelle, ei ollut häpiäksi, että hänellä oli sisarpuolensa waimona, kun muka kansalaisensa pitäwät sitä asetusta. Ja se on toki meidän tapaimme jälkeen häpiällinen työ. Greekassa luetaan nuorukaiselle kunniaksi, että hänellä on mitä useimmat rakastajat. Lakedaimonissa ei ole yhtäkään niin jalosukuista leskeä, ettei se menisi rahalla tilatulle aterialle *). Koko Greekassa oli isoksi kunniaksi julistettaa woittajaksi Olympiassa, ja että astua edes näyttelyspaikassa, ja olla kansalle katselukseńa, ei ollut niissä kansoissa kenellekään häpiäksi. Jotka toki kaikki meillä pidetään osittain paha-

*) Wanhempien lukulaatujen mukaan: joka ei maksoa wastaan astuisi esiin näytelmä-kentäreellä.

nimellisinä, osittain kehnoina ja siweydestä kaukaisina. Sitä wastaan on monta, meidän tapaimme mukaan siiwoa, joita heissä katsotaan häpiällisiksi. Sillä kuka Ruomalaisista häpee wiedä waimonsa pitoihin, taikka kenen emäntä eikö asu huoneen parhaassa tuwassa ja käy isoissa seuroissa? Joka Greekassa on wallan toisin. Sillä häntä ei wiedä muiden kuin lankojen kestinkiin, eikä asu muualla, kun huoneen sisimmässä osassa, jota kutsutaankin naistuwaksi, ja jonne ei kukaan pääse, jos ei ole likisukuinen. Mutta näitä enemmältä selittelemästä estää seki kirjan koko, että kiire niitä kertomaan, joita olen alkanut. Käydään siis aiottuun työhön ja kerrotaan tässä kirjassa jalojen sotapäällikköjen elämästä.

1. Miltiades.

1 Luku. Athenilainen Miltiades, Kimonin poika. Koska tämä, sekä sukunsa wanhuuden, että esi-isiensä kunnian ja oman siweytensä puolesta, yksin oli kaikista loistawin, ja myös oli siinä iässä, että kansalaisensa jo taisiwat, ei ainoastaan toiwoa hänestä hywää, waan myöskin luottaa hänen senlaisena pysywän, kun hänen oliwat tutuksi nähneet; niin tapahtui, että Athenilaiset tahtoiwat lähettää siirtolaisia Chersonesoon. Kun sitä lajia wäkeä oli suuri luku ja monta pyrki osalliseksi tähän muuttamiseen, niin lähetettiin niistä walitut miehet Delphiin neuwoa anomaan ja kysymään Apollolta ketä he parhaiten pitäisiwät johdattajananaan. Sillä niitä maakuntia hallitsiwat silloin Thrakialaiset, joiden kanssa oli sota-aseilla otteleminen. Näille neuwon kysyjille määräsi Pythia sanan selwästi, että ottaisiwat Miltiaden päämiehekseensä; sillä sen tehtyä onnistuisi alkeensa. Tämän ennustuksen mukaan lähti siis Miltiades laiwastolla, walitun sotajoukon kanssa Chersonesoon, ja kun hän Lemnoon päästyänsä, tahtoi saattaa sen saaren asukkaat Athenilaisten waltaan, ja siis oli waatinut, että Lemnolaiset tekisiwät sen mieltämielin, niin ne wastasiwat pilkaten sitte sen tekewänsä, kun hän ensin, kotoa purjehtien laiwoilla, tulisi Lemnoon pohjatuulella. Sillä tämä, pohjaisesta käywä tuuli on wastainen Athenista Lemnoon kulkewille. Miltiades, jolla ei ollut aikaa wiiwytellä, käänsi kulkunsa sinne, jonne aikoikin, ja tuli Chersonesoon.

2. Siellä wähään aikaan muukalaisten joukot hajotettua ja woitettuansa koko sen maakunnan, jota pyysikin, warusti soweliaat linnapaikat, asetti myötänsä tuodun wäestön tilukselle ja rikastutti sitä taajoilla ryöstöretkillä. Ja siinä asiassa auttoi häntä onni yhtä paljo, kun ymmärryskin. Sillä sitte, kun sotawäkensä miehuuden kautta oli woittanut wihollisten joukot, niin sääti hän kaikki asiat warsin hurskaasti ja päätti itsekin jäädä sinne asumaan; sillä hän oli niiden parissa kuninkaan arwosta, waikka oli nimeä wailla. Eikä hän sitä saanut enemmän wäkiwallan, kun hurskauden kautta. Ja sentäänkin teki hän palweluksia Athenilaisille, joiden seasta oli lähtenyt. Josta siis tapahtui, että sai pitää alinomaisen wallan, ei wähemmin niiden suosiosta, joilta oli lähetetty, kun niiden, joiden seurassa oli lähtenyt. Chersoneson tällä tawalla järestykseen saatuansa, palasi takasin Lemnoon, ja waati suostumisen mukaan, heitä antamaan kaupungin hänelle. Sillä he oliwat sanoneet antawansa, kun hän kotoa lähtein pohjatuulella tulisi sinne; ja nyt hänen oli kotonsa Chersonesossa. Waikka asia oli käynyt wastoin luuloansa, niin ei Karialaiset, jotka silloin Lemnossa asuiwat, toki tohtineet wastustaa, kun oliwat joutuneet kiinni ei oman sanansa, waan wihollisten onnen kautta, ja muuttiwat saaresta pois. Samalla onnella saattoi myös ne toiset saaret, joita kutsutaan Kykladeiksi, Athenilaisten waltaan.

3. Samaan aikaan päätti Persian kuningas Dareios, saatettuansa sotajoukon Aasiasta Euroopaan, ruweta sotaan Skythialaisia wastaan. Rakensi siis sillan Isteri kymen ylitse, siitä wäkensä poikki wiedä. Sen sillan wartiaksi jätti, itse poisollessansa, ne ruhtinat, jotka oli tuonut kansansa Juoniasta ja Aioliasta, ja joille jokaiselle oli antanut alinomaisen wallan samain kaupunkien yli. Sillä niin uskoi hän helpommin pysyttää wallassansa Aasian asukkaat, jotka Greekan kieltä puhuiwat, että

antoi kaupungit warjeltaa ystäwillensä, joille, hänen kukistettuansa, ei jäisi mitään menestyksen toiwoa. Niiden luussa, joille se wartioitseminen uskottiin, oli silloin Miltiades. Kun nyt taajat sananjaattajat ilmoittiwat Dareion käywän pahasti ja että Skythialaiset ahdistiwat häntä, niin Miltiades kehoitti sillan wartioita, etteiwät päästäisi onnen antamaa tilaisuutta Greekan maata wapahtaaksensa. Sillä jos Dareios hukkuisi sen wäestön ynnä, jonka oli wienyt myötänsä, niin ei ainoasti Euroopa olisi hädättä, waan myös ne, sukuansa Greekalaiset, jotka asuiwat Aasiassa, tulisiwat wapaaksi Persialaisten wallasta ja waarasta. Ja se oli helppo tehdä. Sillä kuninkaan täytyi, sillan hajotettua, muutamaan päiwään hukkua, tahi wihollisten miekan alla, tahi puutteesta. Kun useimmat oliwat tähän neuwoon suostuneet, niin Miletolainen Histiaios esteli sitä tapahtumasta, sanoen, ettei sama asia hyödytä niitä, joilla on yliwalta, ja yleisöä, sillä heidän oma hallituksensa luottihe Dareion waltaan; ja sen kukistettua he itse ajettaisiin wallastansa pois, sekä rankaistaisiin kansalaisiltansa. Sentähden sanoi olewansa niin erillään toisien tuumasta, ettei pitänyt mitään niille sen hyödyllisempänä, kun että tueta Persian kuningasta. Kun nyt useimmat seurasiwat tämän neuwoa, niin Miltiades, joka ei epäillyt neuwonsa tulewan kuninkaan korwiin, kun niin monet sen tiesiwät, jätti Chersoneson, ja muutti takasin Atheniin. Waikka ei hänen neuwonsa pääsyt wallalle, on se toki suuresti kiitettäwä, koska hän halasi enemmän yhteistä wapautta, kun omaa waltaansa.

4. Mutta Dareios kun oli palannut Euroopasta Aasiaan ja kun ystäwänsä kehoittiwat häntä saattamaan Greekan waltaansa, niin kokosi hän wiisisata-alukisen laiwaston ja pani sen päämiehiksi Datin ja Artaphernen, myös antoi hän niille jalkamiestä kaksisataa- ja hewosmiestä kymmenen-tuhatta, lykäten syyksi olewansa Atheniläisille siitä wihaisen, että Juonialaiset niiden awulla oli-

wat walloittaneet Sardin ja tappaneet hänen warustuswäkensä. Nämät kuninkaan sotapäämiehet kuin oliwat laskeneet laiwaston Euboiaan, ottiwat tuota pikaa Eretrian ja lähettiwät Aasiaan kuninkaalle kaikki wangitetut asukkaat sitä kansaa. Sieltä lähestyiwät Attikaa ja weiwät sotajoukkonsa Marathonin tanterelle. Se on kaupungista noin kymmenen tuhatta askelta. Pelästyksissä tästä niin läheisestä ja suuresta melskeestä, eiwät Athenilaiset pyytäneet apua mistään muualta kun Lakedaimonilaisilta ja lähettiwät Spartaan Philippiden (joka oli sitä lajia juoksijoita, kut kutsutaan päiwäjuoksijoiksi) ilmoittamaan kuinka nopiata apua tarwittiin. Mutta kotona walitsiwat kymmenen esimiestä sotawäkeä johdattamaan, ja niissä Miltiaden. Näiden kesken tuli iso riita, josko suojeleisiwat muureilla, eli menisiwät wihollisia wastaan ja koittelisiwat tappelussa. Miltiades yksin wäitti sangen kiiwaasti, että mitä pikemmin tehtäisiin leiri. Kun se olisi walmis, niin sekä kansalaisille tulisi uskallus, kun näkiwät, ettei oltu epätoiwossa miehullisuudestansa; ja wihollliset tulisiwat samasta syystä hitaammaksi, kun huomaisiwat, että heitä wastaan tohdittiin sotia niin wähällä wäestöllä.

5. Tähän aikaan ei mikään kansakunta ollut Athenilaisille awuksi, paitsi Plataialaiset. Ne lähettiwät tuhannen sotamiestä. Heidän tulonsa kautta tuli siis täyteen kymmenentuhatta warustettua, joka sotajoukko paloi ihmeellisestä tappelun halusta. Siitä tapahtui että Miltiades woi enemmän, kun wirkaweljensä. Sillä hänen arwoltansa waikutettuna weiwät Athenilaiset sotawäkensä kaupungin ulkopuolelle ja tekiwät leirin sopiwaan paikkaan. Sitten seuraawana päiwänä, sotariwit asetettua wastatusten wuorien juurille, alettiin tappelu suurella nerolla, uuden juonen kautta. Sillä monessa kohden oli kaadettu puita siinä aikomuksessa, että sekä wuorien korkeudelta suojeltaisiin ja että wihollisen ratsuwäki estettäisi puukaadokselta heitä paljoudellansa saartamasta. Waikka Datis näki

paikan wäellensä sopimattomaksi, mieli hän kuitenki tapella, luottaen wäkensä lukuun, sitä enemmin, kun katsoi hyödylliseksi otella ennenkun Lakedaimonilaiset tulisiwat awuksi. Sentähden wei esiin satatuhatta jalkamiestä ja kymmenentuhatta hewosmiestä ja pani tappelun alkuun. Siinä oliwat Athenilaiset urhollisuudessa niin paljolta ylemmät, että löiwät pakoon kymmenkertaisen wihollis-lu'un, ja pelottiwat sen niin, ettei Persialaiset enää pyrkineet leiriin, waan laiwoihin. Sitä tappelua ei wielä ole yksikään jalompi. Sillä ei wielä koskaan ole mikään niin pieni wäestö sortanut niin suuria woimia.

6. Tähän ei näytä sopimattomaksi kertoa, minlainen palkinto tästä woitosta annettiin Miltiadelle, jotta sitä paremmin taidetaan ymmärtää kaikkien kansawaltojen olewan samaa luontoa. Sillä samaten kun meidän kansamme kunnianosoitukset muinoon oliwat harwat ja wähäiset ja siitä syystä kehuttawat, mutta nyt ylenpalttiset ja arwottomat; niin näemme ennen Athenilaisillakin olleen. Sillä tälle Miltiadelle, joka pelasti Athenin ja koko Greekan maan, annettiin semmoinen kunnianmerkki, kun Marathonin tappelu kuwailtiin siihen käytäwään, jonka nimi on Poikile (kirjawa), että kymmenen päämiehen joukossa hänen kuwansa pantiin esimmäksi, ja että hän kehoitti sotijoita ja alkoi tappelun. Se sama kansakunta määräsi, sittekun oli saanut isomman wallan ja tullut pilatuksi wirkamiesten tuhlauksen kautta, kolmesataa kuwaa Demetrios Phalerolaiselle.

7. Tämän tappelun perästä antoiwat Athenilaiset, samalle Miltiadelle seitsenkymmenisen laiwaston, ahdistaaksensa sodalla niitä saaria, jotka oliwat muukalaisia auttaneet. Siinä wallassa ollessansa palautti hän monet wäkisin welwollisuuksiinsa, walloitti muutamat ylläköllä. Kun niiden seassa ei saanut warojansa ylpeilewää Paron saarta puheella suoritetuksi, laski hän wäkensä laiwoista maalle, sulki kaupungin warusteilla ja esti kaikesta

tarwetuonnista: sitten, rynnäkkö- ja kilpikatosten laadittua, lähestyi muuria likemmäksi. Kun jo juuri oli kaupungin ottamaisilla, niin syttyi, tiesi mistä tapauksesta, kaukana mannermaalla olewa metsä, joka näkyi saareen, yönaikana palamaan. Niin pian kun kaupunkilaiset ja piirtäjät näkiwät sen leikin, tuli kumpaistenkin mieleen, että se oli kuninkaan laiwawäeltä annettu merkki. Josta tapahtui että sekä Parolaiset pelästyiwät antaumasta ja Miltiades, waroen, ettei waan kuninkaan laiwasto olisi tulossa, pani walkeen jo walmiisiin saarroskoneisiin ja palasi Atheniin yhtä monella laiwalla, kun oli lähtenytkin, kansalaistensa suureksi mieliharmiksi. Häntä syytettiin siis petoksesta, niinkun muka olisi, taitaissaan Paron walloittaa, kuninkaalta lahjoilla wieteltynä, luopunut puolitekosista töistä. Hän sairasti siihen aikaan niitä haawoja, kun oli saanut kaupunkia sotiessansa. Kun siis ei itse tainnut wastata puolestansa, niin weljensä Tisagoras walwoi hänen asiaansa. Jutun tutkittua wapautettiin hän hengen rankaistuksesta ja tuomittiin rahasakkoon; ja se arwattiin wiiteenkymmeneen talentiin, joka kustannus oli pantu laiwaston rakentamiseen. Kun hän siihen nykyyn ei woinut maksaa tätä rahaa, niin pantiin julkiseen wankiuteen, jossa lopetti päiwänsä.

8. Waikka hänen päällensä kannettiin Parolaisesta rikoksesta, niin oli toki tuomioon toinen syy. Sillä Athenilaiset pelkäsiwät kaikkien kansalaistensa waltaa, sentähden että Pisistratos muutamia wuosia ennen oli ollut yksiwallassa. Miltiades, joka oli paljo harjauntunut sekä sota- että kotiwiroissa, ei näyttänyt taitawaksi olla itselömiehenä, olletikkin kun näytti tottumisestakin wallan himoon wedetyksi. Sillä kaikki ne wuodet, kun oli Chersonesossa asunut, piti hän yhtenänsä hallitusta ja kutsuttiinkin yksiwaltiaaksi, mutta hurskaaksi. Sillä hän ei saanut sitä wäkiwallalla, waan omaistensa tahdosta, ja oli pitänyt sitä waltaa hywyydellä. Mutta wapauteen

tottuneissa waltakunnissa sekä pidetään, että kutsutaan kaikki tyranneiksi, joilla on alinomainen mahti. Muutoin oli Miltiadella sekä mitä suurin siwistys, että ihmeellinen ystäwällisyys, jottei niin alhaista ollut, etteikö pääsyt sen puheille; iso arwo kaikissa kansakunnissa, jalo nimi, sangen suuri maine sotatoimista. Näitä katsoen tahtoi kansa ennen häntä wiattomana rankaistuksi, kun itse kauemmin olla pelossa.

---

2. Themistokles.

1. Athenilainen Themistokles, Neoklen poika. Tämän ensinuoruuden wiat tuliwat parannetuksi kelpo awuiksi; niin ettei ketäkään pidetä häntä parempana, harwat arwataan wertaisiksikaan. Mutta päästä on alkaminen. Isänsä Neokles oli jalosukuinen. Se otti Acharnan kansasta waimon, josta syntyi Themistokles. Kun hän ei ollut oikein otollinen wanhemmillensa, koska sekä eleli joksikin irstaasti, eikä pitänyt waaria omaisuudestansa, niin isänsä teki hänen perinnöttömäksi. Tämä häwäistys ei sortanut häntä, waan ojensi. Sillä hän ymmärsi ei saawansa sitä poistetuksi ilman suurimmatta ahkeruudetta, ja antausi sentähden kokonansa waltakunnan toimille, palwellen tyystemmin ystäwiänsä ja omaa mainettansa. Hän oleskeli paljon erityisoikeuksissa, käwi usein kansan kokouksissa; ei yhtäkään tärkeämpää asiaa neuwoteltu ilman hänettä, ja hän huomasikin wäleen mitä tarwe waati ja selitti sen helposti puheella. Eikä ollut wähemmin altis asioita toimittaissakaan, kun niitä miettiessä; sillä hän arwasi (niinkuin Thukydides sanoo) sen aikuiset mitä oikeimmin, ja ennusti tulewat mitä sukkelammin. Josta tapahtui että wähään aikaan tuli kuuluisaksi.

2. Mutta ensi askeleensa julkista wirkaa hakeissa astui hän Korkyran sodassa; jota pitämään hän tehtiin

kansalta päämieheksi, ja saattoi waltakunnan turwakkaammaksi, ei ainoastaan paraikaa olewassa sodassa, waan myös jälkeiseksikin ajaksi. Sillä kun yhteinen raha, joka tuli wuorikaiwoksista, wuosittain loppui wirkamiesten tuhlaamisen kautta, niin hän maanitti kansaa, että sillä rahalla rakennettaisiin satapursinen laiwasto. Sen pian walmistettua, sorti ensin Korkyralaiset ja saattoi sitten, meriroswoja ahdistamalla, meren luotettawaksi. Jonka kautta sekä toimitti Athenilaisille waroja, että myös teki ne hywin tottuneiksi laiwa-sotaan. Kuinka suureksi hyödyksi se oli koko Greekan maalle, tuli Persialaisessa sodassa ilmi, kun Xerxes sekä main että merin alkoi sodan koko Euroopaa wastaan, niin suurilla joukoilla, ettei semmoisia ole ollut kelläkään, ei ennen eikä myös jälkeenpäin. Sillä hänen laiwastonsa piti tuhannen ja kaksisataa sotaalusta ja sitä seurasi kaksituhatta kuormalaiwaa. Maiset sotajoukot taas oliwat seitsemänsataa tuhatta jalkamiestä ja neljäsataa tuhatta ratsastajaa. Kun nyt sanoma tämän tulosta oli tuotu Greekaan ja sanottiin sen enimmästi Athenilaisia tawottawan, Marathoni-tappelun tähden; niin he lähettiwät Delphiin kysymään neuwoa kuinka asiansa käyttäisiwät. Pythia wastasi neuwottelewille, että warustaisiiwat puisilla muureilla. Kun ei yksikään ymmärtänyt, mitä tämä wastaus tarkoitti, niin Themistokles uskotutti Apollon neuwon olewan, että weisiwät itsensä ja omaisensa laiwoille; jumalan muka sitä puumuuria tarkoittawan. Sen neuwon nähtyä otolliseksi, lisäsiwät entisiinsä yhtämonta kolmisoutoista laiwaa ja saattoiwat kaiken omaisuutensa, mitä waan liikuttaa taidettiin, osittain Troizeniin, osittain Salamin saareen; antoiwat linnan ja pyhät toimitukset pappien ja erästen wanhuksien haltuun; muun kaupungin jättiwät autioksi.

3. Hänen neuwonsa oli useimmille kansakunnille wastamielinen, ja niitä miellytti paremmin sotia maalla. Sentähden lähetettiin Lakedaimonin kuninkaan Leonidan kanssa

walitut miehet Thermopyliä walloittamaan ja estämään muukalaisia etemmä kulkemasta. Nämä eiwät kestäneet wihollisten rynnäkköä, waan hukkuiwat niillä tienoin kaikki. Mutta Greekan yhteinen kolmisata-alukfinen laiwasto, jossa kaksisataa oli Athenilaisten, yhtyi ensikerran tappeluun kuninkaan meriwäen kanssa Artemision luona, Euboian ja mannermaan wälillä. Sillä Themistokles haki ahtaita paikkoja, ettei tulisi ympäritetyksi paljoudelta. Ehkä kyllä siitä pääsiwät tasatappelulla, niin eiwät toki tohtineet wiipyä siinä, kun muka oli pelättäwä, että, jos yksi osa wihollislaiwoista olisi kiertänyt Euboian, he tulisiwat ahdistetuksi kaksipuoliselta hädältä. Josta tapahtui, että lähtiwät Artemisiosta ja laskiwat laiwansa Salamin saaren luokse, Athenin wastapäätä.

4. Mutta Xerxes kun oli Thermopylin woittanut, kulki kaupunkia lähemmäksi, ja kun ei sitä kukaan puolustanut, häwitti hän sen tulipalolla, murhattuansa papit, jotka löysi linnasta. Kun laiwawäki, tästä sanomasta pelästynynnä, ei uskaltanut pysyä, ja enimmät kehoittiwat jokaista lähtemään kotiinsa ja puolustaimaan muureilla; niin Themistokles yksin oli sitä wastaan ja sanoi heidän, kaikkien koossa ollen, olewan wihollisten wertaiset, mutta hajalla wäitti hukkuwiksi. Sen tapahtuwaksi wakuutti myös Lakedaimonilaisien kuninkaalle Eurybiadelle, joka silloin oli ylimmäisenä johdattajana. Kun ei sitä woinut tahtonsa mukaan waikuttaa, niin lähetti sen orjistansa, jota piti uskollisimpana, yöllä kuninkaan luokse, sille itsepuolestansa ilmoittamaan, että wihollisensa oliwat pakenemaisilla. Ja jos ne nyt pääsisiwät erountumaan, niin hänen olisi suurempi waiwa sotaa lopettaa, ja menisi enempi aikaa, kun täytyisi niitä yksitellen ahdistaa; jos taas oitis käwisi kimppuun, niin niiden olisi kaikkinansa sortuminen. Tämä tarkoitti sitä, että kaikki, wastoin tahtoansa pakotettaisi tappelemaan. Sen asian kuultua alkoi muukalainen, ei kuullen siinä mitään wilppiä olewan, seu-

raawana päiwänä tappelun, itsellensä mitä huonoimmalla, wihollisille sen sijaan mitä sopiwimmalla paikalla, niin ahtaassa merisalmessa, ettei laiwojensa paljous tainnut lewittäidä. Hän tuli siis woitetuksi pikemmin Themistoklen nerollisuuden, kun Greekalaisien aseitten kautta.

5. Waikka nyt muukalainen oli onnettomasti asiansa toimittanut, oli hänellä kuitenki niin suuret jätteet joukoistansa, että niilläkin olisi tainnut sortaa wihollisensa. Hän karkotettiin toki siltä kannalta. Sillä kun Themistokles pelkäsi hänen pitkittäwän sotimista, niin antoi hänelle sen tiedon, että hankittiin hajottaa se silta, jonka oli tehnyt Hellesponton poikki ja niin sulkea häntä Asiaan palaamasta. Sai myös hänen sen uskomaan. Sentähden palasi hän Asiaan wähemmässä kolmekymmentä päiwää, samaa tietä jota oli matkustanut kuusi kuukautta, ja luuli itsensä Themistoklelta ei woitetuksi, waan pelastetuksi. Niin wapahdettiin Greekan maa yhden ainoan miehen älyn kautta ja Asia waipui Euroopan alamaiseksi. Tämä on toinen woitto, jota taidetaan werrata Marathonin woittoon. Sillä samalla lailla woitettiin Salamissa wähällä laiwa-lu'ulla suurin laiwasto mitä ihmiset muistawat.

6. Suuri oli Themistokles tässä sodassa, eikä sen huonompi rauhassakaan. Sillä kun Athenilaiset pitiwät Phaleroa walkamanansa, joka ei ollut iso, eikä hywä, niin perustettiin hänen neuwosta Piraion kolminainen walkama, ja se ympärytettiin muureilla, jotta tuli arwossa kaupungin wertaiseksi, hyödyn puolesta siwuttikin. Se sama uudisti myös Athenin muurit omalla isolla waarallansa. Sillä kun Lakedaimonilaiset muukalaisien käymisistä oliwat saaneet sopiwan syyn sanoaksensa, ettei Peloponneson ulkopuolella tarwittaisi pitää mitään kaupunkia, jottei olisi linnoituspaikkaa wihollisten hallita; niin kokiwat estää Athenilaisia rakentamasta. He tarkoittiwat toki sillä wallan toista, kun mitä näyttää tahtoiwat. Athenilaiset oliwat muka kahdella woitollansa, Marathonin ja Salamin,

kaikissa kansoissa saaneet niin suuren kunnian, että Lakedaimonilaiset ymmmärsiwät saawansa niiden kanssa riidan yliwallasta, josta syystä tahtoiwat niitä olemaan niin heikkoina kuin suinkin. Mutta kun sitte kuuliwat muuria warustettawan, paniwat lähetysmiehet Atheniin, joiden piti kieltämän sitä tapahtumasta. Niiden läsnä ollessa luopuiwat Athenilaiset ja sanoiwat lähettäwänsä heille siitä asiasta lähetysmiehiä. Tämän lähetyksen otti Themistokles toimittaaksensa, meni ensiksi yksin ja sääti, että toiset lähettyläiset sitte lähtisiwät, kun muurin korkeus näkyisi kyllin nousneeksi, ja että sillaikaa kaikki, sekä orjat että wapaat tekisiwät työtä, eiwätkä säästäisi mitään paikkaa, oli se pyhitetty tai pyhittämätöin, erimiehen eli yhteinen, waan jokaalta kokoisiwat mitä näkiwät soweliaaksi linnoittamiseen. Josta tapahtui, että Athenilaisten muurit oliwat tehdyt kirkoista ja hautakiwistä.

7. Mutta Themistokles, tultuansa Spartaan, ei tahtonut mennä wirkamiesten luokse, ja koitti waan, että aika kuluisi mitä pisimmällä, pistäen syyksi wirkakumppania odottawansa. Kun Lakedaimonilaiset walittiwat työn sentäänkin menewän menojansa ja hänen kokewan salata sitä heiltä, niin sillaikaa tuliwat toisetkin lähettyläiset. Niiltä kuultuansa, ettei paljon puuttunut linnoituksesta, meni hän Lakedaimonilaisten ephorosten luokse, joilla oli ylin walta, ja wäitti siellä heille saatetuksi wäärät sanomat; josta syystä olisi sopiwa lähettää Atheniin kelpoja ja jalosukuisia miehiä, joita taidettiin uskoa, asiaa tutkimaan, sen ajan saisiwat pitää hänen panttina. Hänelle tehtiin mielikse ja kolme lähettyläistä, joilla oli ollut yleimmiä wirkoja, pantiin menemään Atheniin. Niiden kanssa käski Themistokles omat kumppaninsa menemään, ja sanoi heille edeltäkäsin, etteiwät laskisi Lakedaimonilaisten lähettyläisiä, ennenkun hän itse oli päästetty. Ja kun ajatteli niiden joutuneen Atheniin, meni hän Lakedaimonilaisen wirkakunnan ja ephorosten luokse ja tunnusti niille warsin wa-

paasti, että Athenilaiset, hänen neuwostansa (ja minkä yhteisestäkin kansain oikeudesta saattoiwat tehdä), oliwat muurilla aidanneet yhteiset jumalansa ja isänmaan- sekä huoneenhaltiansa, niitä helpommin wihollisilta warjellaksensa, eikä heidän siinä tehneen mitä olisi Greekan maalle hyödytöntä. Sillä heidän kaupunkinsa oli ikäänkun esiwarusteena muukalaisia wastaan, ja sen luona oli kuninkaan laiwasto jo kahdesti joutunut haaksirikkoon. Mutta Lakedaimonilaiset tekiwät pahasti ja wäärin, kun katsoiwat mieluemmin mitä omalle hallitukselleensa, kun mitä yhteiselle Greekalle oli hyödyllinen. Ja jos nyt tahtoisiwat saada lähetysmiehensä takasin, jotka oliwat panneet Atheniin, niin heidän täytyi ensin palauttaa hänen; muuten eiwät saisi konsaan niitä takasin kotimaahansa.

8. Ei hän kuitenkaan saanut kansalaistensa kateutta wäistetyksi. Sillä samasta pelosta, josta Miltiades oli tuomittu, ajettiin hänkin, huuto-tuomion kautta, pois waltakunnasta ja pakeni Argoon asumaan. Kuin hän täällä suurien awuinsa wuoksi eleli isossa arwossa, niin paniwat Lakedaimonilaiset Atheniin lähettyläiset hänen pois olewan päälle kantamaan, että oli Persian kuninkaan kanssa tehnyt liiton Greekan maata orjuuttaa. Sen kanteen tähden tuomittiin hän pois ollessa petoksesta. Kuultuansa sen, muutti Korkyraan, kun huomasi itsensä ei enää olewan kyllä turwanalaisena Argossa. Siellä nähtyänsä kansan ylimysten pelkääwän, ettei Lakedaimonilaiset ja Athenilaiset julistaisi heille sotaa hänen tähtensä, pakeni Molossilaisten kuninkaan Admeton tykö, jonka kanssa oli tuttawuudessa. Kun oli tullut sinne ja kuningas paraikaa oli poissa, niin otti kuninkaan pienen tyttären kansansa, jotta kuningas ottaisi hänen wastaan ja warjelisi sitä suuremmalla hurskaudella, ja pakeni erääseen pyhäpaikkaan, jota palweltiin mitä suurimmalla juhluudella. Sieltä ei lähtenyt ennenkun kuningas, kättä annettua, oli ottanut hänen wastaan suojaansa, jonka myös osoittikin. Sillä

kun Lakedaimonilaiset ja Athenilaiset julkisesti waatiwat häntä ulos, niin kuningas ei pettänyt rukoilewaa, waan waroitti häntä pitämään neuwoa itsestänsä; sillä hänen oli waikia elää turwallisna niin läheisessä paikassa. Sentähden käski saattaa häntä Pydnaan ja antoi hänelle kyllin mitä tarwitsi. Sen asian kuultua nousi tämä, kaikille tuntematonna, laiwaan, ja kun sangen suuri myrsky ajoi sen Naxon saareen, jossa silloin oli Athenilaisien sotajoukko, niin tunsi Themistokles tuhon tulewan, jos olisi joutunut sinne. Tältä pakolta waadittuna ilmoitti laiwan haltialle kuka hän oli, luwaten paljo, jos pelastaisi hänen. Tämä surkutteli niin mainiota miestä, ja piti siis yöt päiwät laiwan upissa, aawalla merellä kaukana saaresta, eikä antanut kenenkään siitä lähteä pois. Sieltä tuli Ephesoon ja laski Themistoklen maalle, joka myös jälestäpäin osoitti sille kiitollisuuden ansion mukaan.

9. Tiedän useimpien kirjoittaneen, että Themistokles Xerxen hallitessa meni ylitse Aasiaan. Mutta minä uskon mieluimmin Thukydidestä sentähden, että hän senaikaisista historian tekiöistä oli lähin ja samasta waltakunnasta. Mut se nyt sanoo hänen tulleen Artaxerxen luokse ja lähettäneen sille näin kuuluwan kirjan: Sinun tykösi olen nyt tullut minä Themistokles, joka kaikista Greekalaisista olen sinun su'ullesi tuottanut suurimmat onnettomuudet, koska minun täytyi isääsi wastaan sotia ja kotimaatani puolustaa. Minä sama tein paljo usiamman hywän, sitte kun itse rupesin olemaan turwassa ja hän hädässä. Sillä koska hän tahtoi palata Aasiaan Salamin tappelun sodittua, niin minä annoin hänelle kirjallisesti tiedon, „sitä hankittawan, että se silta, jonka oli tehnyt Hellespontoon, hajotettaisiin ja hän tulisi wihollisilta piiritetyksi"; jonka sanoman kautta hän pelastettiin hädästä.

Mutta nyt minä, karkoitettuna koko Greekan maasta, olen paennut sinun luoksesi, anoen ystäwyyttä, jonka jos saisin, niin sinulle olisi minusta tulewa yhtä hywä ystäwä, kun isäsi minun tunsi olewan urhollisen wihamiehen. Sen toki pyydän, että annat minulle wuoden ai'an näihin asioihin, joista halajan sinua puhutella, ja sen kuluttua sallisit tulewani luoksesi.

10. Ihmetellen mielensä jaloutta ja halaten suositella itsellensä semmoisen miehen, myöntyi kuningas siihen. Themistokles käytti kaiken sen ajan oppiaksensa Persialaisten kirjallisuutta ja puhetta; joissa tulikin niin harjauntuneeksi, että sanotaan paljo helpommin kuninkaan luona sanojansa säädelleen, kun mitä ne taisiwatkaan, jotka oliwat Persiassa syntyneet. Kun nyt oli monenlaisia luwannut kuninkaalle ja sen, kaikista suotuisimman, että jos tahtoisi seurata neuwojansa, niin olisi walloittawa Greekan sodalla; niin palasi hän, Artaxerxeltä suurilla annilla lahjoitettuna wähään Aasiaan ja otti asuntonsa Magnesiassa. Sillä kuningas oli lahjoittanut hänelle sen kaupungin, sanoen: jotta se antaisi hänelle leiwän (josta maakunnasta hänelle tuli wuosittain wiisikymmentä talenttia); Lampsakon taas oli antanut, siitä wiinan ottaaksensa; Myuntin, siitä särpimen saadaksensa. Hänestä on kaksi muistoa säilynyt meidän aikaamme: hautansa sen kaupungin läsnä, jossa on haudattu, ja kuwansa Magnesian torilla. Kuolemastansa on useimmilta kirjoitettu erilaatuun. Waan minä miellyn ennemmin samaan kirjoittajaan Thukydideen, joka sanoo hänen kuolleen Magnesiassa tautiin, eikä kiellä mainituksi hänen tahdollansa nauttineen myrkkyä, kun epäili taitawansa täyttää mitä oli luwannut kuninkaalle Greekan walloittamisesta. Se sama on myös jättänyt muistettawaksi, että hänen luunsa owat ystäwiltänsä haudatut Attikaan salaisesti, sentähden, ettei asetukset sallineet sitä, kun hän oli tuomittu petoksesta.

3. Aristides.

1. Athenilainen Aristides, Lysimachon poika, eli melkeen samaan aikaan kun Themistokles. Sentähden kiistelikin sen kanssa wallasta; sillä he taisteliwat keskenänsä. Mutta näistä on tullut ilmi, kuinka paljo puheliaisuus woittaa wilpittömyyden. Sillä waikka Aristides oli niin ylhäinen kohtuullisuudessa, että hän yksin, sen jälkeen mitä ihmiset muistawat, kaiketikkin minun tietääkseni, on saanut liikanimen hurskas; niin sakotettiin hänkin, Themistoklelta langetettuna, saman sen huuto-kiwen kautta, kymmenwuotiseen maapakoon. Kun hän siis kyllä ymmärsi, ettei yllytettyä rahwasta taidettu hillitä, ja paetessaan huomasi yhden kirjoittawan, että hän karkotettaisiin kotimaasta pois, niin sanotaan hänen tältä kysyneen: miksi hän sitä teki tai mitä Aristides oli rikkonut, että hän pidettiin niin suureen rangaistukseen welkapäänä? Toinen wastasi ei tuntewansa Aristidestä, mutta ei olewan mieleensä, että hän niin himokkaasti oli ahkeroinnut tulla, ennen muita, hurskaaksi kutsutuksi. Hänen ei toki tarwinnut kärsiä täyteen kymmenwuotista laillista rangaistusta. Sillä koska Xerxes tuli Greekaan, kutsuttiin hän kansan päätöksestä takasin kotimaahansa, lähes kuudentena wuonna siitä, kun tuli poisajetuksi.

2. Mutta hän oli myös Salamin meritappelussa, joka pidettiin ennenkun hän päästettiin rangaistuksesta. Hän oli myös Athenilaisten päämiehenä siinä tappelussa Plataian luona, jossa Mardonios woitettiin ja muukalaisten sotajoukko häwitettiin. Eikä olekkaan sotatoimissa tekemiänsä mainioita mitäkään muuta, kun tämän hallituksensa muisto. Mutta hurskautensa, oikeutensa ja wilpittömyytensä muistot owat monet: erinomattain se, mikä tapahtui oikeutensa kautta, kun hän ynnä Pausanian kanssa, jonka johdolla Mardonios pakotettiin, oli Greekan yh-

teiſellä laiwastolla, että muka ylin meriwalta muutettiin Lakedaimonilaiſilta Athenilaiſille. Sillä Lakedaimonilaiſet oliwat ſitä ennen päällikkönä ſekä maalla että merellä. Mutta ſilloin tapahtui ſekä Pauſanian wallattomuudesta, että Aristiden hurskaudesta, jotta melkeen kaikki Greekan waltakunnat liittiwät Athenilaisten ystäwyyteen ja walitſiwat ne johdattajikſenſa muukalaiſia wastaan, ſitä helpommin näitä karkottaakſenſa, jos muka kokiſiwat ſotaa uudistaa.

3. Aristides walittiin määräämään, kuinka paljo rahaa kunkin kanſakunnan piti antaman laiwastojen rakentamiſekſi ja ſotajoukkojen kokoamiſeen. Hänen ſääntönſä mukaan koottiin wuoſittain neljäſataa kuuſikymmentä talenttia Delon ſaareen, ſillä ſen he tahtoiwat yhteiſenä rahastona olemaan. Koko tämä rahasto ſiirrettiin jälkeenpäin Atheniin. Ei ſen warmempaa todiſtusta ole ſiitä, kuinka kohtuullinen tämä mies oli, kun ſe, että hän, waikka oli niin ſuurien tawarain päällä, kuitenki kuoli niin peräti köyhänä, että tuskin jätti jälkeenſä ſen millä haudattiin. Sentähden tyttärenſäkin elätettiin yhteiſillä waroilla ja naitettiin, morſianlahjat annettua waltakunnan rahastosta. Mutta hän kuoli lähes neljä wuotta ſiitä, kun Themiſtokles oli Athenista karkoitettu.

4. Pauſanias.

1. Lakedaimonilainen Pauſanias oli ſuuri mies, mutta muuttelehtiwa jokaiſessa elämän haarassa. Sillä ſaman werran, kun hän loisti hywistä awuista, ſen hän oli wikojakin täynnä. Loistawin työnſä on tappelu Plataian luona. Sillä hänen johdollanſa ajettiin pakoon, ei niin aiwan ſuurelta Greekan ſotajoukolta, kuninkaan maaherra Mardonios, joka oli Medialaista kanſaa, kuninkaan wäwy ja kaikista Perſialaiſista enſimmäiſiä, ſekä ur-

hollinen ſodassa että neuwoa täyſi, ynnä kahdenſadan tuhannen jalkamiehen, jotka oli yksitellen walinnut, ja kahdenkymmenen tuhannen ratſumiehen kansſa; ja ſiinä tappelussa hukkui itſe päämieskin. Siitä woitosta yltynynnä alkoi hän ſaattaa monet häirityksset matkaan ja pyrkiä ylemmäksi. Mutta enſiksi moitittiin häntä siitä, että hän ſaaliista Delphiin antamaansa kultaiſeen kolmijalkaan oli piirustanut kirjoituksen tästä ymmärryksestä: hänen johdollansa muukalaisten tulleen häwitetyksi Plataian luona, ja tämän woiton tähden antaneensa Apollolle lahjan. Nämät säkeet hiwuttiwat Lakedaimonilaiſet pois, eiwätkä kirjoittaneet muuta ſijaan, kun niiden kanſakuntain nimet, joidenka awulla Perſialaiſet oliwat woitetut.

2. Tämän tappelun jälkeen lähettiwät ſaman Pauſanian yhteiſellä laiwastolla Kyproon ja Hellespontoon, muukalaisten apuwäkeä niistäkin tienoista karkoittamaan. Siinäkin toimessa ſamanlaiſen onnen nautittuanſa alkoi hän ylpiämmin käyttäimään ja pyrkiä korkiampaan waltaan. Sillä kun oli Byzantin walloittanut ja ottanut kiinni iſon joukon Perſialaisten wapaſukuiſia ja niiden seassa muutamia kuninkaankin heimolaiſia, niin lähetti ne ſalaa takaſin Xerxelle, annetellen, että ne oliwat karanneet yhteiſestä wankihuoneesta, ja niiden myötä Eretrialaiſen Gongylon wiemään kuninkaalle kirjaa, jossa Thukydides mainitſee näin olleen kirjoitettu: Spartalaiſien ſotapäämies Pauſanias lähetti ſinulle lahjaksi ne, jotka hän Byzantissa oli wangittanut, tunnettuanſa ne ſinun omaiſikſeſi; ja haluaa tulla liitetyksi ſinun ſukuuſi. Anna ſiis, jos ſinusta näkyy ſopiwaksi, tyttäreſi hänelle naimiſeen. Jos ſen teet, niin hän lupaa, että ſinä hänen awullanſa, olet ſaattawa ſekä Spartan, että muunkin Greekan maan waltaſi alle. Jos näistä aſioista tahdot jotain tuumailtawaksi, niin lähetä hänen

luokſenſa luja mies, jonka kanſſa ſaiſi keskuſtella. — Kuningas, ſuuresti iloiten niin monen ja itſellenſä niin likiſukuisten miesten pelastukſesta, lähetti kiiruusti Artabazon Pauſanian luokſi kirjeellä, jossa yliſtelee häntä ja pyytää, ettei mitäkään säästäiſi ſaattaakſenſa niitä toimeen, mitä lupaileepi. Jos ſen tekiſi, niin hän ei kieltäiſi mitään. Kun nyt Pauſanias, ſaatuanſa tiedon ſen tahdosta, tuli rohkiammakſi aſian toimittamiſeen, joutui hän Lakedaimonilaiſille kaiheeſen. Kesken työtänſä kutſuttiin hän kotiin ja ſyytettiin hengen rikokſesta, mutta wapautettiin; ſai kuitenki rahaſakon. Siitä ſyystä ei häntä myöskään lähetetty takaſin laiwaſtoon.

3. Mutta hän palaſi wähän päästä omin päinſä ſotawäestöön ja ilmoitti ſiellä aikeenſa, ei kawalalla, waan tyhmällä lailla. Sillä hän muutti ei ainoaſtaan kotimaalaiſet tapanſa, waan wielä elämälaadun ja waateparrenkin. Hän piti kuninkaallista koreutta, medialaista pukua. Medialaiſet ja Egyptiläiſet henkiwartiat ſeuraſiwat häntä; hän aterioitſi Perſialaisten tawalla, ylelliſemmin kun minkä läsnäolewat taiſiwat kärſiä: puhuttelemaan pyytäwiä ei laskenut luokſenſa: wastaſi ylpiästi ja käski tylysti: epäſi palata Spartaan: hän oli muuttanut Kolonaan, joka on eräs paikka Troadin ſeuduilla: ſiellä tuumaili hän aikeita, wahingolliſia ſekä kotimaalle, että itſellenſäkin. Lakedaimonilaiſet kun ſaiwat ſen tietää, lähettiwät hänen tykönſä ſananſaattajat, ſauwa-kirje muaſſa, johonka tawan mukaan oliwat kirjoittaneet tuomitſewanſa hänen hengeltä, ellei palaiſi kotiin. Täſtä ſanomasta waikutettu peräyſi Spartaan, toiwoen rahallakin ja woimalla ſaawanſa uhkaawan hädän poiſtetuksi. Tänne tultuanſa ſalwattiin ephoroilta julkiſiin rautoihin. Sillä jokaiſella ephorolla on aſetusten mukaan oikeus niin tehdä kuninkaalle. Siitä hän kuitenkin ſuorihen; mutta ei kuitenkaan ollut wapaa kaiheesta. Sillä ſe luulo pyſyi, että hän piti kuninkaan kanſſa yhteyttä. Niitä on muutama

laatu Heloteikſi kutſuttuja ihmiſiä, joista iſo joukko wiljelee Lakedaimonilaisten peltoja ja toimittawat orjain palwelusta. Niitäkin luultiin hänen wapauden toiwolla yllyttäwän. Mutta kun ei yksikään näistä ollut julkinen rikos, josta häntä taiſi syyttää, niin ei he luulleet ſoweliaakſi tuomita ſemmoista, niin mainiota miestä paljaasta epäluulosta, waan täytywänſä odottaa ſikſi kun aſia ilmoittaiſi itſenſä.

4. Kun nyt ſillaikaa eräs Argilios niminen nuorus, jota poikana ollessa Pauſanias oli rakastanut haurealla lemmellä, tältä oli ſaanut kirjeen wiedä Artabazolle, ja rupeſi kaihekſumaan, että ſiinä oli jotakin hänestä kirjoitettu, koska ei kukaan niistä ollut palannut, jotka oliwat lähetetyt ſinne ſenlaiſelle aſialle; niin hän päästi kirjan ſiteet ja näki, ſinetin awattuanſa, että hänen oliſi ollut kuoleminen, jos oliſi ſen ſaattanut. Samassa kirjassa oli myöskin niihin kuuluwia, mitä kuninkaan ja Pauſanian kesken oli puhuttu. Tämän kirjeen antoi hän ephoroille. Lakedaimonilaisten wakaiſuus täsſä tilassa ei ole jätettäwä mainitſematta. Sillä ei tämänkään ilmianto heitä waikuttanut Pauſaniasta ottamaan kiinni, ja he luuliwat, ettei ennen ollut wäkiwaltaa tehtäwä kun hän itſe oli ilmoittanut. Tainarossa on eräs Neptunon temppeli, jonka ſaastuttamista Greekalaiſet pitäwät pillana. Sinne ſe ilmiantaja pakeni ja istui alttarille. Tämän wiereen, maan alle tekiwät tilan, jonne ſopi kuulua, jos joku puhuiſi jotain Argilion kanſsa. Sinne alas meniwät muutamat ephoroista. Pauſanias kun kuuli Argilion paenneen alttarin luokſi, tuli hämmästyneenä ſinne, ja nähtyänſä hänen istuwan alttarilla, jumalan armon alla, kyſyi, mikä oliſi ſyynä niin pikaiſeen päätökſeen. Se ilmoitti hänelle, mitä kirjasta oli ſaanut tietää. Pauſanias ſitä enemmän hämmästyneenä alkoi rukoilla, ettei waan ilmoittaiſi ſitä, eikä pettäiſi häntä, niin paljo hywää anſaitſewaa; ſillä jos hän ſuostuiſi ſiihen ja huojentaiſi niin ſuu-

riin asioihin kietountunutta, niin olisi hänelle siitä iso palkinto.

5. Nämät asiat kuultua, katsoiwat ephorot paremmaksi ottaa hänen kiinni kaupungissa. Kun siis oliwat lähteneet sinne ja Pausanias, niinkun itse uskoi Argilion lepytettyä, palasi Lakedaimoniin, niin huomasi hän tiellä, kun jo oli warsin otettamaisilla, yhden häntä waroittaa tahtowan ephoron kaswoista, että häntä wäjyttiin. Sentähden pakeni muutamaa askelta ennen niitä, jotka ajoiwat häntä takaa, Minerwan waskihuoneeksi kutsuttuun temppeliin. Kohta telkesiwät ephorot temppelin kaksois-owet, ettei hän pääsisi sieltä pois, ja riistiwät katon, jotta niinmuodoin paremmin kuolisi taiwasalla. Pausanian äidin sanotaan siihen aikaan wielä eläneen ja, waikka jo oli wanha iältä, kuultuansa poikansa rikoksen, ensimmäisinä kantaneen kiwen temppelin suulle, sulkeaksensa poikaansa. Niin sokaisi Pausanias suuren sotakunnianssa häpiällisen kuoleman kautta. Hän laski oitis henkensä, niin pian kun oli puolikuolluissa kannettu ulos temppelistä. Kun nyt muutamat sanoiwat, että tämän kuolleen ruumis piti wietämän sinne, johonka mestatutkin, niin se oli useimmille wastoin mieltä, ja he paniwat hänen maahan kauas siitä paikasta, johon oli kuollut. Sieltä kaiwettiin hän jälistäpäin, Delphin jumalan wastauksen mukaan, ylös ja haudattiin samaan paikkaan, kussa oli henkensä heittänyt.

4. Kimon.

1. Athenilainen Kimon, Miltiaden poika, sai kärsiä warsin kowaa nuoruuden alkua. Sillä kun ei isänsä woinut kansalle maksaa määrättyä sakkoa ja sentähden kuoli yhteisessä wankihuoneessa, niin pidettiin Kimon saman wartion alla, eikä Athenilaisien lakien jälkeen saatettu laskea häntä irti, jos ei maksanut sitä rahaa, johonka

isä oli sakotettu. Mutta hän oli nainut sisarpuolensa Elpiniken, waikutettu siihen ei enempi rakkaudelta, kun esiisäin tawoilta. Athenilaisten on muka luwallinen ottaa waimoksi saman isän tyttäriä. Nyt halusi sitä naida eräs Kallias, enemmän isorahainen kun jalosuikunen, joka wuorikaiwoksista oli koonnut isot tawarat, ja nyt teki Kimonin kanssa kauppaa, että tämä antaisi hänelle Elpiniken waimoksi, niin hän taas, jos woittaisi aikomuksensa, maksaisi sen edestä mainitut rahat. Kun hän oli tähän kauppaan wastahakoinen, niin sanoi Elpinike ei kärsiwänsä, että Miltiaden poika hukkuisi yhteiseen wankihuoneeseen, jos waan saisi sen estetyksi, ja lupasi ottaa Kallian, jos hän waan antaisi mitä oli luwannut.

2. Niinmuodoin wankiudesta wapautettu, pääsi Kimon pian hallitukseen. Sillä hän oli warsin puhelias, antelias ja hywin ymmärtäwä sekä lainoppia, että sotamenoa, kun muka oli lapsesta asti isänsä kanssa oleskellut sotajoukossa. Sentähden pitikin sekä kaupungin wäen wallassansa ja oli myöskin armeian luona suurimmassa arwossa. Ensikerran ollessaan johdattajana, Strymoni kymen luona, ajoi isot joukot Thrakialaisia pakoon, perusti Amphipolin kaupungin ja lähetti sinne kymmenentuhatta Athenilaista uudispaikalle. Sama mies woitti taas Mykalen niemen kohdalla Kyprolaisten ja Phoinikilaisten kaksisata-pursisen laiwaston ja otti sen pois; ja samana päiwänä oli maalla yhtä onnellinen. Sillä kohta kun oli wihollisten laiwat ottanut, wei wäkensä maalle ja löi yhdessä ylläkössä sangen suuren wihollisjoukon maahan. Kun hallituksen kowuuden tähden muutamat saaret jo oliwat luopuneet pois, niin hän, palatessansa kotiin, saatuansa suuren saaliin mainitusta woitosta, wakuutti uskollisina pysyneet ja palautti wieroitetut wäkisin welwollisuuteensa. Skyron, jossa siihen aikaan Dolopilaiset asuiwat, teki hän autioksi. Kun oli käyttäinyt liian uppiniskaisesti, karkoitti wanhat asujat sekä kaupungista, että saa-

resta; ja jakeli maat omille kansalaisillensa. Thasolaiset, jotka luottiwat rikkauteensa, hän kukisti tulollansa. Näillä woitto-saaliilla warustettiin Athenin linna etelää kohden.

3. Kun hän niiden töiden kautta yksin kukoisti ylinnä kansakunnassa, niin joutui samaan wainoon kun isänsäkin ja muut Athenilaisten ylimykset. Sillä hän tuomittiin kiwi-huutojen kautta, jota ne kutsuwat ostrakismoksi, kymmenen wuoden maanpakoon. Jota tekoansa Athenilaiset pahaksuiwat ennenkun hän itse. Sillä kun hän wakawin mielin oli paennut kiittämättömien kansalaistensa kateutta, ja Lakedaimonilaiset oliwat julistaneet sodan Athenilaisia wastaan, niin seurasi tuota pikaa kaipaus tunnetun miehullisuutensa perään. Sentähden kutsuttiin hän isänmaahan takasin, wiiden wuoden perästä siitä kun oli pakotettu. Koska oli Lakedaimonilaisten kanssa ystäwyydessä, katsoi hän paremmaksi matkustaa sinne, lähti sentähden omin päinsä ja wälitti rauhan kahden waltawimman kansan kesken. Ei paljo aikaa wäliä lähetettiin hän kahdensadan laiwan päämiehenä Kyproon, ja kun jo oli woittanut isomman osan siitä saaresta, tuli sairaaksi ja kuoli Kition kaupungissa.

4. Tätä kaipasiwat Athenilaiset kauwan ei ainoasti sodassa, waan myös rauhassakin. Sillä hän oli niin antelias, että waikka hänellä oli monessa kohden maantaloja ja puutarhoja, niin ei koskaan pannut niihin wartiaa hedelmiä säilyttämään, jottei kukaan tulisi estetyksi nauttimasta hänen tawaroitansa, mitä waan tahtoi. Aina seurasiwat häntä palweliat rahan kanssa, niin että hänelle olisi oitis antaa, jos joku tarwitsisi apuansa, ja jottei näyttäisi kieltäwän wiiwyttämällä. Usein antoi oman wiittansa, kun näki jonkun onnelta hyljätyn huonommissa waatteissa. Joka päiwä keitettiin hänelle niin runsas ruoka, että sai kutsua luoksensa kaikki ne, jotka torilla näki pyytämättömiksi, eikä jättänyt sitä yhtenäkään päiwänä tekemättä. Ei hän kieltänyt keltäkään takaustansa, ei apuansa,

ei omaisuuttansa; hän rikastutti monet; hautasi omalla kustannuksellansa usiammat köyhät kuolleet, jotka eiwät jättäneet, millä wietäisiin maahan. Niin hänen siis käyttäisänsä ei ole ensinkään ihmeteltäwä, että sekä elämänsä oli turwallinen ja kuolemansa katkera.

6. Lysander.

1. Lakedaimonilainen Lysander jätti itsestänsä ison maineen, saadun enemmän onnesta kun ansiosta. Sillä se on ilmoinen asia, että hän warsin häwitti Athenilaiset, niiden käydessä sotaa Peloponnesolaisia wastaan kuudettakolmatta wuotta. Millä tawalla hän sai sen laatuun, se on salassa. Sillä se ei tapahtunut oman sotawäkensä urhollisuuden, waan wihollisten wallattomuuden kautta, jotka joutuiwat wäjyjäinsä waltaan, kun eiwät totelleet päämiehiänsä, waan laiwat jätettyään oliwat hajalla maakunnassa. Siitä antauiwat Athenilaiset Lakedaimonilaisille. Tästä woitosta pöyhkiä, ennenkin aina oltuansa eripurainen ja rohkia, käyttihen Lysander niin omin waltoinsa, jotta hänen kautta Lakedaimonilaiset joutuiwat mitä suurempaan wihaan Greekassa. Sillä kun Lakedaimonilaiset oliwat saneskelleet heillä olewan sen syyn sotaan, että murtaisiwat Athenilaisten hillitsemättömän waltahimon, niin ei toki Lysander, sitte kun Aigos kymen suulla oli walloittanut Athenilaisten laiwaston, miettinyt mitäkään muuta, kun että waan saisi pidetyksi kaikki kansakunnat wallassansa, ollen sen tekewinänsä Lakedaimonilaisten puolesta. Sillä ylikaiken karkoitettuansa pois ne, jotka oliwat huolineet Athenilaisten asioista, oli hän joka kansakunnassa walinnut kymmenen miestä, joille uskoi ylimmäisen hallituksen ja wallan kaikissa toimituksissa. Niiden joukkoon ei päästetty ketään, jos ei ollut likeinen tuttawansa, tai lupauksella wakuuttanut olewansa hänen omansa.

2. Niin kymmenys-wallan säätettyä kaikkiin kaupunkeihin, toimitettiin kaikki asiat hänen wiittauksensa mukaan. Hänen julmuudestansa ja wilppiydestänsä olkoon kylläksi, kun yhdenkin asian näytteeksi mainitsen, jott'en wäsyttäisi lukiata, luettelemalla samasta usiampia. Kun hän woittajana Aasiasta palatessansa oli poikennut Thasoon, niin hänen teki mielensä sitä häwittää, kun se kansakunta oli ollut erinomaisen uskollinen Athenilaisille (ikäänkun ne samat tawallisesti olisiwat wakawimmat ystäwät, jotka owat olleet pysywät wihollisina). Waan hän hawaitsi, että jos ei siinä asiassa salaisi aikomustansa, tapahtuisi niin, että Thasolaiset hajoisiwat sinne tänne ja katsoisiwat eteensä. Sentähden . . . . .

3. . . . . he kukistiwat häneltä heille asetetun kymmenyswallan. Siitä kiusasta suuttununna alkoi hän neuwotella, että poistaa Lakedaimonilaisten kuninkaat. Waan hän tiesi, ettei hän saattanut sitä tehdä ilman jumalien awutta, kun Lakedaimonilaiset oliwat tottuneet antamaan orakelin päättää kaikki asiansa. Ensin koki wietellä Delphin pappija lahjoilla. Kun ei sitä saanut, niin koki Dodonaa. Sieltäkin kielletty, sanoi tehneensä pyhän lupauksen, jonka hänen täytyi Jupiter Ammonille täyttää; luullen saawansa Afrikalaiset helpommin lahjoilla woitetuksi. Siinä toiwossa mentyänsä Afrikaan, pettiwät hänen Jupiterin papit aika lailla. Sillä he ei ainoastaan eiwät antaneet wietellä itsiänsä, waan paniwat wielä lähettyläiset Lakedaimoniin syyttämään Lysanderia siitä, että oli kokenut lahjoilla wietellä temppelin pappija. Tästä rikoksesta syytetty ja tuomarien huutoin kaútta wapautettu, lähetettiin hän Orchomenolaisille awuksi ja tapettiin Thebalaisilta Haliarton luona. Kuinka oikein hän olisi tullut tuomituksi, osoitti se puhe, joka kuulemansa jälkeen löydettiin huoneestansa, jossa kehoittaa Lakedaimonilaisia kuninkaan waltaa poistamaan ja kaikkien seasta walitsemaan johdattajan sotaa käyttämään: mutta niin kir-

joitetun, että näyttäisi pitäwän yhtä jumalien lauseen kanssa, jota ei epäillyt saawansa, rahaan luottaen. Sen sanotaan Kleoni Halikarnassolaisen hänelle kirjoittaneen.

4. Tässä paikassa ei ole myöskään unhotettawa kuninkaan maaherran, Pharnabazon käytös. Sillä kun Lysander laiwaston päämiehenä oli sodan aikana usein käyttäinyt hirmuisesti ja ahneesti, ja arweli niistä kansalaisillensa kielittäwän, niin pyysi Pharnabazon antamaan hänelle ephoroille wietäwän todistuksen, millä hurskaudella hän oli käynyt sotáa ja kohdellut liittolaisia, ja että kirjoittaisi sen asian tyynni: sillä arwonsa siinä oli iso olewa. Tämä lupaa hänelle runsaasti: kirjoitti painawan kirjan, jossa ylistää häntä parailla kiitoksilla. Kun hän oli sen lukenut ja hywäksi nähnyt, niin pisti tämä salaa, sinettiä pantaissa, sen siiaan toisen kiinnipannun, samasta ko'osta ja niin yhtäläisen, ettei olisi tainnut eroittaa, ja siinä antoi sangen tyynni ilmi hänen ahneuden ja petollisuuden. Kun Lysander oli täältä palannut kotiin ja esiwallalle kertonut töistänsä mitä tahtoi, niin antoi todistukseksi Pharnabazon antaman kirjan. Kun ephorot, Lysanderin mentyä ulos, oliwat sen tutkineet, antoiwat he sen hänelle itselle luettawaksi. Niin tuli tämä siis tietämättänsä omaksi päällekantajaksensa.

---

7. Alkibiades.

1. Athenilainen Alkibiades, Klinian poika. Tässä näkyy luonto kokeneen, mitä saisi toimeen. Sillä kaikki, jotka owat kirjoittaneet hänestä jotakin, myöntäwät, ettei kukaan ole ollut häntä ylewämpi, joko wirheissä taikk awuissa. Syntynyt sangen suuressa waltakunnassa, mitä jaloimmasta su'usta, kaunein kaikista yhdenikäisistänsä, sopiwa joka asiaan ja neuwoisuutta täynnä. Sillä hän oli mitä ylewin sotapäällys sekä merellä että maalla, puhetai-

toinen, jotta pidettiin ensimmäisenä puhumisessa, ja niin suuri oli muotonsa ja sanansa sulo, ettei kukaan puhumalla woinut kestää häntä wastaan; rikas; kun aika waati, oli hän uuttera, kärsiwä, antelias, reima sekä yhteisessä että erityisessä elämässä, puhelias, ystäwällinen, warsin wiisaasti käyttäwä tilaisuudet hywäksensä. Kun taas oli antaunut wallattomaksi, eikä ollut syytä miksi mieliwaiwaa kärsisi, niin hän tawattiin olewan kulhari, ylenannettu, hekumallinen, ylellinen, jotta kaikki ihmetteliwät, kuinka yhdessä ihmisessä oli niin suuri erilaisuus ja niin moninainen luonto.

2. Hän kaswatettiin Periklen kotona (jonka poikapuoli hän sanotaan olleen) ja opetettiin Sokratelta. Appina oli hänellä Hipponikos, rikkahin kaikista Greekan kieltä puhuwista; niin että jos waikka itse olisi tahtonut mielessään kuwailla, niin ei toki olisi tainnut muistaa usiampia etuja, eikä käsittää isompia, kun ne mitkä tai onni tai luonto oli hänelle lahjoittanut. Alkunuoruudessa rakasti häntä moni, Greekalaisten tawalla, niiden joukossa Sokrates, josta Plato mainitsee Symposion nimisessä kirjassansa. Siihen on muka pannut hänen itse kertomaan: maanneensa yön Sokraten kanssa, ja nousseensa sen wierestä juuri niinkun pojan isänsä wierestä sopii. Wanhemmaksi tultuansa rakasti hän samaten usiampia; joita lempiessä hän, sikäli kun oli luwallista, teki monet ilkeydet siweästi ja hupaisasti; joita kertoisin, ellei olisi muita suurempia ja arwokkaampia.

3. Peloponneson sodan aikana julistiwat Athenilaiset, hänen neuwostansa, sodan Syrakusalaisia wastaan, jota käyttämään hän itse walittiin päälliköksi. Ilman sitä annettiin hänelle kaksi wirkaweljeä, Nikias ja Lamachos. Sitä hankittaissa tapahtui, ennenkun laiwasto oli lähtenyt, että yhtenä yönä kaikki Hermen kuwat kukistettiin koko Athenin kaupungissa, paitsi yksi ainoa, joka oli Andokiden owen edessä ja kutsuttiin Andokiden Hermeksi. Kun siis oli

ilmoinen, ettei tämä ollut tehty ilman uſiampien wahwaa liittoa, kun muka ei kuulunut erityiſiin, waan yhteiſiin aſioihin, niin waikutti ſe kanſassa ſuuren pelon, ettei waan piileiſi waltakunnassa mikään äkkioutoinen wäkiwalta, joka kaataiſi, kuka tieſi, kanſan wapauden. Tämä näytti paraiten ſopiwan Alkibiaden päähän, kun häntä muka pidettiin itſekköä ſekä mahtawampana että ylewämpänä. Sillä monta oli hän welwoittanut anteliaſuudellanſa, uſiat myös auttamalla oikeudessa woittanut puolellenſa. Jonkatähden tapahtui, että ſai kaikkien ſilmät kääntymään puoleenſa joka kerta kun meni yhteiſeen kokoukſeen, ja ettei ketäkään waltakunnassa pidetty hänen wertaiſenanſa. Sentähden olikin heillä ei ainoastaan mitä ſuurin toiwo hänestä, waan myöskin pelko, kun hän muka taiſi ſekä wahingoittaa, että hyödyttää ſangen paljo. Hän tuli myös ſiitäkin pahaan huutoon, että ſanottiin kotonanſa pitäwän ſalaiſia jumalan palweluksia, joka Athenilaisten tapain mukaan oli kauhistus; eikä ſitä pidettykään jumaliſuutena, waan ſalaliittona.

4. Täſtä rikokſesta ſyyttiwät häntä wihamiehet kanſankokouksessa. Mutta aika ſotaan lähteä oli edeſſä. Sen nähdeſſään ja hywin tuntein kanſalaiſtenſa tawan, pyyſi hän: että, jos aikoiwat pitää hänestä keräjää, ennen tutkiſiwat läsnäolewan aſiaa, kun että hän poisollesſa ſyytettäiſiin kateuden kanteiſta. Mutta wihollisenſa, kun ymmärſiwät, ettei häntä ſillä haawaa taidettu wahingoittaa, päättiwät olla hiljallenſa ja odottaa ſiksi kun oli lähtenyt ja ſitte wasta käydä päällenſä; niinkun myös tekiwät. Sillä kun jo luuliwat hänen pääſſeen Sikiliaan, kantoiwat he poisolewan päälle, että oli häwäisſyt pyhiä menoja. Kun hallitus ſiitä aſiasta lähetti hänelle ſananwiejän, että tuliſi kotiin wastaamaan aſiaanſa, ja hän jo oli ſuuresſa toiwossa ſaada wirkanſa hywin toimitetuksi; niin ei tahtonut olla tottelematoin, waan astui ſiihen kolmiſoutoiſeen laiwaan, joka oli lähetetty häntä noutamaan. Tultuanſa ſillä Thuriin Italiaan

ja ajatellen paljo itsekseensä kansalaistensa suunnatonta wallattomuutta ja tylyyttä ylhäisiä kohtaan, katsoi etuisimmaksi karttaa uhkaawan myrskyn, meni siis salaa wartioiltansa pakoon, ja tuli sieltä ensin Eelidiin, sittemmin Theebaan. Mutta sittekun kuuli, että hän oli tuomittu hengeltä, että omaisuutensa oli otettu ruunulle ja että, niinkun oli tawaksi tullut, Eumolpoiset papit oliwat kansalta waaditut häntä pannaamaan, sekä että siitä pannasta oli yksi kaawa, kiwipatsaaseen leikattuna, asetettu julkiseen paikkaan, jotta sen muisto olisi sen julkisempi, niin hän muutti Lakedaimoniin. Sieltä käytti hän sotaa, niinkun itse saneskeli, ei isänmaatansa, waan wihollisiansa wastaan; sillä ne samat oliwat waltakunnankin wiholliset. Sillä waikka ymmärsiwät, että hän paraiten taisi hyödyttää tasawaltaa, niin he toki karkoittiwat hänen sieltä pois, ja noudattiwat niin enemmän omaa wihaansa, kun yhteistä hyötyä. Hänen neuwostansa tekiwät siis Lakedaimonilaiset ystäwyysliiton Persian kuninkaan kanssa; sitte linnoittiwat Dekelian Attikassa, ja siihen wartiowäen asetettua pitiwät Atheninkin saarroksessa. Sen awulla luowuttiwat myös Juonian Athenilaisten ystäwyydestä. Jonka tehtyä alkoiwat olla sodassa paljo ylewämmät.

5. Mutta eiwät he näidenkään asiain kautta tulleet Alkibiadelle niin paljo ystäwiksi, kun pelon kautta hänestä wieroitetuksi. Sillä kun tunsiwat tämän sangen teräwän miehen erinomaisen wiisauden joka asiassa, niin pelkäsiwät, ettei hän, wieteltynä rakkaudelta isänmaatansa kohtaan, joskus luopuisi pois heistä ja palaisi omaistensa ystäwyyteen. Sentähden alkoiwat etsiä tilaisuutta häntä tappaaksensa. Se ei tainnut kauwan pysyä Alkibiadelle salassa. Sillä hän oli niin wiekas, ettei tainnut pettyä, olletikkin jos oli tarkannut mielensä waromaan. Sentähden meni hän kuningas Dareion maaherran, Tisaphernen tykö. Kun oli joutunut tämän hartaimpaan ystäwyyteen, ja näki Athenilaisten woimat raukenewan, sitte

kun heidän oli käynyt pahoin Sikiliassa, mutta sitä wastaan Lakedaimonilaisten kaswawan, niin puhuu hän, ensin wälimiesten kautta, päämies Pisanderin kanssa, jolla oli sotajoukko Samon saaren luona, ja esittelee takaisin tuloansa. Se oli muka samaa mieltä kun Alkibiadeskin, kansawallalle nurja ja ylhäisiä suosiwa. Hyljätty siltä otetaan hän ensin wastaan sotajoukolta, Thrasybulon, Lykon pojan waikutuksesta, ja tehdään päämiehekši Samon luona; sitten asetetaan hän, kansan päätöksen kautta ja Theramenen neuwosta, entiselleen ja pannaan poisollessaan Thrasybulon ja Theramenen kanssa yhtäläiseen waltaan. Näiden wallitessa tapahtui niin suuri asiain muutos, että Lakedaimonilaiset, jotka wähää ennen loistiwat woittajina, peläästyneenä anoiwat rauhaa. Sillä he woitettiin wiidessä maa- ja kolmessa meritappelussa, joissa hukkasiwat kaksisataa kolmisoutaista alusta, jotka otettiin ja tuliwat wihollisten käsiin. Alkibiades otti ynnä wirkawelijensä kanssa Juonian ja Hellesponton takaisin ja, paitsi sitä, monta Aasian rannalla olewaa Greekalaista kaupunkia, joista he walloittiwat monta sodalla; niissä Byzanton. Waan yhtämonta saattoiwat myös sukkeluutensa kautta ystäwyyteen, kun muka oliwat olleet hywänlaiset otetuita wastaan. Sieltä palasiwat Atheniin yltäisen saaliin kanssa, sotawäen rikastettua ja mitä suurimmat työt tehtyä.

6. Kun nyt koko kaupunki meni Piraioon näitä wastaan, niin oli kaikilla semmoinen halu Alkibiadesta nähdä, että wäkijoukko juoksi hänen kolmisouto-laiwansa tykö, juurikun hän olisi tullut yksin. Sillä kansa oli wakuutettu siitä, että sekä entiset pahat ja nykyiset hywät asiat oliwat tapahtuneet hänen kauttansa. Sentähden lukiwat sekä Sikilian hukkaamisen, että Lakedaimonilaisten woitot omaksi syykseensä, kun muka senlaisen miehen oliwat ajaneet pois waltakunnasta. Eiwätkä näykkään sitä ilman syyttä luulleen. Sillä kun hän oli ruwennut sotijiston johdattajaksi, niin eiwät wiholliset woineet wastustaa maalla eikä me-

rellä. Laiwasta lähdettyänsä seurasiwat kaikki ainoastaan häntä, waikka Theramenes ja Thrasybulos oliwat olleet samain toimien päämiehinä ja yhdessä tulleet Piraioon; myöskin lahjoitti kansa hänelle kulta- ja waskiruunuja, joita ei ollut tapana antaa muille, kun Olympian woittomiehille. Kyynelöiden otti hän wastaan tämän kansalaistensa hywällisyyden, muistaissaan entisen ajan katkeruutta. Kaupunkiin tultua ja kansan kutsuttua kokoon, puhui hän sillä lailla, ettei ollut yhtäkään niin tylyä, joka ei itkenyt hänen onnettomuuttansa ja näyttäinyt wihaiseksi niille, joiden kautta hän oli tullut isänmaasta karkoitetuksi, ikäänkun joku muu kansa, eikä se, joka siinä itki, olisi tuominnut hänen yhyyden rikkojaksi. Siis annettiin hänelle julkisesti omaisuutensa takasin; ja ne samat papit Eumolpoiset, jotka oliwat hänen mananneet, waadittiin taas päästämään häntä pannasta, ja ne pilarit, joihin pannaus oli kirjoitettu, syöstiin mereen.

7. Tämä riemu ei ollut Alkibiadelle aiwan pitkä. Sillä kun hänelle jo oli päätetty kaikki kunnian wirat ja annettu koko hallitus, sekä kotona, että sodassa, jotka se käytettiin yksin hänen mielensä mukaan; kun hän myös itse oli pyytänyt, että hänelle annettaisiin kaksi wirkamiehiä, Thrasybulos ja Adimantos, eikä sitäkään kielletty; niin joutui hän, mentyänsä laiwastolla Aasiaan, taas wihaan, sentähden, ettei seikka Kymen luona käynyt warsin toiwon mukaan. Sillä he luuliwat hänen taitawan tehdä waikka mitä. Josta tapahtui, että lykkäsiwät hänen syyksensä kaikki, mitä onnistui wähä huonommin, sanoen hänen toimittaneen tai huolimattomasti, tai pahoilla kurillansa; niinkun nytkin käwi. Sillä he syyttiwät häntä, ettei tahtonut ottaa Kymeä, kun muka oli saanut kuninkaalta lahjoja. Sentähden pidän minä suurinna syynä hänen onnettomuuteensa olleen liian luulon tarkkuudestansa ja kynnostansa. Sillä häntä pelättiin yhtä paljo kun rakastettiinkin; ettei muka, onneansa ja suurta tawaraansa isotellen,

alkaisi himoilla yksiwaltaa. Näistä syistä tapahtui, että hän poisollessa pantiin wiralta pois, ja toinen asetettiin sijaansa. Sen kuultuansa ei hän tahtonut palata kotiin, waan meni Paktyeen ja warusti siellä kolme linnaista, nimiltä Borno, Bisanthe ja Neonteicho, ja meni ko'otun sotawäen kanssa, ensimmäisenä Greekan maasta Thrakian puolelle, pitäen kunnialliſempana rikastua muukalaisten, kun Greekalaisten saaliista. Josta syystä hän oli ylennyt sekä maineessa että waroissa ja saanut wahwaan ystäwyyteen muutamain Thrakian kuningasten kanssa.

8. Eikä hän sittekään tainnut luopua rakkaudestansa isänmaata kohtaan. Sillä kun Athenilaisten päämies Philokles oli asettanut laiwaston Aigos kymen suuhun, eikä Spartalaisien päämies Lysander ollut kaukana, joka oli siinä hankkeessa, että saisi sodan kestämään mitä kauemmin, sentähden että (Persian) kuningas auttoi heitä rahalla, mutta sitä wastaan Athenilaisilla, jotka jo olliwat köyhtyneet, ei ollut muuta jälellä kun aseet ja laiwat; niin tuli Alkibiades Athenilaisten sotajoukkoon ja alkoi siellä yleisön kuullen esitellä: saawansa Lysanderin waadituksi tai sotimaan, tai pyytämään rauhaa, jos waan niin tahtoiſiwat: Lakedaimonilaisten ei tahtowan otella laiwastolla sentähden, että olliwat woimalliſemmat jalkawäen kun laiwojen puolesta; mutta hänelle olewan helpon saada Thrakian kuninkaan Seuthen ajamaan ne maalta pois: jonka tehtyä niiden täytyi tai sotia laiwastolla tai lopettaa sodan. Waikka Philokles kyllä huomasi sen oikeen puhutuksi, niin hän ei kuitenkaan tahtonut tehdä mitä waadittiin, hywin tietäen itsensä, Alkibiaden wastaan otettua, tulewan sotajoukossa arwottomaksi; ja jos jokin onni tapahtuisi, itsellensä siihen ei tulewan mitään osaa; mutta jos taas jokin asia käwisi pahasti, itse saawansa koko rikoksen syyn. Lähteisänsä pois tämän tyköä sanoi Alkibiades: *sinä seisot isänmaan woittoa wastaan; sen sinulle neuwon, että pidät laiwa-leiriä wiholli-*

sen läsnä; sillä pelättäwä on, ettei Lysander, sotamiestemme wallattomuuden kautta, saisi tilaisuutta häwittää sotajoukkomme. Eikä hän siinä asiassa pettynyt. Sillä kun Lysander wakoojain kautta sai tietää, että Athenilaisten sotarahwas oli mennyt maalle saalista ottamaan ja laiwat jätetyksi melkeen tyhjiksi, niin hän ei laskenut tätä työn tekoon sopiwaa aikaa turhaan, ja lopetti sen ainoan rynnäkön kautta koko sodan.

9. Mutta Athenilaisten woitettua ei Alkibiades uskonut näitä paikkoja itsellensä kyllin turwallisiksi, waan piileksi sywälle Thrakiaan Propontin yläpuolelle, toiwoen siellä helpommin saawansa kätketyksi tawaransa. Turhaan! Sillä kun Thrakialaiset saiwat tietää hänen tulleen suuren rahan kanssa, niin wäjyiwät häntä ja ryöstiwät mitä hän oli tuonut; häntä itseä eiwät saaneet kiinni. Kun hän siis näki, ettei mikään paikka Greekassa, Lakedaimonilaisten wallan tähden, ollut hänelle turwallinen, niin hän meni ylitse Aasiaan Pharnabazon tykö: jonka hän niin suostutti siweydellänsä, ettei kukaan siwuttanut häntä sen ystäwyydessä. Sillä se antoi hänelle Grunion linnan Phrygiassa, josta hän sai wiisikymmentä talenttia weroa. Siihen tilaan ei Alkibiades tytynyt, eikä woinut kärsiä, että Athenilaiset woitettuna palwelimat Lakedaimonilaisia. Sentähden ajatteli hän alati isänmaansa wapauttamista; mutta huomasi myös, että se oli mahdoton tehdä ilman Persian kuninkaan awutta, ja halasi siis saada sen liittymään ystäwäksensä; eikä epäillyttään sitä helposti saawansa, jos waan woisi päästä sen puheille. Sillä hän tiesi, että sen weli Kyros, Lakedaimonilaisten awulla, salaa hankki sotaa sitä wastaan. Ja hän ymmärsi, että sen ilmoitettuansa pääsisi suureen suosioon.

10. Näitä miettiessään ja jo pyydettyänsä Pharnabazolta, että hän laskettaisiin kuninkaan luokse, lähetti Kritias ja ne toiset Athenin itsewaltiaat samaan aikaan uskotut miehet Lysanderin tykö Aasiaan, ilmoittamaan

ſille, ettei mitään niistä aſioista tuliſi wahwistetuksi, kun hän Athenissa oli säätänyt, ellei saiſi Alkibiadesta poistetuksi. Siis oli hänen sitä ahdistaminen, jos tahtoi sääntönsä pysywäksi. Waikutettu näistä, päätti Lakedaimonilainen tarkemmin ehdotella Pharnabazon kanssa. Sentähden antaa hän taas ſille ſen sanan, että kaikki ku kuninkaan ja Lakedaimonilaisten kesken oli puhuttu, meniſi mitättömäksi, jos ei hän antaiſi Alkibiadesta heidän käſiinsä, joko eläwänä, tai kuolluna. Tätä maaherra ei kestänyt, ja tahtoi ennen sortaa hywälliſyytenſäkin, kun että kuninkaan woimat wäheniſiwät. Siis lähetti hän Syſamithren ja Bagaion tappamaan Alkibiadesta, kun tämä oli Phrygiassa ja walmisti matkaansa kuninkaan tykö. Lähettiläät antawat salaiſesti naapurikunnalle, jossa Alkibiades ſilloin oli, toimen häntä tappaa. Kun naapurit eiwät tohtineet käydä ſen päälle rauta-aſeilla, niin kokoſiwat yöllä halkoja ſen majan ympärille, jossa hän lepäſi ja pistiwät ſiihen walkeen, jotta tulipalolla ſen ſurmaiſiwat, kuta epäiliwät käſin woittawansa. Kun tämä heräſi walkeen suhinasta, niin tempaſi hän, kun oma miekkansa oli kätketty, ystäwänsä kainalo-aſeen. Sillä hänen luonansa oli eräs ystäwänsä Arkadiasta, joka ei koskaan ollut tahtonna eroita hänestä. Sen hän käski seuraamaan ja ſieppaſi kaikki mitä waatteita oli käſillä. Heitettyä nämät tuleen, pääſi hän liekin woiman läpitſe. Kun nyt muukalaiſet näkiwät hänen tulipalosta pelastuneen, niin tappoiwat hänen kaukaa ammutuilla nuolilla, ja weiwät hänen päänsä Pharnabazolle. Mutta eräs nainen, joka oli elellyt ſen kanssa, puki ſen ruumiin omiinsa waimowäen waatteiſiin, ja poltti samassa huoneen tulipalossa, joka oli hankittu häntä eläwältä tappamaan. Niin saawutti ſiis Alkibiades wiimeiſen hetkensä, noin neljänkymmenen wuoden wanhana.

11. Tätä, uſeimmilta moitittua, owat kolme ſangen arwollista historian tekiää yliſtäneet suurimmilla kiitoksilla:

Thukydides, joka eli samaan aikaan, Theopompos, joka syntyi wähä jälkeenpäin, ja Timaios: jotka kaksi, muuten paraita soimaamaan, owat, tiesi millä lailla, yksimielisesti tätä ainoata kiittäneet. He owat muka maininneet hänestä sen, mitä edelläpäin olen jutellut ja päälliseksi nämät: waikka oli syntynyt Athenin warsin loistawassa waltakunnassa, niin woitti hän toki kaikki elämän kiillossa ja jaloudessa; kun sieltä poistettuna tuli Thebaan, antausi niin näiden harjoituksille, ettei yksikään ollut wertaisensa työssä ja ruumiin woimissa (sillä kaikki Boiotialaiset harjoittawat enemmän ruumiin wäkeä, kun mielen teräwyyttä); Lakedaimonilaisten luona, joiden tawoista kärsiwäisyys pidetään suurimpana miehuutena, löihen niin jäykälle elämälle, että säästäwäisyydessä, sekä syömisen että waatteen puolesta, woitti kaikki Lakedaimonilaiset; ollessaan Thrakialaisten luona, joka kansa on juoppoa ja haureellinen, siwutti nekin niissä asioissa; tultuansa Persialaisten tykö, joiden suurin kunnia on rohkiasti metsästää ja elää reimasti, oli niin osoitellut heidän tapojansa, että he itsekin näissä asioissa enin ihmetteliwät häntä. Niillä keinoin waikutti, että missä seurassa waan oli, pidettiin hän parhaana ja rakastettiin kaikilta. Waan siitä on jo kyllä saneltu; ruwetaan siis toisiin.

---

8. Thrasybuulos.

1. Athenilainen Thrasybuulos Lykon poika. Jos ansio on mitattawa yksin, onnea katsomatta, niin minä en tiedä, jos en pitäne tätä miestä kaikkein ensimäisenä. Sitä en epäile, etten katso ketään häntä paremmaksi uskollisuuden, pysywäisyyden, mielen jalouden ja isänmaan lemmen puolesta. Sillä kun monet owat tahtoneet, harwat woineet wapahtaa isänmaansa yhdestäkin tyrannista, niin onnistui tälle saada sen orjuudesta wapautetuksi, waikka oli

kolmekymmentä tyrannia sitä sortamassa. Mutta waikk'ei kukaan näissä awuissa ollut edellänsä, niin meni toki monta, tiesi millä tawalla, maineessa siwutsensa. Ensin toimitti hän Peloponneeso-sodassa paljo ilman Alkibiadesta, tämä ei mitään hänettä, waan käänsi, erään luonto-onnen kautta, ne kaikki omaksi hyödyksensä. Mutta ne kaikki owat päälliköille yhteisiä sotamiesten ja onnen kanssa, koska tappelun melskeessä asia kääntyy ensi-aikeesta, sotijain woimien ja paljouden ratkaistawaksi. Sentähden omistaakin sotamies oikeudella yhden osan päälliköltä, mutta onni enemmän, ja taitaa sanoa waikuttaneensa enemmän, kun johtajan ymmärtäwäisyys. Sentähden on tämä sangen oiwallinen työ Thrasybuulon ihan oma! Kun muka ne, Lakedaimonilaisilta asetetut, kolmekymmentä itsewaltiasta pitiwät Athenin orjuuteen sorrettuna, ja kun he oliwat osittain isänmaasta karkoittaneet, osittain murhanneet useimmat niistä kansalaisista, jotka onni oli sodassa säilyttänyt, ja myös keskenänsä jaelleet useimpien ruunulle otetut tawarat, niin julisti hän, ei waan ensimmäisenä, mutta alussa wielä yksinänsäkin sodan niitä wastaan.

2. Sillä paetessaan Phyleen, joka on sangen lujasti warustettu linna Attikassa, ei hänellä ollut muassansa omaa wäkeä muuta kun kolmekymmentä. Se oli pelastuksen alku Athenilaisille, se mitä kuuluisimman waltakunnan wapaus-woima! Ja kyllä itsewaltiaat hänen alussa ylenkatsoiwatkin, kun myös hänen yksinäisyytensä. Joka asia olikin sekä turmiokst ylenkatsojille ja onneksi ylenkatsotulle. Sillä se teki ne hitaiksi ahdistamaan ja hänen wäkensä wahwemmaksi, kun saiwat aikaa warustaida. Sentähden pitäisi sitä enemmän tämä neuwo oleman kaikkien mielessä: „ei sodassa saa mitään ylenkatsoa;“ eikä ilman syytä sanota: „ei pelkurin äiti usein itke.“ Waan eiwät ne woimat sittekään kaswaneet Thrasybuulon mielen mukaan. Sillä jo silloin, niihinkin aikoin, puhuiwat kelpomiehet paremmin, kun sotiwat wapauden puolesta. Täältä

siirsi hän itsensä Piraioon ja warusti Munychian. Sitä kokiwat tyrannit kahdesti walloittaa, mutta ajettiin häpiällä pois, ja pakeniwat oitis takasin kaupunkiin, kadotettuansa aseet ja trossin. Thrasybuulos käytti itsensä sekä wiisaasti, että urhoollisesti. Sillä hän kielsi hätyyttämästä pakenewia: katsoen muka oikeeksi, että kansalaiset säästäwät toisiansa; eikä ketään haawoitettu, jos ei se ensin lyönyt wastakynttä; ei yhdeltäkään kaatuneelta ryöstänyt waatteita, ei kajonnut mihinkään, paitsi aseisiin, joita tarwitsi, ja mitä ruoka-aineisiin kuului. Toisessa tappelussa kaatui Kritias, tyrannien päämies, paraiten sotiessaan Thrasybuuloa wastaan.

3. Tämän siis kaaduttua, tuli Lakedaimonilaisten kuningas Pausanias awuksi Attikalaisille. Se teki Thrasybuulon ja niiden kesken, joilla kaupunki oli, rauhan näillä ehdoilla: ettei ketään ajettaisi maasta pois, muutakun ne kolmekymmentä tyrannia ja ne kymmenen, jotka sitte oliwat tehdyt päämiehiksi ja käyttäineet yhtä julmasti, kun edellisetkin: ettei omaisuutta ryöstettäisi ruunulle: waltakunnan hallitus annettaisiin takasin kansalle." Sekin Thrasybuulon työ on sangen kuuluisa, että hän, rauhan saatuansa toimeen ja waikka oli mahtawin waltakunnassa, toki sääti sen la'in, „ettei ketään haettaisi eikä sakotettaisi entisistä asioista", jota kutsuttiin „unhoituksen la'iksi." Eikä hän ainoasti toimittanut sitä säätetyksi, waan saattoi sen myös täyteen woimaan. Sillä kun eräs niistä, jotka yhdessä hänen kanssansa oliwat olleet maanpaossa, tahtoi murhata niitä, joiden kanssa jo oli sowittu, niin hän esti sen julkisesti ja täytti mitä oli luwannut.

4. Näin suurien ansiotöiden wuoksi antoi kansa hänelle kunniaruunun, joka oli tehty kahdesta öljypuun oksasta: ja kun ei wäkiwalta ollut sitä waatinut, waan kansalaisten suosio, niin ei sitä kadehdittukaan, mutta kunnioitettiin suuresti. Somasti sanoi siis Pittakos, joka luetaan seitsemän wiisaan pariin, kun Mytileneläiset lahjoit-

tiwat hänelle monta tuhatta päiwäkynnön alaa peltoa: „älkää, rukoilen, antako minulle sitä kun moni kadehtii, usiampain myös tekee mieli: sentähden minä en tahdo niistä muuta kun sata päiwäkynnön alaa, jotka osoittanewat sekä minun mieleni kohtuuden, että teidän hywän tahtonne.“ Sillä wähät lahjat owat tawallisesti kestäwäiset, runsaat eiwät pysy samaten. Niin siis tyytywäinen sillä ruunulla, ei Thrasybuulos halannut enempää, eikä arwannut ketäkään woittawaksi häntä kunniassa. Kun hän jälkeenpäin, ollessansa päämiehenä, oli laskenut laiwaston Kilikian rantaan, eikä leirisänsä pidetty wahtia kyllä wisusti, niin hyökkäsiwät wiholliset sinne yöllä kaupungista, ja siinä hänkin tapettiin teltassansa.

9. Konon.

1. Athenilainen Konon pääsi waltakunnan hallitukseen Peloponneeson sodassa ja hänen toimensa siinä oli isosta arwosta. Sillä hän sekä johdatti jalkawäkeä päämiehenä, ja toimitti merellä suuret työt laiwaston päällikkönä. Näistä syistä osoitettiinkin hänelle erinomainen kunnia. Sillä hän hallitsi kaikkia saaria. Ja siinä wallassa ollessaan otti hän Lakedaimonilaisten uudis-kaupungin Pheran. Hän oli myös päämies Peloponneeso-sodan lopulla, koska Athenilaisten joukot woitettiin Lysanderilta Aigos kymen luona. Mut hän oli silloin poissa, ja sitä pahemmin asia käytettiin. Sillä hän oli sekä ymmärtäwä sotaasioissa, että uuttera wallassa. Sentähden siihen aikaan ei kenkään epäillyt sitä, että Athenilaiset eiwät olisi saaneet sitä onnettomuutta, jos hän olisi läsnä ollut.

2. Mutta kun asiat oliwat pahentuneet ja hän kuuli kotikaupunkiansa piiritettäwän, niin ei hän kysynyt sitä, missä itse eläisi turwassa, waan mistä kansalaisillensa

woisi olla awuksi. Sentähden läksi Juonian ja Lydian maaherran Pharnabazon luokse, joka oli kuninkaan wäwy ja lähimmäinen: ja toimitti paljolla waiwalla ja monilla waaroilla niin, että hän sen luona oli suuressa arwossa. Sillä koska Lakedaimonilaiset, woitettuansa Athenilaiset, eiwät pysyneet siinä liitossa, jonka oliwat tehneet Artaxerxen kanssa, ja oliwat lähettäneet Ageſilaon Aasiaan sotimaan, enimmiten kehoitetut Tisſapherneltä, joka kuninkaan likimäisistä oli hyljännyt sen ystäwyyden ja ruwennut Lakedaimonilaisten kanssa liittoon: niin pidettiin Pharnabazos sitä wastaan päällikkönä, waan toden totta hallitsi Konon sotawäestöä, ja kaikki tehtiin hänen mielensä mukaan. Tämä esteli paljo sitä sangen suurta johdattajaa Ageſilaoa ja wastusti usein hänen tuumiansa. Eikä se ollut tuntematon asia, että jos hän (Konon) ei olisi ollut, niin Ageſilaos olisi ottanut kuninkaalta Aasian Taurusta myöden. Ja kun Ageſilaos kansalaisiltansa kutsuttiin kotiin, jossa Boiotilaiset ja Athenilaiset oliwat julistaneet sodan Lakedaimonilaisia wastaan, niin oleskeli Konon toki kuninkaan päällikköjen luona ja oli heille kaikille suurimaksi hyödyksi.

3. Tisſaphernes oli luopunut kuninkaasta, ja se ei ollut Artaxerxelle niin julki kun muille. Sillä monien ja suurien ansiotöitensä kautta mahtoi hän paljo kuninkaan tykönä, wielä silloinkin, kun ei enää pysynyt welwollisuudessansa. Eikä olekkaan ihmettelemistä, jos ei kuningasta niin helposti saatu uskomaan, kun muka muisti sen awulla Kyros weljensä woittaneensa. Sen päälle kantamaan lähetti Pharnabazos kuninkaan tykö Kononin, joka sinne tultuansa, Perſialaisten tawan mukaan, ensin meni tuhatjohdattajan Tithrausten luokse, joka oli toinen mies waltakunnassa, ja osoitti itsensä tahtowaksi päästä kuninkaan puheille. Sillä ilman sitä ei ketäkään päästetty edes. Tämä sanoi hänelle: ei mikään estä, waan ajattele, josko ennen tahdot puhutella, waiko kirjan kautta

toimittaa mitä on mielessäsi. Sillä jos tulet kuninkaan näkyviin, niin sinun täytyy kunnioittaa häntä (jota he kutsuvat προσκυνεῖν). Jos se lie sinulle tukalaa, niin saat minunkin kautta toimeen, mitä halajat, kun vaan annat minulle käskyn. Siihen sanoi Konon: itselleni ei suinkaan ole raskasta osoittaa kuninkaalle vaikka mitäkin kunniaa, vaan pelkään, ettei olisi soimaukseksi kotimaalleni, jos minä, tultuani semmoisesta kansasta, joka on tottunut hallitsemaan toisiakin, ennen käytäin ulkomaalaisten, kun sen tapain mukaan. Hän antoi siis tälle kirjallisesti mitä aikoikin.

4. Saatuansa tietää nämät asiat, tuli kuningas niin vaikutetuksi hänen arvollisuudestansa, että päätti Tissaphernen viholliseksi, käski hätyyttää Lakedaimonilaisia sodalla, ja antoi hänelle vallan valita kenen tahtoi rahoja jakamaan. Konon sanoi, ett'ei se valitseminen sopinut hänen järellensä, vaan kuninkaan, jonka paraiten täytyi tuntea omaisensa; mutta neuvowansa, että antaisi sen toimituksen Pharnabazolle. Täältä lähetettiin hän, suurilla antimilla lahjoitettuna ja Pharnabazon hänelle apulaiseksi annettua, niinkuin itse oli tahtonut, merille, waatimaan Kyprolaisilta, Phoinikialaisilta ja muilta rantakansoilta sota-aluksia, ja warustamaan laiwastoa, jolla seuraawana suwena meri taitaisi warjeltaa. Kun se ilmoitettiin Lakedaimonilaisille, niin he warustiiwat, ei suinkaan ilman huoletta, kun he muka luuliwat suuremman sodan uhkaawan, kun jos yksin muukalaisen kanssa tappelisiwat. Sillä he näkiwät urhollisen ja ymmärtäwän päällikön tulewan kanssansa sotimaan, jota eiwät taitaneet woittaa neuwolla eikä joukoilla. Siinä mielessä kokoowat he suuren laiwaston ja lähtewät Pisanderin johdolla merelle. Niiden päälle hyökkää Konon Knidon saaren luona, ajaa pakoon suuressa tappelussa, walloittaa paljo laiwoja ja upottaa usiampia.

Jonka woiton kautta ei ainoastaan Atheni, waan myös koko Greeka, joka oli ollut Lakedaimonilaisten wallan alla, tuli wapautetuksi. Konon tulee yhden osan kansta laiwoista kotimaallensa, toimittaa molempien, sekä Piraion, että Athenin Lysanderilta hajotetut muurit uudesta laitettawiksi ja lahjoittaa kansalaisillensa neljäkymmentä talenttia rahaa, jotka oli saanut Pharnabazolta.

5. Tälle tapahtui mikä muillekin kuollon alaisille, että hän myötäonnessa oli ajattelemattomampi kun wastaisessa. Sillä kun hän, toki woitettuansa Peloponnesolaisten laiwaston, luuli kotimaan wäärydet kostaneensa, halaili hän enempiä, kun mitä woi saadakkaan toimeen. Eiwät ne kuitenkaan olleet pahoja ja soimattawia, kun hän muka mieluummin tahtoi lisätä kotimaansa, kun kuninkaan woimia. Sillä koska hän, sen laiwatappelun kautta, jonka hän soti Knidon luona, oli laittanut itsellensä suuren arwon, ei ainoastaan ulkomaalaisissa, waan myöskin kaikissa Greekan kansakunnissa, niin alkoi hän salaisesti sitä työskennellä, että saisi Athenilaisille Juonian ja Aiolian takasin. Ja kun se tuli wähemmin wisusti salatuksi, niin kutsui Teribazos, joka hallitsi Sardia, Kononin sinne, ollen tahtowinansa lähettää hänen kuninkaan luokse tärkiästä asiasta. Kun hän siis, totellen sen kutsua, oli tullut, pantiin hän rautoihin, joissa oli jonkun ajan. Muutamat owat jättäneet kirjoitetuksi, että hän wietiin kuninkaan tykö ja hukkui siellä. Sitä wastaan kirjoittaa historioitsia Dion, jota minä paraiten uskon Persialaisten asioissa, hänen karanneen. Siitä epäilee, tapahtuiko se Teribazon tiedolla, wai tietämättä.

---

10. Dion.

1. Syrakuusalainen Dion, Hipparinon poika, syntynyt ylhäisestä su'usta, oli osallinen molempain Di-

onnsioin itsewaltaan. Sillä wanhemmalla niistä oli Dionin sisar Aristomache waimona, josta siitti kaksi poikaa, Hipparinos ja Nysaios nimiltä, ja yhtämonta tytärtä, Sophrosynen ja Areten. Edellisen näistä naitti samalle pojallensa Dionysiolle, jolle waltakunnankin jätti, toisen, Areten Dionille. Mutta paitsi ylhäistä heimolaisuutta ja esi-isiensä julkista mainetta, oli hänellä wielä monta muuta, luonnon antamaa hywää. Niiden seassa oppelias mieli, suloinen ja taipuwa paraisiin taiteisiin; suuri ruumiin pulskeus, jota ei suinkaan wähä kiitetä; päälliseksi suuret, isänsä jättämät warat, joita itse oli lisännyt yksiwaltiaan antimilla. Hän oli wanhemmalle Dionysiolle ystäwällisin, ei wähemmin tapainsa, kun heimolaisuutensa wuoksi. Sillä waikka Dionysion julmuus iletti häntä, niin ahkeroitsi kuitenki lankouden, ja wielä enemmän omaistensa tähden, että se säilyisi wahingotta. Hän oli läsnä isoimmissa askareissa, ja tyranni taipui paljo hänen neuwonsa mukaan, paitsi niissä asioissa, joissa suurempi oma himonsa oli estämässä. Kaikki airuet, jotka piti oleman hywin loistawat, toimitettiin Dionin kautta. Ja kun hän tarkasti käytti, sekä uskollisesti toimitti niitä, niin peitti hän siweydellänsä tyrannin sangen kauhian nimen. Dionysiolta lähetettynä, kummaksuiwat häntä Karthagolaiset niin, etteiwät konsa ainoatakaan Greekan kieltä puhuwaa niin ole kunnioittaneet.

2. Eikä nämä salautuneet Dionysiolta, sillä hän huomasi kuinka suureksi kunniaksi se oli hänelle. Josta tapahtui, että hän erinomaisesti rukoili tätä ainoata ja rakasti häntä ihan kun omaa poikaansa. Ja koska sanoma tuotiin Sikiliaan, että Plato oli tullut Tarentiin, ja Dionille oli palawa halu sitä kuullella, niin hän ei malttanut kieltää nuorukaista sitä tykönsä kutsumasta. Hän antoi siis sille myöden, ja saattoi Platon suurella kunnioittamisella Syrakusaan. Tätä ihmetteli Dion niin ja rakasti, että kokonansa antausi sen johdatukselle, eikä myös

Platokaan wähemmin Dioniin mieltynyt. Sentähden, kun Plato oli Dionyſiolta julmasti loukattu, ſen muka käskettyä häntä orjaksi myydä, niin palasi hän kuitenkin ſinne takaſin, waikutettu ſaman Dionin pyynnöiltä. Mutta nyt ſattui Dionyſios tautiin, ja ſen ſiinä kauhiasti kituiſſa, kyſyi Dion parantajilta kuinka ſen kanſſa lienee laita, ja pyyſi niiltä ſamassa, että tunnustaiſiwat hänelle, jos hätä jo oli ehkä ſuurempikin. Sillä hän aikoi muka ſen kanſſa keskustella waltakunnan jakamiſesta, koska päätteli, että ſiſarenſa ſiitä ſyntyneet pojat piti ſaada oſan waltakunnasta. Siitä parantajat eiwät olleet puhumatta, waan ſaattoiwat ſananſa pojalle Dionyſiolle. Tämä, tästä waikutettu, waati parantajat antamaan iſällenſä unijuoman, ettei Dionilla oliſi tilaiſuutta ſen kanſſa keskustella. Sen ryyppättyä nukkui ſairas uneen ja lopetti ſiinä päiwänſä.

3. Semmoinen alku oli Dionin ja Dionyſion keskenäiſeen kaihoon, joka ſitte monesta syystä enentyi. Kuitenkin pyſyi enſimmältä jonkun ajan teeskennelty ystäwyys niiden kesken. Ja kun Dion ei lakannut rukoilemasta Dionyſioa, että hän tuottaiſi Platon Athenista ja seuraiſi ſen neuwoja: niin hänkin josſakuſſa aſiassa tahtoi olla iſänſä kaltainen, ja noudatti Dionin mielen. Samaan aikaan palautti hän myös Syrakuuſaan historioitſian Philiſton, joka oli yhtä paljo tyrannin kun tyranniudenkin ystäwä. Mutta hänestä on enemmältä kerrottu ſiinä kirjaſſani, joka on kirjoitettu historioitſioista. Plato waikutti niin paljo Dionyſioa arwollanſa, ja ſaattoi puheliaiſuudellanſa ſen matkaan, että wietteli hänen lopettamaan yksiwallan ja antamaan Syrakuſalaiſille wapautensa takaſin. Mutta pelätetty tästä aikomukſesta Philiſton neuwoilta, alkoi hän olla wielä jokſikin julmempi kun ennen.

4. Ja nähdesſään itſensä woitettawan Dionilta arwossa ja kanſan rakkaudessa ja peläten, että, jos pitäiſi ſitä luonanſa, ehkä antaiſi tilaiſuuden itſeänſä polkea; niin

hän antoi sille kolmisouto-laiwan, sillä mennä Korinthoon; osoitellen niin tekewänsä kumpaisenkin tähden, ettei jompikumpi, kun he pelkäsiwät toinen toistansa, pyrkisi ennakolle. Kun nyt usiammat tätä pahaksuiwat, ja suuri wiha siitä nousi tyrannia wastaan, niin laski Dionysios kaikki Dionin irtanaisen omaisuuden laiwoihin ja lähetti niin hänelle. Sillä hän tahtoi että uskottaisiin sen tehneensä oman hyötynsä säilyttämiseksi, eikä suinkaan wihasta Dionia kohtaan. Mutta kun jälkeenpäin kuuli sen kokoowan sotawäkeä Peloponneesossa ja kokewan alkaa sotaa häntä wastaan; niin naitti Dionin puolison Areten toiselle ja kaswatutti hänen poikansa niin, että se sukoilemisella harjauntuisi häpiällisimpiin himoihin. Sillä pojalla käytettiin porttoja, ennenkun oli iänkään täyttänyt; hän yllytettiin wiinalla ja herkuilla, eikä wähääkään aikaa päästetty selwäksi. Tämä oli siis, isänsä palattua kotimaahan, jo niin woimaton kärsimään muutettua elämän laatua (sillä wartiat asetettiin johdattamaan häntä entisestä elämästänsä), että heittihen maahan huoneen ylikerrasta ja kuoli siihen. Mutta minä palaan sinne takasin.

5. Dionin Korinthoon tultua, pakeni sinne samalta Dionysiolta pois ajettu Heraklideskin, joka oli ollut hewoswäen päämiehenä, ja he alkoiwat kaikella lailla hankkia sotaa. Mutta he eiwät saaneet paljoa aikaan, koska monen wuotias tyrannius luultiin hywinkin warakkaaksi. Josta syystä harwat suostuiwat yrityksen yhteyteen. Mutta Dion, joka ei luottanut niin paljo omaan wäestöönsä, kun tyrannia wastaan syttyneehen wihaan, läksi warsin rohkiasti kahdella lihdillä sotimaan wastoin wiidenkymmenen wuoden wanhaa waltaa, warustettua wiidellä sadalla sotalaiwalla, kymmenellä tuhatta ratsuwäellä ja sadalla tuhatta jalkamiehellä, ja hän kukisti sen niin helposti, että jo kolmannen päiwän perästä siitä, jona astui maalle Sikiliaan, käwi sisälle Syrakuusaan; joka kaikille kansoille on näyttänyt niin kummaksi. Siitä sopii ym-

märtää, ettei mikään walta ole tukewa, ellei se ole warustettu suosiolla. Silloin oli Dionysios poikessa ja odotteli Italiassa laiwastoa, ei uskoen kenenkään wihollisistansa tulewan wastaansa ilman suuria sotajoukkoja; joka luulo juuri hänen pettikin. Sillä Dion tukahutti kuninkaallisen ylpeyden niillä samoilla miehillä, jotka oliwat olleet wihollisensa wallan alla, ja walloitti kaiken sen osan Sikiliaa, joka Dionysion hallussa oli ollut. Niinmyös Syrakuusan kaupungin, paitsi linnaa ja kaupunkiin liitettyä saarta, ja saattoi asiat sille kannalle, että tyranni mieltyi tekemään rauhan näillä ehdoilla: Dioni pitäisi Sikilian, Dionysios Italian, ja Syrakuusan Apollokrates, johonka ainoaan Dion paraiten luotti.

6. Näitä niin onnellisia ja odottamattomia tapauksia seurasi äkkinäinen muutos, kun muka onnetar huikentelewaisuudessansa alkoi alentaa sitä, jota wähää ennen oli korottanut. Ensiksi käytti se julmuuttansa sitä poikaa wastaan, josta jo edellä olen maininnut. Sillä kun hän oli peräyttänyt toiselle annetun puolisonsa ja tahtoi myös palauttaa poikansa siweyteen ylellisestä hekumastansa, niin sai hän, isä kun oli, mitä sywimmän haawan poikansa kuolemasta. Senjälkeen syntyi eripuraisuus hänen ja Herakliden wälillä, kun tämä ei tahtonut myöntää waltaa Dionille, waan kokosi erilahkoa. Ja hän waikuttikin yhtä paljo ylhäisissä, joiden suostumuksesta oli laiwaston päällys, kun taas Dioni hallitsi jalkawäkeä. Sitä nyt ei Dioni kärsinyt hywin mielin, ja kertoi sen säkeen Homeron toisesta laulusta, jolla on tämä ymmärrys: ei (tasa)waltaa taideta oikein käyttää monien hallitessa. Jota lausetta suuri wiha seurasi. Sillä hän näytti ilmoittaneen tahtowansa kaikkien olewaksi omassa wallassansa. Eikä häneltä pyytänyt lepyttää sitä suosiolla, waan häkäyttää tylyydellä, ja murhautti Herakliden, sen tultua Syrakuusaan.

7. Se teko tuotti kaikille mitä suurimman pelon.

Sillä sen tapettua ei kenkään luullut itseänsä turwan alaiseksi. Mutta Dion, wastustajansa poistettua, jakeli melkeen liian ominwaltaisesti sotalaisille niiden tawarat, joiden tiesi olleen hänelle wihamieliset. Ja kun niiden jaettua, jokapäiwäiset kulutukset tuliwat aiwan suuriksi, niin alkoi pian raha puuttua, eikä ollut mistä sitä kurottaisi, paitsi ystäwiensä waroista. Ja se oli taas semmoista, että jos olisi sotijat suosittanut, niin olisiwat ylhäiset hänen hyljänneet. Runneltu näiden asiain huolista ja totumatoin itsestänsä pahoja kuulemaan, ei hän tainnut tasaisella mielellä kärsiä, että ne ajatteliwat hänestä pahaa, joiden kiitoksilla wähää ennen oli taiwaasen asti ylistetty. Mutta yhteinen kansa taas puhui rohkeammin, niin pian kuin sotawäen mieli oli wihastunut häneen, ja uhkaili tyrannia ei olewan kärsiminen.

8. Kun hän nyt näki nämät eikä tiennyt millä tawalla ne asetuttaisi, sekä pelkäsi kuinka käynee, niin eräs kansalainen Athenista, Kallikrates nimeltä, joka yhdessä hänen kanssaan oli tullut Peloponneesosta Sikiliaan, ja oli kawala mies, wiekas petokseen, warsin jumalatoin ja luotettamatoin, tulee luoksensa ja sanoo: hänen olewan isossa hädässä kansan suuttumuksen ja sotamiesten wihan wuoksi, eikä taitawan millään tawalla wälttää sitä, ellei antaisi jollekulle ystäwistänsä sitä toimitusta, että teeskennellä itseänsä hänen wihamiehexensä. Jos hän löytäisi jonkun soweliaan semmoisen, niin saisi helposti tietää kaikkien mieli-alan ja wihollisensa poistetuksi, kun muka wihamiehet kyllä ilmoittaisiwat ajatuksensa hänen riitalaisellensa. Sen neuwon hywäksi katsottua ottaa Kallikrates itse tämän toimittaaksensa, ja warustaiksen niin Dionin waromattomuudella. Hän kokoo kumppania Dionia tappamaan, käy sen wihollisten luona ja wahwistaa kapina-liiton. Asia, jota piti toimittaa monen osallisuudella, tuli ilmi ja kannettiin Dionin sisarelle Aristomachelle ja wai-

molle Aretelle. Säikähtyneet pelosta tuliwat nämä sen luokſi, jonka waaraa pelkäſiwät. Mutta tämä ſanoo ettei Kallikrates häntä wäjynyt, waan että, mitä tehtiin, tapahtui omasta käskystänsä. Kuitenkin wiewät waimot Kallikraten Tuonettaren temppeliin ja pakottawat wannomaan ettei hänen kauttanſa mikään wahinko ole Dionille tulewa. Tämä pyhä wala ei säikähyttänyt häntä enſinkään aikeistanſa luopumaan, waan wielä kiihdyttikin niitä tuleennuttamaan, kun hän pelkäſi aikomukſenſa tulewan ilmi, ennenkun ſaiſi kokeenſa toimeen.

9. Siinä mieleſſä antaa hän ſeuraawana juhlapäiwänä, koska Dion pyſyi kotona erikſeen kanſan kokouksesta ja oli pannut lewähtämään ylikerran kammioon, kaupungin wahwimmat paikat liittolaiſillenſa, ſaartoi talon wartioilla ja aſetti owille eräät, jotka ei ſaaneet siitä liikahtaa. Hän warustaa kolmiſoutoiſen laiwan aſeelliſilla ja antaa ſen weljenſä Philokraten haltuun; ajatellen, että jos onni ehkä estäiſi hankkeenſa, niin hänellä oliſi mihin pakeniſi pelastaimaan. Mutta omasta joukostanſa walitſi hän eräät mitä rohkeimmat ja woimalliſimmat Zakynthoolaiſet nuorukaiſet, ja antaa niille työkſi mennä Dionin luokſi aſeetonna, jotta näyttäiſiwät tulewikſi häntä puhuttelemaan. Nämä laskettiin tuttawuutenſa wuokſi ſiſälle. Mutta niin pian kun pääſiwät yli kynnyksen, lukitſiwat he owen, hyökkääwät wuoteella makaawan päälle ja ſitowat hänen. Siitä nouſee meteli niin että oliſi tainnut ulkoa kuultaa. Täsſä ſopi taas, niinkuin uſein ennenkin on ſanottu, kaikkien helposti nähdä, kuinka wainottu on yhden walta ja niiden elämä ſurkuteltawa, jotka enemmin tahtowat, että heitä pelätään, kun että rakastetaan. Sillä juuri itſe wartiat, jos oliſiwat olleet ystäwälliſestä mieleſtä, oliſiwat tainneet, owien ſärettyä, pelastaa hänen, kun ne aſeettomat, ulkoa ehtimiſeen aſetta pyytäen, pitiwät häntä eläwänä. Mutta kun ei kukaan tullut hänelle awuksi, antoi eräs Syrakuuſalainen akkunasta miekan, jolla Dion ſurmattiin.

10. Kun sitte, murhan tehtyä, joukko oli tunkeunut sisälle katselemaan, niin tapettiin tietämättömiltä muutamat syypäiden sijaan. Sillä kun joutukas sanoma oli lewennyt Dionille wäkiwaltaa tehdyksi, niin kokountuiwat usiammat, joita semmoinen teko äkeytti. Ja nämä, wietetyt wäärältä luulolta, tappawat wiattomia ja aseettomia, niinkuin pahantekiöitä. Niin pian kun tämän kuolema tuli tutuksi, muuttui yleisön mieli ihmeellisen äkkiä. Sillä ne, jotka häntä eläwänä oliwat nimitelleet tyranniksi, ne samat ylistiwät häntä nyt isänmaan pelastajaksi ja tyrannin poistajaksi. Niin äkkiä oli surkutteleminen wihaa seurannut, että he werellänsäkin halasiwat häntä tuonelasta lunastaa, jos olisiwat tainneet. Sentähden haudattiin hän yhteisellä kustannuksella kaupungin julkisimpaan paikkaan ja lahjoitettiin hautapatsaalla. Hän kuoli noin wiidenkymmenen ja wiiden wuoden wanhana ja neljä ajastaikaa siitä, kun Peloponneesosta oli palannut Sikiliaan.

11. Iphikrates.

1. Athenilainen Iphikrates on tullut kuuluisaksi ei niin paljon töitensä suuruuden, kun sotataitonsa tähden. Sillä hän oli semmoinen johdattaja, ettei häntä ainoastaan werrattu ensimäisiin hänen aikusistansa, waan ettei entisistäkään ketään pidetty häntä parempana. Paljo oli hän siis sodassa harjoittainut; johdatti usein sotajoukkoja; ei koskaan erehdyksestä asiaa pahoin käyttänyt, waan woitti aina neuwokkaisuudella; ja woi sen kautta niin paljon, että osittain lisäsi sotawehkeisin monta uutta, osittain paransi entisiä. Koska ennen hänen päämies-aikaansa oliwat pitäneet sangen suuria kilpiä, lyhyitä keihäitä ja pieniä miekkoja, niin hän muutti jalkawäen sota-aseet ja antoi kewiän neljäkulmaisen kilwen ympyräisen sijaan (josta jalkawäki kutsuttiinkin jälkeenpäin kewiäkilpisiksi), jotta olisiwat köykäi-

semmät liikkumaan ja tappelemaan. Keihään mitan teki hän kahta pitemmäksi ja pidensi miekat. Muutti myös sotasopain lain ja antoi liinaiset rautasien ja waskisien sijaan: jolla sai sotamiehet notkiammiksi. Sillä hän te'etti semmoiset jotka, painonkin wähennettyä, yhtähywin suojeliwat ruumiin ja oliwat köykäiset.

2. Thrakialaisten kanssa käwi hän sotaa, ja asetti Athenilaisten liittolaisen Seuthen jälleen waltakuntaansa. Korinthon työnä piti päämiehen wirkaa niin suurella ankaruudella, ettei koskaan Greekan maalla ainoakaan sotajoukko ole ollut paremmin harjauntunut eikä päämiehen käskylle kuuliaisempi; ja totutti siihen tapaan, että ne, tappelumerkin annettua päämieheltä, ilman hänen waiwaansa asettuiwat niin järestyneeksi, että näytti kun olisiwat jokainoinen taitawimmalta johdattajalta laaditut. Tällä joukolla häwitti Lakedaimonilaisien mora nimisen sotawäestön, jota sangen suuresti ylistettiin kaikessa Greekassa. Toiste ajoi samassa sodassa kaikki heidän wäestönsä pakoon, josta sai ison kunnian. Koska Artaxerxes aikoi lähteä sotaan Egyptin kuningasta wastaan, pyysi hän Athenilaisilta Iphikraten, asettaaksensa hänen johdattajaksi palkatulle sotawäellensä, jonka luku oli kaksitoista tuhatta. Tämän wäestön harjoitti hän niin kaikissa sotakurissa, että, samoin kun muinoon Ruomalaiset sotamiehet kutsuttiin Fabiolaisiksi, niin oliwat Greekalaisilla Iphikratelaiset suurimmassa ylistyksessä. Sama mies hidastutti myös, lähtenynnä Lakedaimonilaisten apuun, Epaminondan hyökkäykset. Sillä jos ei hänen tulonsa olisi lähestynyt, niin eiwät Thebalaiset olisi luopuneet Spartasta, ennenkun olisiwat sen walloittaneet ja tulipalolla häwittäneet.

3. Hän olikin suuri sekä mielen että ruumiinkin puolesta, ja muodoltakin hallitsia, jotta itse näöllänsä waikutti kunnioittamista kaikissa. Mutta waiwassa oli hän liian weltto ja wähä kestäwä, niinkun Theopompos kertoo. Kuitenkin oli hän kelwollinen kansanmies ja hywin uskotta-

wa. Jonka osoitti sekä muissa asioissa, että erinomattain Makedonilaisen Amyntan lasten suojelemisessa. Sillä Eurydike, Perdikkan ja Philippon äiti, pakeni Amyntan kuoltua, näiden kahden lapsensa kanssa Iphikraten luokse ja holhottiin sen awulla. Hän eli wanhaksi, lepytettyänsä kansalaisten mielet. Yhden kerran oli hän hengen rikoksesta wastaamassa, ynnä Timotheon kanssa, ja wapautettiin siltä oikeudelta. Hän jätti jälkeensä Menesteus nimisen pojan, syntyneen Thrakialaisesta waimosta, kuningas Kotyn tyttärestä. Kun tältä kysyttiin, kumpasesta enemmän piti, isästänsä tai äidistänsä, niin wastasi: äidistäni. Ja kun se kaikille näytti kummalta, niin hän taas sanoi: sen minä te'en ansion mukaan, sillä isäni siitti minun mitä taisi Thrakialaiseksi, sitä wastaan äitini Athenilaiseksi.

12. Chabrias.

1. Athenilainen Chabrias. Myöskin tämä on luettu suurimpien päämiesten joukkoon ja on tehnyt monet muistettawat työt. Niistä on loistawin se keino, jonka hän keksi siinä tappelussa, jonka soti Theban lähellä, tultuansa Boiotilaisten awuksi. Sillä kun Ageſilaos, se ylin sotasankari, siinä jo luotti woittoonsa, palkkawäen joukot ajettuansa pakoon, niin kielsi Chabrias lopun wäestänsä paikalta pakenemasta ja opetti ne wastaanottamaan wihollisten rynnäkön kilwet polwea wasten ja keihäät oikaistuna. Kun Ageſilaos näki sen uuden keinon, niin ei hän tohtinut lähestyä ja kutsui torwella päällekarkaawan wäkensä takaisin. Tämä tuli maineelta niin kuuluisaksi koko Greekassa, että Chabrias toiwoi siihen asemaan tehtäwän sen kuwansa, jonka Athenilaiset julkisesti rakensiwat hänelle torillensa. Siitä tapahtui myöskin, että

woitteliat ja muut taidemiehet, siitä pitäin, teettiwät kuwansa samoin asemiin, joissa oliwat woittonsa saaneet.

2. Mutta Chabrias toimitti Euroopassa monta sotaa, ollessansa Athenilaisten johdattajana; Egyptissä soti hän itsepäinsä. Sillä, mentyänsä sinne Nektanabista auttamaan, wahwisti hän sille waltakunnan. Samoin teki Kyprossa, mutta oli silloin julkisesti annettu Athenilaisilta Ewagoran awukſi: eikä lähtenyt sieltä, ennenkun oli koko saaren sodan kautta walloittanut, josta Athenilaiset saiwat suuren kunnian. Sillaikaa syttyi sota Egyptiläisten ja Persialaisten kesken. Athenilaiset oliwat Artaxerxen kanssa liitossa, Lakedaimonilaiset Egyptiläisten kanssa, joilta niiden kuningas Agesilaos sai suuret saaliit. Kun Chabrias sen näki, eikä missään asiassa antanut woittoa Agesilaolle, niin lähti omin päinsä niitä auttamaan. Hän johdatti Egyptiläisten laiwastoa, Agesilaos jalkawäkeä.

3. Silloin lähettiwät Persian kuninkaan päämiehet lähettyläisiä Atheniin, walittamaan että Chabrias Egyptiläisten kanssa soti kuningasta wastaan. Athenilaiset määräsiwät wissin päiwän Chabrialle ja ilmoittiwat, että jos ei sitä ennen palaisi kotiin, niin tuomitsisiwat hänen hengeltä pois. Sen sanoman tähden tuli takasin Atheniin, waan ei wiipynyt siellä kauemmin kun täytyi. Sillä ei ollut mielellänsä kansalaistensa silmissä, kun sekä eli komeasti, että hekumoitsi irstaammin kun että olisi tainnut wälttää yleisön kateutta. Sillä se on yhteinen wirhe suurissa ja wapaissa waltakunnissa, että kateus on kunnian seuraaja, ja että mielellänsä sitä kehnoitetaan, jonka nähdään ylenewän korkeemmalle ja ettei köyhät tasaisella mielellä katsele rikasten wierasta tawaraa. Sentähden oli Chabrias enimmiten poissa, kun waan sai. Eikä hän yksin ollut mielellänsä pois Athenista, waan melkeen kaikki ylimmäiset tekiwät samoin, kun ajatteliwat pääsewänsä saman werran pois kateudesta, kun minkä oliwat paenneet omaistensa silmistä. Sentähden eleli Konon

enemmiten Kyprossa, Iphikrates Thrakiassa, Timotheos Lesbossa, Chares Sigeiossa. Chares oli tosin näistä erinlainen sekä toimissa että tawoissa, mutta kuitenkin Athenissa kunnioitettu ja mahtawa.

4. Chabrias hukkui liittolais-sodassa tällä tawalla. Athenilaiset piirtiwät Chiosta. Chabrias oli laiwastolla itsellisenä, mutta woitti arwossa kaikki, jotka oliwat hallitukssessa; ja sotamiehet katsoiwat enemmän häneen, kun päällysmiehiinsä. Se asia tuleennutti kuolemansa. Sillä kun pyrki ensimmäisenä päästä walkamaan ja käski perimiehen laskea laiwan sinne, oli hän itse syy surmaansa, sitä wasten, että, hänen sinne rynnättyänsä, toiset ei seuranneetkaan. Sitte wiholliset hyökkäsiwät joka taholta päällensä ja hänen miehuullisimmin tapellessa rikkui laiwa toisen nokkaruoteeseen ja alkoi uppoontua. Waikka hän olisi päässyt tästä pakoon, jos olisi hypännyt mereen, kun Athenilaisten laiwasto oli lässä uiwaa ottamaan wastaan, niin hän toki tahtoi ennen hukkua, kun heittää pois aseensa ja jättää laiwan, jolla oli kulkenut. Sitä eiwät muut tahtoneet tehdä, ja pääsiwät niin uimalla suojaan. Mutta hän ajatteli, että kunniallinen kuolema on häpiällistä elämää parempi, ja tuli tapetuksi wihollisten keihäiltä warsin likeltä tapellessansa.

---

13. Timotheos.

1. Athenilainen Timotheos, Kononin poika. Tämä enensi monilla awuilla isältä saadun kunnianssa. Sillä hän oli puhelias, wilpas, ahkera, harjauntunut sotataidossa ja yhtä paljo waltakunnan hallitukssessakin. Hän on tehnyt monta kuuluisaa työtä, waan loistawimmat owat nämät. Hän alamaisuutti sodan kautta Olyntholaiset ja Byzantholaiset. Walloitti Samon, jota wastaan sotiessa edellisessä sodassa Athenilaiset oliwat menettäneet

tuhannen ja kahdeksataa talenttia. Sen laittoi hän takaisin kansalle, ilman mitään yhteistä kustannusta. Käwi sotaa Kotyötä wastaan ja toi siitä tuhannen ja kahden sadan talentin saaliin yhteiseen kassaan. Wapautti Kyzikon piirityksestä. Meni yhdessä Agesilaon kanssa Ariobarzanelle awuksi ja kun Lakonilainen siltä oli ottanut wastaan luetun rahasumman, niin hän tahtoi ennemmin enentää kansalaistensa maata ja kaupunkija, kun ottaa semmoista, josta olisi sopinut osan wiedä kotihinsa. Ja sentähden otti hän Kritoten ja Seston.

2. Laiwaston päällyksenä purjehti hän Peloponneesson ympäri, häwitti Lakoniaa, ajoi niiden laiwaston pakoon. Korkyran saattoi takaisin Athenilaisten waltaan ja yhdisti niiden liittolaisiksi Epirolaiset, Athamanilaiset, Chaonilaiset, ja kaikki ne kansat, jotka asuwat sitä rantaa. Jonka tehtyä Lakedaimonilaiset luopuiwat pitkästä riidastansa ja myöntiwät mieltä mielin Athenilaisille etukäden meriwallassa, sekä tekiwät rauhan sillä ehdolla, että Athenilaiset olisiwat merellä johdattajina. Se woitto oli siis niin isoksi iloksi Attikalaisille, että silloin ensi kerran rakennettiin alttarit rauhalle, ja säätettiin samalle jumalattarelle juhla-polstarit. Ja jotta kunnian muisto olisi kestäwä, niin asettiwat yhteisesti Timotheon wartalo-kuwan torille; ja siihen aikaan asti oli hän ainoa, joka sai sen kunnian, että kansa, isälle kuwan asetettuansa, antoi toisen pojalle. Niin tuli isän wanhentunut muistopatsas uudistetuksi pojan, sen wiereen asetetulta, uudelta.

3. Tämän tultua wanhaksi ja lakattua wiran toimitukisista, ruwettiin Athenilaisia joka taholta sodalla ahdistamaan. Samo oli luopunut, Hellesponto langennut pois; Makedonialainen Philippos, silloin jo waltawa, tuumaili moninaisia; ja Charesta, joka oli häntä wastassa, ei uskottu olewan paljo turwaa. Nyt tuli päämieheksi Menestheos, Iphikraten poika ja Timotheon wäwy, ja määrättiin, että hänen piti lähtemän sotaan. Neuwoksiksi an-

nettiin hänelle kaksi, ylhäiset sekä tottumisensa että wiisautensa puolesta, nimittäin isänsä ja appensa, joiden neuwoa hän saisi nauttia; sillä ne pidettiin siinä arwossa, että wakawasti toiwottiin heidän kauttansa saatawan takaisin, mitä oli mennyt hukkaan. Kun he matkustiwat Samoon ja Chares, saatuansa niiden tulosta tiedon, myöskin purjehti sinne wäkinensä, ettei näyttäisi mitään hänen poisollessa tehdyksi; niin tapahtui, saarta lähestyessänsä, että nousi kowa myrsky, jota karttaa ne kaksi wanhaa päällikköä katsoiwat hyödylliseksi ja sentähden paniwat laiwastonsa uppiin: mutta Chares piti waan turmaa päätänsä, eikä seurannut wanhempien arwoa, ja pääsi myöskin, juurikun onni olisi ollut laiwassansa, sinne jonne pyrkikin, ja lähetti sanan Timotheolle ja Iphikratelle, että tulisiwat peräsä sinne. Siellä käwiwät asiat pahasti laatuun, niin että hän, hukattuansa usiampia laiwoja, pakeni takaisin sinne, josta oli lähtenyt, ja lähetti julkisesti kirjan Atheniin, että hänen olisi ollut helppo walloittaa Samon, jos ei Timotheos ja Iphikrates olisi häntä ylenantanut. Siitä syystä haastettiin ne oikeuteen. Kansa, niinkun on kiiwas, kaihekseiwa, äkkinäinen, wihollinen ja myös kadehtiwa waltaa, kutsui ne kotiin. He annetaan edes petoksesta. Siinä oikeudessa päätettiin Timotheos syypääksi ja sakotettiin sataan talenttiin. Niin pakotettu kiittämättömän kansan wihalta meni hän Chalkisiin.

4. Kun hänen kuoltuansa kansa katui tuomiotansa, niin wähensi se sakosta yhdeksän osaa ja waati sen pojan Kononin antamaan kymmenen talenttia, joilla muutama osa muurista korjattaisi. Tässä nähtiin onnen muuttelewaisuus. Sillä ne samat muurit, jotka isänsä isä oli isänmaalle uudesta rakentanut wihollisilta otetulla saaliilla, ne täytyi pojan poika, suurimmalla sukunsa häpiällä, omista waroistansa korjata. — Ehkä kyllä taitaisin mainita montakin todistusta Timotheon kohtuullisuudesta ja wiisaasta elämän laadusta, niin tyytynen kuitenki yhteen, kun

siitäkin helposti taidetaan arwata, kuinka rakas hän oli omaisillensa. Kun kerran nuorukaisena oli wastaamassa asiaansa, niin kokountuiwat ei ainoastaan ystäwänsä ja erityiset tuttawansa häntä puolustamaan, waan myöskin itsewaltias Jason, joka niihin aikoin oli kaikista mahtawin. Tämä, joka ei kotimaassansa uskonut itseänsä turwalliseksi ilman seuraajia, tuli Atheniin ilman mitään wartiotta, ja piti tuttawansa niin suuressa arwossa, että ennen tahtoi itse mennä hengen hätään kun luopua Timotheosta, kun se riiteli kunniansa puolesta. Ja kuitenki käwi Timotheos jälkeenpäin sotaa sitä wastaan, kansan käskystä, ja piti isänmaan la'it pyhimpänä kun tuttawuuden. Tämä oli Athenilaisten sotasankarien Iphikraten, Chabrian ja Timotheon wiimeinen aikakausi; eikä niiden perästä siinä kaupungissa ole ollut ainoatakaan muistoa ansaitsewaa sotapäällystä.

14. Datames.

1. Tulen nyt urhollisimpaan ja kaikista muukalaisista, paitsi kahta Karthagolaista, Hamilkaria ja Hannibalia, neuwokkaimpaan mieheen. Hänestä mainitsen enemmän siksi, että sekä enimmät tekonsa owat tietämättömät, ja että ne, jotka hänelle onnistuiwat, ei tapahtuneet sotajoukkojen, waan neuwonsa suuruuden kautta, jossa hän woitti melkeen kaikki; niin ettei asiat näkyisi oikein selwästi, jos ei heidän syynsä tulisi selitetyksi. Datames syntyi isästä Kamisaresta, sukuansa Karialainen, ja Skythialaisesta äidistä, ja oli ensin sen sotawäen lu'ussa Artaxerxen luona, joka linnaa wartioitsi. Kun hänen isänsä Kamisares oli nähty sekä urhollisekši, että sodassa miehewäksi ja monessa kohden kuninkaalle uskollisekši, niin sillä oli lääninä Kappadokian läheinen osa Kilikiasta, jossa Leukosyrialaiset asuiwat. Ensi kerran näytti Datames kummoi-

nenka oli, käyttäessänsä sotawirkaa siinä sodassa, jota kuningas käwi Kadusilaisia wastaan. Sillä tässä oli hänen apunsa suuresta arwosta, kun jo monet tuhannet kuninkaan wäestä oliwat tapetut. Ja siitä syystä tapahtui, kun Kamisares oli samassa sodassa kaatunut, että hänelle annettiin isänsä lääni.

2. Yhtä urholliseksi osoitti hän jälkeenkinpäin itsensä, kun Autophradates kuninkaan käskystä ahdisti niitä sodalla, jotka oliwat luopuneet. Sillä kun wiholliset jo oliwat tunkeuneet leiriin, niin he hänen kautta karkoitettiin ja loppu kuninkaan sotajoukosta pelastui. Sen perästä alkoi hän johdattaa suurempia töitä. Paphlagonian hallitsiana oli siihen aikaan Thyos, syntynyt wanhasta su'usta, siitä Pylaimenestä, jonka Homeros sanoo Patroklolta tapetuksi Trojan sodassa. Se ei ollut kuulewa kuninkaan käskyille: josta syystä tämä päätti sodalla häntä kiusata ja pani sen työn päämieheksi Datamen, Paphlagonilaisen orpanan. Sillä ne oli syntyneet weljestä ja sisaresta. Ja sentähden tahtoi Datames kokea joka keinon, saadaksensa sukulaisensa palaamaan welwollisuuteensa. Kun hän siis tuli sen luokse ilman apuwäetä, ei muka peläten mitään juonia ystäwältänsä, niin tämä oli wähältä hänen murhata. Sillä Thyos hankki tappaa hänen salaisesti. Datamen kanssa oli äitinsä, Paphlagonilaisen täti: se sai tietää mitä hankittiin ja waroitti poikaansa. Tämä wäisti waaran paolla ja julisti sodan Thyoa wastaan. Waikka Ariobarzanes, Lydian, Jonian ja koko Phrygian päällys, siinä hänen jätti, niin hän yhtä hywin kesti ja wangitti Thyon eläwänä, ynnä waimon ja lasten kanssa.

3. Nyt ahkeroitsi sitä, ettei sanoma tästä teosta joutuisi kuninkaan tykö, ennenkun hän itse. Niin tuli kenenkään tietämättä sinne, jossa kuningas oli, ja toisena päiwänä puki paraisiin waatteisiin, joita kuninkaan maaherrat kantawat, Thyon, jolla oli sangen suuri ruumis ja kauhia muoto, musta, pitkätukkanen ja pujoparta:

kaunisti hänen myöskin kaulakäädyllä ja kultaranteisilla ja muulla kuninkaallisella koristuksella. Itse puettu talonpoikaiseen, kahdenkertaiseen takkiin ja karwaiseen liiwiin, päässä jahti-kypäri, oikiassa kädessä nuija ja wasemmassa nuora, ajoi edellänsä sidottua Thyoa, ikäänkun weisi hän kiinni saatua petoa. Kun nyt kaikki katsoiwat sitä koristuksen outouden ja muotonsa kummuuden wuoksi, ja sentähden tuli iso kokous, niin oli yksi, joka tunsi Thyon, ja wei sanan kuninkaalle. Tämä ei uskonut ensin. Sentähden pani Pharnabazon tutkimaan, ja niin pian kun siltä sai tietää asian niin olewan, käski kohta luoksensa, suuresti ilostunut, sekä työstä, että pu'usta; olletikkin kun niin jalo kuningas odottamatta oli tullut käsiinsä. Niin hän siis lähetti Datamen, isosti lahjoitettuna, siihen sotajoukkoon, jota silloin koottiin Egyptin sotaa wasten, Pharnabazon ja Tithrausten johdolla, ja käski hänellä olla sama walta, kun niilläkin. Waan jälkeenpäin, kun kuningas oli kutsunut Pharnabazon takasin, niin annettiin hänelle ylin hallitus.

4. Kun hän nyt suurimmalla ahkeruudella kokosi sotawäkeä ja walmistihen Egyptiin marsimaan: niin lähetti hänelle kuningas yht'äkkiä kirjan, että piti menemän Aspin kimppuun, joka hallitsi Kataoniaa, joka kansa asuu Kilikian yläpuolella, Kappadokian naapurina. Sillä Aspis, joka asui metsäisessä ja linnoilla warustetussa maapaikassa, oli sekä tottelematon kuninkaan käskyille ja wielä ahdisti naapuri-maita, sekä otti pois mitä kuninkaalle wietiin. Waikka Datames oli kaukana näistä paikkakunnista ja häiritettiin suurimmasta työstä, niin luuli hän kuitenki täytywänsä totella kuninkaan tahtoa. Niin hän siis meni laiwaan muutamain urhollisten miesten kanssa; ajatellen, niinkun tapahtuikin, helpommin woittawansa tietämättömän ja warustamattoman wähälläkin wärllä, kun warustetun suurellakaan joukolla. Kun oli siinä purjehtinut ja nousut maalle Kilikiassa, niin kulki siitä, yöt päiwät mat-

kalla, Tauron wuoren poikki, ja pääsi sinne, johonka pyrkikin. Kysyy millä paikoin Aspis olelee: kuulee sen olewan lähellä ja menneen metsästämään. Sitä niin tutkiessaan ilmauntui syy, mikси oli tullut. Aspis walmistaa Pisidialaiset ja oman wäkensä wastustamaan. Kun Datames sen kuuli, puki hän sotisopaansa ja käski wäkensä seuraamaan: itse ratsasti hän täyttä laukkaa wihollista wastaan. Aspis näki jo kaukaa sen rientäwän päinsä ja pelästyi niin, että lakkasi pois koko wastustamisen kokeesta ja antoi itsensä kiinni. Niin sidottuna antoi Datames hänen Mithridatelle, wietäwäksi kuninkaan luokse.

5. Tätä tehtäissä juohtui kuninkaan mieleen, että oli niin suuresta sodasta pannut parhaan päällysmiehen semmoiseen turhaan asiaan, rupesi sitä katumaan, ja kun ei luullut Datamen wielä lähteneenkään, pani lähettyläisen Aken kaupunkiin sotajoukon tykö, kieltämään sitä eroamaan sotawäestä. Ennenkun tämä pääsikään sinne, niin tuli tiellä niitä wastaan, jotka Aspista kulettiwat. Sillä nopeudellansa oli Datames woittanut suuren mielihywän kuninkaalta, ja sai sentähden saman werran kateutta howiherroilta, kun he näkiwät että hän yksin olisi tullut isompaan arwoon, kun he kaikki. Niinmuodoin mieltyiwät he kaikki yhteen häntä sortaaksensa. Tästä antoi Pandates, kuninkaan rahaston wartia ja Datamen ystäwä, hänelle kirjallisesti tiedon, sanoen: hänellä olewan suuren hädän, jos waan mikään hänen komentaessansa käwisi onnettomasti Egyptissä. Sillä se on kuningasten tapa, että he pitäwät onnettomat tapaukset ihmisten syynä, onnelliset omana kohtalonansa. Ja siitä syystä ne helposti yllytetään niiden turmioon, joiden johdolla onnettomat asiat sanotaan tapahtuneen. Ja hän oli wielä suuremmassa pulassa senkitähden, että ne, joita kuningas paraiten totteli, oliwat pahimpia wihamiehiänsä. Tämän kirjan luettuansa kun jo oli tullut

sotawäen tykö Akeen, ja tiesi sen olewan totuudella kirjoitetun, niin päätti eroittaida kuninkaasta. Eikä kuitenkaan tehnyt mitään uskollisuudellansa sopimatonta. Sillä hän asetti Magnesialaisen Mandroklen sotawäen johdattajaksi, lähti itse oman wäkensä kanssa Kappadokiaan ja walloitti sen naapurimaan Paphlagonian, salaten mitä mieltä piti kuningasta kohden, teki ystäwyys-liiton Ariobarzanen kanssa, kokoili sotawäkeä ja antoi linnoitetut kaupungit omillensa wartioittawiksi.

6. Waan nämät asiat luonnistuiwat wähän onnettomasti talwisen ajan wuoksi. Hän kuuli muutaman Pisidialaisen kokoawan wäkeä häntä wastaan ja lähetti poikansa Arsidaion sinne sotajoukon kanssa. Nuorukainen kuoli tappeluun. Isä lähtee sinne wähälännän joukon kanssa, salaten minkä suuren haawan oli saanut, kun muka halasi päästä wihollisen pariin, ennenkun wäkensä saisi tietää tuhon tapahtuneen, jottei sotamiesten rohkeus raukenisi, jos kuulisiwat pojan kuoleman. Hän pääsi, minne pyrki, ja asetti leirinsä semmoisiin paikkoihin, joissa ei wihollisten paljous tainnut häntä saartaa, eikä estää pitämästä wäkeänsä aina walmiina tappelemaan. Hänen kanssa oli Mithrobarzanes, oma appensa, hewoswäen päällikkönä. Tämä pakeni wihollisten tykö, kun wäwynsä asiat oliwat tulleet niin täpäräle. Niin pian kun Datames sen kuuli, niin tiesi, että jos joutuisi yleisön korwiin, itsensä niin sukulaiselta hyljätyksi, niin siitä tapahtuisi että muutkin seuraisiwat samaa neuwoa. Hän pani siis liikkeelle kansaan, että Mithrobarzanes hänen käskystänsä oli mennyt pakojaksi, jotta paremmin otettaisi wastaan ja tappaisi wiholliset: siis ei ollut sowelias jäädä hänestä, waan kaikkien seurata kiiruusti. Ja jos he sen urhollisesti tekisiwät, niin wihollinen ei woisi wastustaa, kun heitä tapettaisi sekä wallien sisällä, että ulkopuolella. Siihen suostuttua, wei hän sotawäkensä leiristä ja seurasi Mithrobarzanesta.

Ja kun tämä tuskin oli ennättänyt wihollisten joukkoon, niin Datames jo käski päälle hyökkäämään. Pisidialaiset hämmästyiwät niin outoa asiaa ja rupesiwat luulemaan pakojain tehneen sen petoksesta ja liitosta, jotta he sitte, wastaanotettuna, olisiwat isommaksi häwiöksi, ja meniwät sentähden ensin niiden päälle. Ja kun eiwät pakojat ymmärtäneet mitä ai'ottiin ja mitä wasten se tapahtui, niin heidän täytyi tapella niiden kanssa, joiden tykö oliwat paenneet, ja olla niiden puolesta, jotka oliwat jättäneet. Kun siis eiwät kumpasetkaan heitä säästäneet, niin tuliwat pian murhatuiksi. Nyt Datames meni toisten Pisidialaisten kimppuun, jotka pitiwät wastakynttä: ajoi ne ensi yläkössä pakoon, ajoi pakenewia takaa, tappoi ison joukon ja otti wihollisten leirin. Sillä neuwoin sorti siis yhtähaawaa petturit ja hajotti wihollisensa: ja muutti omaksi hyödyksensä sen, kun oli ai'ottu tuhoksensa. Enkä minä ole missään lukenut yhdenkään sotaherran kekseineen sen teräwämpää juonta, eikä sen nopeammin panneen sitä toimeen.

7. Ja siitä miehestä erosi toki wanhin poikansa Skismas, meni kuninkaan puolelle ja wei sanoman isänsä petoksesta. Artaxerxes, tästä sanomasta waikutettu, ja kun tiesi itsellänsä siinä olewan tekemistä urhollisen ja rohkean miehen kanssa, joka sekä uskalsi tehdä mitä oli ajatellut, ja oli tottunut ensin miettimään ennenkun yritti; niin lähetti Autophradaten Kappadokiaan. Ettei tämä pääsisi siihen wuorikorpeen, jossa owat Kilikian läpikäytäwät, niin Datames koki ne jo ennen walloittaa. Waan ei saanut niin äkkiä wäkeänsä kokoon. Siitä työstä poistettuna, walitsi hän, sen joukon kanssa jonka oli koonnut, semmoisen aseman itsellensä, ettei wihollisen sopinut häntä piirittää, eikä päästä siwutsensa ilman kahden puolen ahdistettamatta: ja että jos itse tahtoisi tapella sen kanssa, niin ei sen wäen paljous estäisi omaa pientä joukkoansa.

8. Waikka Autophradates kyllä hywin tämän ym-

märsi, niin päätti hän kuitenki ennen ruweta tappeluun, kun niin suurella wäkijoukolla palata takasin taikka kauan olla yhdessä kohden. Hänellä oli wiisituhatta Persialaista hewosmiestä, jalkawäkeä satatuhatta, joiden nimi oli Kardakit (sotikkaat), ja samaa lajia kolme tuhatta linkojaa. Paitsi niitä oli hänellä Kappadokialaisia kahdeksan, Armenialaisia kymmenen, Paphlagonilaisia wiisi, Phrygialaisia kymmenen, Lydialaisia wiisi, Aspendialaisia ja Pisidialaisia noin kolme, Kilikialaisia kaksi, Kaspialaisia yhtä monta ja Greekan maasta palkkawäkeä kolme tuhatta: wielä köykäis-aseisia hywin iso luku. Wasten näitä sotajoukkoja oli Datamen ainoa toiwo itseensä ja maanpaikan luontoon. Sillä sotamiehiä ei hänellä ollut kahtakymmenettä osaa siitä lu'usta. Luottain niihin alkoi hän tappelun ja tappoi monta tuhatta wihollista, eikä omasta armejastansa hukkunut päälle yhden tuhannen. Sentähden asetti hän seuraawana päiwänä woitto-patsaan sille kohtaa, jossa eilliseną tapeltiin. Leirin siitä siirrettyä, pääsi hän woitolla joka tappelusta, ehkä oli heikompi sotawäen puolesta, sen kautta, ettei konsaan ruwennut tappeluun, jos ei ensin sulkenut wihollisensa ahtaisin paikkoihin: joka taas usein tapahtui hänelle, kun tunsi paikat ja oli wiekas tuumissansa. Kun Autophradates näki käywänsä sotaa isommaksi wahingoksi kuninkaalle kun wihollisille, niin kehoitti Datamesta rauhaan ja ystäwyyteen, jotta tulisi takasin kuninkaan armoon. Ja waikkei Datames luullut siitä mitään luotettawaa tulewan, niin kuitenki suostui siihen ehtoon ja lupasi panna lähettiläisiä kuninkaan luokse. Niin lopetettiin se sota, jonka kuningas alkoi Datamesta wastaan, ja Autophradates wetihen Phrygiaan.

9. Mutta kuningas oli ruwennut wihaamaan Datamesta warsin leppymättömästi, ja sitte kun huomasi ei taitawansa sitä sodalla sortaa, niin mieli kawaluudella sen murhata. Sen Datames wäisti monasti. Kerrankin, kun hänelle ilmoitettiin että muutamat, jotka oliwat ystäwi-

änsä, wäjyiwät häntä, eikä luullut olewan uskomista sitä, mitä wihamiehensä oliwat heistä ilmoittaneet, eikä wallan unhottaminenkaan, niin tahtoi tutkia, jos oli totta wai wäärin mainittu. Ja sentähden matkusti hän sinne, jolla tiellä oliwat sanoneet wäjymisen tapahtuwaksi; mutta hän walitsi ruumiilta ja warrelta warsin näköisensä miehen, antoi sille waatteensa ja käski kulkea niillä paikoin, jossa itse tawallisesti oli käwellyt. Itse lähti hän matkaan henkiwahtinsa joukossa, waatetettu sotamiehen pukuun. Kun tämä joukko nyt joutui sille kohtaa, niin wäjyjät tuliwat petetyksi järestykseltä ja pu'ulta, ja juoksiwat sen päälle, joka oli pantu sijalliseksi. Waan Datames oli ennen jo sanonut niille, joiden kanssa hän matkusti, että heidän piti oleman walmiit tekemään saman kun hänenkin näkiwät tehdä. Itse heitti hän, niin pian kun näki wäjyjät juoksewan, keihäänsä niiden päälle. Kun kaikki tekiwät samaten, niin kaatuiwat ne pistettynä, ennenkun ennättiwätkään sen tykö, jota tahtoiwat ahdistaa.

10. Tämä niin teräwä mies tuli kuitenki wiimen woitetuksi Mithridaten, Ariobarzanen pojan kawaluudelta. Sillä se lupasi kuninkaalle tappaa Datamen, jos antaisi hänelle luwan wapaasti tehdä mitä waan tahtoi, ja warmaudeksi kättä päälle, Persialaisten tawan mukaan. Sen saatuansa kuninkaalta lähetetyksi, kokosi sotawäkeä, teki poisollessansa ystäwyysliiton Datamen kanssa, häwitti kuninkaan maata, walloitti linnoja, ja otti suuret saaliit, joista jakeli yhden osan omalle sotawäellensä, toisen lähetti Datamelle. Samoin antoi hän myös sille usiampia linnoja. Json aikaa niin tehtyänsä, sai hän sen uskomaan alkaneensa iäisen sodan kuningasta wastaan: ja ettei saattaisi sille mitään epäluuloa petollisuudesta, niin ei hän sittekään pyytänyt sitä puhutella, eikä myöskään halannut tulla sen pariin. Niin piti hän siis poisollen ystäwyyttä, että näytti kun eiwät olisi yhdistetyt keske-

näisten hywien töiden kautta, waan yhteisen wihan, jonka kuningasta wastaan oliwat alkaneet.

11. Kun arweli Datamen siitä hywin wakuuttaneensa, niin ilmoitti hän sille, nyt olewan ajan koota isommat sotajoukot ja alkaa sodan kuninkaan kanssa, ja lupasi, jos Datames niin soisi, tulla siitä asiasta hänen puheellensa, missä paikassa hän itse tahtoi. Asiaan suostuttua määrättiin keskustelemiselle aika ja paikka, jossa piti tultaman yhteen. Sinne meni Mithridates muutamaa päiwää ennen yhden ainoan miehen kanssa, jota hän uskoi wahwasti, kätki sinne yksitellen moneen kohtaan miekkoja, ja pani ne paikat tarkkaan merkkiin. Keskustelemuspäiwänä lähetti kumpikin sinne paikkaa tutkimaan ja heitä itsiänsä silmäilemään: sitte tuliwat he itse. Kun he tässä oliwat olleet jonkun ajan toisensa puheella ja lähteneet menemään eritaholle, niin Mithridates, kun Datames jo oli kaukana, palasi samaan paikkaan, ennenkun pääsi kumppaniensa tykö, ettei saattaisi mitään epäluuloa matkaan, istui siihen johon oli miekka kätketty, niinkun wäsyksistä lewätäksensä, ja huusi Datamen takasin, ikäänkun olisi unhottanut jotakin puhellessansa. Sillaikaa otti piilossa olewan miekan, peitti sen, tupesta paljastettuna, waatteisinsa ja sanoi lähestywälle Datamelle: että hän lähteissänsä oli hawainnut erään paikan (joka oli näkywillä), sopiwaksi leiriä tehdä. Kun hän sitä osoitti sormellansa ja Datames katsoi sinne, niin hän takaapäin pisti miekan sen läwitse ja tappoi ennenkun kukaan pääsi awuksi. Niin tuli se mies, joka oli woittanut monta neuwokkaisuudella, waan ei ketään petoksella, woitetuksi teeskennellyn ystäwyyden kautta.

15. Epaminondas.

1. Thebalainen Epaminondas, Polymnon poika. Ennenkun alan kirjoittaa tästä, niin luulen täytywäni muistuttaa lukijoille, etteiwät wertaisi toisten tapoja omiinsa, eiwätkä uskoisi sen, mikä heistä on turhaa, samoin olleen muissa. Sillä minä tiedän, että soitanto meidän tapaimme mukaan on sopimatoin ylhäiselle ja että tanssi luetaan warsin wiaksi. Ja ne kaikki pidetään Greekalaisilta sekä hempeinä, että wielä kiitettäwinäkin. Mutta aikoissani kuwailla Epaminondan tapoja ja elämää, niin minun mielestäni en saa jättää mitäkään, joka sen selitystä tarkoittaa. Niinmuodoin ai'on puhua ensin su'ustansa, sitte mihin tietoihin ja keltä hän on opetettu, sen jälkeen tawoistansa ja mielensä lahjoista, ja jos wielä mitään muuta ollee muistettawaa, wiimeiseksi teoistansa, jotka enimmiltä pannaan ylitse kaikkien muiden ansio-töitä.

2. Syntynyt jo nimitetystä isästä ja kunnialliseste su'usta, jäi hän jo wanhemmistansa köyhyyteen. Waan oppia sai hän niin paljon, ettei yksikään Thebalainen enempää. Sillä sitraa soittamaan ja laulamaan kielien äänen johtoon opetti häntä Dionysios (joka soittajista oli samassa kunniassa kun Damon ja Lampros, joiden nimet owat kuuluisat): huilulla lauluja soittamaan Olympiodoros ja tanssimaan Kalliphrone. Filosofian opettajana oli hänellä Tarentolainen Lysis, Pythagoran koulusta, johonka oli niin mieltynyt, että waikka itse oli nuorukainen, piti yksitotisen ja jäykän wanhuksen kuitenki parempana ystäwänänsä, kun kaikki oma-ikäisensä, eikä laskenut sitä luotansa, ennenkun sen werran oli päässyt oppikumppaniensa siwutse, että helposti taidettiin ymmärtää hänen samoin woittawansa ne muissakin taidoissa. Nämä owat nyt meidän tawoissamme kehnoja ja pikemmin häpiällisiä, waan Greekan maassa oliwat ne ennen warsin suureksi kiitokseksi. Kun sitte tuli puolimiehen ikään ja alkoi

käydä sotakoulua, niin ahkeroitsi enemmän tulla sukkelaksi, kun woimalliseksi; sillä jälkimäinen oli mielestänsä miekka-tappeliain hyödyksi, edellinen sodassa tarpeellinen. Sentähden totutti hän itseänsä enimmiten juoksemaan ja woittelemaan, jotta seisoallaan sekä taisi ottaa toisen kiinni ja painiskella. Sota-aseitten käyttämisessä harjoitti hän paljon itseänsä.

3. Paitsi tätä ruumiin tukewuutta oli hänellä monta sielunkin awua. Hän oli hiljainen, ymmärtäwä, wakawa, wiisaasti käyttäwä aikaa, sodassa harjauntunut, urhollinen tappelussa ja warsin rohkia: ja wielä niin totuutta rakastawa, ettei leikilläkään walehdellut. Myöskin oli hän kohtuullinen, lempiä ja ihmeellisen kärsiwällinen: kantoi ei ainoastaan kansan, waan ystäwiensäkin wäärydet: ja erinomattain kätkewä mitä hänelle uskottiin, joka wälisti on yhtä hyödyllinen, kun osaaminen hywin oppineesti puhua. Hän kuulteli mielellänsä, sillä siitä arweli helposti oppiwankin. Kun siis oli joutunut johonkin seuraan, jossa keskusteltiin waltakunnan asioista, taikka oli puhe filosofiasta, niin ei koskaan lähtenyt sieltä pois, ennenkun oli puhuttu asia selwäksi. Köyhyyden kärsi hän warsin niin helposti, ettei kansalta ottanut mitään, paitsi kunnian. Ystäwiensä waroja ei hän käyttänyt omiin tarpeisiinsa, mutta toisia auttaaksensa nautti usein niin heidän uskowaisuutta, että melkein taisi päättää hänellä olewan kaikki yhteistä ystäwiensä kanssa. Sillä kun joku kansalaisistansa oli wangittu wihollisilta, taikka jonkun ystäwän naima-ikäistä tytärtä ei saatu naitetuksi köyhyyden wuoksi, kutsui hän ystäwänsä kokoon ja määräsi kuinka paljo kunkin piti antaman, warojensa suhteen. Kun niin oli tullut summa täyteen, wei hän, ennenkun otti rahat wastaan, anojan ahtajien tykö ja toimitti, että ne itse lukiwat rahansa sille; niin että se, jolle rahat tuliwat, saisi tietää paljonko kullenkin oli welkaa.

4. Hänen kohtuullisuuttansa koitteli Kyzikolainen Di-

omedon. Sillä se oli, Artaxerxen pyynnöstä, ruwennut Epaminondasta rahalla puolellensa lahjomaan. Tuli siis Thebaan suurella kultasummalla, wietteli wiidellä talentilla omiin tuumiinsa Mikythos nimisen nuorukaisen, jota Epaminondas silloin rakasti kaikista enemmin. Mikythos meni Epaminondan luokse ja osoitti syyn Diomedonin tuloon. Mutta tämä sanoi Diomedonin eteen, ei tarwitsewan rahaa. Sillä jos kuningas sitä aikoo, kun on hyödyllistä Thebalaisille, niin minä olen walmis sen tekemään ilman; waan jos hän hankkii jotakin niitä wastaan, niin ei hänellä ole kylläksi kultaa ja hopeata. Sillä minä en tahdo koko maanpiirin tawaroihin waihettaa rakkauttani kotimaata kohtaan. Sinua minä en ihmettele ja annan sinulle anteeksi, että minua outoa koittelit ja pidät yhden laisena, kun itse olet. Mutta lähde nyt kiiruusti pois, jott'et wiettelisi muita, kun et minua saanut. Ja sinä, Mikythos, anna tälle raha takasin, taikka minä annan sinun esiwallan käsiin, jos et tee sitä kohta. Kun Diomedon pyysi häneltä saada waaratta lähteä pois ja wiedä omansa, mitä oli tuonut, niin hän wastasi: sen minä kyllä myönnän, en kuitenkaan sinun, waan itseni tähden, ettei kenkään sanoisi, jos sinulta rahat wietäisiin pois, sen tulleen ryöstettynä minulle, mitä en tarjottuna tahtonut ottaa. Sitte kysyttyänsä minne Diomedon tahtoisi saatettaa, ja tämän sanottua Atheniin, niin antoi sille wartiat, päästäksensä sinne hädättä. Eikä siihenkään tyytynyt, waan toimitti wielä, Athenilaisen Chabrian kautta, josta jo ennen olen maininnut, että hän rauhassa pääsi laiwaan. Tämä nyt olkoon tarpeeksi kohtuullisuuttansa todistamaan. Useimpiakin taitaisin luetella, mutta kohtuus on pidettäwä, kun kerran olen päättänyt tähän ainoaan kirjaan sulkea useimpien mainiomiesten elämäkerrat, joista erit-

täin kustakin uſiammat kirjoittajat ennen minua owat kertoneet monet tuhannet ſäkeet.

5. Hän oli myös puhelias, niin ettei yksikään Thebalainen ollut wertaiſensa puhetaidoſſa: eikä ollut wähemmin teräwä lyhykäiſesti wastatesſanſa, kun kaunis kestäwässä puheessa. Hänellä oli panettelia, eräs Meneklides ſamasta Thebasta, joka oli wastustajanſa kanſawallan hallitukſessa ja myös hywin tottunut aſian ajaja, Thebalaiſeksi muka. Sillä niillä on enempi woimia, kun älyä. Kun tämä näki Epaminondan hywin edistywän ſotamenoiſſa, niin hän yllytteli Thebalaiſia pitämään rauhan ſotaa parempana, jottei tarwittaiſi ſen päällysmiehen apua. Sille wastaſi Epaminondas: ſinä petät kanſalaiſeſi ſanalla, kun heitä ſodasta luopumaan maanittelet, ſillä ſinä tuotat heille orjuuden lewon nimellä. Sodalla rauha woitetaan. Siis täytyy niiden, jotka ſitä tahtowat kauwan nauttia, olla harjauntuneet ſodaſſa. Sentähden täytyy teidän, jos tahdotte olla Greekan maan enſimmäiſet, käydä ſotaa, ei waan ſotakoulua. Kun ſe ſama Meneklides moitti häntä ſiitä, ettei hänellä ollut lapſia ja että oli naimaton, ja erinomattain ylpeydeſtänſä, että muka luuli ſaawuttaneenſa Agamemnonin ſotakunnian, niin hän ſanoi: lakkaa pois, Meneklides, minua waimon wuokſi ſoimaamasta, ſillä ſiinä aſiaſſa minä ſeuraan kenenkä neuwoa hywänſä, ennenkun ſinun. Meneklides oli muka luulon alla awiorikokſeſta. Mutta ſiinä petyt, että luulet minun Agamemnonin kanſſa kilpailewan, ſillä ſe woitti koko Greekan awulla töin tuskin kymmennä wuonna yhden kaupungin: minä taas tämän ainoan kaupungin kanſſa, ja yhtenä päiwänä, wapautin, Lakedaimonilaiſten pakotettua, koko Greekan maan.

6. Kerran kun ſama mies tuli Arkadilaiſten kokouk-

seen, pyytämään niitä tekemään liiton Thebalaisten ja Argiwolaisten kanssa, ja Athenilaisten lähettiläinen Kallistratos, joka siihen aikaan woitti kaikki puheliaisuudessa, sitä wastaan waati heitä ennemmin seuraamaan Attikalaisten ystäwyyttä, ja puheessansa paljon herjasi Thebalaisia ja Argiwolaisia, pannen senkin siihen, että Arkadilaisten oli katsominen kummoisia miehiä kumpikin kansakunta oli siittänyt, joista sitte taisiwat muutkin asiat arwata; niinkun että äitinsä surmaajat Orestes ja Alkmaion oliwat olleet Argiwolaisia; Thebassa oli syntynyt Oidipos, joka ensin tappoi isänsä ja sitte siitti lapsia omasta äidistänsä: niin sanoi Epaminondas tähän, kun wastatessansa tuli näihin kahteen soimaukseen, toisista puhuttuansa: ihmettelewänsä Attikalaisen puheenpitäjän tyhmyyttä, kun ei sitä huomannut, että ne oliwat wiattomina syntyneet kotimaassansa, waan että he sitte, kun rikoksen tehtyä karkotettiin pois syntymämaastansa, otettiin Athenilaisilta wastaan. Mutta paraiten loisti hänen puhetaitonsa Spartassa, kun hän oli sinne lähetetty Leuktran tappelun edellä. Sillä kun kaikkien liittokansain lähetysmiehet oliwat kokoontuneet sinne, soimasi hän niin Lakedaimonilaisten tyranniutta, että hän sillä puheella heikonsi heidän waltaansa saman werran, kun Leuktran tappelullakin. Sillä hän waikutti siinä sen, joka jälkeenpäin ilmestyi, että Lakedaimonilaiset kadottiwat liittolaistensa awun.

7. Että hän oli kärsiwäinen ja kantoi kansalaistensa wäärydet, sentähden, että piti häpiänä suuttua kotimaallensa, siitä on seuraawat todistukset. Kun kansalaiset kateudesta eiwät tahtoneet panna häntä sotawäen päälliköksi ja oli walittu sotaan tottumatoin johdattaja, jonka erehdyksestä semmoinen joukko sotamiehiä oli joutunut siihen tilaan, että kaikki epäiliwät pelastustansa, kun oliwat suljettuina ahtaisiin paikkoihin ja piiritettiin wihollisilta, niin ruwettiin kaipaamaan Epaminondan walppa-

utta. Sillä hän oli siellä paljaana sotamiehenä. Kun siis häneltä anottiin apua, niin ei huolinut muistella häpiätänsä, waan päästi armejan saarrokseſta ja wei sen kotiin säilytettynä. Ja hän teki sen useimman kerran, ei waan yhden ainoan. Mutta kaikista kuuluisin oli kuitenki se, (joka tapahtui), kun hän oli wienyt sotajoukon Peloponneſoon Lakedaimonilaista wastaan, ja hänellä oli kaksi wirkaweljeä, joista toinen oli Pelopidas, urhollinen ja uuttera mies. Kun he siellä, riitaweljiensä kannetten kautta, kaikki joutuiwat wihaan, ja walta sentähden heiltä kielletiin, seka toiset päämiehet oliwat tulleet siaansa: niin ei Epaminondas totellut kansan päätöstä, maanitti wirkaweljensä samoin tekemään ja käytti sodan, jonka oli alkanutkin. Sillä hän hawaitsi, että jos olisi totellut, koko sotawäestö olisi hukkunut päämiesten warattomuuden ja sotaa taitamattomuuden wuoksi. Thebassa oli semmoinen laki, joka uhkasi kuolemalla, jos joku piti waltaa kauemmin, kun oli laissa määrätty. Kun Epaminondas ymmärsi sen olewan annetun kansawaltaa säilyttämään, niin ei hän tahtonut käyttää sitä kansakunnan turmioksi, ja piti siis wirkansa neljä kuukautta yli kansalta säätettyä aikaa.

8. Kun oli tultu kotiin haastettiin wirkaweljensä tästä rikoksesta. Niille hän myönti, että saiwat lykätä koko syyn häneen, ja wäittää hänen waikutukseksensa sen, että eiwät totelleet lakia. Sillä puolustuksella heidän hädästä päästyä, ei kukaan uskonut Epaminondan rupeawankaan wastaamaan, kun ei hänellä muka liene, mitä sanoa. Mutta hän tuli oikeuteen, eikä kieltänyt mitään niistä, mitä wihollisensa kantoiwat hänelle rikokseksi, tunnusti kaikki, mitä wirkaweljensä oliwat sanoneet, eikä myös esteskellyt kärsiä la'in rangaistusta; sen waan hän heiltä pyysi, että kirjoittaisiwat päätökseensä: Thebalaiſet tuomitſiwat Epaminondan kuolemaan, ſentähden, että wäkiſin ſai ne Leuktran luona woittamaan Lakedaimonilaiſet, joita ei kukaan Boiotilaiſiſta tohti-

nut katsoa silmiin sotajärestyksessä, ennenkun hän tuli johtajaksi: ja että yhtenä päiwänä sekä pelasti Thebalaiset hukasta, että wielä toimitti koko Greekan maan wapauteen, ja että saattoi asiat molemmin puolin siihen tilaan, että Thebalaiset piirittiwät Spartaa ja Lakedaimonilaisten oli kyllä, kun saiwat itsensä säilytetyksi; eikä luopunut sotimasta, ennenkun oli korjannut Messenen ja pannut heidän kaupunkinsa saarrokseen. Kun hän sen oli sanonut pääsi kaikilta iloinen nauru, eikä yksikään tuomari tohtinut antaa hänestä huutoansa. Niin pääsi hän siis suurimmalla kunnialla hengen oikeuden edestä.

9. Kun tämä wiimiseltä ollessansa päämiehenä Mantinean luona, oli asettanut wäkensä tappelujärestykseen ja aiwan rohkiasti meni wihollisten päälle, niin Lakedaimonilaiset hänen tunsiwat, ja kun heidän mielestä isänmaan pelastus oli tämän ainoan tuhossa, niin hyökkäsiwät waan hänen päällensä, eiwätkä lakanneet ennenkun, suuren surman tehtyä ja ison joukon tapettua, näkiwät itse Epaminondan, mitä miehuullisimmin sotiessansa, kaatuwan, kaukaa heitettynä keihäällä. Hänen kaatumisensa pysähytti wähän Thebalaisia; mutta eiwät he sentähdenkään ennen luopuneet tappelusta, kun oliwat ajaneet wastustajansa pakoon. Mutta kun Epaminondas näki saaneensa kuolettawan haawan, ja tiesi henkensä lähtewän niin pian kun olisi wetänyt pois keihään warresta ruumiisensa jääneen terän; niin hän piti sitä siellä siksi kun tuotiin sanoma että Boiotilaiset oliwat woittaneet. Sen kuultuansa sanoi hän: olen elänyt tarpeeksi, sillä kuolen woittamattomana. Sitte, terän poiswedettyä, loppui henkensä kohta.

10. Hän ei mennyt koskaan naimiseen; ja kun Pelopidas, jolla oli pahaniminen poika, soimasi häntä siitä, sanoen hänen huonosti hyödyttäwän isänmaata, kun ei

jättänyt lapsia, niin hän wastasi: waro waan, ettet itse tekisi sitä pahemmin, kun jätät senlaisen sikiön. Eikä tosin minulta sowi jälkimäisiä puuttua. Sillä minä jätän jälkeeni Leuktran tappelun, joka on minun tyttäreni, ja joka on ei ainoastaan eläwä kauwemmin kun minä, waan iankaikkisesti. Siihen aikaan, koska Thebalaiset pakojat, Pelopidan johdolla, walloittiwat Theban ja ajoiwat pois linnasta Lakedaimonilaisten wartiowäen, niin pysyi Epaminondas kotona sen aikaa, kun kansalaisia surmattiin, siitä syystä, ettei tahtonut pahoja puolustaa, eikä sotia niitä wastaan, jottei olisi rywettänyt käsiänsä omaistensa werellä. Sillä hän katsoi kaiken woiton kansalaisten ylitse surulliseksi. Mutta kun Kadmaian tykönä alettiin sotimaan Lakedaimonilaisten kanssa, niin hän oli ensimäisiä. Hänen awuistansa ja elämästänsä olkoon siis nyt kyllin lauseltu, kun waan tämän ainoan asian siihen liitän, jota ei kukaan kieltäne, että Theba sekä ennen Epaminondan syntymää, että jälkeen hänen kuolemansa, aina on totellut wierasta waltaa; sitä wastaan on ollut Greekan pää, niin kauwan kun hän oli waltakunnan esimiehenä. Josta sopii ymmärtää, että yksi ainoa ihminen siinä waikutti enemmän, kun koko kansakunta.

16. Pelopidas.

1. Thebalainen Pelopidas on tutumpi historioitsioille, kun yleisölle. En tiedä miten tämän awuista kertonen, pelätessäni, että jos alkaisin tyynemmin selitellä tekojansa, en näyttäisi elämäkertaansa juttelewan, waan historiaa kirjoittawan; jos taas waan koskisin pää-asioihin, pelkään että Greekan kirjallisuutta tuntemattomille näkyisi wähemmin selwästi, kuinka suuri tämä mies oli. Sentähden koen pitää huolta molemmista ja auttaa lu-

kian sekä kyllästymistä, että tietämättömyyttä. Kun Lakedaimonilainen Phoibidas, johdattaissaan sotajoukkoa Olynthoon, matkusti Theban läpitse, walloitti hän kaupungin linnan, Kadmeian, tehden sen muutamien Thebalaisten kehoitukseta, jotka pitiwät Lakedaimonilaisten puolta, sen kautta helpommin wastustaaksensa wihollista lahkoa: ja sen hän teki omasta erityisestä päätöksestänsä, waan ei yhteisestä. Sentähden eroittiwat hänen Lakedaimonilaiset sotajoukosta ja sakottiwat rahaan; mutta eiwät sen enemmän antaneet Thebalaisille linnaa takaisin, koska he riitain alotettua katsoiwat paremmaksi niitä ahdistaa, kun wapauttaa. Sillä he uskoiwat, Peloponneso-sodan jälkeen ja Athenin woitettua, saawansa Thebalaisten kanssa tekemistä: ja ne olewan ainoat, jotka tohtisiwat lyödä wastakynttä. Siinä mielessä oliwat he ystäwillensä antaneet korkeimmat wallat, osin tappaneet, osin ajaneet maanpakoon toisen lahkokunnan päämiehet: joiden seassa oli Pelopidaskin, josta olemme alkaneet kirjoittaa, poisajettu ja isänmaata paitsi.

2. Nämä meniwät kaikki Atheniin, ei lewollisuutta etsimään, waan paikkaa, minkä onni waan lähinnä antaisi, siitä kokeaksensa isänmaata takaisin woittaa. Kun nyt aika oli nähty soweliaaksi työtä tehdä, niin walitsiwat, yksin neuwoin niiden kanssa, jotka Thebassa samoin tuumiwat, sen päiwän wiholliset sortaaksensa ja waltakuntaa wapauttaaksensa, jona ylimmät wirkamiehet tawallisesti aterioitsiwat yhdessä. Usein on kyllä suuria asioita tehty melkeen wähillä joukoilla, mutta tosin ei ole koskaan niin heikolla alulla semmoiset woimat tulleet kumotuksi. Sillä kaksitoista nuorukaista niistä, jotka oliwat rangaistut maanpaolla — joita ei ylipäänkään ollut päälle sadan — yhtyiwät antaumaan niin suureen kokeeseen. Ja niin wähällä joukolla kukistettiin Lakedaimonilaisten walta. Sillä he rupesiwat sotaan ei enemmän wihollista lahkoa wastaan, kun Spartalaisiakaan, jotka oliwat koko Greekan

maan ylimmäiset: ja joiden korkia walta tältä alulta heikonnettu, wähä jälkeenpäin kukistui Leuktran tappelun kautta. Kun nyt nämä kaksitoista, joiden johdattaja oli Pelopidas, päiwällä oliwat lähteneet Athenista, keretäksensä Thebaan päiwän hämytessä, niin he meniwät jahtikoirain kanssa, kantaen werkkoja ja talonpoikaisissa waatteissa, jotta saisiwat matkustaa wähemmän epäluulon alaisina. Tultuansa sinne juuri siihen aikaan, kun yrittiwätkin, poikkesiwat he Charonin taloon, jolta aikakin ja päiwä oli määrätty.

3. Tähän minua haluttaa pistää, waikkei se kuulu aikeeseeni, kuinka suureksi wahingoksi liika luottamus on tawallisesti. Sillä Thebalaisten hallitusmiesten korwiin tuli oitis, että maanpakojamet oliwat palanneet kaupunkiin. Antauneet wiinalle ja syömiselle ylenkatsoiwat ne sen niin tuiki, etteiwät huolineet kysyäkään niin tärkiää asiaa. Lisäksi tuli wielä toinenkin asia, joka enemmän paljasti heidän tyhmyytensä. Sillä ylipapilta Archialta tuotiin Athenista kirja sille Archialle, jolla siihen aikaan oli ylin hallitus Thebassa, jossa kaikki oli kirjoitettu maanpakojamien lähdöstä. Kun nyt se annettiin hänelle koska hän jo makasi pöydän ääressä pidossa, niin hän pisti sen, sinetitettynä kun oli, tyynynsä alle ja sanoi: minä lykkään yksitotiset asiat huomeiseksi. Mutta kun jo yötä oli kulunut, niin tuliwat kaikki, Pelopidan johtamalla, maanpakojamilta murhatuksi. Ne asiat tehtyä ja kun kansa oli kutsuttu aseille ja wapauteen, niin kokoontuiwat ei ainoastaan ne, jotka oliwat kaupungissa, waan myös maalta jokataholta, ajoiwat pois Lakedaimonilaisten wartiowäen linnasta, wapauttiwat kotimaansa piirityksestä ja osin tappoiwat, osin ajoiwat maasta pois syypäät Kadmeian walloittamiseen.

4. Tänä hurmion aikana oli Epaminondas, niinkun edellä olen kertonut, hiljaisesti kotona, sentähden että soditiin omien kansalaisten kanssa. Siitä syystä onkin kii-

tos Theban wapauttamisesta yksin Pelopidan oma, toiset, melkeen kaikki, yhteiset Epaminondan kanssa. Sillä Leuktran tappelussa, jossa Epaminondas oli päämiehenä, johdatti tämä walittua joukkoa, joka oli ensimmäinen Lakonien keskijoukon woittaja. Ilman sitä oli hän läsnä joka waarassa. Niin käytti hän toista sotariwin päätä, kun Epaminondas Spartaa piiritti, ja jotta Messene pikemmin rakennettaisiin uudesta, niin meni lähettiläisenä Persiaan. Sanalla sanottu, hän oli yksi kahdesta ylimmistä miehistä Thebassa, mut kuitenki toinen, niin että oli lähin Epaminondasta.

5. Mutta hän on myös taistellut wastaisen onnen kanssa. Sillä hän oli sekä alussa maanpakolaisna, isänmaata paitsi, niinkun jo olen osoittanut; ja kun mieli saattaa Thessalian takasin Thebalaisille ja luuli itsensä kyllin suojelluksi lähettiläisen oikeudelta, sentähden että semmoinen kaikissa kansoissa pidetään pyhänä, niin otettiin hän ynnä Ismenian kanssa kiinni Pheren tyrannilta Alexanderilta ja pantiin wankiuteen. Epaminondas woitti hänen takasin, hätyyttämällä Alexanderia sodalla. Sen tapauksen perästä ei hän konsa woinut lepyttää mieltänsä sille, joka häntä oli ilkiwallalla kohdellut. Sentähden maanitteli Thebalaisia lähettämään apua Thessalialaisille ja karkoittamaan niiden tyrannit. Kun siis sen sodan johdattaminen annettiin hänelle ja hän oli marssinut sinne sotajoukkonensa, niin ei epäillyt hyökätä tappelemaan niin pian kun oli saanut wiholliset näkywiinsä. Siinä tappelussa nähdessänsä Alexanderin yllytti hän hewosensa sitä kohden ja kun oli eronnut kauwas omistansa, kaatui hän, keihäillä heitetty kuoliaksi. Ja tämä tapahtui kun parhaillaan oli woitolla. Sillä tyrannien joukot oliwat jo pakenemaisilla. Sentähden lahjoittiwat kaikki Thessalian kansakunnat tapetulle Pelopidalle kultaruunuja ja waskipatsaita, sekä hänen lapsillensa paljon peltoa.

17. Ageſilaos.

1. Lakedaimonilainen Ageſilaos on ylistetty ſekä muilta historioitſioilta, että erinomattain Sokraten oppilaiſelta Xenophonilta. Sen kanſſa oli muka erin hywä ystäwä. Hänellä oli enſimmältä riita kuninkaan wallasta nepaanſa Leotychiden kanſſa. Sillä Lakedaimonilaiſilla on ſemmoinen, eſi-iſiltä jätetty tapa, että heillä aina pitää oleman kakſi kuningasta, enemmän nimeltä kun wallalta, kahdesta ſu'usta, Proklen ja Eurysthenen; jotka oliwat olleet enſimmäiſet Spartan kuninkaat Herkulen ſu'usta. Näistä perhekunnista ei ſaanut mennä yhdestä toiſen ſijaan. Niinmuodoin pitiwät kumpikin oman järestyksensä. Enſin katſottiin kuka oli wanhin ſen lapſista, joka hallitessa oli kuollut. Jos ei hän jättänyt mitään miespuolta, niin walittiin ſe, joka ſu'ussa oli lähin. Nyt kuoli kuningas Agis, Ageſilaon weli. Hän jätti pojan Leotychiden, jota eläissään ei tunnustanut lapſeksensa, mutta kuolemaiſillansa oli ſanonut olewan omansa. Tämä riiteli ſetänsä Ageſilaon kanſſa kuninkaan wirkaa; waan ei ſaanut mitä pyyſi. Sillä Ageſilaos otettiin mieluummin ſentähden, että häntä huuſi Lyſander, joka, niinkuin jo ennen olen maininnut, oli juonittelewa ja niihin aikoin iſowaltanen.

2. Niin pian kun tämä ſai wallan käſiinſä maanitteli hän Lakedaimonilaiſia, että lähettäiſiwät ſotawäkeä Aaſiaan ja tekiſiwät ſodan kuningasta wastaan, oſoittain Aaſiaſſa olewan parempi ſotia, kun Euroopaſſa. Sillä ſemmoinen puhe oli tullut liikkeelle, että Artaxerxes kokoili laiwaſtoja ſekä maa-ſotawäkeä, niitä Greekan maalle lähettääkſensä. Wallan annettua ſiihen, oli hän niin nopia, että wäkinensä kerkeſi Aaſiaan, ennenkun kuninkaan maaherrat tieſiwät hänen lähteneenkään. Siis pääſi hän kaikkien päälle, kun ne wielä oliwat walmiſtaimatta ja waromatta. Kun Tiſſaphernes, jolla ſilloin oli korkein walta kuninkaan eſimiehiſtä, ſai ſen tietää, niin pyyſi Lakoni-

laisilta wälirauhan, teeskennellen kokewansa saada sowinnon Lakedaimonilaisten ja kuninkaan kesken, mutta toden totta wäkeä kootaksensa, ja saikin sen kolmikuukautisen. Molemmat wannoiwat pitäwänsä wälirauhan ilman wilpittä. Siinä rauhaliitossa pysyi Agesilaos warsin puhtaana; sitä wastaan ei Tissaphernes muuta, kun hankki sotaa. Ja waikka Lakonilainen sen hywin tiesi, piti hän yhtä hywin walansa, sanoen woittawansa paljon siinä, että Tissaphernes walan rikkomisella sekä wieroitti ihmiset puoleltansa, että suututti jumalat; mutta että hän itse, lupauksensa pyhänä pitämisellä rohkasi sotawäestönsä, kun se näki että jumalien saatto oli hänen puolellansa, ja saawansa ihmiset ystäwällisimmäksi, sentähden että ne owat tottuneet hywäilemään niitä, joiden näkewät olewan uskolliset.

3. Kun siis wälirauhan päiwät oliwat kuluneet, niin kokosi muukalainen kaikki wäkensä Kariaan, kun ei epäillyt että wiholliset ensiksi hyökkäisiwät sinne, sentähden että itsellänsä siellä oli usiampia kartanoita ja että se maakunta näihin aikoihin pidettiin paljon warakkaampana kaikkia. Mutta Agesilaos poikkesi Phrygiaan ja häwitti sen, ennenkun Tissaphernes edes pääsi liikkeellekään. Sotamiesten rikastutettua suurella saaliilla, wei hän ne takasin Ephesoon talwittelemaan, rakensi siellä ase-pajoja ja walmisti suurella nerolla sotaa. Ja että sitä uutterammin laittaisiwat itsellensä aseita ja sitä paremmin kaunistaisiwat itseänsä, määräsi hän palkintoja, joilla ne piti lahjoitettaman, joiden nero siinä oli muita parempi. Kaikenlaisissa harjoituksissa laittoi myös, että se joka toisia oli parempi, sille antoi isot lahjat. Näillä toimilla sai hän laatuun itsellensä sekä warsin pulskian että tottuneen sotijoston. Kun sitte huomasi ajan tulleen wiedä wäkensä talwi-sioista, niin ymmärsi, että jos julkisesti ilmoitti minne oli marsiwa, niin ei wiholliset uskoisi sitä, waan warustaisiwat wartiowäkeä toisiin maisemiin, eiwätkä

epäiliſi hänen tekewän toiſin, kun mitä oli luwannut. Kun ſiis oli ſanonut menewänſä Sardeen päin, niin luuli Tisſaphernes taas olewan aſian kulkea Kariaan. Ja kun luulonſa ſiinä hänen petti ja hän näki itſenſä woitetuksi neuwokkaiſuudessa, niin lähti liian myöhän omaistenſa awuksi. Sillä kun hän pääſi ſinne, oli Ageſilaos jo walloittanut monta paikkaa ja woittanut ſuuren ſaaliin. Mutta Lakonilainen, nähden wiholliſet woimalliſemmaksi hewoswäen puolesta, ei antanut koskaan itſeänſä ſen käſiin aukeella, waan meni tappelemaan ſemmoiſiſsa paikoiſsa, joiſsa jalkawäki oli mahtawampi. Sillä lailla pakotti hän, koska waan yhdyttiin tappelemaan paljon ſuuremmat wihollisjoukot ja eleli niin Aſiaſsa, että kaikkien mieleſtä oli woittaja.

4. Kun hänellä jo oli mieleſſä kulkea Perſiaan ja ahdiſtaa itſe kuningasta, tuli hänelle kotoa, Ephoreilta lähetetty ſana, että Athenilaiſet ja Boiotilaiſet oliwat juliſtaneet ſodan Lakedaimonilaiſia wastaan: jonka tähden hänen täytyi palata epäilemättä. Täſſä on nähtäwä ei wähemmin tottelewaiſuutenſa, kun ſotakuntonſa; kun muka, waikka juuri oli woittawan ſotawäen päänä ja lujaſti luotti walloittawanſa Perſian waltakunnan, kuitenki niin hiljaiſesti oli kuuliainen poiſolewien hallitusmiesten käskylle, ikäänkun oliſi itſekkönä ollut Spartaſſa kokouksessa. Joſpa toki meidänkin waltamiehemme ſeuraiſiwat ſen eſimerkkiä! Waan palatkaamme ſinne. Ageſilaos piti hywän nimen parempana, kun mitä rikkaimman waltakunnan, ja katſoi paljon kunnialliſemmaksi totella iſänmaanſa ſääntöjä, kun jos oliſi ſodalla woittanut koko Aſian. Niin mielin wei hän wäkenſä Helleſpontista ylitſe ja kiirehti niin, että kolmenakymmenenä päiwänä lopetti ſaman matkan, jota Xerxes oli kulkenut wuoſikauden. Kun jo oli lähellä Peloponneſoa, niin kokiwat Athenilaiſet ja Boiotilaiſet, ſekä muut niiden liittolaiſet wastuſtaa häntä Koronean luona, mutta hän woitti ne kaikki hirmuiſeſſa

tappelussa. Suurin kiitos siitä woitosta oli hänelle se, että usiammat paetessaan oliwat heittäineet Minerwan temppeliin ja häneltä kysyttiin mitä tahtoi niille tehtäwän, niin hän waan antoi jumalan pelolle woiton wihansa yli, ja kielsi niille tekemästä wäkiwaltaa, waikka itse oli saanut muutaman haawan tappelussa ja näytti kaikille wihastuneeksi, jotka oliwat kantaneet aseita häntä wastaan. Eikä hän sitä tehnyt ainoasti Greekan maalla, että piti jumalien temppelit pyhänä, waan myös muukalaisten maassa säilytti hän kaikki niiden kuwat ja alttarit suurimmalla pyhittämisellä. Sentähden sanoikin usein ihmettelewänsä, ettei niitä luettu pyhyyden pilaajiksi, jotka wahingoittiwat jumalien turwaa etsiwiä; ja ettei niitä rangaista kowemmin, jotka wähentäwät jumalisuutta, kun niitä, jotka ryöstäwät temppeliä.

5. Mainitun tappelun perästä wetäytyi koko sota Korinthon tienoille ja kutsuttiin siitä Korinthon sodaksi. Kun siellä Agesilaon johdolla oli yhdessä tappelussa kaatunut kymmenentuhatta wihollista, ja niiden woimat sen kautta näyttiwät heikountuneen; niin hän oli niin wähä ylpiä kunniastansa, että surkutteli Greekan maan onnettomuutta, kun niin monta häneltä woitettua oli kaatunut wihollisten omasta syystä; sillä jos mieli olisi ollut oikeissa, niin semmoisella joukolla olisi Greekan maa woinut kostaa Persialaiset. Kun sama mies oli ajanut wihollisensa muurien sisäpuolelle ja moni kehoitti häntä sotimaan itsellensä Korinthon, niin hän sanoi, ettei se sopinut hurskaudellensa. Sillä hän oli — sanoi hän — se mies, joka waati syypäät palaamaan welwollisuuteensa, waan ei se, joka häwittäisi Greekan jaloimmat kaupungit. Sillä jos me tahtoisimme häwittää ne, jotka kanssamme owat seisoneet muukalaisia wastaan, niin me sortaisimme itsiämme, heidän ollessa rauhas-

ſa. Ja ſitte he tekiſiwät me alamaiſikſenſa, ilman waiwatta, koska waan tahtoiſiwat.

6. Nyt tuli Lakedaimonilaiſille ſe wahinko Leuktran luona. Ja ettei tuliſi ſinne, niin hän epäſi lähteä, waikka hywin monet häntä waatiwat, juurikun oliſi arwannut, kuinka piti käymän. Epaminondan piirittäisſä Spartaa, joka kaupunki oli muuriton, oſoitti hän itſenſä ſemmoiſeksi johdattajaksi, että ſiihen aikaan kaikkien oliſi pitänyt ymmärtämän, että jos ei häntä oliſi ollut, niin ei Spartakaan oliſi jäänyt. Siinä hädässä oli muka keinonſa nopeus kaikille yhteiſesti pelastukſeksi. Sillä kun muutamat nuorukaiſet, wihollisten tulosta peläſtyneet, hankkiwat paeta Thebalaisten puolelle, ja oliwat ottaneet itſellenſä korkian paikan kaupungin ulkopuolella, niin Ageſilaos, kun tieſi ſiitä tulewan pahimman pulan, jos huomattiin kenenkään kokewan mennä wihollisten puolelle, tuli ſinne wäkinenſä, ja niinkun oliſiwat tehneet ſen hywällä aikomukſella, kiitti heidän älyänſä, kun oliwat ſen paikan ottaneet waltaanſa, ja ſanoi itſekkin huomanneenſa ſen tehtäwäkſi. Niin woitti hän teeskennyllä kiitokſella nuorukaiſet takaſin, ja yhdiſtettyänſä niiden kanſſa omia ſeuralaiſianſa, jätti paikan warustetukſi. Sillä nuorukaiſet eiwät uskaltaneet lähteä ſiitä liikkeelle ſitte enää, kun niiden luku oli enennetty, jotka eiwät tunteneet heidän aikomuſtanſa, ſitä wähemmin, kun luuliwat hankkeenſa ſalatukſi.

7. Epäilemättä eiwät Lakedaimonilaiſet toipuneet koskaan Leuktran tappelun peräſtä, eiwätkä ſaaneet entiſtä waltaa takaſin, waikka ei Ageſilaos enſinkään luopunut auttamaſta iſänmaata millä keinoin ſuinkin taiſi. Sillä kun Lakedaimonilaiſet enimmiten oliwat rahan puutteeſſa, niin oli hän kaikkien niiden turwana, jotka oliwat luopuneet kuninkaasta, ſai niiltä lahjakſi ſuuret rahat ja huojenſi iſänmaatanſa. Mutta ihmeelliſin ſiinä oli ſe, että waikka hänelle kannettiin ſuuret lahjat kuninkailta, maaherroilta ja waltakunnilta, niin ei hän koskaan koonnut mitään kotiinſa,

ei hän muuttanut mitään elämälaadustansa, eikä Lakonilaisesta waateparresta. Hän tytyi samaan huoneesen, jota esiwanhempainsa ensi-isä Eurysthenes oli pitänyt. Se joka meni sinne sisälle ei saanut nähdä mitään hekumallisuuden eikä ylellisyyden jälkeäkään, waan sitä wastaan montakin kärsiwäisyyden ja raittiuden. Sillä se oli niin warustettu, ettei millään lailla ollut toisennäkönen, kun jonkun warattoman tai itsellisen huone.

8. Mutta niin antawa kun luonto oli ollut, jakaissaan sielun awuja tälle näin jalolle miehelle, niin pahansuopa oli se taas ruumista luodessa. Sillä hän oli sekä matalawarsinen ja wähäläntä ruumiilta, ja wielä ontuwa toista jalkaansa. Se asia waikutti myöskin wähän rumuutta; ja kun oudot katseliwat hänen muotoansa, niin ylenkatsoiwat hänen. Ne taas, jotka tunsiwat hänen awunsa, eiwät tainneet ihmeksiä häntä kylläksensä. Joka tapahtui hänelle, kun hän kahdeksankymmenen wuoteisena oli mennyt Egyptiin Tachon awuksi, ja oli wäkensä kanssa istunut syömään meren rannikolle, ilman katosta, semmoiselle wuoteelle, että maa oli peitetty pahnoilla ja niiden päälle waan wuota lewitetty; ja siihen myös oliwat istuneet kaikki hänen seuransa alhaisessa ja wanhanaikuisessa pu'ussa, niin ettei heidän koristuksensa ketään joukosta osoittanut kuninkaaksi, waan waikutti epäluulon ei juuri onnellisimmasta ihmisestä. Kun sanoma hänen tulosta oli wiety kuninkaan wäelle, niin tuotiin kiiruusti sinne lahjoja joka laadusta. Niiden kysyessä Agesilaoa, tuskin uskoiwat hänen olewan yhden niistä, jotka silloin istuiwat syömässä. Kun sitte kuninkaan puolesta oliwat antaneet mitä toiwat, niin ei hän ottanut muuta, kun wasikan lihaa ja senkaltaista särwintä, mitä aika waati; woiteet, ruunut ja hippeet jakeli hän orjille; muut hän käski wiedä takasin. Sentähden ylenkatsoiwat hänen muukalaiset wielä enemmän, kun, luuliwat hänen mieluummin ottaneen ne mainitut, siitä syystä, ettei ymmärtänyt mitkä oliwat kelpo

kaluja. Kun hänen piti Egyptistä palaaman, sai hän kuningas Nektanebilta kaksisataa ja kaksikymmentä talenttia lahjoittaaksensa ne kansallensa. Sitte, tultuansa siihen laiwa-walkamaan, jota kutsutaan Menelaon haminaksi ja on Kyrenen ja Egyptin wälillä, kuoli hän tautiin. Saadaksensa hänen paremmin wiedyksi Spartaan, waloiwat ystäwänsä hänen wahalla, kun ei heillä ollut mettä, ja saattoiwat niin kotiin.

18. Eumenes.

1. Kardialainen Eumenes. Jos tämä olisi saanut onnen ansionsa mukaan, niin hän tosin ei olisi jalompi, mutta paljon kuuluisampi ja myös kunnioitetumpi, kun muka arwaamme suuret miehet ansionsa, ei onnensa mukaan. Sillä koska elämä-ikänsä osasi niihin aikoin, joina Makedonialaiset kukoistiwat, niin se halwensi häntä, niiden seassa eläissään, paljon, että oli wierasta kansaa, eikä häneltä puuttunut muuta, kun jalo suku. Waikka hän kotimaassansa oli sangen korkiasta säädystä, niin Makedonialaiset kuitenki oliwat mielipahalla, että häntä joskus pidettiin suuremmassa arwossa, kun heitä; mutta kärsiwät sen kuitenki, kun hän woitti kaikki huolessa, walppaudessa, kärsiwäisyydessä, mielen teräwyydessä ja sukkeluudessa. Hän tuli warsin nuorena Philippon, Amyntan pojan ystäwyyteen ja pääsi wähään aikaan hartaimpaan tuttawuuteen. Sillä luontonsa awut loistiwat jo nuorukaisena ollessansa. Sentähden piti se häntä aina käsillä, sihteerinä, joka Greekalaisissa on paljon kunniallisempi, kun Ruomalaisissa. Sillä meillä pidetään sihteeriä, niinkun he tosin owatkin, palkkawäkenä; mutta niiden luona sitä wastaan ei ketään lasketa siihen wirkaan, jos ei tiedetä olewan kunniallista sukua, rehellinen ja ahkera; kun muka hänen täytyy olla osallinen joka päätöksestä. Tätä ystäwyys-wir-

kaa piti hän Philippon luona seitsemän wuotta. Sen murhattua oli hän Aleksanderilla samassa kunniassa kolmetoista ajastaikaa. Wiimeisinä aikoina johdattti hän myös hewoswäen toista puolta, jota kutsuttiin liittoweljestökſi. Molempia auttoi hän neuwottelemisissa ja pidettiin osallisena kaikissa asioissa.

2. Kun sitte, Aleksanderin kuoltua Babylonissa, waltakunnat jaettiin eri ystäwillensä ja yliwalta annettiin saman Perdikkan huomaan, jolle Aleksanderi kuollessaan oli antanut sormuksensa, josta kaikki arwasiwat hänen sille uskoneen waltakunnan, sentähden että lapsensakin oliwat tulleet sen suojan alle (sillä Krateros ja Antipater, jotka näkyiwät häntä edeltäwän arwossa, oliwat muualla: Hephaistio oli kuollut, jota ainoaa Aleksanderi, niinkun helposti on ymmärrettäwä, oli pitänyt kaikista parhaana): niin silloin annettiin, taikka oikeemmin nimitettiin, Kappadokia Eumenelle, sillä se oli silloin wihollisten wallassa. Hänen oli Perdikkas suurella huolella woittanut puolellensa, kun hawaitsi hänen olewan hywin rehellisen ja uutteran, ja kun ei epäillyt, että jos waan sen saisi suositetuksi, niin hänellä olisi siitä paljo hyötyä niissä toimissa, joita hankki. Sillä hän aikoi, niinkun melkeen kaikki suurissa walloissa himoilewat, temmata itsellensä ja yhdistää kaikkein osat. Eikä hän yksin sitä tehnyt, waan kaikki muutkin, jotka oliwat olleet Aleksanderin ystäwiä. Ensiksi oli Leonnatos päättänyt ennen toisia walloittaa Makedonian. Se koki monilla ja suurilla lupauksilla wietellä Eumenestä hyljäämään Perdikkaan ja tekemään hänen kanssansa liiton. Kun ei siis saanut sitä wiekotelluksi, niin koki murhata; ja olisi sen tehnytkin, ellei toinen olisi yöllä salaa mennyt sen warustuksesta pakoon.

3. Sillaikaa syttyiwät ne sodat, joita Aleksanderin kuoltua käytiin jotta elää tai kuolla, ja kaikki karkasiwat yksistä puolin Perdikkasta sortamaan. Waikka Eumenes näki sen olewan heikon, kun yksin täytyi kaikkia wastus-

taa, niin ei kuitenkaan jättänyt ystäväänsä, eikä halannut pelastusta yli uskollisuuden. Perdikkas oli pannut hänen hallitsemaan sitä osaa Aasiasta, joka on Taurus-wuoren ja Hellesponton wälillä ja asettanut sen yksin wastustamaan Europalaisia wihollisiansa. Itse oli marssinut Egyptiä walloittamaan Ptolemaiosta wastaan. Kun Eumenellä ei ollut paljo, eikä luotettawaa wäkeä, sillä ne olliwat tottumattomia ja hiljan kootuita, ja kuin jo puhuttiin Antipaterin ja Krateron, niihin aikoin erinomaisen hywin mainitut ja sodassa harjaantuneet miehet, olewan tulossa, laskettuansa poikki Hellespontosta, suuren Makedonialaisen sotajoukon kanssa (mutta Makedonialaiset oliwat silloin samassa maineessa, jolla nyt Ruomalaisia yliste-tään: sillä niitä on aina pidetty urhollisimpina, jotka owat woittaneet ylimmäisen wallan); niin ymmärsi Eumenes, että jos wäkensä saisi tietää ketä wastaan heitä wietiin, niin ei ainoastaan eiwät marssisi, waan wielä, tiedon saatuansa, hajountuisiwatkin. Sentähden oli se häneltä sangen wiisas keino, että wei wäkensä siwu-tietä, jossa eiwät tainneet kuulla asian oikiata laatua, ja että uskotti niitä mentäwän joitakuita muukalaisia wastaan. Sitä päätä pitäen, wei siis sotijiston tanterelle ja alkoi tappelun, ennenkun wäkensä tiesikään kenen kanssa mentiin miekkasille. Ja sen kautta, että edeltäkäsin meni tappelupaikkoihin, woitti hän myös, että enemmän sai sotia hewoswäellänsä, josta oli wäkewämpi, kun jalkawäellä, jonka puolesta oli heikompi.

4. Kun siis oli enin osa päiwästä tapeltu, niin kaatui heidän kiiwaimmassa rynnäkössänsä johdattaja Krateros ja Neoptolemos, joka oli toinen mies wallassa. Sen kanssa taisteli Eumenes itse. Ja kun käwiwät toisiinsa kiinni ja putosiwat maahan hewosista, jotta oli helppo huomata heidän tapelleen täydestä wihasta ja sotineen enemmän mielellä kun ruumiilla, niin eiwät herenneet ennen, kun oli henki toisen jättänyt. Siltä sai Eumenes

muutaman haawan, mutta ei sittekään luopunut melskeestä, waan tunkesi wielä kiukkuisemmin wihollisten päälle. Hewoswäen tässä woitettua, johdattajan Krateron tapettua ja paitsi sitä monien, enimmiten ylhäisien, wangitettua, anoi jalkawäki, jonka Eumenes oli karkoittanut semmoisiin paikkoin, ettei olisi päässyt pois wastoin hänen tahtoansa, häneltä rauhaa. Sen saatua se ei pitänyt lupaustansa, waan pakeni mitä pikemmin pääsi Antipaterin turwiin. Eumenes koki wirwoittaa tappelusta puolikuollunna pois kannettua Krateroa. Ja kun ei sitä woinut, niin hän, miehen korkian wiran ja entisen ystäwyytensä tähden (sillä hän oli, Aleksanderin eläissä, ollut sen kanssa hywin tuttu), piti sille komiat maahanpaniaiset ja lähetti luut sen waimolle ja lapsille Makedoniaan.

5. Sillaikaa kun se tapahtui Hellesponton tykönä, tappoiwat Seleukos ja Antigonos, Niili-kymen rannoilla, Perdikkan; ja ylin hallitus muutettiin Antipaterille. Silloin tuomittiin ne, jotka oliwat karanneet, poisolewina kuolemaan, sotamiesten huutojen mukaan. Niiden kanssa Eumenes. Ei hän tämänkään wahingon saatuansa näänty-nyt, waan walmisti yhtä hywin sotaa. Mutta pienet woimat, waikkei juuri sortaneet, kuitenki wähensiwät mielensä jaloutta. Häntä wainotessa tuli Antigonos, waikka sillä oli yltäkyllin jokalaista wäkeä, usein matkoilla ahdistetuksi, eikä päässyt koskaan kimppuun, paitsi semmoisissa paikoissa, joissa muutamat woiwat seisoa monia wastaan. Wiimen, kun ei milläkään neuwoin saatu kiinni, tuli hän paljoudelta piiritetyksi. Siitäkin pelasti itsensä, monet omistansa hukattua, ja pakeni Phrygiaan, yhteen Nora nimiseen linnaan. Siinä saarrettuna pelkäsi hän, yhdessä kohden ollessa, häwittäwänsä sotahewosensa, kun ei ollut tilaa niitä ajella, ja keksi siis sukkelan keinon saada seisowat juhdat lämmitetyksi ja waiwatuksi, niin että söiwät mieluummin, eiwätkä olleet ruumiin liikuntoa wailla. Hän weti hihnalla pään niin korkialle, ettei etujalat ulottuneet

maahan ja sitte antoi takaapäin selkään, niin että sen täytyi hyppiä ja potkia. Ja se liikunto sai hien juoksemaan yhtä hywin, kun jos olisi juossut aukialla. Niin tapahtui siis kaikkien ihmeeksi, että hän, oltuansa monet kuukaudet saarroksessa, wei juhtansa linnasta niin kiiltäwinä, kun jos olisi pitänyt niitä ketopaikoilla. Täsäkin salpauksessa ollessansa poltti hän osittain ja osittain hajotti Antigonon laitokset ja warustukset, koska waan tahtoi. Niin kauwan kun talwi kesti, pysyi hän yhdessä kohden. Mutta kun ei linna tainnut saada apua ja kewät lähestyi, oli hän antauwanansa, petti Antigonon päällykset, ehtoja keskusteltaissa, ja pelasti itsensä sekä kaiken wäkensä terweinä.

6. Kun sitte Olympias, joka oli ollut Aleksanderin äiti, lähetti hänelle Aasiaan kirjan, ja asiamiehet neuwottelemaan: josko tulisi Makedoniaa takasin woittamaan (sillä se asui silloin Epeirossa) ja pitämään sitä hallitusta; niin antoi sille sen neuwon, että waan pysyisi alallansa ja wartoisi sikst, kun Aleksanderin poika pääsisi waltaan. Mutta jos mielensä wetäisi häntä Makedoniaan, niin piti unhottaman kaikki wäärydet, eikä ketäkään kohdella kowemmalla wallalla. Se ei tehnyt mitään näistä. Waan sekä matkusti Makedoniaan, että käyttihen siellä mitä julmimmasti. Hän pyysi myös poisolewalta Eumeneltä, ettei sallisi Philippon perheen ja heimon ankarimpain wihollisten häwittää sen koko sukua, waan toisi apua Aleksanderin lapsille. Jos suostuisi siihen, niin kokoisi mitä pikemmin sotajoukkoja ja toisi ne hänelle awuksi. Helpommin saadaksensa sen toimeen, oli hän jo lähettänyt kirjat kaikille niille päälliköille, jotka olimat pysyneet welwollisuudessansa, että niiden piti totella häntä ja seurata neuwojansa. Liikutettu näistä sanoista, katsoi Eumenes paremmaksi, jos onni niin sallisi, kuolla kostaissa hywintekiöitä, kun elää kiittämätönnä.

7. Sentähden kokosi sotawäkeä ja walmisti so-

taa Antigonia wastaan. Mutta kun monta jalosukuista Makedonialaista oli kanssansa (niissä Peukestes, joka oli ollut Aleksanderin henkiwartia ja nyt hallitsi Persis nimistä maakuntaa; ja Antigenes, jonka komannon alla oli Makedonialaisten paras sotajoukko), niin pelkäsi kateutta (jota ei toki saanut kartetuksi), jos itse, muukalainen kun oli, ottaisi yliwallan ennen muita Makedonialaisia, joita siinä oli iso joukko, ja asetti sentähden leirin päällyspaikalle teltin Aleksanderin nimeen, panetti sinne kultaisen istuimen ynnä waltikan ja ruunun kanssa, ja käski kaikkien kokountumaan sinne, neuwottelemaan wallasasioista; luullen pääsewänsä wähemmällä kateudella, jos näyttäisi siltä, että toimitti sotaa Aleksanderin wallan haamulla ja nimen teeskentelemällä. Niin käwikin. Sillä kun nyt mentiin yhteen, ei Eumenen waan kuninkaan ylimyspaikalle, ja siinä asiat keskusteltiin, niin häntä ei huomattu aiwan paljon; waikka kyllä kaikki toimitettiin yksin hänen kauttansa.

8. Paraitakilaisten maassa tappeli hän Antigonon kanssa, ei sotajärestyksessä, waan matkalla, ja pakotti sen, pahasti pidettynä, palaamaan Mediaan talwittelemaan. Itse hajoitti wäkensä talwi-asuntoihin Persis maakunnan läheisempään osaan, ei oman halunsa mukaan, waan niinkun sotawäen tahto waati. Sillä se Aleksanderi suuren joukko, joka oli waeltanut Aasian poikki ja woittanut Persialaiset, ja jolla oli entiseltä sekä kunnia, että itsewaltaisuus, ei tahtonut totella, waan käskeä johdattajia: niinkun nykyaikaan meidän wanhat sotijat tekewät. Siis on pelättäwä, etteiwät tekisi sitä, minkä nekin tekiwät ylellisyydellänsä ja liialla irstaisuudellansa, että muka turmelisiwat kaikki, sekä omaisensa, että wiholliisensa. Sillä jos joku lukee niiden wanhus-soturien töitä, on hän löytäwä ne yhtäläiseksi, kun näidenkin, ja tuomitsewa, ettei mikään muu erota, kun aika. Mutta palatkaamme niihin. He oliwat ottaneet talwimajansa, ei sodan tarpeen, waan oman

herkulliſuutensa mukaan ja eronneet etäälle toiſistanſa. Kun Antigonos oli ſaanut tästä tiedon ja ymmärſi ei olewanſa walmistettuin wihollisten wertainen, päätti hän täytywänſä ruweta uuteen neuwoon. Mediasta, jossa itſe piti talwileiriä, wei kakſi tietä wihollisten talwimajoille. Lyhempi niistä käwi läpi erämaita, joissa ei kukaan aſunut weſipuutteen wuokſi, ja oli muutoin noin kymmenen päiwämatkan pituinen; mutta ſe, jota kaikki kulkiwat, teki toiſen ſen werran määrää, waan oli warakas ja yltäkylläinen kaikista kaluista. Hän ymmärſi, että jos kulki tätä tietä, niin wihollisset ſaiſiwat tulostanſa tiedon, ennenkun oliſi pääſsyt kolmanteen oſaan; mutta jos meniſi erämaita, niin toiwoi woittawanſa waromattoman wihollisen. Sen tehdäkſenſä, käski hän koota pienempiä ja myös ſuurempia nahka-leiliä, niin paljo kun waan ſaatiin, ſen jälkeen eläinten apetta ja wielä walmiiksi keitettyä ruokaakin kymmenekſi päiwäkſi, jotta leirisſä poltettaiſiin niin wähä walkeeta, kun ſuinkin. Aiwotun tien ſalaſi kaikilta. Niin walmistettuna lähti kunne oli päättänyt.

9. Kun oli joutunut melkeen puolitiehen, niin ſaattoi leiristänſä nouſewa ſawu pelon Eumenelle wihollisen lähestymiſestä. Päämiehet kokoutuwat: tutkitaan mitä piti tehtämän. Kaikki ymmärſiwät, etteiwät woiſi ſaada joukkojanſa niin pian kokoon, kun Antigonos näytti joutuwan. Kun ſiinä kaikki oliwat ſaamattomat ja epätoiwoſſa yliwallasta, niin ſanoi Eumenes: jos he tahtoiſiwat olla nopiat ja totella käskyjä, jota eiwät ennen olleet tehneet, niin hän ſelittäiſi tämän ſeikan. Sillä waikka wihollinen joutuiſi matkanſa wiitenä päiwänä, niin hän ſaattaiſi ſen wiiwytetyksi wähimmältäkin yhtä monta päiwää: ſiis oliſi heidän aſianſa käydä ympäri ja koota jokainen wäkenſä. Mutta Antigonon wauhtia estääkſenſä otti hän tämän keinon. Hän lähettää luotettawat miehet wuorien alapuolille, olemaan wastaſſa wihollisen matkalla, ja käski niitä yön tullessa tekemään mitä ſuurimmat nuotiot, niin

lawialle kun waan saiwat, wähentämään niitä toisen wartion aikana ja kolmantena tehdä ne warsin pieniksi; jotta he, leiri-tapoja osoitellen, panisiwat wiholliset uskomaan leirin olewan niillä paikoin, ja heidän tulostansa tiedon tuoduksi; samaten niiden piti tehdä toisena yönä. Ne, jotka tämän käskyn saiwat, toimittiwat sen huolellisesti. Antigonos näki, pimiän tultua, walkiat, uskoi tulonsa kuuluksi ja wihollisen siihen koonneen joukkonsa. Hän muuttaa aikomuksensa, ja kun ei enää pääsyt karkaamaan tietämättömien päälle, niin poikkesi tieltänsä ja kulkee warakasta tietä myöten pitemmän matkan, ja siellä seisahtaa yhden päiwän, sotawäen wäsymystä asettamaan ja wirwoittamaan juhtia, jotta sitä terweemmällä sotijistolla saisi otella.

10. Täsä woitti siis Eumenes neuwokkaisuudella kawalan sotapäämiehen, ja esti sen nopeuden; ei siitä kuitenkaan paljo hyötynyt. Sillä waikka pääsi woitolla tappelusta, annettiin hän Antigonolle, niiden päämiesten kateuden kautta, joiden kanssa hän oli, ja Makedonialaisten wanhus-soturien petollisuudesta, ehkä kyllä sotawäki sitä ennen kolme eri kertaa oli wannonut, puollustawansa häntä eikä koskaan jättäwänsä. Mutta muutamilla oli niin suuri jalouden wiha, että ennen tahtoiwat menettää uskollisuutensa, kun jättää hänen pettämättä. Ja Antigonoskin olisi säilyttänyt hänen, waikka oli ollut pahin wihamiehensä, jos omaisensa olisiwat sen myöntäneet, sillä hän ymmärsi, ettei kukaan taitaisi häntä auttaa enemmin niissä asioissa, jotka jo näkyiwät kaikkia uhkaawan. Sillä Seleukos, Lysimachos ja Ptolemaios oliwat tulossa wahwasti warustettuna: ja niiden kanssa oli hänen yliwallasta otteleminen. Waan jotka oliwat seurassansa eiwät sallineet sitä, koska näkiwät, että Eumenen wastaan otettua, kaikki tulisiwat sen suhteen pieniksi. Itse Antigonoskin oli niin suutuksissa, ettei olisi leppynyt paitsi suurta päämallan toiwoa.

11. Sentähden sanoi hän, pantuansa sen wankiuteen, ja wartiapäämiehen kysyttyä, kuinka tahtoi sitä pidettäwän: niinkun julmimman jalopeuran, tai kauheimman elefantin. Sillä hän ei ollut wielä päättänyt, josko säilyttäisi sen, eli ei. Mutta Eumenen luona käwi molempia lajia ihmisiä, sekä niitä, jotka wihansa wuoksi tahtoiwat huwittaa silmiänsä sen onnettomuudella, että niitä, jotka entisen ystäwyyden tähden toiwoiwat häntä puhutella ja lohdutella; myöskin monta, jotka halasiwat tuntea muotoansa, kummoinenka oli se mies, jota niin kauwan ja niin kowin oliwat pelänneet, ja jonka surmaan oliwat luottaneet woittonsa toiwon. Kun Eumenes jo kauemmin oli ollut raudoissa, sanoi hän Onomarcholle, jolla oli wankihuoneen yli walta: ihmettelewänsä miksi häntä niin pidettiin jo kolmatta päiwää. Sillä se ei sopinut Antigonon wiisaudelle, että näin wäärin pitää woitettua; käskeköön muutoin tappamaan, tai laskemaan irti. Kun tämä puhe oli Onomarchon mielestä aiwan rohkia, sanoi hän: Kuinka? Jos mielesi oli semmoinen, niin miksi et ennen kuollut tappeluun, kun tulit wihollisen waltaan? Eumenes wastasi: jospa niin olisikin käynyt! waan se ei tapahtunut, kun en koskaan tullut jalomman kanssa tappelemaan. Sillä en ole kenenkään kanssa miekkoja mitellyt, ett'ei se ole alleni kaatunut. Enkä nytkään langennut wihollisseni urhollisuuden, waan ystäwäni petollisuuden kautta. Ja niin se olikin. Sillä hän oli pulskia näöltä ja woimakas työtä kärsimään, eikä niin iso ruumiiltansa, kun paremmin muodolta kaunis.

12. Kun ei Antigonos uskaltanut omin päin päättää mitä sille tehdä, niin weti asian kokouksen eteen. Kun melkeen kaikki siinä hämmästyneenä ihmetteliwät: ettei se wielä ollut rangaistu, jolta niin monta wuotta oliwat

pahoin kohdeltut, että usein oliwat joutuneet epätoiwoon, ja joka oli surmannut suurimmat päämiehet; sitte, joka yksinki oli siitä arwosta, etteiwät sen eläissä tainneet olla turwassa, mutta sen tapettua olisiwat kaiken murheen paitsi: wiimeiseksi, kysyiwät, keitä pitäisi ystäwinänsä, jos laskisi sen wapauteen? Sillä he eiwät jäisi luoksensa sen kanssa. Kuultuansa kokouksen tahdon, antoi hän itsellensä miettimisen aikaa seitsemänteen päiwään asti. Mutta silloin kielsi, kun jo pelkäsi kapinan nousewan sotawäessä, päästämästä ketään sen luoksi ja käski ottaa pois jokapäiwäisen syömisen. Sillä hän sanoi ei tahtowansa tehdä sille wäkiwaltaa, joka kerran oli ollut ystäwänsä. Kuitenkin kuristettiin hän wartioilta, Antigonon tietämättä, leiriä siirrettäissä, waan kolme päiwää nälällä kiusattuna.

13. Niin sai Eumenes siis tämmöisen elämän lopun, kiinni otettuna ei Antigonon urhollisuuden, waan Makedonialaisten walapattoisuuden kautta, wiiden wiidettä wuoden wanhana, sitte kun hän, niinkun edellä olen osoittanut, kaksikymmenennestä wuodestansa oli palwellut Philippoa seitsemän wuotta ja kolmetoista pitänyt samaa wirkaa Aleksanderin luona, niistä yhden wuoden johdattanut hewoswäen toista puolta, mutta suuren Aleksanderin kuoleman perästä päämiehenä johdattanut sotajoukkoja ja osin ajanut pakoon, osin tappanut suurimmat päämiehet. Kuinka suuri ajatus hänestä oli kaikilla niillä, jotka suuren Aleksanderin kuoleman jälkeen sanottiin kuninkaiksi, saattaa helpoimmin siitä arwata, ettei ketäkään Eumenen eläissä kutsuttu kuninkaaksi, waan esimieheksi; ne samat ottiwat, heti hänen kuoltuansa, kuninkaallisen sekä pu'un, että nimen, eiwätkä enää tahtoneet sitä täyttää, kun alusta oliwat julistaneet, että muka säilyttäisiwät waltakunnan Aleksanderin lapsille; ja niin näyttiwät mitä oli mielessä, yhden puolustajan karkoitettua. Tämän rikoksen alkajat oliwat Antigonos, Ptolemaios, Seleukos, Lysimachos, Kassander. Mutta Antigonos antoi Eumenen ruumiin sen

omaisille haudattawaksi. Nämä paniwat sen maahan, sotawäessä tawallisella peijais-kunnialla, koko sotajoukon seuratessa, ja antoiwat wiedä luut Kappadokiaan sen äidille, waimolle ja lapsille.

---

19. Phokion.

1. Athenilainen Phokion. Waikka hän usein oli sotajoukkojen päämiehenä ja otti korkeimpia wirkoja, niin on elämänsä puhtaus kuitenki paljo tutumpi, kun työnsä sotamenoissa. Siis ei olekkaan wiimeksi sanotun muisto mikään, mutta edellisen maine suuri, josta häntä kutsuttiinkin liikanimeltä hywä. Sillä hän oli aina köyhä, waikka olisi tainnut olla mitä rikkain, usein hänelle annettuin kunnia-wirkojen ja ylempien waltojen kautta, joita kansa hänelle antoi. Kun tämä kerran oli hyljännyt kuningas Philippon suuren rahalahjan ja lähettyläiset kehoittiwat häntä wastaan ottamaan sitä ja myös muistuttiwat, että ehkä itse helposti woi olla ilman sitä, niin hänen kuitenki pitäisi katsoa lastensa hyötyä, joiden niin tuki köyhyydessä oli waikea säilyttää isänsä niin suurta kunniaa, niin hän sanoi heille: jos he tulewat minun kaltaisikseni, niin tämä sama peltoliuska on elättäwä heitä, joka minunkin tähän arwoon saattoi; mutta jos tulewat erinkaltaisiksi, niin en tahdo omilla kustannuksillani apattaa ja lisätä heidän ylellisyyttänsä.

2. Tämä mies ku myötäonnessa oli ennättänyt liki kahdeksaan kymmeneen wuoteen, joutui wiime ajoilla kansalaistensa suureen wihaan; ensin siitä, että oli Demaden kanssa suostunut tuumaan kaupungin antamisesta Antipaterille, ja että hänen neuwosta Demosthenes, ynnä muiden, joita pidettiin hywin ansiollisina waltakunnalle, oliwat kansan päätöksestä ajettu maanpakoon. Eikä hän

ainoastaan siinä tehnyt wäärin, että neuwotteli pahaa isänmaallensa, waan myöskin siinä, kun ei ollut ystäwyydessä uskollinen. Sillä siihen wirkaan, jota hän piti, oli hän noussut Demosthenelta ylistetty ja autettu, tämän muka warustaessa häntä Charesta wastaan: ja oikeudessa hengen asiaa wastatessaan, oli hän muutaman kerran päässyt wapaaksi, saman miehen puolustamalla. Ja tätä hän ei ainoastaan ollut puolustamatta, waan wielä pettikin. Mutta hän lankesi enimmiten yhden pillan kautta, sen muka, että waikka hänellä oli kansan ylin walta ja Derkyllos waroitti häntä, että Nikanor, Kassanderin päällikkö, juonitteli Athenilaisten Peiraioa wastaan, ja sama Derkyllos waati häntä waromaan, jottei kansakunta tulisi ruoka-aineitten puutteeseen, niin sanoi Phokion sille, kansan kuullen, ei olewan mitään hätää, ja lupasi itse olewansa sen asian panttina. Eikä juuri paljo aikaa kulunut, kun jo Nikanor walloitti Peiraion. Kun nyt kansa aseellisna kokoontui sitä takasin woittamaan, niin hän ei ainoastaan ollut ketään aseille kutsumatta, waan ei myöskään tahtonut olla warustaineitten johdattajana, jota paitsi Athenilaiset eiwät ensinkään saata olla.

3. Siihen aikaan oli Athenissa kaksi lahkokuntaa, joista yksi piti kansan puolta, toinen ylimysten. Wiime mainitussa oli Phokion ja Demetrios Phalereos. Kumpikin lahko luotti Makedonialaisten hallitukseen. Sillä kansan puoli suosi Polysperchonia: ylhäiset pitiwät yhtä Kassanderin kanssa. Mutta nyt ajoi Polysperchon Kassanderin pois Makedoniasta. Kun yleisö, sen tehtyä, tuli woitolle, tuomitsi se kohta wastollis-lah'on päämiehet hengeltä ja karkoitti ne kotimaasta; niiden joukossa Phokionin ja Demetrion Phalereon: ja pani siitä asiasta lähettiläiset Polysperchonin tykö, häneltä anomaan, että wahwistaisi heidän päätöksensä. Sinne läksi myös Phokion. Tultuansa sinne käskettiin häntä asiaansa wastaamaan, sanan jälkeen kuningas Philippon, mutta toden perästä Polysperchonin edessä.

Sillä se oli silloin kuninkaan toimien johdattajana. Kun nyt Agonides syytti häntä, että oli pettänyt Peiraion Nikanorille, pantiin hän neuwoskunnan tuumasta wankiuteen ja wietiin Atheniin, jotta hänelle siellä pantaisi tuomio, lakien mukaan.

4. Päästyä sinne, ja kun Phokion ikänsä wuoksi ei enää woinut jalkasi, waan saatettiin waunuilla, niin tapahtui suuri kokous, jossa toiset, muistaen sen entistä mainetta, surkuttelimat häntä ikänsä wuoksi, waan useimmat kiihtyiwät wihasta sen kaihon tähden, että hän oli Peiraion pettänyt, ja suurimmasti siitä, kun hän wanhana oli seisonut kansan hyötyä wasten. Eikä hänelle annettu waltaa puhellakaan siitä asiasta, eikä itseänsä puolustaa. Sitte, muutamien lakiwehkeiden täytettyä, tuomittiin hän oikeudessa ja annettiin niille yhdelletoista miehelle, joille Athenilaisten tawan mukaan julkisesti rangaistukseen tuomitut annetaan. Kun häntä wietiin kuolemaan, tuli häntä wastaan Euphyletos, jonka kanssa oli elänyt hywin tutusti. Ja kun tämä kyynelöiden sanoi: O Phokion, kuinka wäärin sinä saat kärsiä! niin wastasi hän sille: waan en odottamattomia; sillä tämäpä loppu on ollut useimmilla Athenilaisten jaloilla miehillä. Yleisön wiha häntä wastaan oli niin suuri, ettei yksikään wapaa tohtinut häntä haudata. Sentähden haudattiin hän orjilta.

20. Timoleon.

1. Korintolainen Timoleon. Tämä oli epäilemättä kaikkien mielestä suuri. Sillä hänelle yksin onnistui se, kun en tiedä jos kellenkään muulle, että sekä wapautti tyrannilta sorretun isänmaansa, jossa oli syntynyt että myös Syrakusasta, jonne oli lähetetty awuksi, karkoitti naattuneen orjuuden, ja tulonsa kautta saattoi enti-

sellensä koko Sikilian, monina wuosina sodalla häwitetyn ja muukalaisilta waiwatun. Mutta näissä toimissa ei hän taistellut aina samalla onnella, ja, se kun pidetään waikiampana, hän kantoi paljo wiisaammin myötä- kun wastoin-käymisen. Sillä kun weljensä Timophanes, Korintholaisilta walittu päälliköksi, oli palkkasotawäen awulla anastanut yksiwallan, ja Timoleonkin olisi saattanut olla wallan osallinen, piti hän itsensä niin erillä pahan teon osallisuudesta, että katsoi kansalaistensa wapauden paremmaksi, kun weljensä hyödyn, ja piti oikeampana totella isänmaansa asetuksia, kun hallita. Siinä mielessä murhautti hän tyrannina olewan weljensä, uhri-tietäjän kautta, joka oli molempien lanko, kun muka oli nainut samoista wanhemmista syntyneen sisaren. Itse hän ei ainoastaan ei ruwennut omin käsin, waan ei tahtonut nähdäkään weljensä werta. Sillä murhan tehtäissä oli hän kaukana waromassa, ettei joku henkiwartioista pääsisi awuksi. Tämä sangen jalo tekonsa ei ole kaikilta samaten hywäksitty. Sillä muutamat katsoiwat weljen rakkauden häneltä loukatuksi ja wähensiwät urhonsa ylistystä kateudesta. Mutta äiti taas ei päästänyt poikaansa kotiin luoksensa sen teon perästä, eikä koskaan nähnyt sitä, jos ei aina hirwistyen kutsunut häntä welisurmaajaksi ja jumalattomaksi. Nämä waikuttiwat häntä niin, että wälisti hankki lopettaa elämänsä ja kuoleman kautta erota kiittämättömien ihmisten näkywistä.

2. Sillaikaa oli Dionysios, Dionin murhattua, taas walloittanut Syrakusan. Hänen wastusmiehensä pyysiwät siis apua Korintholaisilta ja anoiwat päällikköä, sodassa käyttääksensä. Timoleon lähetettiin sinne, ja ajoi warsin uskomattomalla onnella Dionysion pois koko Sikiliasta. Waikka olisi woinut hänen tappaa, niin ei tahtonut, waan toimitti hänen pääsemään hywin turwin Korinthoon: kun muka Korintholaiset usiasti oliwat autetut molempien Dionysioin awulla, jonka hywyyden muistoa hän siis tahtoi

osoittaa; ja piti sitä woittoa jalompana, jossa käytettiin enempi armoa, kun julmuutta; wiimeiseksi myös että ei waan korwin kuultaisi, mutta myös silmin nähtäisi, kenenkä hän oli syösnyt niin suuresta waltakunnasta siihen onnettomuuteen. Dionysion lähdön jälkeen soti hän Hiketan kanssa, joka oli wastustanut Dionysioa: ja jonka se seikka, ettei wielä Dionysion karkoitettuakaan tahtonut jättää waltaa, osoitti olleen eripuraisen ei wihasta tyranniutta wastaan, waan himosta sen perään. Tämän woitettua, ajoi Timoleon, Krimissos kymen warrella, pakoon Karthagolaisten sangen suuret sotajoukot, ja waati niiden, joilla jo monta wuotta oli ollut walta Sikilian yli, olemaan tytywäiset kun edes saiwat pitää Afrikan. Myöskin wangitti hän Mamerkus nimisen Italialaisen päällikön, joka oli sotakas ja mahtawa mies, ja oli tullut Sikiliaan tyrannia auttamaan.

3. Kun hän nyt, nämät tehtyänsä, näki ei ainoastaan maakunnat, waan myöskin kaupungit häwitetyksi sodan pitkällisyyden kautta, niin kokosi hän, keitä waan sai, ensin Sikilialaisia, ja kutsui sitte siirtolaisia Korinthosta, sillä että alussa Syrakusa oli niiltä perustettu. Entisille kansalaisille toimitti hän omansa takasin, jakoi uusille sodassa autioiksi tulleet tilukset, korjasi kaupunkien hajotetut muurit ja häwitetyt temppelit, antoi kansakunnille asetuksensa ja wapautensa takasin; ja saattoi koko saarelle, suurimman sodan perästä, semmoisen lewollisuuden, että niiden kaupunkien perustajaksi näytti hän, ja ei ne, jotka alussa oliwat ne sinne siirtäneet. Hän hajotti perin pohjin Syrakusan linnan, jonka Dionysios oli warustanut kaupunkia hillitsemään; muutkin tyranniuden warusteet rikkoi hän ja ahkeroitsi, että waan jäisi mitä harwemmat jälet orjuudesta. Waikka hänellä oli niin suuri walta, että wastahakoisiakin olisi woinut hallita, ja waikka oli niin rakastettu kaikilta Sikilialaisilta, että olisi, kenenkään wastustamatta, taitanut anastaa hallituksen, niin tahtoi

mieluummin olla rakastettu, kun pelätty. Sentähden luopui, mitä pikemmin taisi, sotawallastakin, ja eli lopun ikäänsä Syrakusassa itselliſenä. Ja ſiinä tekikin warſin taitawasti. Sillä hän woi ſuoſiolliſuudella mitä muut kuninkaat tuskin ſaawat wallan kautta. Ei häneltä puuttunut mikään kunnian oſoitus, eikä ſen jälkeen keskusteltu Syrakuſassa mistään yhteiſestä aſiasta, jossa oliſi päätös tehty ennen kun kuultiin Timoleonin ajatus. Ei kenenkään neuwoa koskaan pidetty parempana, ei edes rinnalle pantu. Eikä ſe tapahtunut niinkään hywälliſyytensä, kun wiiſautensa tähden.

4. Kun tämä jo oli joutunut ijälliſemmäkſi, katoſi häneltä, warſin tauditta, ſilmäinsä walo. Jonka onnettomuuden kantoi niin hiljaiſesti, ettei kukaan kuullut hänen walittawan, ja ettei yhtä hywin oliſi käynyt kaikiſſa ſekä yhteiſiſſä että erityiſiſſä toimiſſa. Mutta teatteriin tuli hän, kun ſiellä pidettiin kanſan kokousta, kiwulloiſuutensa wuokſi pari-juhdilla, ja puhui niin rattailta mitä katſoi ſopiwakſi, eikä kukaan lukenut hänelle ſitä ylpeydekſi. Sillä hänen ſuustanſa ei lähtenyt koskaan mitään ynſiätä eikä kerskailewaa. Ja kuullessaan mainittawan ylistyſtänſä, ei koskaan ſanonut muuta, kun „ſiitä jumalia suuresti kiittäwänſä ſekä ſuulla, että ſydämmellä, että juuri oliwat tahtoneet häntä päämiehekſenſä, ſilloin kun päättiwät Sikilian uudistaa.“ Sillä hän ei uskonut yhtään ihmiſilliſiä aſioita toimitettawan, ilman jumalien ſallimukſetta. Sentähden oli rakentanut kotiinſa pyhän huoneen onnettarelle, ja piti ſitä suuresſa pyhyydeſſä.

5. Tämän miehen erinomaiſeen kelpouteen liittyiwät wielä kummat tapaukſetkin. Sillä kaikki suurimmat ſotatappelunſa piti hän ſyntymäpäiwänänſä, jonkatähden koko Sikilia käytti hänen ſynnyntäpäiwänſä juhlananſa. Kun eräs Lamestios, häwytön ja kiittämätön ihminen, waati häneltä takausta ſen päälle, että tuliſi määrättynä

aikana oikeuteen), sanoen tahtowansa käydä oikeutta hänen kanssa, ja usiampia oli kokoontunut, jotka tahtoiwat wäkisin hillitä miehen ilkeyttä: niin pyysi Timoleon kaikkia, „etteiwät sitä tekisi. Sillä sentähden oli itse kärsinyt suurimmat waiwat ja waikeimmat waarat, että se olisi luwallinen sekä Lamestiolle, että muillekin. Sillä se on wapauden muoto, että jokainen saattaa oikeuden kautta etsiä, mitä mikin tahtoo.“ Sama mies sanoi myös, kun eräs Lamestion wertainen, Demainetos nimeltä, oli kansan kokouksessa alkanut halwennella hänen töitänsä, ja wähä herjasikin Timoleonia, „nyt wasta saaneen toiwonsa täytetyksi. Sillä sitä oli aina rukoillut ijäisiltä jumalilta, että antaisiwat Syrakusalaisille takasin sen kaltaisen wapauden, jotta jokainen saisi rankaisematta puhua mitä ikänä tahtoi.“ Kun hän oli kuollut, niin haudattiin hän Syrakusalaisilta yhteisellä kustannuksella siihen harjoituspaikkaan, jotä kutsutaan Timoleonilaiseksi, ja saatettiin kaikelta Sikilialta.

21. Kuninkaista.

1. Ne nyt oliwat ne Greekan kansan päämiehet, jotka, paitsi kuninkaita, mielestäni ansaitsewat muistamista. Sillä näihin en ole tahtonut ruweta, koska heidän kaikkien tekonsa owat erittäin kerrotut. Eikä niitä olekkaan juuri aiwan monta. Lakedaimonilainen Agesilaos oli taas waan nimeltä ja ei wallalta kuningas: niinkun muutkin Spartalaiset. Mutta niistä, jotka wirassansa owat pitäneet myös wallan, owat, minun arwatakseni, jaloimmat Persialaisten Kyros ja Dareios, Hystaspin poika, jotka molemmat awuinsa kautta saiwat kuninkaan wallan, waikka oliwat waan itselliset. Edellinen näistä kaatui tappelussa Massagetain maalla. Dareios kuoli wanhuudesta. Wielä on samasta kansasta kolme: Xerxes ja kaksi Artaxerxea,

Makrocheir ja Mnemon. Xerxes on kuuluisin siitä, että hän, ihmisten muistaen, kaikkein suurimmilla joukoilla, sekä main että merin, käwi sotaa Greekan maata wastaan. Makrocheirillä taas on erin ko'okkaasta ja kauniista ruumiinsa muodosta suurin ylistyksensä, jonka wielä enenti sotamiehuudellansa. Sillä ei yksikään Persialainen ollut häntä urhollisempi sodassa. Mnemon taas kukoisti hurskauden maineesta. Sillä, waikka hän äitinsä pahan teon kautta oli hukannut waimonsa, niin ei kuitenkaan antanut murheellensa sen enempää waltaa, kun että rakkaus wanhinta kohtaan sai siitä woiton. Molemmat yksinimiset näistä maksoiwat taudin kautta luonnolle welkansa; kolmas murhattiin päämies Artabanolta miekalla.

2. Makedonilaisten kansasta owat kaksi, töidensä kunniassa paljo edittäneet muista. Philippos, Amyntan poika ja Alexander suuri. Toinen näistä loppui Babylonissa tautiin. Philippos tapettiin Pausanialta Aigossa liki teateria, mennessään taistelua katselemaan. Yksi Epeirolainen Pyrrhos, joka soti Ruomalaisia wastaan. Hän paiskattiin kiwellä kuoliaaksi, piirittäissään Argon kaupunkia Peloponnesossa. Myös yksi Sikilialainen: ensimmäinen Dionysios. Sillä hän oli sekä urhollinen, että taitawa sodassa, ja se, kun yksiwaltioissa harwoin tawataan, ei wähäkään hekumallinen, ei ylellinen, ei ahne, eikä wiimeiseksi mitäkään muuta himoilewa, paitsi yksinäistä ja alinomaista waltaa, ja siitä syystä myös julma. Sillä sitä wahwistaa pyytäessään, ei säästänyt kenenkään henkeä, jonka waan luuli omaansa wainoowan. Kun siis oli, miehuutensa kautta, yksiwallan saanut, piti sitä suurella onnella; ja kuoli yli kuudenkymmenen wuoden wanhana, waltakunnan ollessa kukoistawana. Ja niin moneen wuoteen ei nähnyt kenenkään perheläisensä hautaamista, waikka oli siittänyt lapsia kolmesta waimosta, ja hänelle oli syntynyt monta lastenlastakin.

3. Paitsi näitä, oli Aleksander suuren ystäwistä

monta kuningasta, jotka hänen kuoltuansa ottiwat itsellensä waltoja. Niissä Antigonos ja poikansa Demetrios, Lysimachos, Seleukos, Ptolemaios. Näistä tapettiin Antigonos tappelussa, sotiessansa Seleukoa ja Lysimachoa wastaan. Samanlaisen kuoleman sai Lysimachos Seleukolta. Sillä, liiton rikottua, käwiwät sotaa keskenänsä. Mutta kun Demetrios oli antanut tyttärensä Seleukolle naimiseen, eikä keskinäinen ystäwyytensä tainnut sitä paremmin lujana pysyä, niin otettiin hän sodassa kiinni ja hukkui tautiin, appi wäwynsä käähkänässä. Eikä paljo aikaa kulunut, kun Seleukos tuli tapetuksi, kawaluuden kautta, Ptolemaios Keraunolta, jonka oli ottanut luokseensa, kun oli isältänsä karkoitettu Aleksandriasta, ja tarwitsi wierasta apua. Ptolemaios taas sanotaan otetuksi hengeltä pois pojaltansa, jolle wielä eläissään oli antanut waltakunnan. Koska nyt katson näistä kyllin sanellukst, niin näyttää minusta soweliaaksi myös kertoa Hamilkarista ja Hannibalista, jotka tietysti owat woittaneet kaikki Afrikassa syntyneet sekä mielen jaloudessa, että älyllisyydessä.

---

22. Hamilkar.

1. Karthagolainen Hamilkar, Hannibalin poika, liikanimeltä Barkas, alkoi, warsin nuorena ollessansa, johdattaa sotawäkeä Sikiliassa, ensimmäisessä Punilais-sodassa, waan loppupuolella. Sen siaan kun ennen hänen tuloansa Karthagolaisten asiat käytettiin huonosti sekä merin että main, niin hän, missä waan oli, ei koskaan paennut wihollista, eikä antanut sille lomaa tehdä wahinkoa; waan sitä wastaan, tilan saatuansa, härsytti usein, ja pääsi aina pois woitolla. Sen kautta warjeli, waikka Karthagolaiset jo oliwat hukanneet melkeen kaikki tyyni Sikiliassa, niin Erykin, ettei sillä kohtaa näyttänytkään sotaa käydyn. Sillaikaa päättiwät Karthagolaiset, woitet-

tuna laiwatappelussa Ruoman konsulilta K. Lutatiolta, Aegati-saariston luona, lopettaa sodan ja antoiwat sen asian Hamilkarin ehtoon. Waikka tämä paloi sotahimosta, luuli toki täytywänsä rauhaa noudattaa, kun ymmärsi ettei isänmaa, niinkun oli kustannusten kautta paljastettu, pidemmältä woinut kestää sodan rasitusta; kuitenkin niin, että heti ajatteli, jos wähänkin woimat wirkistyisiwät, kohta uudistaa sodan, ja aseksin ahdistaa Ruomalaisia, siksi että ne warmaan woittaisiwat, tahi woitettuna tarjoisiwat kätensä (sowintoon). Sillä mielin teki rauhan, ja oli siinä niin uskalias, että kun Katulos kielsi lopettawansa sodan, jos ei hän, sen wäkensä kanssa, joka piti Erykiä, heittäisi aseensa ja pakenisi Sikiliasta: niin tämä sanoi: mieluummin hukkuwansa, ynnä kukistuwan isänmaansa, kun niin suurella häpiällä palata kotiin. Sillä hänen miehuullisuudellensa ei sopinut jättää wihollisille ne aseet, jotka isänmaaltansa oli saanut wihollisia wastaan. Katulos myönti hänen jäykkeydellensä.

2. Mutta tultuansa Karthagoon keksi hän waltakunnan olewan peräti toisessa tilassa, kun mitä oli toiwonut. Sillä ulkonaisen waiwan pitkällisyydestä syttyi niin suuri sisällinen sota, ettei Karthago koskaan ole ollut semmoisessa hädässä, paitsi silloin kun häwitettiin. Ensin luopui pois palkkasotawäki, joka oli ollut Ruomalaisia wastaan, ja niiden luku oli kaksikymmentä tuhatta. Nämä luowuttiwat koko Afrikan ja piirittiwät itse Karthagoa. Näistä onnettomuuksista pelästyiwät Karthagolaiset niin, että Ruomalaisiltakin pyysiwät apuwäkeä ja myös saiwat. Mutta wiimeiseltä, kun jo oliwat joutuneet melkeen epätoiwoon, tekiwät Hamilkarin päälliköksi. Hän karkoitti wihollisset, waikka niitä oli tullut yli satatuhatta asemiestä, ei ainoasti pois Karthagon muurilta, waan ajoi niitä wielä siksi, että, sulettuna ahtaisiin paikkoihin, usiammat kuoliwat nälkään, kun tappeluun. Kaikki erkauneet kaupungit toimitti isänmaallensa takasin, niissä myös

Utikan ja Hippon, mahtawimmat koko Afrikassa. Eikä wielä siihenkään tytynyt, waan lewitti myös waltakunnan rajoja, ja saattoi koko Afrikalle niin hywän lewon, ettei olisi luullut siellä moneen wuoteen sotaa olleenkaan.

3. Nämä asiat mieltänsä myöten toimitettua, saattoi hän, sitä helpommin sodan syytä löytääksensä, rohkialla ja Ruomalaisia wastaan wihollisella mielellä, sen matkaan, että päällikkönä sotijiston kanssa lähetettiin Hispaniaan, ja wei sinne myötänsä yhdeksän wuotisen poikansa Hannibalin. Paitsi sitä oli hänen kanssa eräs ylhäinen ja kaunis nuorukainen Hasdrubal, jota muutamat puhuiwat Hamilkarin rakastawan häpiällisemmin, kun sopiwa olikaan. Sillä niin suurelta mieheltä ei tainnut panettelioita puuttua. Siitä tapahtui, että Hasdrubal siweyden kaitsijoilta kiellettiin olemasta sen kanssa. Antoi siis sille tyttärensä naimiseen, kun ei heidän tapainsa mukaan taidettu kieltää wäwyä appinsa tykö. Siitä olen maininnut sentähden, että se Hamilkarin kuoltua oli sotajoukon päämiehenä, ja toimitti suuret asiat; oli myöskin ensimäinen, joka lahjoittelemisilla pilasi Karthagolaisten wanhat tawat; ja hänen kuoltuansa sai Hannibal sotawäeltä yliwallan.

4. Mutta Hamilkar, kun meren poikki mentyänsä oli tullut Hispaniaan, toimitti isoja asioita hywällä onnella; walloitti sangen suuria ja sodikkaita kansakuntia; rikastutti koko Afrikan hewoisilla, sota-aseilla, wäellä ja rahalla. Sitte, kun jo alkoi muuttaa sodan Italiaan, tapettiin hän tappelussa, Wettonilaisia wastaan sotiessansa, yhdeksäntenä wuonna siitä, jona oli tullut Hispaniaan. Hänen ikuinen wihansa Ruomalaisia wastaan näyttää paraiten syttyäneen toisen Punilais-sodan. Sillä poikansa Hannibal tuli isänsä alinomaisilta kehoituksilta niin yllytetyksi, että ennen tahtoi kuolla, kun jättää Ruomalaiset koittelematta.

23. Hannibal.

1. Karthagolainen Hannibal, Hamilkarin poika. Jos se on tosi, jota ei kukaan epäile, että Ruomalaiset owat woittaneet kaikki kansat urhollisuudessa, niin ei myöskään sowi kieltää, että Hannibal älyn puolesta oli saman werran ylempänä kaikkia muita sotapäällikköjä, kun Ruoman kansa urhollisuudessa woitti kaikki muut kansakunnat. Sillä hän, joka kerta kun sen kanssa ryhtyi tappeluun Italiassa, sai aina woiton. Niin että, jos ei häntä olisi kotona kansalaistensa kateudesta heikonnettu, näyttää, kun olisi tainnut woittaa Ruomalaiset. Waan monien wastahakoisuus kaatoi yhden ainoan miehuuden. Hän wahwisti kuitenkin isältänsä juurikun perinnöksi saadun wihansa Ruomalaisia wastaan, niin, että ennemmin heitti henkensä, kun sen; eikä hän sittekään, kun oli pakotettu kotimaastansa ja wieraan awun tarpeessa, ikänä luopunut mielessänsä sotimasta Ruomalaisten kanssa.

2. Sillä Philippoa mainitsemattakin, jonka hän poisollessansa teki Ruomalaisten wihollisekſi, niin oli näihin aikoin Antiochos waltawin kuningas. Sen yllytti niin tuimaan sotahaluun, että se, Punaisen meren ääriltä asti, koki käydä sotaa Italiaa wastaan. Kun nyt Ruomalaiset airut oliwat tulleet sen tykö, aikomustansa tutkistelemaan ja kokemaan salaisilla juonilla saada Hannibalia kuninkaan epäluuloon, niinkun tämä muka, heiltä wietelty, nyt olisi toisella päällä kun ennen; ja kun se heille oli onnistunut, ja Hannibal oli sen keksinyt, sekä nähnyt itsensä eroitetuksi sisimmistä neuwotuksista: meni hän määrätyllä ajalla kuninkaan luokſi, ja sille puhuttua paljo uskollisuudestansa ja wihastansa Ruomalaisia wastaan, lisäsi wielä seuraawan: Isäni Hamilkar, minun ollessani lapsena, ei päälle yhdeksän wanhana, kun lähti Karthagosta sotapäällikkönä Hispaniaan, saattoi uhrin Jupiterille ylijumalalle. Tätä

pyhää toimitusta tehtäissä, kysyi hän minulta, jos tahtoisin lähteä kansfanfa leiriin? Minun siihen halulla fuostuttuani ja ruwettuani pyytämään, ettei waan epäilisi wiedä minua muasfanfa, niin fanoi siihen: wien kyllä, jos lupaat minulle fen kun waadin. Samassa talutti minun alttarin eteen, jossa oli alkanut uhrata, ja käski minun, toisien paettua, siitä pitää kiinni ja wannoa, etten koskaan olisi ystäwyydessä Ruomalaisten kanssa. Sen isälle annetun walani olen tähän ikään asti niin pitänyt, ettei kenenkään pitäisi epäilemän, etten ole pysywä lopun aikaakin samalla päällä. Jos siis hankit jotakin ystäwyyttä Ruomalaisten kanssa, niin et suinkaan tee tyhmästi, kun sen minulta salaat. Waan kun sotaa walmistanet, niin petät itsesi, jos et siihen pane minua esimiehekfi.

3. Niinmuodoin meni mainitussa ijässä isänsä kanssa Hispaniaan, ja kun, sen kuoltua, Hasdrubal oli pantu päämiehekfi, johdatti hän kaikkea hewoswäkeä. Kun tämäkin tapettiin, antoi sotijisto yliwallan hänelle. Siitä wietiin kertomus Karthagoon, ja hallitus suostui siihen. Niin tehtiin siis Hannibal, ennenkun oli wiidenkolmatta wanha, sotapäälliköksi, ja walloitti seuraawana kolmena wuonna sodalla kaikki Hispanian kansakunnat; otti rynnäköllä Sagunton Ruoman liittokaupungin; kokosi kolme mitä suurinta sotajoukkoa. Näistä lähetti yhden Afrikaan, jätti toisen weljellensä Hasdrubalille Hispaniaan, ja wei kolmannen kanssansa Italiaan. Kulki Pyreneei-wuoriston ylitse. Missä waan matkusti, soti kaikkien asukasten kanssa, eikä laskenut ketään woittamatonna. Tultuansa sitte Alppi-wuoriston juurille, jotka eroittawat Italian Galliasta ja joiden yli ei kukaan ennen häntä ollut kulkenut sotajoukon kanssa, paitsi Greekalainen Herkules (josta niitä myös nykyjään kutsutaan Greekan wuorikfi); woitti Alp-

pilaiset, jotka kokiwat estää häntä pääsemästä ylitse, aukasi ahtaat kujapaikat, warusti tiet ja sai niin matkaan, että siinä taisi kulkea elefantti täysissä aseissa, jossa ennen yksi ainoa aseeton ihminen tuskin oli päässyt nelin ryömyn. Siitä wei joukkonsa poikki ja tuli Italiaan.

4. Hän oli Rhodani-wirran luona joutunut tappeluun konsuli P. Kornelios Scipion kanssa ja ajanut sen pakoon. Sen saman kanssa tappelee Padus-kymen luona Klastidiosta, panee sen menemään tiehensä haawoitettuna ja paeten. Kolmannen kerran tuli sama Scipio, wirkaweljensä Tiberios Longon kanssa, wastaansa Trebian rannalla. Niiden kanssa meni tappeluun ja löi molemmat pakoon. Sieltä marssi Ligurilaisten maan kautta, Apenniinien poikki, aikoen Etruriaan. Tällä tiellä sai niin kowan silmätaudin, ettei enää koskaan nähnyt yhtä hywin oikialla silmällänsä. Nytkin, kun wielä sairasti tätä tautia ja kuletettiin kanninsängyssä, piiritti hän kawaluudella konsulin K. Flaminion sotijistonensa Trasimenon luona ja tappoi siihen ja wähää jälkeen pretorin K. Centenion, joka walitun wäen kanssa oli ottamaisillansa wuorikorwen waltaansa. Täältä joutui Apuliaan. Siellä tuli häntä wastaan kaksi konsulia, K. Terentios ja L. Paullos Aemilios. Molempien sotajoukot hajotti hän yhdessä tappelussa; tappoi Paullos konsulin, ja sitä paitsi muutamat ennen konsulina olleet, ja niiden seassa Kn. Serwilios Geminon, joka edellisenä wuonna oli pitänyt konsulin wirkaa.

5. Sen tappelun sodittua kulki Ruomaa kohden, kenenkään wastustamatta. Wiiwyttelihen lähimmillä wuorilla. Kun siellä muutaman päiwän leiriä pidettyänsä, palasi Kapuaan, niin meni Ruoman diktatori Qw. Fabios Maximos, Falernon maisemalla, häntä wastaan. Täällä tuli hän suletuksi ahtaisiin paikkoin, waan pelasti itsensä yöllä, ilman mitään sotijiston wahingotta; petti siis Fabion, joka oli wiisaimpia sotapäälliköitä. Sillä yön

pimennettyä syttyti nautojen sarwiin sidotuita risukerppuja, ja ajoi niitä ison joukon hajallansa Ruomalaisia kohden. Kun tämä äkki-outo näkö hawaittiin, saattoi se semmoisen pelon Ruomalaisten sotawäkeen, ettei kukaan tohtinut lähteä wallien ulkopuolelle. Muutamaa päiwää jälkeen tämän työn tehtyä, wiekotti hän M. Minucios Rufon, joka oli ratsusmestari ja diktatorin wertainen wallassa, juonilla tappeluun ja ajoi sen pakoon. Ollessansa pois Lukaniassa karkoitti hän Tiberios Sempronios Grakchon, joka oli toisen kerran konsulina, sen kautta, että saattoi hänen wäjytyksseen. Tappoi samalla lailla Wenusian luona M. Klaudios Marcellon, wiidennesti olewan konsulina. Pitkäksi wetää luetella kaikkia tappeluita. Olkoon sentähden tämä ainoa wäite tarpeeksi, josta sopii ymmärtää kuinka suuri hän oli: sillaikaa kun oli Italiassa, niin ei kukaan woinut häntä tappelussa wastustaa, eikä kukaan, Kannen tappelun perästä, rakentanut leiriä aukialla häntä wastaan.

6. Täällä woittamaton oltuansa, kutsuttiin häntä takasin isänmaata warjelemaan, ja soti P. Scipion wastaan, joka oli sen poika, jonka itse oli ajanut pakoon, ensikerran Rhodanin, toiste Padon, ja kolmannesti Trebian luona. Kun isänmaan warat jo oliwat tyhjennetyt, niin koki sopia tämän kanssa sodan lopettamisesta, (asiain) sillisen tilan wuoksi, jälkeenpäin sitä wahwemmin sotiaksensa. Hän tuli siis sen puheille, waan eiwät sopineet ehdoista. Muutamaa päiwää sen perästä ryhtyi ottelemaan hänen kansaan Zaman luona. Lyötynä pakoon, joutui hän, kumma sanoakin, kahtena wuorokautena Hadrumetiin, joka on Zamasta noin kolmesataa tuhatta askelta. Tällä pakomatkalla wäjyiwät häntä Numidialaiset, jotka yhtä haawaa hänen kansansa oliwat wetäyneet metelistä; waan hän sekä wäisti ne, että myös wielä antoi niitä selkään. Hadrumetissa kokoili hän säilyneet pakolaiset.

Uusilla wärwäämisillä sai myös muutamana päiwänä ison joukon kokoon.

7. Paraillaan warustaa puuhatessansa, sopiwat Karthagolaiset pois sodasta Ruomalaisten kanssa. Sittenkin oli hän sotawäen päänä ja toimitti asiat Afrikassa; samaten myös weljensä Mago, siksi kun P. Sulpicios ja K. Aurelios tuliwat konsuliksi. Sillä niiden ollessa wirassa tuliwat Karthagolaiset lähettiläiset Ruomaan, küttämään senaattia ja Ruoman kansaa siitä, että oliwat heidän kanssa rauhan tehneet ja samasta syystä lahjoittamaan niille kultarunnun, sekä pyytämään, että heidän panttimiehensä saisiwat olla Fregellissä ja että wangit annettaisiin takasin. Niille wastattiin senaatin päätöksestä, lahjansa olewan otollisen ja otetun wastaan; takausmiehet pidettäwän siellä, jossa pyysiwätkin; wankia ei lähetettäwän takasin, koska nytkin pitiwät waltiaana sotawäessä Hannibalia, jonka kautta sota oli alettu ja joka oli mitä wihollisin Ruoman nimelle, kun myös sen weljeä Magoa. Sen wastauksen kuultuansa, kutsuiwat Karthagolaiset Hannibalin ja Magon kotiin. Sinne palattuansa tehtiin hän pretoriksi, sitte kun oli ollut kaksi kolmatta wuotta kuninkaana. Sillä Karthagossa tehdään wuosittain kaksi yhden ajastajan olewaa kuningasta, ikäänkun Ruomassa konsulia. Tässä wirassa näyttihen Hannibal yhtä tarkaksi, kun sodassakin oli ollut. Sillä hän toimitti niin, että uusista tulliweroista saatiin rahaa, ei ainoastaan maksaa Ruomalaisille sowinnon jälkeen, waan wielä jäämäänkin, rahastoon pantawaksi. Sitte tuliwat hänen pretorin wirkansa jälkeisenä wuotena, M. Klaudion ja L. Furion ollessa konsulina, Ruomalaiset lähetysmiehet Karthagoon. Kun Hannibal arwasi niiden lähetetyksi häntä waatimaan, niin astui, ennenkun ne laskettiin senaattiin, salaa laiwaan ja pakeni Syriaan Antiochon luokse. Sen asian ilmi tultua, lähettiwät Karthagolaiset kaksi laiwaa häntä ottamaan, jos waan saisiwat kiinni; omaisuutensa

anastiwat waltakunnalle, huoneensa hajottiwat maata myöten; itse miehen tuomitsiwat maanpakolaiseksi.

8. Mutta L. Kornelion ja Q. Minucion ollessa konsulina, laski Hannibal, kolmantena wuonna siitä, kun oli kotoa paennut, wiidellä laiwalla Afrikaan, Kyrenen rajan kohdalle, kokeaksensa jos ehkä saisi kehoitetuksi Karthagolaiset sotaan, Antiochon toiwolla ja turwilla: kun muka jo oli sen maanitellut lähtemään Italiaan sotajoukkonensa. Tänne kutsui hän weljensä Magon. Kun taas Karthagolaiset saiwat sen tietää, niin paniwat poisolewan Magon samaan tuomioon, kun weljensäkin. Kun he nyt, toiwottomassa tilassa, oliwat laskeneet laiwansa irti ja nostaneet purjeet tuuleen, niin joutui Hannibal Antiochon tykö. Magon kuolemasta on kahdenlainen muistelma kerrottu. Sillä toiset owat kirjoittaneet sen kuolleen haaksirikkoon, toiset omilta orjiltansa murhatuksi. Mutta jos Antiochos samaten olisi totellut Hannibalin neuwoja sotaa käyttäessäkin, kun hän sitä ruwetessa oli alkanut, niin hän olisi otellut yliwallasta lähempänä Tiberiä, kun Thermopyliä. Waikka hän kyllä näki tämän monta tyhmää yrittäwän, niin ei kuitenkaan missään asiassa sitä jättänyt. Hän oli muutaman laiwan päällysmiehenä, joita hän oli käsketty wiemään Syriasta Aasiaan, ja soti niiden kanssa Rhodolaisten laiwastoa wastaan, Pamphylian meressä. Ja kun wäkensä siinä woitettiin wihollisten paljoudelta, niin oli hän woitolla siinä päässä, jossa itse oli johdattajana.

9. Antiochon pakotettua pelkäsi hän annettawansa Ruomalaisille, niinkun epäilemättä olisi tapahtunutkin, jos waan olisi antanut wallan ylitsensä, ja meni sentähden Kretaan, Gortynilaisten tykö, siellä tuumaillaksensa mihin lähteä. Mutta hän, mitä teräwin mies, huomasi olewansa suuressa hädässä Kretalaisten ahneuden tähden, jos ei jollakin lailla waronut itsiänsä. Sillä hän kuletti myötänsä suuret rahat, joista tiesi humun lewen-

neen. Sentähden päättää tämmöisen neuwon. Täyttää usiammat astiat lyijyllä, peittää ne päältä kullalla ja hopialla. Nämät asettaa hän, waltamiesten läsnä ollessa, takawaarikkoon Dianan temppeliin, niinkun uskowinansa omaisuutensa heidän kunnialle. Saatuansa nämät wäärään luuloon, täyttää kaikki waskiset kuwat, joita kuletti myötänsä, rahallansa ja heitti ne etuhuoneeseen. Gortynialaiset wahtasiwat tempeliä suurella huolella, ei niin paljo muilta, kun Hannibalilta, jottei tämä, heidän tietämättä, ottaisi mitään pois ja weisi muassansa.

10. Niin waransa säilytettyä ja petettyä kaikki Kretalaiset, tuli Hannibal Prusian tykö, Pontoon. Sen luona piti samaa mieltä Italiaa kohtaan, eikä tehnyt mitään muuta, kun wain warusti ja kehoitti kuningasta Ruomalaisia wastaan. Ja kun näki sen omin woiminsa olewan wähä liian heikon, niin toimitti liittoon muitakin kuninkaita ja yhdisti sodakkaita kansakuntia. Hänestä luopui Pergamon kuningas Eumenes, Ruomalaisten paraita ystäwiä, ja ne käwiwät keskenänsä sotaa, sekä merin, että main. Sitä enemmän pyysi Hannibal saada häntä sorretuksi. Waan Eumenes mahtoi, Ruomalaisten liiton kautta, kummassakin enemmän; Hannibal taas arweli, sen poistettua, kaikki muut tulewan itsellensä huokiammiksi. Sitä murhatakseusa rupesi seuraawaan tuumaan. Heidän piti muutaman päiwän perästä laiwastoilla riitansa ratkaiseman. Hän oli heikompi laiwa-lu'un suhteen. Täytyi siis sotia juonilla, kun ei aseilla ollut yhdenwertainen. Hän käski ko'ota eläwiä kyykärmeitä niin paljo kun waan saatiin, ja panna ne kiwi-astioihin. Niitä suuren joukon saatuansa, kutsuu samana päiwänä, jona laiwatappelu oli pidettäwä, laiwawäkensä kokoon ja neuwoi niille, että kaikki rientäisiwät yksin kuningas Eumenen laiwaa kohden, muista ei huolien muuta kun että päältänsä torjuwat, jonka helposti saawat toimeen kärmejoukon kautta. Hän itse toimittaa niin, että huomaawat,

millä laiwalla kuningas kulkee; ja jos he sen ottawat kiinni, taikka tappawat, niin siitä lupasi heille olewan suuren palkan.

11. Niin kehoitettuansa sotawäkeä, wei kumpikin laiwastonsa tappeluun. Kun oli laiwat saatu sotajärestykseen, lähetti Hannibal, ennenkun tappelu-käsky annettiin, kirjanwiejän, rauhasauwan kanssa, weneellä, osoittaaksensa omaisillensa missä Eumenes oli. Tämä tultuansa wiholisten laiwoille näytti kirjeen, ja sanoi tulleensa kuningasta hakemaan. Kohta saatettiin se Eumenen luokse, kun ei kukaan epäillyt rauhasta jotakin kirjoitetuksi. Kirjanwiejä kun niin oli osoittanut omaisillensa päämiehen laiwan, wetäysi takasin sinne, josta oli lähtenyt. Mutta Eumenes, kirjeen awattuansa, ei löytänyt siinä mitään, paitsi itseänsä wihoittawia. Ja waikka hän ihmetteli mikä syy siihen lienee, eikä arwannut, niin ei kuitenkaan epäillyt ruweta oitis tappeluun. Näiden yhteen rynnätessä hyökkääwät Bithynialaiset kaikki Hannibalin käskystä Eumenen laiwaa kohden; ja kun ei kuningas woinut kestää näiden woimaa wasten, niin koki hän pakenemalla pelastaida, eikä olisi niinkään säilynyt, jos ei olisi wetäynyt warustuksiinsa, jotka oliwat rakennetut likimmäiseen rantaan. Kun sitte muut Pergamon laiwat kiiwaammin ahdistiwat wihollisia, niin ruwettiin yhtäkkiä nakkelemaan niihin niitä kiwiastioita, joita edellä jo mainitsin. Tämä wiskaaminen kiihotti ensin sotijat nauruun, eikä ymmärretty mikä tuota tehtiin. Mutta sitte kun näkiwät laiwansa täynnä kärmeitä, niin he outoa asiaa pelästyneinä, eikä tietäen kumpaako enemmin torjusiwat, käänsiwät nokat poispäin ja palasiwat merileiriinsä. Niin woitti siis Hannibal sukkeluudella Pergamolaisten aseet; eikä silloin ainoasti, waan ajoi monta muuta kertaa, saman wiisauden kautta, jalkawäelläkin wihollisen pakoon.

12. Näitä Asiassa tehtäisiä tapahtui Ruomassa, että Prusian lähettiläiset osasiwat olla ehtoollisella enti-

sen konsulin L. Quintos Flaminion luona, ja kun siellä Hannibal tuli puheeksi, sanoi yksi heistä sen olewan Prusian waltakunnassa. Sen ilmoitti Flaminios toisena päiwänä senaatissa. Senaatin jäsenet, jotka luuliwat ei koskaan Hannibalin eläissä saawansa olla wäjymisistä wapaat, lähettiwät airut Bithyniaan ja niiden joukossa Flaminion, kuningasta pyytämään, ettei pitäisi heidän pahinta wihollista luonansa, waan antaisi sen heidän käsiinsä. Prusias ei uskaltanut kieltää niille; sen toki epäsi: etteiwät waatisi häntä itse tekemään sitä, kun oli ystäwyyden oikeutta wastoin; he ottakoot sen kiinni, jos saisiwat; helposti paikankin löytäisiwät, jossa se wirui. Hannibal oleskeli muka eräässä paikassa, kuninkaalta hänelle lahjoitetussa linnoituksessa, jonka hän oli rakentanut niin, että hänellä oli läpikäytäwä joka taholla huonetta, aina pelätten niin tapahtuwan, kun käwikin. Kun Ruoman lähettiläiset oliwat tulleet sinne ja paljoudellansa piirittäneet hänen huoneensa, niin eräs palwelia poika, joka osasi katsahtaa owesta pihalle, sanoi näkywän asemiehiä tawallista enemmän. Sen käski hän menemään kaikille huoneen owille ja joutuen taas tulla sanomaan, jos joka taholta samaten wartioittiin. Kun poika nopiasti oli ilmoittanut asian laadun ja osoittanut kaikki owet olewan walloitetut, niin tiesi, ettei se tapahtunut kohdelmasta, waan itseänsä pyydettäwän, eikä tarwitsewansa enää pitkittää elämätänsä. Ja ettei sitä hukkaisi toisten kautta, otti hän, muistaen entistä miehuuttansa, myrkyn, jota aina oli pitänyt muassansa.

13. Niin meni siis, seitsemänkymmenennellä wuodellansa, lewolle tämä mitä urhollisin mies, monet ja monenlaiset waiwat nähtyänsä. Siitä ei sowita, kuidenka konsulien aikana hän hukkui. Sillä Attikos on pannut aikakirjaansa sen kuolleen M. Klaudios Marcellon ja Q. Fabios Labeonin ollessa konsulina; mutta Polybios L. Aemilios Paullon ja Kn. Baebios Tamphilon; Sulpicios

taas P. Korn. Cethegon ja M. Baebios Tamphilon aikana. Ja tämä näin suuri ja niin suurilta sodilta häiritetty mies, käytti wielä melkosen aikaa kirjallisuudellekin. Sillä hän on tehnyt moniaat kirjat Greekan kielellä: niissä Rhodolaisten työ Kn. Manlios Wolson Aasiassa tehdyistä töistä. Hänen pitämänsä sodat owat monet panneet muistokirjoihin: mutta niistä erittäin kaksi, jotka hänen kanssansa owat olleet leirissä, ja eläneet yhdessä, niin kauwan kun onni salli, nimittäin Silenos ja Lakedaimonilainen Sosilos. Ja samaa Sosiloa pitikin Hannibal opettajanansa Greekan kirjallisuudessa. — Waan nyt on aika lopettaa tämä kirja, ja kertoa Ruomalaisten kenraaleista, jotta sitte, kumpaistenkin työt werrattua, helpompi on päättää, kumpaiset miehet owat olleet ansiollisemmat.

---

24. M. Porcius Kato.

1. Kato, sukuperäänsä wapaakaupungista Tuskulosta, eleli nuoruudessaan, ennenkun wirkoja alkoi hakemaan, Sabinilaisten maassa, jossa hänellä oli isältä jätetty perintötalo. L. Walerios Flakkon kehoituksesta, joka hänellä oli kumppanina sekä konsulin että Censorin wiroissa (niinkun M. Perpenna Censorios kertoili), muutti hän Ruomaan ja alkoi oleskella torilla. Ensi sotapalweluksen teki hän seitsemäntoista wuoden wanhana, kun Q. Fabios Maximos ja M. Klaudios Marcellos oliwat konsulit. Sikiliassa oli hän sota-tribunina. Sieltä palattuansa seurasi hän K. Klaudios Neron leiriä, ja hänen apunsa Senan tappelussa, johon Hannibalin weli Hasdrubal kuoli, on arwattu suureksi. Quaestoriksi joutui hän konsuli P. Kornelios Scipio Afrikanolle, waan ei elänytkään sen kanssa wiran waatimuksen mukaan. Sillä hän oli sen kanssa kaiken elinaikansa riidassa. Kansan Aedilikši tehtiin hän K. Helwion kanssa. Pretorina sai hän läänikšensä Sar-

dinian, josta, kun ennen quaestorina palasi Afrikasta, oli tuonut runoilian Q. Ennion; jota en pidä wähempänä, kun mikä hywänsä, paraskin woitonkunnia Sardinialaisten ylitse.

2. Konsulin wirkaa piti hän yhdessä L. Walerios Flakkon kanssa, saatuansa arwan kautta täänpuolisen Hispanian läänikseensä, ja ansaitsi siellä kunniaretken. Kun wiipyi siellä liiemmin, niin tahtoi P. Scipio Afrikanos, toiste konsuli, jonka ensikerran konsulina ollessa hän oli ollut quaestori, karkoittaa hänen pois läänistänsä, ja itse tulla siaan. Waan ei saanut sitä senaatissa toimeen, waikka Scipio silloin oli ensimäinen waltakunnassa; sentähden että yhteiset asiat silloin toimitettiin oikeudella ja ei wäkiwallalla. Siitä suuttui senaatille ja jäi, kun oli täyttänyt konsuli-aikansa, Ruomaan itsekseensä asumaan. Mutta Kato tuli saman Flakkon kanssa censoriksi, ja toimitti sitä wirkaa ankaruudella. Sillä hän sekä antoi ilmi monen ylhäissukuisen, että myös lisäsi julistukseensa monta uutta asetusta, niillä hillitäkseensä ylellisyyttä, joka silloin jo alkoi paisua. Noin kahdeksankymmentä wuotta, nuoruudesta alkain loppu-ikäänsä asti, ei lakannut saamasta riitoja yhteiswallan tähden. Monelta kiusattuna, ei kuitenkaan saanut mitään haittaa arwollensa, waan yleni, läpi ikänsä, awuinsa kunniassa.

3. Kaikissa asioissa oli erinomaisen tarkka ja ahkera. Oli muka sekä ymmärtäwä maanwiljeliä, wallasasioissa harjaantunut, la'in oppinut, suuri sotapäämies, otollinen puheenpitäjä ja hywin halullinen kirjatietoihin. Ja waikka wasta wanhempana alkoi niitä harjoitella, edistyi kuitenkin niissä niin, että tuskin mitään löytynee Greekan tai Italian asioissa, joka olisi ollut hänelle outoa. Nuoruudesta asti sepitti hän puheita. Wanhana alkoi kirjoittaa historioita, joita on seitsemän kirjaa. Ensimäinen sisältää Ruomakansan kuningasten teot; toinen ja kolmas mistä kukin Italian kansakunta on saa-

nut alkunsa, josta syystä hän kaiketi on pannut kaikille nimekši Origines. Neljännessä taas on ensi Punilaissota, wiidennessä toinen. Ja nämät kaikki owat kirjoitetut yltämiten. Muut sodat on hän samaten seurannut siihen asti kun Serwios Galba sai pretoriwiran, joka häwitti Lusitanolaiset. Näiden sotain päämiehiä ei nimittänyt, waan pani tapaukset ylös ilman nimittä. Niissä selittää myös mitä Italiassa ja Hispaniassa näyttää olewan ihmeteltäwää: ja osoittaa siis suuren ahkeruuden ja tarkkuuden, kun myös opin. Tämän elämästä ja tawoista olen kertonut enemmältä siinä kirjassa, jonka tein erittäin hänestä, T. Pomponios Attikon pyynnöstä. Ja neuwon siis Katoa harrastawia siihen kirjaan.

25. T. Pomponios Attikos.

1. T. Pomponios Attikos, syntynyt wanhimmasta Ruomalais-kansan perisu'usta, pysyi kaiken ikänsä esiisiltä saadussa ritarin säädyssä. Hänen isänsä oli uuttera, hellä ja, sen ajan mukaan, rikas, myöskin erinomaisen halullinen kirjatietolhin. Niinkun siis itse rakasti kirjatietoja, niin opetti myös pojallensa kaikki tiedot, joita lapsuuden ijälle tulee jakaa. Mutta pojalla olikin, paitsi helppo-oppinen nero, korkein sulo puheessa ja äänessä, niin että ei ainoastaan wäleen käsitti mitä opetettiin, waan myös taisi sen warsin hywin selittää. Siitä syystä pidettiin häntä lapsuudessa mainiona yhdenikäisten keskellä ja loisti kirkkaammin, kun että jalosukuiset oppiweljensä olisiwat tainneet mielihywällä kärsiä. Ja niin kehoitti siis ahkeruudellansa niitä kaikkia, joiden seassa oliwat L. Torquatos, nuorempi K. Marios, M. Cicero: joita kaikkia niin suositti käytöksellänsä, ettei kukaan niille koskaan ollut rakkaampi.

2. Isänsä kuoli warhain. Nuorukaisena joutui

itse, heimolaisuutensa wuoksi P. Sulpicion kanssa, joka tapettiin ollessansa kansan tribunina, osalliseksi tämän waaraan. Sillä Pomponion orpana Anicia oli naitu P. Sulpicion weljen M. Serwion kanssa. Kun nyt, Sulpicion tapettua, näki waltakunnan häiritetyksi Cinnan metelistä, ja itsellänsä ei olewan tilaisuutta elää säätynsä mukaan, ilman jompaakumpaa lahkoa närkästyttämättä, kun muka kansalaiset oliwat epäsowussa ja toiset pitiwät Sullan, toiset Cinnan puolta, niin katsoi ajan sopiwaksi tietojansa harjoittaa, ja meni Atheniin. Yhtähywin auttoi waroillansa nuorta Mariota, kun se tuomittiin kansakunnan wihollisekſi, ja huojensi rahalla sen pakenemista. Ja ettei olonsa ulkomaalla saattaisi mitään häwiöä omaisuudellensa, niin wei sinne ison osan tawarastansa. Siellä eli sitte niin, että omasta ansiostansa tuli sangen rakkaaksi kaikille Athenilaisille. Sillä paitsi suloa, joka hänellä jo nuoruudessa oli sangen suuri, huojensi myös usein waroillansa heidän yhteistä puutettansa. Sillä kun kansakunnan täytyi tehdä welkaa, eiwätkä saaneet hywillä ehdoilla, meni hän aina wäliin, ja wielä niin, ettei koskaan ottanut kaswua, eikä myös suwainnut heidän olewan welkapäänä kauemmin, kun mikä oli puhuttu. Ja ne oliwat kumpikin heille hyödylliset. Sillä ei antanut heidän welkansa wanheta mielittelemisen kautta, eikä kaswujen kartuttamalla lisääntyä. Tämän palweluksen enensi wielä muullakin anteliaisuudella. Lahjoitti muka yhteisölle jywiä, niin että jokainen sai noin seitsemän kappaa nisuja (jota mittaa Athenissa kutsutaan medimnoksi).

3. Täällä käytti myös itsensä niin, että näytti olewansa sekä alhaisimpain, että paraittenkin wertainen. Josta tapahtui, että julkisesti antoiwat hänelle kaikki kunnian osoitukset, kun taisiwat, ja kokiwat tehdä hänen kansalaiseksensa, mutta sitä hywyyttä hän ei tahtonut nauttia. (Jonka muutamat selittäwät niin, että se kadottaa

kanſalaisoikeutenſa Ruomassa, joka saa sen muualla). Niin kauwan kun oli siellä, esti itsellensä kuwaa asetettamasta: pois mentyänsä ei woinut estää. Niinmuodoin asetettiin hänelle ja Phidialle muutamia pyhimpiin paikkoin. Sillä pitiwät tätä kaikessa waltakunnan hoidossa sekä kekšiänä, että toimittajana. Siis oli hänellä ensiksi se suuri lahja onnelta, että oli juuri syntynyt siinä kaupungissa, jossa oli koko maailman wallan olopaikka, ja että se oli hänen sekä isänmaansa, että kotinsa; se taas on osoitus wiisaudestansa, että, mentyänsä siihen kansakuntaan, joka woitti kaikki wanhuudessa, siwistyksessä ja opissa, sekin piti häntä kaikista rakkahimpana.

4. Kun Sulla, Aasiasta palatessansa, tuli sinne, piti hän, sen ajan kun wiipyi siellä, Pomponion luonansa, ihastuneena nuorukaisen siweydestä ja opista. Sillä hän puhui niin Greekan kieltä, että näytti Athenissa syntyneekši. Ja senlainen ihanuus oli hänellä Latinan kielessä, että näkyi hänellä siinä olewan luontoperäinen, ja ei harjoittamalla saatu suloisuus. Sama mies luki runojakin sekä Greekan, että Latinan kielellä niin puhtaasti, ettei sitä taidettu sen paremmin tehdä. Ja näistä syistä tuli, ettei Sulla ensinkään laskenut häntä luotansa, waan halasi wiedä hänen myötänsä. Mutta kun koki sitä maanitella, niin Pomponios wastasi: minä pyydän, älä huoli minua wiedä: niitä wastaan, joiden kanssa sinua wastaan sotimasta päästäkseni, jätin Italian. Sulla ylisti nuorukaisen welwollisuus-tuntoa, ja käski, lähteissään, wiedä sille kaikki ne lahjat, kun itse oli saanut Athenissa. Täällä wiipyi Attikos usiammat wuodet, ja waikka taloudestansa piti senlaisen huolen, kun tarkan isännän on pitäminen, ja käytti kaiken muun aikansa tai kirjatiedoissa, tai Athenilaisten yhteis-asioissa, niin osoitti sentäänkin ystäwillensä kaumiita palwelukšia. Sillä käwi usein heidän kokoukšissansa, eikä ollut pois jos tärkiämpää asiaa tutkittiin; niinpä myös osoitti Ci-

cerolle erinomaisen uskollisuuden kaikissa sen waaroissa, ja lahjoitti sille, isänmaasta pakenewalle, kaksi sataa wiisikymmentä tuhatta sestertiä. Kun sitte asiat asettuiwat, muutti takasin Ruomiin, luullakseni, L. Kottan ja L. Torquaton ollessa konsulina; ja sen päiwän wietti koko Athenin kansakunta niin, että kyyneleillä osoitti tulewaisen haikian ikäwänsä.

5. Hänellä oli enona Q. Caecilios, Ruomalainen ritari, joka oli L. Lukullon ystäwä, rikas ja sangen tylyluontoinen: senkin yrheyden sai niin wältetyksi, että waikkei kukaan muu taitanut sitä kärsiä, nautti kuitenkin, ilman suuttumatta, wiimeiseen wanhuuteen asti sen mielisuosioa. Siitä saikin helleytensä hedelmän. Sillä Caecilios otti kuolemaisillansa hänen pojaksensa testamentin kautta, ja teki kolmen neljänneksen perilliseksi; josta perinnöstä sai noin sata kertaa satatuhatta sestertiä. Attikon sisar oli naitu Q. Tullios Ciceron kanssa, ja sen naimisen oli matkaan saattanut M. Cicero, jonka kanssa Attikos oli likeisimmässä liitossa, lukuweljes-ajasta asti, wielä paljoa ystäwällisemmin, kun Quinton kanssa; jotta saattanee päättää tapain yhtäläisyyden tekewän ystäwyyteen enemmän, kun heimolaisuuden. Hän eli myös hywin tutusti Q. Hortension kanssa, joka niihin aikoihin oli ylin puhelija; niin että tuskin tiedettiin, kumpika häntä enemmän rakasti, Cicero wai Hortensios: ja sai laatuun sen sangen waikian asian, ettei mikään riita noussut niiden wälille, joilla oli kiista niin suuresta kunniasta, ja niin oli siis senkaltaisten miesten sowittaja.

6. Waltakunnan asioissa oli niin harjauntunut että aina sekä oli, että pidettiinkin olewan paraalla puolella, eikä toki antaunut kansalaisille aalloille, kun muka piti ne, jotka niihin meniwät, yhtä wähän omin waltoin olewina, kun mitkä meren laineilla wiskellään. Ei hakenut kunnianwirkoja, ehkä ne oliwat hänelle altiina, sekä arwonsa, että ansionsa wuoksi; sentähden, ettei niitä

saattanut hakea esi-isäin tawalla, eikä ottaa wastaan lakia rikkomatta, kun hakiat antoiwat niin ylenpalttisia lahjoja, eikä edes käyttää, ilman waaratta, waltakunnan hywäksi, kun kansan tawat oliwat turmeltuneet. Ei mennyt koskaan julkiseen nostokauppaan. Ei tullut minkään asian takaukseen, eikä arentiin. Ei kantanut kenenkään päälle omassa nimessään, ei myös allekirjoittamalla. Omista asioistansa ei käynyt milloinkaan oikeudessa, eikä koskaan ollut muilta haastettu. Usiammilta konsuleilta ja pretoreilta tarjotut praefekti-wirat otti hän wastaan, mutta sillä lailla, ettei seurannut ketäkään sen lääniin, waan tyhyi kunniaan ja ylönkatsoi tawaran lisäyksen. Ei edes Q. Ciceronkaan kanssa mennyt Aasiaan, waikka sen luona olisi saanut legatin wiran. Sillä katsoi sopimattomaksi olla pretorin apulainen, koska ei ollut tahtonut pitää itse pretorin wirkaakaan. Ja siinä piti ei ainoastaan huolta arwostansa, waan myös rauhastansa, kun muka wältti rikosten luulotkin. Sen kautta tapahtui, että hänen kunnioittamisensa pidettiin kalliimpana, kun nähtiin sen annettawan ansiosta, ja ei pelosta eikä toiwosta.

7. Kun oli noin kuudenkymmenen wuoden wanha, niin alkoi Caesarin kansalais-sota. Hän piti siis wanhuuden wapautta, eikä liikkunut mihinkään kaupungista. Mitä ystäwänsä tarwitsiwat, lähteisään Pompejon luoksi, antoi hän kaikki omasta tawarastansa. Ei hän wihoittanut sukulaistansa Pompejoakaan. Sillä hänellä ei ollut siltä mitäkään kunnianosotetta, niinkun muilla, jotka siltä oliwat saaneet tai wirkoja tai rikkautta, ja jotka, osittain warsin wastoin mielin, seurasiwat sitä leirissä, osittain jäiwät kotiin sen suureksi mielipahaksi. Ja hänen lewossa pysymisensä olikin niin otollinen Caesarille, että kun tämä oli päässyt woitolle ja kirjallisesti waati rahoja itselöiltäkin, niin ei ainoasti jättänyt häntä rasittamatta, waan wielä wapauttikin hänen sisarensa pojan ja Q. Ciceron,

jotka oli Pompejon leirisſä wangittanut. Niin wältti hän ſiis wanhan elantotawan kautta uudetkin waarat.

8. Nyt ſeuraſi ſe aika, jona, Caeſarin murhattua, hallitus näytti olewan Bruton ja Kaſſion käſisſä ja koko kanſakunta oli kääntynyt niiden puolelle. Hän eli niin M. Bruton kanſſa, ettei ſillä nuorukaiſella ollut ketään yhdenikäistä parempaa ystäwätä, kun tämä wanhus; ja piti tätä parhaana, ei ainoasti neuwon antajana, waan myös ſeurakumppanina. Nyt miettiwät muutamat, että Ruoman ritarikunnan piti kokoaman erityiſen rahaston Caeſarin murhajille. Sen luuliwat helposti ſaatawan toimeen, jos ylimmäiſetkin ſiitä ſäädyſtä toiſiwat rahojanſa. Sentähden kutſui Bruton ystäwä K. Flawios Attikoa rupeemaan ſen toimen päämieheksi. Mutta tämä, joka päätti täytywän tehdä ystäwillenſä palweluksia, lahkokunnista huolimatta, ja joka aina oli eroittainut ſellaiſista neuwoista, wastaſi: jos Brutos tahtoiſi nauttia hänen warojanſa, niin nauttikoon, mitä kestiwät: waan hän ei aikonut kenenkään kanſſa keskustella eikä kokousta pitää ſiitä aſiasta. Niin ſe yhtä pitäwä liittokunta hajoſi hänen ainoan erimieliſyytensä kautta. Eikä kauwan ollutkaan, ennenkun Antonios alkoi päästä wallalle, niin että Brutos ja Kaſſios, epätoiwossa aſioistanſa, meniwät maanpakoon niistä läänistänsä, jotka murhan palkaksi oliwat ſaaneet konſuleilta. Attikos, joka ei ollut tahtonut ynnä toisten kanſſa wiedä rahaa kokoon, ſen lahon ollessa woimassa, lähetti nyt, kun Brutos joutui pulaan ja pakeni Italiasta, ſille lahjaksi ſatatuhatta ſestertiä; käski myös, waikka oli poiſsa Epeirossa, annettaa ſille kolmeſataa tuhatta. Eikä ſen enempää liehakoinnut mahtawaa Antoniota, eikä hyljännyt awuttomia.

9. Sitte ſeuraſi ſe ſota, jota käytiin Mutinan lähillä. Jos ſanoiſin hänen ſiinä käyttäineen waan warowasti, niin kiittäiſin häntä wähemmin, kun on

welwollisuuteni, sillä hän oli pikemmin ennustaja: jos ennustukseksi sopisi kutsua alinomaista luonnon hywyyttä, joka ei isone eikä wähene mistään kohtauksista. Antonios, wihollisekſi tuomittu, luopui Italiasta, toiwoa ei hänellä ollut mitään päästä entiſellensä. Ei ainoastaan hänen wihollisensa, jotka silloin oliwat mahtawimmat ja monet, waan myös ne, jotka antoiwat itsensä hänen wastustajiensa waltaan, ja häntä loukkaamalla toiwoiwat saawansa jonkun etuisuuden, wainoſiwat Antonion perhettä; kokiwat ryöstää hänen waimonsa Fulwian perin pohjin, ja hankitsiwat wielä murhata lapsetkin. Mutta Attikos, waikka oli Ciceron paras toweri ja Bruton hartain ystäwä, ei toki myöntänyt ensinkään, että Antoniolle wäkiwaltaa tehtiin, waan sitä wastaan suojeli, mitä taisi, sen omaisia, kun ne pakeniwat kaupungista ja auttoi sillä, minkä puutteessa oliwat. Hän antoi P. Valumniolle niin paljo, ettei se olisi tainnut saada enempää wanhemmiltansakaan. Itse Fulwiallekin, jota hätyytettiin oikeuden käymisillä ja kiusattiin suurilla uhkauksilla, osoitti niin ahkeran palweluksensa, ettei se koskaan tullut oikeuden eteen ilman Attikoa, joka muka oli takausmies joka asiassa. Ja wielä päälliseksi, kun se oli onnen aikana ostanut maatalon, joka piti määrättynä päiwänä maksettaman, eikä, kowan onnen tultua, saanut lainaksi rahaa; niin Attikos meni wäliin, ja uskoi sille rahaa ilman kaswutta ja welkakirjatta, pitäin suurinna woittona tulla tunnetuksi hywäin muistawaksi ja kiitolliseksi, ja samassa ilmoittaa ei olewansa onnen, waan ihmisten ystäwän. Ja kun sillä lailla käyttihen, niin ei kukaan taitanut luulla hänen sitä tekewän ajan wuoksi. Sillä ei kenenkään tullut mieleen, Antonion pääsewän waltaan. Mutta wähittäin alkoiwat ylhäiset moittia häntä siitä, että näytti liian wähän wihaawan pahoja kansalaisia.

10. Mutta hän oli oman mielensä pitäwä ja katsoi ennen mitä hänen oli welwollisuus tehdä, kun mitä muut

kiittäiſiwät. Nyt muuttui onni yhtä äkkiä. Kun Antonios palaſi Italiaan, niin jokainen luuli Attikon olewan ſuuressa hädässä, lujan ystäwyytensä tähden Ciceron ja Bruton kanssa. Sentähden karttoi toria, ſotaſankarien tullessa, peläten maanpaon kuulutusta, ja piileſi P. Volumnion luona, jolle, niinkun oſoitin, wähää ennen oli awun antanut. Niin ſuuri oli tähän aikaan onnen huikentelewaiſuus, että nyt yhdet, nyt taas toiſet oliwat tai korkeimmassa arwossa, tai waarassa. Hänen oli kanssansa Q. Gellios, joka ſekä oli yhtikäiſensä, että warſin ſaman luontoinenkin. Sekin lienee oſote Attikon hywyydestä, että eli ſen kanssa, jota koulussa oli tullut tuntemaan, niin ystäwällisesti, jotta heidän ystäwyytensä kaswoi wiimeiſeen wanhuuteen asti. Ja waikka Antonios oli niin ſuuttunut Cicerolle, että oli mitä wihollisin ſekä ſille, että ſen ystäwille, ja tahtoi ne kuuluttaa maapakoon, niin muisti, toki wasta monien kehoitettua, Attikon palwelusta, kyſyi missä ſe oli, ja kirjoitti omin käſin: ettei pelkäiſi, waan tuliſi kohta luokſensa, ja että itſe oli eroittanut hänen, ſekä Q. Gellion hänen tähtensä, tuomittuin joukosta. Ja estääkſensä, ettei joutuiſi mihinkään waaraan, kun tämä tapahtui yöllä, niin lähetti hänelle wartioita. Niin oli ſiis Attikos ſuurimman pelon aikana ſuojellukſeksi ſekä itſellensä, että parhaalle ystäwällensä. Eikä keneltäkään pyytänyt apua yksin omaan pelastukſeensa, waan yhtaikaa toiſenkin, jotta näkyiſi, ettei tahtonut mitään onnea, ſiitä eroitettua. Jos ſiis nyt ſe perämies ſaa erinomaiſen kiitoksen, joka pelastaa laiwan myrskystä ja kariſesta merestä, niin miksi ei myös ſen warowaiſuutta arwattaiſi erinomaiſeksi, joka niin monen ja ſuuren kanſalliſen metelin läpi pääſee ilman wahingotta.

11. Näistä pahoista päästyänsä ei tehnyt muuta, kun koki waan auttaa mitä uſiampia, millä taiſi. Kun rahwas, päälliköiltä luwatun palkan wuoksi, haki tuomi-

tuita, niin ei keneltäkään puuttunut mitään, joka waan meni Epeiroon. Kaikille annettiin walta jäädä sinne iäksi. Wielä hän myöskin Philippi tappelun jälkeen, ja K. Kassion sekä M. Bruton kuoltua, päätti suojella entistä pretoria L. Julios Mocillaa, sen poikaa ja Aulos Torquatoa, sekä muita samalta onnettomuudelta kohdatuita, ja pani wiemään niille kaikkia tarpeita Samothrakeen. Mutta waikiaksi lyöpi kertoa kaikkia, eikä ole tarpeellinenkaan. Sen waan tahdon ymmärretyksi, että anteliaisuutensa ei ollut aikoihin mu'attu, eikä myös kawala. Sen taitaa nähdä itsistä ajoistakin ja asioista, ettei kaupoillut itsiänsä mahtawille, waan auttoi aina sorretuita; wielä siitäkin, että palweli Serwiliaa, Bruton äitiä, yhtä paljo tämän kuoltua, kun sen ollessa onnellisenakin. Niin käyttäin anteliaisuutta, ei ruwennut kenellekään wiholliseksi, kun muka ei loukannut ketäkään, ja wäärynyttä kärsittyänsä tahtoi ennen unhottaa, kun kostaa. Samoin piti iäti muistossa saadut hywät teot; mutta joita itse oli osoittanut, niitä muisti niin kauwan, kun se oli kiitollinen, joka oli wastaan ottanut. Niinmuodoin sai toteen käymään sen sananlaskun, *jokaisella on onni tapainsa mukaan*. Ja kuitenki hän koki parantaa itsiänsä, ennenkun onneansa, waroen, ettei mistään asiasta syyllisenä tulisi soimatuksi.

12. Näillä tawoin waikutti siis, että Wipsanios Agrippa, joka oli hartaan ystäwyyden kautta yhdistetty nuoren Caesarin kanssa, ja joka sekä oman suotuisuutensa, että Caesarin wallan wuoksi olisi saanut kenenkä tahtoi, kuitenki ennen kaikkia walitsi hänen heimolaisuutensa, ja mieluisammin otti Ruomalaisen ritarin tyttären, kun jonkun jalosukuisen. Ja tämän naimisen puhemies oli (sillä sitä ei saa salata) M. Antonios, kolmas-mies tasawaltaa asettamaan; jonka suosiosta kyllä oli tainnut kartuttaa warojansa, mutta hän oli niin wieras rahan himolle, ettei missäkään asiassa käyttänyt sitä suosioa muuksi, kun ystäwiensä waa-

roja tai tarpeita poistaaksensa. Ja se oli warsinkin ylistettäwä, juuri maan paon aikana. Sillä kun kolmimiehet, sen aikuisen tawan mukaan, oliwat myyneet Ruomalaisen ritarin L. Saufejon omaisuuden, joka oli yhtikäisensä ja tietowiisauden halulta waikutettu oli asunut monta wuotta hänen luonansa Athenissa, ja jolla myös oli kalliita maataloja Italiassa, niin Attikon toimella ja uutteruudella saatiin se aikaan, että Saufejos samalta sanansaattajalta sai tiedon häwittäneensä ja saaneensa takasin perintömaansa. Samaten pelasti hän myös L. Julios Kalidon, jonka tosin luulen taitawani wäittää siweimmäksi runoiliaksi kun mitä Lukretion ja Katullon kuoltua meidän aikamme on tuottanut, muutoin kelpo miehen ja parhaissa tieteissä harjauntuneen, jonka ritarien tuomittua maapakoon, Antonion työwäen päämies P. Wolumnios oli poisollessa pannut maapakolaisten lukuun, suurien Afrikassa olewien kartanoinsa tähden. Waikea olisi päättää, jos tämä työ, ajan suhteen, oli hänelle työläämpi tai kunnialliſempi, koska on tietty, että Attikos piti huolta yhtähywin pois olewista, kun läsnäkin olewista ystäwistänsä, niiden waarassa ollen.

13. Ja tätä miestä pidettiin wielä yhtähywänä perheen isäntänä, kun kansalaisenakin. Sillä waikka oli warakas, niin ei kukaan ollut wähemmin osto- eikä rakentohimokas, kun hän. Waan hän asui toki erin somasti ja piti kaikkia parhaita kaluja. Sillä hänellä oli Quirinomäellä Tamphilan talo, enolta perinnöksi heitetty, joka oli ihana ei rakennuksen, waan puistonsa puolesta. Sillä huone itse, entisaikoin rakettu, oli enemmän kaunis kun kallis; ja ei muuttanutkaan siinä mitään, paitsi sen kun wanhuuden wuoksi täytyi. Palwelus-wäkeä oli hänellä mitä parasta, jos katsotaan hyötyä, jos taas muotoa, tuskin keskinkertaista. Sillä siinä oli hywin oppineita, mitä paraita lukioita ja monta kirjoittajaakin, niin ettei ollut ainoatakaan palweliaa, joka ei warsin koriasti olisi

tainnut tehdä näitä molempia. Samaten oliwat muutkin käsityön tekiät, joita talon hallitus kaipaa, erinomaisen hywät. Ja toki ei hänellä ollut ainoatakaan niistä, joka ei ollut kotona sekä syntynyt että kaswatettu, joka siis on sekä tytywäisyyden, että huolellisuuden merkki. Sillä sitä täytyy pitää tytywäisyytenä, ettei himoilla ylellisesti, mitä näet useimpain himota; eikä se ole huonomaiseen säästäwäisyys, että ennen toimittaa itsellensä jotakin ahkeruudella, kun maksoa wastaan. Siisti, ei komea; loistawa, ei kallis; harrasti kaikella huolella puhtautta, ei ylellisyyttä: huoneen kalut kohtuulliset, ei runsaat; niin ettei ollut erinomainen siitä eikä tästä. Enkä tätäkään jätä sanomatta (waikka luulen, että se kyllä monelle näyttänee turhaksi), että, ehkä kyllä oli rikkaampia Ruomalaisia ritaria ja hywinkin runsaasti pyytti työnsä ihmisiä kaikista säädyistä, niin tiedän toki päiwäkirjastansa, ettei pannut kulunkiin enempää kun kolmetuhatta assia kuukaudessa, melkeen tasan kussakin. Ja tämän mainitsen ei kuulon, waan oman tiedon jälkeen. Sillä olen usein, ystäwyytemme wuoksi, ollut läsnä talollisissa asioissansa.

14. Pidoissansa ei kukaan kuullut muuta korwien huwitusta, kun lukian: jota minäkin pidän suloisimpana. Eikä koskaan oltu illallisella työnänsä ilman jotakin lukemisetta, niin että wieraat huwitettiin sekä hengen että ruumiin puolesta. Sillä hän kutsui niitä, joiden tawat oliwat omansa muotoiset. Saatuansa sen suuren lisän waroihinsa, ei toki muuttanut ollenkaan jokapäiwäistä elantoansa, eikä tapojansa: ja oli niin kohtuullinen, ettei käyttänyt itseänsä aiwan komeasti isältä saadulla kahdella miljoonalla sestertillä, eikä kymmenellä miljoonalla elänyt yleisemmin, kun minkä oli alkanut: ja pysyi kumpaisessakin onnen waiheessa samalla asemalla. Hänellä ei ollut mitään puutarhoja, ei kaupungin eikä meren läheistä kallista hupakartanoa, eikä koko Italiassa muuta maantaloa,

kun yksi Ardean ja toinen Nomentin lähellä: ja kaikki rahan saaliit tuliwat Epeirossa ja kaupungissa olewista tilukſista. Siitä ſopii nähdä, ettei hän mitannut rahan hyötyä paljouden, waan käytöksen mukaan.

15. Walhetta ei puhunut, eikä myös woinut kärsiäkään. Sentähden ei hupaiſuutensa ollutkaan warsin ilman jäykkyydettä, eikä yksitotiſuutensa ilman leppeydettä, jotta oli waikea ymmärtää, josko ystäwänsä kunnioittiwat, taikka rakastiwat häntä enemmän. Mitä häneltä pyydettiin, sen lupasi lujasti, sillä piti sitä löyhänä ja ei anteliaana, joka lupasi enemmän, kun minkä taisi täyttää. Minkä kerran oli luwannut, sitä toimitti niin huolelliſesti, että näytti ajawan omaansa, waan ei toiſen aſiaa. Ei myös koskaan suuttunut siihen toimitukſeen, jonka oli ottanut tehdäkſensä. Sillä hän katſoi sen koskewan arwoansa, jota kalliimpana ei pitänyt mitään. Siitä tulikin, että toimitti kaikki M. ja Q. Ciceron, Katon, Marion, Q. Hortenſion, A. Torquaton ja monen muun Ruomalaiſen ritarin aſiat. Josta taidettiin arwata, ettei karttanut hallitukſen aſioita laiskuudesta, waan täydestä päätöksestä.

16. Kohteliaiſuutensa osoitetta en taida mainita suurempaa, kun että sama mies nuorukaiſena oli sangen suotuiſa wanhalle Sullalle, wanhana taas nuorelle Brutolle, ja että yhdenikäistensä M. Ciceron ja Q. Hortenſion kanssa eli niin, että tuskin taitaa päättää mille ijälle oli ſopiwin: ehkä toki Cicero rakasti häntä niin erinomaiſesti, jotta ei oma weljensäkään Quintos ollut sille rakkaampi ja tutumpi. Sen aſian todistaa, paitſi ne kirjat, joissa muuten häntä mainitſee, ja jotka owat yleiſön käſissä, wielä kuuſitoista niwettä kirjeitä, joita lähetti Attikolle konſulin ajasta wiimeiſiin aikoihinsa asti: ja ſe, joka ne lukee, ei paljo kaipaa warſinaista niistä ajoista tehtyä historiaa. Sillä niin niissä on kerrottu kaikki ylimmäisten tarkoitukſet, johdattajain wiat ja waltakunnan muutokſet,

että kaikki näkyy selwäksi, ja helppo on huomata wiisauden melkeen olewan ennustus-woiman. Sillä Cicero sanoi edeltäpäin ei ainoasti mitä hänen eläisään tapahtui, waan ennusti myös, ikäänkun intomies, niitä kun nyt tulewat eteen.

17. Mitäpä muuta tarwitsen kertoa Attikon helleydestä omaisiansa kohtaan, kun sen, mitä itse kuulin hänen oikeudella kehuwan äitinsä haudalla, jonka saattoi maahan, kun se oli yhdeksänkymmenen ja hän itse seitsemän seitsemällä kymmentä wuoden wanha, ei koskaan tarwinneensa lepyttää äitiänsä, eikä milloinkaan olleen eripuraisuudessa sisarensa kanssa, joka oli melkeen yhtikäisensä. Joka osoittaa ettei koskaan mikään walitus noussut heidän keskensä, tai että oli niin leppyinen omaisiansa kohtaan, että piti ilkeytenä wihastua niille, joita oli welwollisuus rakastaa. Sitä toki ei tehnyt ainoasti luonnosta (waikka me kaikki tottelemme sitä), waan myös opista. Sillä oli niin käsittänyt ylimmäisten wiisasten opetukset, että käytti niitä elämänsä ojennukseksi ja ei kerskaukseksi.

18. Oli myös esi-isäin tapojen tarkka seuraaja ja muinoisajan hartailia: ja se oli hänelle niin tyyni tuttu, että selitti sen kokonansa siinä kirjassa, jossa esiwaltoja on ylistänyt. Sillä siinä on aikanansa mainittu jokainen Ruomalaiskansan laki,- rauhanliitto, sota ja muuten kuuluisa teos; ja on kutonut siihen niin sukukuntain juuret, joka tosin oli sangen waikia tehdä, että siitä taidamme tulla tuntemaan ylistettyjen miesten sukujohdot. Saman teki myös erittäin muissa kirjoissa; niin luetteli siis järestäin, M. Bruton pyynnöstä, Junilaisen sukukunnan, ensialusta tähän aikaan asti, mainiten myös kuka, kenen poika ja mihin aikaan kuki sai sen ja sen wiran; samaten M. Klaudion pyynnöstä Marcellien; Scipio Kornelion ja Fabios Maximon pyynnöstä, Fabien ja wielä Aemilienkin. Niille, jotka wähäkin ha-

laawat tuntea kuuluisia miehiä, ei mikään sowi olla näitä kirjoja huwittawampi. Rupesi myös runotyöhön, ja luulen, ettei sen sulo ollut hänelle tuntematon. Sillä hän on runoilla selittänyt mitkä miehet kunniallansa ja tekojensa suuruudella owat woittaneet muut Ruomalaiset, sillä tawalla muka, että kunkin kuwan alle, waan neljään wiiteen riwiin, pani sen teot ja wirat, jotta tuskin saa uskotuksi hänen tainneen niin lyhyesti kertoa niin suuret asiat. Yhden kirjan on hän myös tehnyt Greekan kielellä Ciceron konsuliwirasta. — Tähän asti olen minä, Attikon eläissä, tätä kirjoittanut.

19. Nyt, koska onni on sallinut minun elää hänen jälkeensä, niin tahdon täyttää, mitä puuttuu, ja niin paljon kun woin, esimerkeillä osoittaa lukioille, sen kun jo ennen olen ilmoittanut, että useimmiten jokainen tawoillansa saawuttaa oman kohtalonsa. Niinmuodoin, waikka tämä tytyi ritarisäätyynsä, jossa oli syntynytkin, niin joutui hän toki sotapäämies Julius wainajan pojan heimoon; sitte kun jo sitä ennen oli woittanut sen ystäwyyden, ei milläkään muulla kun siweydellänsä, jolla oli ihastuttanut muutkin kansakunnan ensimmäiset, sen kansa yhden wertaiset arwossa waikka halwemmat onnessa. Sillä Caesaria seurasi niin suuri myötäkäyminen, että onni antoi hänelle kaikki, mitä ennen oli lahjoittanut muille, ja myönti sille, mitä ei yksikään Ruoman kansalainen ollut woittanunna. Mutta Attikolle syntyi tyttären tytär Agrippasta, jolle oli naittanut neitsy-tyttärensä. Tämän kihlasi Caesar tuskin wuoden wanhana, Drusillasta syntyneen poikapuolensa, Tib. Klaudios Neron kansa; joka yhdistys wahwisti heidän sukulaisuutensa ja teki yhdessä olonsa taajemmaksi.

20. Waikka Caesar jo ennen näitä kihlaajaisia, ei ainoasti ollessansa pois kaupungista, ei koskaan lähettänyt kirjaa kellekään omaisistansa, jos ei samalla myös lähettänyt Attikollekin siitä, mitä teki, ja erittäin mitä luki,

missä paikoin oli ja kuinka kauwan piti wiipymän: waan myös, koska hän kaupungissa ollessansa äärettömäin toimitustensa tähden ei saanut olla yhdessä Attikon kanssa niin usein kun olisi suonut, niin ei kulunut yhtä päiwää, jona ei kirjoittanut sille, jona ei kysynyt siltä jotakin wanhus-ajoista; tahi joskus pannut sen eteen jonkun kysymyksen runollisuudesta; ja wälistä pilallansa houkutellut siltä pitempiä kirjeitä. Siitä tapahtuikin, että kun Jupiter Feretrion-temppeli, jonka Romulos oli rakentanut Kapitoliomäelle, oli wanhuudesta ja korjaamattomuudesta tullut katottomaksi ja hajoamaisillensa, niin antoi Caesar Attikon kehoituksesta rakentaa sen entisellensä. Ja sentään kunnioitti sitä kaukana olewa M. Antoniosкin kirjeillä, niin että hän wiimeisistäkin maan äänistä tyyni antoi Attikolle tiedon mitä teki ja mikä hänellä oli huolena. Minkälainen tämä on, taitaa se helpommin keksiä, joka woi arwata kuinka paljo wiisautta siihen tarwitaan, että säilyttää niiden molempain kanssakäymistä ja suosioa, joiden wälille tuli ylimmistä asioista semmoinen ei ainoasti kiista, waan myös riita, kun wälttämättömästi täytyi tulla Caesarin ja Antonion kesken, kun kumpikin himosi tullakseusa ei ainoasti Ruoman kaupungin, waan koko maan piirin hallitsiaksi.

21. Kun Attikos siis näin oli täyttänyt seitsemän kahdeksatta kymmentä wuotta ja wiimeiseen wanhuuteen asti ylennyt, ei wähemmin arwossa, kun suosiossa ja waroisakin, sillä hän sai monet perinnöt waan hywyytensä kautta, ja oli nauttinut niin onnellista terweyttä, ettei kolmeenkymmeneen wuoteen tarwinnut lääkitystä; niin sai hän nyt taudin, jonka itse, kun myös parantajat, alussa katsoiwat ylen. Sillä pitiwät sitä tarpeen teon pakkona, jolle siis määrättiin pikaisia ja helppoja rohtoja. Kun siinä oli kuluttanut kolme kuukautta ilman mitään kipuja, paitsi mitä korjaaminen tuotti; niin heittihen yhtäkkiä niin tuima taudin woima yhteen suoleen, että

wiimein lanteista puhkesi wiswowa putki-haawa. Mutta ennen kuin tämä häntä kohtasi ja nyt, kun tunsi kiwun päiwä päiwältä enenewän ja wielä polton tulleen lisäksi, niin käski kutsua luoksensa wäwynsä Agrippan ja sen kanssa L. Korn. Balbon ja Sextos Peducaeon. Kun näki nämät tulleen, nousi käsiwartensa nojalle ja sanoi: koska te olette minulle todistajina kuinka suuren huolen ja ahkeruuden tähän aikaan olen pitänyt terweyteni warjelemisesta, niin ei minun ole tarwesta siitä monilla sanoilla mainita. Koska siis, niinkun toiwon, olen sillä tehnyt tehtäwäni, enkä ole jättänyt mitään tekemättä, mikä olisi parantamiseeni kuuluwa; niin nyt ei ole muuta jälellä, kun että itse pidän huolta itsestäni. Sitä en ole tahtonut salata teiltä. Olen muka warmaan päättänyt lakata tautiani elättämästä. Sillä sen kautta mitä olen näinä päiwinä ruokaa tai juomaa nauttinut, olen pitkittänyt elämätäni niin, että olen lisännyt tuskia, ilman parannuksen toiwotta. Sen wuoksi pyydän teitä ensin, että tydytte aikomukseeni, ja sitte, ettette turhaan koe minua siitä maanitella.

22. Tämän puheen pidettyä, niin suurella sekä äänen että muodon wakawuudella, että näytti muuttawan, ei pois eläwistä, waan yhdestä huoneesta toiseen; ja kun Agrippa itkein ja suudellen pyysi ja rukoili häntä, ettei itse kiiruhtaisi sinne, johonka luonto muutenkin waatii, waan, koska wielä nytkin taitaisi elää eteenpäin, säästäisi itseänsä sekä omaksi että omaistensa hywäksi: niin waikensi hän sen rukoukset äänettömällä yksipintaisuudellansa. Kun siis näin oli kaksi päiwää ollut syömättä, niin luopui poltto yhtäkkiä ja tautikin alkoi helpottaa. Waan piti kuitenkin päätöksensä lujana. Niinmuodoin kuoli wiidentenä päiwänä siitä, kun oli ruwennut tähän neu-

woon, maaliskuun wiimeisenä päiwänä, kun Kn. Domitios ja K. Sosios oliwat konsulina. Hän kannettiin paareilla, niinkun itse oli määrännyt, ilman mitään maahanpaniais-komeutta, kaikilta rehellisiltä saatettu ja suuren kansakokouksen läpi. Haudattu on hän Appion tien oheen, wiidennen wirstapyykin luokse, enonsa Q. Caecilion hautaan.

Sanakirja

Kornelios Nepoon.

Lyhennykset.

abl.	merk.	ablativus.
accus.	„	accusativus.
adess.	„	adessivus.
adj.	„	adjectivum.
advers.	„	adversativa.
affirm.	„	affirmativa.
allat.	„	allativus.
alfp.	„	alkuperäänſä.
an.	„	anomalon.
card.	„	cardinale.
comp.	„	comparativus.
concess.	„	concessiva.
cond.	„	conditionalis.
conj.	„	conjunctio.
cop.	„	copulativa.
def.	„	defectivum.
dim.	„	diminutivum.
disj.	„	disjunctiva.
distr.	„	distributivum.
encl.	„	enclitica.
elat.	„	elativus.
frequ.	„	frequentativum.
gen.	„	genitivus.
illat.	„	illativus.
impers.	„	impersonale.
inch.	„	inchoativum.
indecl.	„	indeclinabile.
indef.	„	indefinitum.
iness.	„	inessivus.
interj.	merk.	interjectio.
interrog.	„	interrogativum.
intr.	„	intransitivum.
jſulle, jſusta	„	jollekulle, josta-kusta j. n. e.
k.	„	katſo.
li	„	vel.
neg.	„	negativum.
neutrop.	„	neutropassivum.
n.k.	„	niinkun.
nom.	„	nomen.
num.	„	numerale.
ord.	„	ordinale.
p. p.	„	præsens participii.
p. p. p.	„	præteritum participii passivi.
pass.	„	passivum.
pers.	„	personale.
pron.	„	pronomen.
præp.	„	præpositio.
rel.	„	relativum.
sing.	„	singularis.
ſ. k.	„	ſama kun.
ſ. o.	„	ſe on.
subst.	„	substantivum.
sup.	„	superlativus.
t.	„	taikka.
tr.	„	transitivum.
v.	„	verbum.

Sana-Kirja.

A.

A. lyhennys esinimestä Aulus.

Ā, ab, praep. suomennetaan elat. tai ablat. sialla; a natura luonnolta; a pueritia lapsuudesta.

Abaliēno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* wieroitan, luowutan, otan pois, teen wiholliseksi.

Abdo, didi, ditum, dere (do), *v. tr.* saatan pois, piilotan.

Abdūco, xi, ctum, ere (duco), *v. tr.* wien pois.

Abeo, ii, itum, īre, *v. intr.* menen pois; muutun, käännyn.

Abhorreo, ui, ēre (horreo), *v. intr.* kauhistun, en kärsi; luowun pois a consilio; olen erilainen a moribus.

Abjectus, a, um (*p. p. p.* seuraawasta), heitetty; alamielinen, sorrettu, epätoiwoinen.

Abjicio, jēci, jectum, jicere (abjacio), *v. tr.* heitän, nakkaan pois.

Abripio, ui, reptum, ere (rapio), *v. tr.* otan, ryöstän, wien wäkisin.

Abrogo, āvi, ātum, āre (rogo), *v. tr.* poistan, purkaan, otan pois, tuomitsen pois.

Abscēdo, cessi, cessum, ere (abscedo), *v. intr.* menen pois, lähden; luowun, lakkaan.

Absens, tis (*p. p.* absum), pois olewa; absente ja-tem, pois olewana t. pois ollessa.

Absolvo, vi, ūtum, ere (ab-solvo), *v. tr.* wapautan, päästän, tuomitsen wapaaksi; — vor capitis päästetään hengen rangaistuksesta.

Abstinentia, ae, *f.* (teneo), kohtuullisuus, tytywäisyys, himottomuus, oman edun ylenkatse III, 3. hurskaus III, 1.

Abstineo, ui, entum, ēre (abs-teneo), *v. tr.* pidän erillä, estän, me cibo olen syömättä.

Abstraho, xi, ctum, ere (ab-traho), *v. tr.* wedän pois, wähennän, eroitan.

Absum, abfui, abesse, *v. anom.* olen pois t. muualla; — 2) olen etäällä; — 3) olen wapaa, a cupiditate pecuniae; — 4) olen sopimatoin, moribus XV, 1.

Abundans, ntis, *adj.* warakas, yltäkyllääinen.

Abundo, āvi, ātum, āre (ab-unda), *v. intr.* sanotaan alkp. weden tulwaantumisesta; olen täynnä, minulla on yltäkyllin.

Ac, *conj. cop.* 1) ja; — 2) kun, niinkun.

Accēdo, essi, essum, ere (ad-cedo), *v. intr.* tulen luokſi; 1) lähestyn, lähenen; — 2) joudun, pääſen ad amicitiam, ad rempublicam; — 3) tulen johonkin, eſtin ad hastam publicam; — 4) myönnyn, ſuostun ad consilium; 5) ſaan liſää, enempi I, 4. — ad manum tulen kimppuun.

Accelero, āvi, ātum, āre (ad-celero), *v. tr.* kiiruhdan.

Accessio, ōnis, *f.* lähestyŋ, kaswu, iſonnus.

Accido, idi, ere (ad-cado), *v. intr.* tapahdun.

Accipio, ēpi, eptum, ere (ad-capio), *v. tr.* 1) otan wastaan; — 2) ſaan; — 3) kärſin; — 4) ſaan kuulla, ymmärrän, kekſin; — 5) kohtelen, male acceptus pahasti kohdeltuna.

Accrēdo, idi, itum, ere (credo), *v. tr.* uskon.

Accresco, crēvi, crētum, ere (cresco), *v. intr.* kaswan, iſonnun.

Accubo, ui, itum, āre (cubo), *v. intr.* makaan, istun.

Accūrāte (cura), *adv.* tyŋni, tärkiästi.

Accūsātor, ōris, *m.* ſyŋttäjä, päällekantaja.

Accūso, āvi, ātum, āre (caussa), *v. tr.* ſyŋtän, kannan päälle.

Ace, es, *f.* kaupunki Phoinikiaſſa.

Ācer, cris, e, *adj.* tuima, yrmiä, teräwä, rohkia, julma, raju.

Acerbitas, ātis, *f.* kowuus, yrmeys, jäykkyys; ſurullinen tila, onnettomuus.

Acerbus, a, um, *adj.* tuima, haikia, kowa.

Acerrime, *adv. superl.* mitä rajummin.

Acharnanus, a, um, *adj.* Acharnanilainen.

Acheron, ontis, *m.* wirta manalaſſa; tuonela, hauta, kuolema.

Acies, ēi, *f.* terä, nirkko; teräwyys; ſotajoukko t. laiwasto tappelu-järeſtyksesſä; tappelu.

Acquiesco, ēvi, ētum, ere (quies), *v. intr.* huokaan, lewähdän; pääſen lewolle ſ. o. kuolen XXIII, 13.

Ācrius, *adv. comp.* tuimemmin, rajummin.

Ācroāma, atis, *n.* kuultawa; korwien huwitus.

Acta, æ, *f.* ranta, meren ranta.

Actæus, a, um, *adj.* rantamaalta ſ. o. Attikasta kotoiſin, Athenilainen.

Actor, ōris, *m.* tekiä, toimittaja.

Acūmen, inis, *n.* teräwyys, teräwäiſyys.

Acūtus, a, um, *adj.* teräwä, ymmärtäwä, wiekas.

Ad, *præp.* 1) luokſi; asti; mukaan ad consuetudinem; ſanotaan myös allat. ja illat. ſioilla; — 2) luona, tykönä.

Adamo, āvi, ātum, āre (amo), *v. tr.* ſuostun, rakastun, pidän hywänä.

Addo, didi, ditum, ere (do), *v. tr.* liſään.

Addubito, āvi, ātum, āre (dubito), *v. tr.* epäilen, olen kahdella päällä.

Addūco, xi, ctum, ere (duco), *v. tr.* wien luokſi, ſaatan; *pass.* adducor, joudun, waikutetaan, ſaadaan.

Adeo, īvi t. ii, itum, īre (eo), *v. anom.* 1) menen luokſi; 2) menen, antaun periculis.

Adeō (ad-ēo), *adv.* niin paljo, ſiihen määrään, niin.

Adhibeo, ui, itum, ēre (habeo), *v. tr.* käytän, wiljelen; memoriam

nullam en muistele; modum olen kohtuullinen; — *pass.* käytetään, wiedään.

Adhuc (ad hoc sc. tempus), *adv.* tähän asti.

Adjaceo, ui, ēre (jaceo), *v. intr.* olen wieressä, läsnä; asun likellä.

Adimantus, i, m. Athenilainen sotaherra.

Adimo, ēmi, emtum, ere (emo), *v. tr.* otan pois, ryöstän.

Adipiscor, eptus sum, adipisci, *v. dep.* saawutan, saan.

Aditus, ūs, *m.* sisälle pääsö, puheille t. luokse laskeminen.

Adjungo, xi, ctum, ere (jungo), *v. tr.* 1) liisään; — 2) yhdistän.

Adjūtor, ōris, *m.* auttaja, apulainen.

Adjuvo, jūvi, jūtum (harwoin juvāvi, juvātum), āre (juvo), *v. tr.* autan, tuen.

Admētus, i, *m.* Molossilaisten kuningas.

Administro, āvi, ātum, āre (ministro), *v. tr.* toimitan, teen, käytän, hellhm käyn sotaa.

Admīrābilis, e, *adj.* (miror), ihmeellinen, ihmeteltäwä.

Admīrātio, ōnis, *f.* ihmetteleminen; kunnioittaminen.

Admīror, ātus sum, āri (miror), *v. dep.* ihmettelen, kummaksun; katselen ihmetellen, kunnioittamalla.

Admitto, mīsi, missum, ere (mitto), *v. tr.* 1) päästän sisälle, lasken puheilleni; — 2) teen scelus; — 3) otan tehdäkseni, lupaan. — *pass.* pääsen (wirkaan, joukkoon).

Admodum (modus), *avd.* hywin, warsin, sangen.

Admoneo, ui, itum, ēre (moneo), *v. tr.* muistutan, waroitan, nuhtelen, kehoitan.

Admonitus, ūs, *m.* kehoitus, muistutus.

Adolescens, tis, *m.* nuorukainen.

Adolescentia, æ, *f.* nuoruus.

Adolescentulus, i, *m. dimin.* warsin nuori.

Adopto, āvi, ātum, āre (opto), *v. tr.* otan lapsekseni.

Adorior, ortus (orsus) sum, īri (orior), *v. dep.* menen luokse; 1) rupean, alan; — 2) koen; — 3) lähenen, käyn päälle.

Adrumētum, i, *n.* kaupunki Afrikassa.

Adscītus, a, um (*p. p. p.* adscisco, īvi, ītum, ere), otettu, saatu opin tai harjoittamisen kautta.

Adspectus, ūs, *m.* (specto, species), näkö, muoto.

Adspergo, si, sum, ere (spargo), *v. tr.* priiskoitan, karistan; pilkoitan, ryöstän; adspergor infamia tulen pahaan huutoon.

Adspicio, exi, ectum, ere (specio), *v. tr.* 1) katson, katselen; — 2) katson silmiin, likeltä XV, 8. — 3) katson luottamalla, tottelen.

Adsum, fui, esse (sum), *v. intr.* ja *tr.* olen läsnä, autan.

Adūlor, ātus sum, āri, *v. dep.* ruoilen, liehakoitsen.

Adulterium, ii, *n.* awiorikos, huoraaminen.

Advenio, vēni, ventum, īre (venio), *v. intr.* läheskyn, tulen, pääsen.

Advento, āvi, ātum, āre (venio), *v. frequ.* lähenen, tulen.

Adventus, ūs, *m.* tulo.

Adversārius, ii, *m.* (adversus), wastustaja, wihollinen.

Adversor, ātus sum, āri, *v. dep.* olen

wastaan, wastustan, käytän kun wihollinen.

Adversus t. adversum, *adv.* wastaan; *præp.* wastoin, wastaan.

Adversus, a, um (verto), *adj.* wastainen; adversi quid jokin wahinko; — æ res wastoinkäymiset.

Advoco, āvi, ātum, āre (voco), *v. tr.* kutsun luokse t. kokoon.

Aedes, is, *f.* rakennus jumalille, temppeli; *plur.* — s, ium, huone.

Aedificātor, ōris, *m.* rakento-halukas.

Aedificium, ii, *n.* rakennus (yleisesti); maja VII, 10. linnan warustus XXIII, 12.

Aedifico, āvi, ātum, āre (aedes-facio), *v. tr.* rakennan, perustan.

Aedīlis, is, *m.* rakennukseen kuuluwa; sc. vir wirkamies Ruomassa, joka piti waarin yhteisistä rakennuksista.

Aegæ, arum, *f. pl.* kyuki Makedoniassa.

Aegātes (sc. insulæ), *f. plur.* Aegatin saaret.

Aeger, gra, grum, *adj.* sairas, kipiä.

Aegos, *nom. propr.* kymi Thrakiassa.

Aegyptius, a, um, *adj.* Egyptiläinen.

Aegyptus, i, *f.* Egypti.

Aemilius, ii, *m.* Ruomalainen sukunimi.

Aemulatio, ōnis, *f.* kiista, kilwoitus.

Aemulor, ātus sum, āri, *v. dep.* taistelen, pyrin rinnalle.

Aēneus, a, um (æs), *adj.* waskinen.

Aeolia, æ, *f.* maakunta wähässä Asiassa.

Aeolis, idis, *f.* s. k. edell.

Aequālis, e, *adj.* yhdenlainen; yht'äkäinen, samanaikuinen.

Aeque, *adv.* myös, samaten; æque — ac sekä — että, yhtä — kun.

Aequiparo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* olen wertainen t. yhtäläinen kun.

Aequitas, ātis, *f.* tasaisuus, oikeus, kohtuus, tytywäisyys.

Aequus, a, um, *adj.* tasainen; 1) sowelias; — 2) hywä, otollinen; — 3) tasainen, hiljainen.

Aerārium, ii, *n.* rahasto, rahan säilytys-paikka.

Aes, æris, *n.* 1) malmi, waski; — 2) Ruomal. kuparirahа, joka teki noin 2 hopia kopeikkaa; — 3) raha, æs alienum wieras raha, welka.

Aestas, ātis, *f.* kesä, suwi.

Aestimo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* arwaan, määrään; kunnioitan.

Aetas, ātis, *f.* 1) ikä, extrema wanhuuden ikä, ætate provectus iällinen, -s militaris sotapalweluksen aika, -tis vacatio wapaus palweluksesta iän tähden; — 2) elämäikä, elon aika; — 3) aika, aikakausi.

Afer, i, *m.* Afrikalainen; myös miehen nimi.

Affābilis, e (fari), *adj.* puhelias, ystäwällinen puhuteltaa.

Affecto, āvi, ātum, āre (facio), *v. tr.* himoan, harrastan, pyrin.

Affero, attuli, allātum, afferre (fero), *v. anom.* 1) wien tykö, edes; — 2) käytän, teen wim, manus alicui murhaan; — 3) kerkin nova in re militari; — 4) saatan matkaan, waikutan; — 5) julistan, kerron, tuon tiedon.

Afficio, ēci, ectum, ere (facio), *v. tr.* teen jkin jkulle, saatan, tuotan; aliquem exsilio ajan maanpakoon; poena rankaisen; *pass.* afficior leto tapetaan, morbo tuken kipiäksi.

Affinis, is, *m.* sukulainen.

Affinitas, ātis, *f.* heimolaiſuus.
Affirmo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* wakuutan, takaan.
Afflictus, a, um *(p. p. p.* affligo), alamielinen; — æ res onnetoin tila, huonot aſiat; — afflicti sc. homines onnettomat.
Affluens, tis *(p. p.* affluo), *adj.* yltäkylläinen, ylön rikas.
Affluentia, æ, *f.* yltäiſyys, rikkaus.
Affluentius, *adv. comp.* yltäiſemmin.
Africa, æ, *f.* Afrikan maanoſa.
Africānus, a, um, *adj.* Afrikalainen; myös Ruomal. liikanimi.
Agamemnon, onis, *m.* Greekalainen ſankari.
Agellus, i, *m.* (dim. ager), peltonen, pieni talonen.
Ager, agri, *m.* 1) pelto, maantalo; — 2) maa, ex agris maalta; — 3) ala, alue, maakunta.
Agēsilāus, i, *m.* Spartan kuningas.
Aggredior, essus sum, edi (gradior), *v. dep.* käyn t. rupean kimppuun.
Āgis, idis, *m.* Spartan kuningas.
Agito, āvi, ātum, āre (ago), *v. tr.* liikutan, panen liikkeelle, equos ajelen hewoiſia, mente mietin, pidän pääsſäni.
Agmen, inis, *n.* marſiwa ſotajoukko.
Agnonides, is, *m.* Athenilainen puhelia.
Agnosco, ōvi, itum, ere (nosco), *v. tr.* tunnen, tunnustan.
Ago, ēgi, actum, ere, *v. tr.* 1) ajan; — 2) toimitan; — 3) käytän, bellum ſotaa; käytäin XXV, 17. — 4) olen wartiolla; — 5) tutkin, keskustelen; — 6) gratias kiitän; — 7) ajan aſiaa caussam. — *pass.* agor; 1) wiedään ympäri, waikutetaan; — 2) olen käſiſsä, edeſsä; — 3) olen hädäſsä XXV, 15. — 4) olen mieleſsä, hankitaan, tutkitaan la'in kautta in judicio.
Agrestis, e, *adj.* maallinen, maan —, talonpoikainen.
Agricola, æ, *m.* (ager-colo), maanwiljeliä.
Agrippa, æ, *m.* Ruomalainen ſotaherra.
Ājo, are, *v. anom.* ja *def.* myönnän.
Āla, æ, *f.* ſiipi, ſotariwin pääpuoli.
Alacer, cris, e, *adj.* iloinen, ripiä, wilpas, walmis.
Alcibiades, is, *m.* Athenil. ſankari.
Alcmæon, onis, *m.* Argolainen onnetoin ſankari.
Alexander, dri, *m.* 1) ſuuri kuningas Makedoniaſsa; — 2) ſen poika; — 3) ykſiwaltias Theſſalian Pheresſä.
Alexandrīa, æ, *f.* kaupunki Egyptisſä.
Aliās, *adv.* muutoin, toiste, muulloſti.
Aliēnigena, ae, *c.* (alienus-gigno), wieras, muukalainen.
Aliēno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* wieroitan, luowutan, eroitan.
Aliēnus, a, um, *adj.* 1) wieras, toiſen oma; — 2) wieras, ei kuuluwa jkin, ſopimatoin I, 6. — alienissimus warſin ſopimatoin.
Aliō (sc. loco), *adv.* muualla, alio spectabat — atque ſe tarkoitti warſin tbiſta, kun.
Aliquamdiū, *adv.* jonkun ajan.
Aliquando, *adv.* (menneeſtä ajasta) muinoin; (tulewasta) joskus, wäliſti.
Aliquantō, *adv.* jokſikin, ei wähä, hywinkin.

Aliquantum, *adv.* jokſikin, jotenkin.
Aliquis, qua, quid t. quod, *pron.* joku, yksi, eräs.
Aliquot, *adj. ind.* muutama.
Aliquotiēs, *adv.* muutaman kerran.
Alitēr, *adv.* 1) toiſin; — 2) muutoin II, 7.
Alius, ia, iud, *gen.* alīus, *adj.* toinen, muu; alii — alii toiſet — toiſet.
Alo, ui, itum (altum), ere, *v. tr.* elätän, kaswatan.
Alpes, ium, *f. pl.* Alppiwuoret.
Alpicus, i, *m.* Alppilainen, wuoren aſukas.
Alte, *adv.* korkialle, korkiasti, ylhäälle.
Alter, era, erum, *gen.* ĕrīus, *adj.* toinen; — um tantum toinen ſen werta.
Alteruter tra, trum, *adj.* toinen tai toinen, jompikumpi.
Altitūdo, inis, *f.* korkeus.
Amātor, ōris, *m.* rakastaja, yſtäwä.
Ambitio, ōnis, *f.* ympäri käyminen, wiran hakian käyminen Ruomaſſa huutoja kokoamaſſa; kunnian t. kiitoksen etſiminen, reippaus, komeus.
Ambitus, ūs, *m.* wiran hakeminen.
Amīce, *adv.* yſtäwälliſesti.
Amīcitia, æ, *f.* yſtäwälliſyys, liitto; — am gerere teeskennellä yſtäwäkſi.
Amīculum, i, *n.* (amicio), ylitakki, lewätti, päällys-waate.
Amīcus, a, um, *adj.* yſtäwällinen, hellä; — *subst.* amīcus, i, *m.* yſtäwä.
Āmissus, ūs, *m.* wahinko, häwittäminen.
Amita, æ, *f.* täti.
Āmitto, mīsi, missum, ere (mitto), *v. tr.* hukkaan, kadotan, lumen oculorum tulen ſokiakſi.
Ammōn (Hammon), onis, *m.* Jupiterin liikanimi; myös ſen temppeli Afrikaſſa.
Amo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* rakaſtan, lemmin.
Amoenitas, ātis, *f.* ſulo, ihanuus.
Amor, ōris, *m.* lempi, rakkaus.
Āmoveo, mōvi, mōtum, ēre (moveo), *v. tr.* poiſtan, wien pois, eritän.
Amphipolis, is, *f.* kaupunki Thrakiaſſa.
Amphora, æ, *f.* kakſikorwainen aſtia, korwo.
Amplitūdo, inis, *f.* awaruus, ſuuruus.
Amplius, *adv. comp.* enemmin, enää, edemmälle.
Amplus, a, um, *adj.* awara, ſuuri; jalo, komia, oiwa.
Amyntas, æ, *m.* Makedonian kuningas.
An, *partic. interrog.* 1) kyſymyksiſſä: joſko, taikka; utrum — an joſko — waiko j. m. 2) kyſymykſettä: jos, jos ei.
Anagnostes, æ, *m.* lukia; orja, joka luki herroillenſa niiden ſyödeſſä.
Anceps, cipitis, *adj.* (amb — caput), kakſipäinen; 1) kahtainen, kahdenkertainen; — 2) waarallinen, locus, paikka, joſſa kahtaalta ahdiſtetaan.
Ancora, æ, *f.* laiwan ankkuri, uppi.
Andocides, æ, *m.* puhelia Atheniſſa.
Anfractus, ūs, *m.* tien mutka, wäärä.
Angustia, æ, *f. pl.* — æ, arum ahtaat paikat, tiet wuorien wäliſſä.
Angustus, a, um, *adj.* ahdas, kaita.
Anicia, æ, *f.* Ruomal. waimon-nimi.
Anima, æ, *f.* ilma; henki, elämä.
Animadverto, ti, sum, ere (animum

— ad — verto), käännän mieleni jkin; 1) ajattelen; — 2) huomaan, näen; — 3) rankaiſen, nuhtelen.

Animātus, a, um (*p. p. p.* animo), luontoinen; bene animatæ insulæ, hywän laatuiſet, uskolliſet eſiwallalle.

Animus, i, *m.* 1) mieli, ſielu, ymmärrys, — mi bona mielen lahjat, — o meditor miettelen, — um attendo tarkkaan, — o maximo sum minulla on ſangen ſuuret mielen lahjat; — 2) mielen laatu, tarkoitus animo bono facere; — 3) mielen halut, — mi laborem perfero woitan haluni; — 4) uskallus, tahto, animus maximus ſangen ſuuri uskallus, — mi magnitudo mielen jalous.

Annālis, e (annus), *adj.* (sc. liber) wuotinen (kirja); *plur.* annales, ium, wuoſikirja.

Anniculus, a, um (annus), *adj.* wuotinen, wuotiainen (wuotias).

Annulus, i, *m.* ſormus, ſinettiſormus.

Annuo (adnuo), ui, ūtum, ere, *v. tr.* wihjaan, ſuoſtun, lupaan.

Annus, i, *m.* wuoſi, ajastaika.

Annuus, a, um, *adj.* wuoden kestäwä, wuoſittainen.

Ante, 1) *præp.* edellä, edeſſä, ennen; 2) *adv.* edellä, ennen.

Anteā (ante-ea), *adv.* ennen, muinoin.

Antecēdo, essi, essum, ere (cedo), *v. tr.* käyn edellä, edellän, ſiwutan, woitan, olen parempi.

Anteeo, īvi, īre (eo), *v. tr.* woitan, edellän.

Antefero, tuli, lātum, ferre, *v. tr.* wien edellä, annan woiton, arwaan paremmaksi t. pidän parempana.

Antepōno, sui, itum, ere (pono), *v. tr.* panen edelle, pidän parempana, otan ennemmin.

Antigenes, is, *m.* Makedon. kenraali.

Antigonus, i, *m.* ſ. k. edell.

Antiochus, i, *m.* Syrian kuningas.

Antipater, tri, *m.* Aleksanderi ſuuren päälliköö.

Antīquitas, ātis, *f.* muinois-aika, wanhuus, muinois-olo ja elo.

Antīquitus, *adv.* ennen muinoin, muinois-ajoista.

Antīquus, a, um, *adj.* wanha, muinois-aikainen.

Antīstes, itis, *m.* päämies, pappi.

Antisto (ante -sto), eti, stare, *v. intr.* ſeiſon edellä, olen ylempänä, woitan, ſaan woiton.

Antōnius, ii, *m.* Ruomal. ſankari.

Apenninus, i, *m.* wuoriſelkä Italiaſſa.

Aperio, ui, ertum, īre, *v. tr.* aukaiſen, awaan, paljastan; kekſin; annan ilmi, julistan; toteutan XVI, 3. — apertum est mihi minä tiedän ſelwästi.

Apollo, inis, *m.* epäjumalan nimi.

Apollocrates, is, *m.* Dionyſios toiſen poika.

Apparātus, ūs, *m.* (apparo), walmistaminen, warustaminen, komeus IV, 3. — ſota- ja ſaartoneuwot; linnoitus, warustus XVI, 5.

Appāreo, ui, itum, ēre (pareo), *v. intr.* 1) ilmaannun, tulen näkywiin, näyn; — 2) nähdään, ymmärretään; — 3) näytäin; — 4) palwelen XVIII, 13.

Apparo, āvi, ātum, āre (paro), *v. tr.* 1) walmistan, warustan; — 2) walmistain, tarkoitan.

Appello, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kutſun, yhyhdän, puhuttelen.

Appello, puli, pulsum, ere (pello), *v. tr.* lasken, classem ad litus laiwaston rantaan.

Appeto, īvi t. ii, ītum, ere (peto), *v. tr.* halajan, tarkoitan, pyrin.

Appia (sc. via), æ, *f.* Appion tiemä tie.

Applico, āvi t. ui, ātum t. itum, āre (plico), *v. tr.* liitän.

Appōno, sui, itum, ere (pono), *v. tr.* panen, lasken, asetan; tuon eteen; annan awukſi.

Apporto, āvi, ātum, āre (porto), *v. tr.* tuon, kannan eſiin.

Apprīme (ad-primus), *adv.* sangen, erinomattain.

Appropinquo, āvi, ātum, āre (propinquus), *v. intr.* lähenen, lähestyn.

Aprīlis, e, *adj.* sc. mensis huhtikuu.

Aptus, a, um, *adj.* sopiwa, kelwollinen.

Apud, *præp.* luona, tykönä; apud eum sen käsissä XIX, 2. — apud magistratum esiwallan edessä.

Apūlia, æ, *f.* maakunta Italiassa.

Aqua, æ, *f.* wesi.

Aquilo, ōnis, *m.* pohjatuuli.

Āra, æ, *f.* alttari.

Arbĭtrium, ii, *n.* mieli, tahto; päätös; neuwo.

Arbritor, ātus sum, āri, *v. dep.* luulen, arwaan, päätän.

Arbor, oris, *f.* puu; — orum tractus puukaados.

Arcadia, æ, *f.* maakunta Peloponnesossa.

Arcas, adis, *m.* Arkadilainen.

Arcesso, īvi, ītum, ere, *v. tr.* tuotan, kutsun.

Archias, æ, *m.* miehen nimi.

Ardeātīnum (us, a), sc. prædium Ardean läheinen maantalo.

Arete, es, *f.* Diwnin waimo.

Argentum, i, *n.* hopia.

Argi, orum, *m. pl.* ja *sing.* Argos, *n.* — *accus. sing.* Argos; *abl. plur.* Argis, kaupunki Peloponnesossa.

Argilius, ii, *m.* mieh. nimi.

Argivi, ōrum, *m. pl.* Argolaiset.

Arguo, ui, ūtum, ere, *v. tr.* syytän; *pass.* arguor, syytetään welkapääkſi.

Aridæus, s. k. Arsidæus.

Ariobarzānes, is, *m.* Persial. maaherra.

Aristīdes, is, *m.* Athenal. sankari.

Aristomache, es, *f.* waimon nimi.

Arma, orum, *n. pl.* 1) ase, suojelus-ase, sotisopa; tappelu-ase; — ma confero cum aliquo rupean tappeluun jnkun kanssa; — ma relinquo jätän aseeni, lähden pakoon; — 2) sotajoukko, sotijisto.

Armātūra, æ, *f.* sotapuku, warustus; warustetut sotamiehet, levis armatura köykäisesti warustettu sotawäki.

Armilla, æ, *f.* ranne-rengas t.-hempu, rannikas.

Armo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* warustan; annan t. otan aseet.

Arripio, pui, reptum, ere (rapio), *v. tr.* otan äkkiä, sieppaan, tempaisen; käsitän XXV, 1.

Ars, tis, *f.* 1) keino; taide, tiede; — 2) keino, kuri, juoni I, 5.

Arsidæus, i, *m.* Datamen poika.

Artabānus, i, *m.* Persial. sotaherra.

Artābazus, i, *m.* Bithynian maaherra.

Artaphernes, is, *m.* Persial. sotaherra.

Artaxerxes, is, *m.* kakſi Perſian kuningasta.
Artemisium, ii, *n.* niemi Euboian ſaaresſa.
Artifex, icis, *m.* 1) taidemies; — 2) Ruomasſa: käſitöisſä harjautuneet orjat, työmies.
Aruspex k. Haruspex.
Arx, cis, *f.* warustettu kumpu, warustus, linnanen.
Ascendo, di, sum, ere (scando), *v. tr.* astun, nouſen navem t. in navem; nouſen, ylenen, gradum wiraſſa.
Asia, æ, *f.* Aſia.
Aspendius, ii, *m.* Aspendolainen.
Asperitas, ātis, *f.* karheus; yrmeys.
Aspernor, ātus sum, āri (sperno), *v. dep.* hyljään, heitän, en ſalli.
Aspis, is, *m.* Kataonian ruhtinas.
Asporto, āvi, ātum, āre (ab-porto), *v. tr.* wien, ſaatan pois, poistan.
Assecla, æ, *m.* (sequor), ſeuraaja, ſeurus.
Assiduus, a, um (sedeo), *adj.* lakkaamatoin, alinomainen; ſuuttumatoin, ahkera.
Assimulo, āvi, ātum, āre (simulo), *v. tr.* mukailen, kuwailen.
Astu, *indecl.* kaupunki, erittäin Atheni.
At, *conj. advers.* mutta, waan; ſitä wastaan.
Athamānes, um, *m. pl.* kanſakunta Epeirosſa.
Athēnae, arum, *f. pl.* Athenin kaupunki.
Athēniensis, e, *adj.* Athenilainen.
Athlēta, æ, *m.* taistelia, painelia, woittelia.
Atque, *conj. copul.* ja, toki, ſentäänkin, ja myöskin; totidem — atque yhtä monta — kun; alio t. alia — atque muuta — kun.
Attendo, di, ntum, ere (tendo), *v. tr.* käännän ajatukſeni, tarkoitan.
Attica, æ, *f.* maakunta Greekasſa.
Atticus, a, um, *adj.* Attikalainen; miehen nimi.
Attingo, attigi, attactum, ere (tango), *v. tr.* 1) kajoan, kosken, ulotun; — 2) mainitſen; — 3) rupean, teen wähäiſen XXV, 18. — 4) tulen, joudun, pääſen; — 5) kajoan, otan VIII, 2.
Auctor, ōris, *m.* aſian alkaja, ſaattaja; neuwon antaja XXV, 3. — tekiä, ſyypää XVI, 3. — kertoja, kirjoittaja.
Auctoritas, ātis, *f.* arwo, woima; luotettawaiſuus; neuwo, kehoitus.
Audācius, *adv.* (audax), liian rohkiasti.
Audax, ācis, *adj.* rohkia, weitikka.
Audeo, ausus sum, ēre, *v. neutro-pass.* uskallan, tohdin, rohkenen.
Audiens, entis (*præs. p.* ſeuraawasta), kuulewa, kuuliainen.
Audio, īvi, ītum, īre, *v. tr.* kuulen, kuultelen; male (de me) audio kuulen pahoja itſeſtäni, olen pahaſſa huudoſſa; auditum prædico kerron toisten puheita, niinkun itſe olen kuullut.
Aufero, abstuli, ablātum, auferre (fero), *v. tr.* otan pois, warastan.
Augeo, auxi, auctum, ēre, *v. tr.* 1) liſään, iſonnan, korotan; — 2) ylistän; augeor agro ſaan enempi maata.
Aulicus, a; um, *adj.* (aula), howiin kuuluwa; — *plur.* aulici, ōrum, *subst.* howiherrat, howipalweliat.
Aulus, i, *m.* Ruomal. eſinimi.

Aurēlius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.
Aureus, a, um, *adj.* kultainen.
Auris, is, *f.* korwa.
Aurum, i, *n.* kulta.
Aut, *conj. disj.* tai, taikka, eli.
Autem, *conj. advers.* mutta, ſitä wastaan; taaſen.
Automatia, æ, *f.* onnetar, onnen jumalatar.
Autophradates, is, *m.* Lydian maaherra.
Auxilium, ii, *n.* apu; — io sum autan; auxilia, orum, *pl.* apuwäki, apuſotijsto.
Avāre, *adv.* wiſusti, itarasti, ahneesti, ſaitasti.
Avāritia, æ, *f.* itaruus, ahneus.
Avārus, a, um, *adj.* wiſu, ahne, itara.
Āversus, a, um (*p. p. p.* ſeuraawasta), poiskääntynyt, ſelin päin; — sum transfixit pisti takaapäin.
Āverto, ti, sum, ere (verto), *v. tr.* 1) käännän pois; — 2) luowutan, eroitan.
Āvoco, āvi, ātum, āre (voco), *v. tr.* kutſun pois.
Avunculus, i, *m.* eno.
Avus, i, *m.* iſoiſä, ukko, iſän tai äidin iſä.

B.

Babylon, ōnis, *f.* kaupunki Kaldeassa.
Baebius, ii, *m.* Ruomal. eſinimi.
Bagaeus, i, *m.* miehen nimi.
Balbus, i, *m.* Ruomal. liikanimi.
Barba, æ, *f.* parta, promissa pitkä.
Barbarus, a, um, *adj.* muukalainen; joka ei ollut Greekalainen, eikä Ruomalainen, n. m. ulkomaalainen.
Barcas, æ, *m.* Karthagol. ſukunimi.
Beātus, a, um, *adj.* onnellinen, autuas; warakas.
Bellicōsus, a, um, *adj.* ſotakas, ſotaan mieluinen.
Bellicus, a, um, *adj.* ſotaan kuuluwa, ſodan —, ſodaſſa —.
Bello, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ja *intr.* ſodin, käyn ſotaa; animo olen wihamielinen.
Bellum, i, *n.* ſota.
Bene, *adv.* hywin.
Beneficium, ii, *n.* hywä-työ, — ia tribuo teen hywin, — io utor nautin hywää.
Benevolentia, æ, *f.* (bene-volo), hywäntahtoiſuus, ſuoſio, ystäwälliſyys, hywyyden oſoitus VII, 6.
Benignitas, ātis, *f.* hywäilys, ſuotu apu XX, 2.
Bestia, æ, *f.* eläin, fera otus, peto XIV, 3.
Biduum (us, a), i, *n.* sc. temporis spatium, kaſi päiwää.
Bini, æ, a, *distr.* kaſittain, parittain.
Bis, *adv.* kahdesti.
Bisanthe, es, *f.* linna Thrakiassa.
Bithȳni, ōrum, *m.* Bithynilaiſet.
Bithȳnia, æ, *f.* maakunta Aſiassa.
Blandus, a, um, *adj.* hywäilewä, liehakoitſewa.
Boeōtii, ōrum, *m.* Boiotilaiſet.
Bonitas, ātis, *f.* hywyys, kelwolliſuus.
Bonus, a, um, *adj.* (melior, optimus), hywä, kelpo, bonæ res herkut XVII, 8.
Bonum, i, *n.* hywä; *pl.* bona, orum, tawarat; hywät teot.
Boreas, æ, *m.* pohjatuuli.
Borni, ōrum, *m.* linna Thrakiassa.
Brevis, e, *adj.* lyhyt; brevi sc. tempore wähään aikaan.

Brevitas, ātis, *f.* lyhyys, lyhykäisyys.
Breviter, *adv.* lyhykäisesti.
Brūtus, i, *m.* Ruomal. liikanimi.
Byzantium, ii, *n.* kaupunki Thrakiassa.

C.

C merkitsee 1) esinimeä Cajus; — 2) centum sata.
Cadmēa, æ, *f.* Theban linna.
Cado, cecidi, cāsum, ere, *v. intr.* kaadun, hukun, kuolen; käyn, osaan; in suspicionem joudun epäluuloon.
Cādūceus, i, *m.* julistajan sauwa, rauhasauwa.
Gadūsii, ōrum, *m.* kansakunta Aasiassa.
Cæcilius, ii, *m.* Ruomal. sukunimi.
Cædes, is, *f.* murha, tappaminen.
Caedo, cecīdi, caesum, ere, *v. tr.* murhaan, tapan.
Cærimōnia, æ, *f.* pyhä käytös, pyhitys.
Cæsar, aris, *m.* Ruomal. sukunimi.
Cæsariānus, a, um, *adj.* Cæsarilainen, Cæsarin.
Calamitas, ātis, *f.* wahinko, hukka, tuho.
Calefacio, fēci, factum, ere, *v. tr.* lämmitän.
Calefīo, factus sum, fieri, *v. intr.* lämpiän.
Calendæ, arum, *f. pl.* kuukauden ensi päiwä.
Calidus, i, *m.* Ruomal. liikanimi.
Callias, æ, *m.* miehen nimi.
Callicrates, is, *m.* Dionin murhaaja.
Callide, *adv.* wiekkaasti, kawalasti.
Calliditas, ātis, *f.* kawaluus, teräwyys.
Callidus, a, um, *adj.* kawala, juonelias, wiisas, wiekas.
Calliphron, onis, *m.* miehen nimi.
Callistratus, i, *m.* miehen nimi.
Calx, cis, *f.* kantapää, kawio; — ces remitto potkin.
Camissares, is, *m.* miehen nimi.
Campester, tris, e, *adj.* (campus), tasainen.
Campus, i, *m.* tanner, aukee, kenttä.
Canis, is, *c.* koira.
Cannensis, e, *adj.* — pugna Kannen tappelu.
Cano, cecini, cantum, ere, *v. tr.* ja *intr.* laulan; ennustan.
Canto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* laulan, soitan.
Capesso, īvi, ītum, ere, *v. tr.* otan, rupean.
Capillus, i, *m.* hius, tukka.
Capio, cēpi, captum, ere, *v. tr.* 1) otan kiinni, rupean consilium; — 2) otan mennäkseni XVIII, 9. fructum ihantelen, dolorem tunnen kiwun; — 3) otan wastaan, saan; — 4) woitan, suositan.
Capitōlium, ii, *n.* Jupiterin temppeli Ruomassa, Tarpeijon mäellä.
Capitulātim, *adv.* (caput), lyhykäisesti, yltämiten.
Cappadocia, æ, *f.* maakunta Aasiassa.
Cappadox, cis, *m.* Kappadokialainen.
Captiani, ōrum, *m.* kansakunta Aasiassa.
Captīvus, i, *m.* (capio), sodassa otettu wanki.
Capua, æ, *f.* Kampanian pääkaupunki.
Caput, itis, *n.* pää; — 1) pää, pääkaupunki; — 2) henki, capitis periculum hengen hätä, capitis

damno tuomitſen hengeltä, capitis caussam dico wastaan henkirikos-asiassa, accusor syytetään hengen rikoksesta.

Car, is, *m.* Karialainen.

Cardaces, um, *m.* eri laji Persian sotawäkeä.

Cardiānus, i, *m.* Kardialainen.

Careo, ui, itum, ēre, *v. intr.* 1) olen ilman, paitsi, puutteessa; — 2) en tarwitse, en kaipaa, en nauti; — 3) olen wapaa suspicione.

Cāria, æ, *f.* maakunta wähässä Aasiassa.

Cāritas, ātis, *f.* kalleus, rakkaus.

Carmen, inis, *n.* laulu, runo.

Carthaginiensis, is, *m.* Karthagolainen.

Carthāgo, inis, *f.* kaupunki Afrikassa.

Cārus, a, um, *adj.* kallis, rikas.

Casa, æ, *f.* pieni huone, kota, maja.

Cassander, dri, *m.* Makedonilainen sotaherra.

Cassius, ii, *m.* Ruomal. sukunimi.

Castellum, i, *n.* (dimin. castrum), linnanen.

Castrum, i, *n.* linna, linnoitus; *plur.* castra, ōrum, leiri, tiunt tehdään, — a moveo siirrän leiriä, castra alicujus sequor palwelen jkun leirissä.

Cāsus, ūs, *m.* 1) kaatuminen, lankeemus; — 2) onnettomuus, pula; — 3) tapaus, osaus, casu osaamasta, sattumalta.

Cataonia, æ, *f.* maakunta wähässä Aasiassa.

Caterva, æ, *f.* joukko, seura, — æ conductitiæ palkattu sotawäki.

Cato, ōnis, *m.* Ruomal. liikanimi.

Catullus, i, *m.* Ruomal. runoilia.

Caussa (causa), æ, *f.* 1) syy, juuri, transfero lykkään syyn toisen päälle; — 2) asia, ago ajan, dico wastaan, *abl.* caussā tähden, mea caussa minun tähteni, hominis caussa ihmisen wuoksi.

Caveo, cāvi, cautum, ēre, *v. intr.* ja *tr.* waron, pidän waralla, katson eteeni.

Cēdo, cessi, cessum, ere, *v. intr.* pakenen, myönnyn; wältän; luowun, tulen woitetuksi; prospere, onnistun.

Celeber, bris, e, *adj.* wäellinen; kuuluisa.

Celebritas, ātis, *f.* iso seura.

Celebro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) käyn usein; saatan, käytän; — 2) kiitän, ylistän.

Celer, eris, e, *adj.* nopia, joutuisa, wilpas.

Celeritas, ātis, *f.* nopeus, pikaisuus, wilppaus, sukkeluus.

Celeriter, *adv.* nopiasti, äkkiä, pian.

Cēlo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* salaan, kätken.

Cena t. cœna, æ, *f.* ateria, pidot; eo ad cenam mercede conductam, menen pitoihin, joista jokainen maksaa osansa.

Ceno t. cœno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ja *intr.* syön, aterioitsen.

Censeo, sui, sum t. itum, ēre, *v. tr.* arwaan; uskon, luulen.

Censor, ōris, *m.* wirkamies, joka piti huolen kansan tawarasta ja tawoista.

Censōrius, ii, *m.* ennen ollut Censorina, entinen Censori.

Censūra, æ, *f.* Censorin-wirka.

Centenius, ii, *m.* miehen nimi.

Centies, *adv. numer.* sata kertaa.

Centum, *indecl.* sata.

Cēra, æ, *f.* waha, wakſi.
Ceraunus, i, *m.* miehen liikanimi.
Cerno, (crēvi, crētum), ere, *v. tr.* nähen, huomaan, hawaitſen.
Certāmen, inis, *n.* (certo), riita, kiista, kilwoitus.
Certe, *adv.* 1) warmaan; — 2) toki, kumminkin.
Certus, a, um, *adj.* 1) wisſi, tuttu, wakaa, certiorem facio annan tiedon; — 2) luotettawa; — 3) määrättu dies.
Cēterum, *adv.* muutoin, paitſi ſitä.
Cēterus, a, um, *adj.* toinen, muu.
Cethēgus, i, *m.* liikanimi.
Chabrias, æ, *m.* Athenalainen ſankari.
Chalcicœcus, i, *m.* (waski-huone), Minerwan temppeli Spartaſſa.
Chalcis, idis, *f.* kaupunki Euboia-ſaaresſa.
Chāones, um, *m.* kanſa Epeirosſa.
Chares, etis, *m.* Athenalainen ſotaherra.
Charon, ōnis, *m.* eräs Thebalainen.
Chersonēsus, i, *f.* Thrakian niemi.
Chīliarchus, i, *m.* tuhannen miehen päällys, johtaja.
Chius, i, *f.* ſaari Aigaian meressä.
Chorda, æ, *f.* ſuoli; kieli, myös itſe ſoitin, ſitra.
Cibāria, ōrum, *n. pl.* ruoka-aineet, ſyöminen.
Cibus, i, *m.* ruoka.
Cicero, onis, *m.* Ruomal. liikanimi.
Cilicia, æ, *f.* maakunta wähäsſä Aaſiaſſa.
Cilix, icis, *m.* Kilikialainen.
Cīmon, ōnis, *m.* Athenalainen ſankari.
Cingo, nxi, nctum, ere, *v. tr.* wyötän, piiritän, ſaarran.
Cinnānus, a, um, *adj.* Cinnan —.
Circa, *præp.* ympärillä, lähellä; *adv.* läheš.
Circiter, *adv.* noin, ympäri, paikoilla.
Circulus, i, *m.* piiri; ſeura.
Circumdo, dedi, datum, dare, *v. tr.* ympäritän, piiritän.
Circumeo, īvi t. ii, itum, īre (eo), *v. tr.* ja *intr.* käyn ympäri; — iri piiritettää.
Circumſundo, fūdi, fūsum, ere, *v. tr.* walan ympäri; piiritän.
Circumsedeo, sēdi, sessum, ēre, *v. intr.* ja *tr.* istun ympäri, ſulen, ſaarran.
Circumvehor, vectus sum, vehi, *v. dep.* ajan ympäri; navi purjehdin, equo ratſastan.
Circumvenio, vēni, ventum, īre, *v. intr.* ja *tr.* tulen ympäri, ſaarran, ſulen.
Citerior, us (citer), *comp.* tänpuoleinen.
Citharīzo, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ſoitan ſitraa.
Citium, ii, *n.* kaupunki Kyprosſa.
Cito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kuulutan, julistan.
Cīvīlis, e, *adj.* kanſallinen.
Cīvis, is, *c.* porwari, kanſalainen, maanmies.
Cīvitas, ātis, *f.* 1) waltakunta, taſawalta; — 2) kaupunki; — 3) kanſalaiſen oikeus.
Clam, *adv.* ſalaa, ſalaiſesti.
Clandestīnus, a, um, *adj.* ſalainen.
Clāre, *adv.* ſelwästi; loiſtawasti.
Clāritas, ātis, *f.* ſelweys, kuuluiſuus, arwo.
Clārus, a, um, *adj.* ſelwä, tuttu; yliſtetty.
Classiārius, a, um, *adj.* laiwaſtoon kuuluwa; — arii *sc.* milites laiwa-ſotawäki.

Classis, is, *f.* laiwasto.
Clastidium, ii, *n.* kaupunki Galliassa.
Claudius, ii, *m.* Ruom. sukunimi.
Claudo, si, sum, ĕre, *v. tr.* sulen, pitritän, saarran.
Claudus, a, um, *adj.* ontuwa.
Clāva, æ, *f.* nuija, saitta.
Clēmens, ntis, *adj.* laupias, lempiä, hiljainen.
Clēmentia, æ, *f.* armo, laupeus, hywyys.
Cleon, ntis, *m.* miehen nimi.
Clinias, æ, *m.* Alkibiaden poika.
Clipeus (clypeus), i, *m.* kilpi (suuri ympyriäinen).
Cn. merkitsee etunimeä Knejus.
Cnidus, i, *f.* kaupunki Kariassa.
Coarguo, ui, ūtum, ere (arguo), *v. tr.* osoitan, ilmoitan, annan ilmi.
Cœlum, i, *n.* taiwas.
Cœna, æ, *f.* Ruomalaisten paras aikeria, noin kello 3:men aikaan.
Cœno, āvi, ātum, āre, *v. intr.* syön, aterioitsen.
Coëo, īvi t. ii, itum, īre (con-eo), *v. anom.* tulen yhteen, kokounnun, yhdistyn.
Cœpi, cœpisse, *v. defect.* alan, rupean.
Coërcĕo, ui, itum, ēre (con-arceo), *v. tr.* pidän koossa, pidätän, estän, hillitsen.
Cōgitātio, ōnis, *f.* miettiminen, ajatus; cogitatione omni ferebatur kaikki ajatuksensa tarkoittiwat.
Cōgitātum, i, *n.* miete, aie, mietelmä, keksimä.
Cōgito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ja *intr.* ajattelen; 1) mietin, tuumaan; — 2) aion, hankin; — 3) olen niin ja niin mielin, amice olen ystäwällisestä mielestä.
Cognātio, ōnis, *f.* sukulaisuus.
Cognitus, a, um (*p. p. p.* cognosco), tuttu, rem cognitam habeo tunnen asian; cognitum (wast. auditum) mitä tiedän.
Cognōmen, inis, *n.* liikanimi.
Cognosco, ōvi, itum, ere, *v. tr.* etsin tietoa; 1) tutkin la'in kautta; — 2) tulen tuntemaan; — 3) saan tiedon; — 4) luen, cognitis litteris kirjan luettua.
Cōgo, coēgi, coactum, ere (con-ago), *v. tr.* ajan yhteen, waadin.
Cohortātio, ōnis, *f.* kehoitus, warоitus.
Collabefio, factus sum, fieri, *v. pass.* kaadetaan, sorretaan.
Collaudo, āvi, ātum, āre (laus), *v. tr.* ylistän, kehun paljo.
Collēga, æ, *m.* wirka-weli t. kumppani.
Colligo, āvi, ātum, āre (ligo), *v. tr.* sidon yhteen.
Colligo, ēgi, ectum, ere (lego), *v. tr.* kokoan.
Collis, is, *m.* kumpu, mäki, kukkula.
Colloco, āvi, ātum, āre (locus), *v. tr.* 1) panen, asetan, lasken; — 2) naitan filiam.
Colloquium, ii, *n.* (loquor), kanssapuhe.
Colloquor, loquūtus (locūtus) sum, loqui, *v. dep.* olen puheilla, puhuttelen, keskustelen.
Colo, colui, cultum, ere, *v. tr.* 1) toimitan, teen työtä, wiljelen agros; — 2) kunnioitan, pyhitän II, 8.
Colōnæ, arum, *f.* kaupunki wähässä Aasiassa.
Colōnia, æ, *f.* uudispaikka, kolonia.
Colōnus, i, *m.* siirtolainen, uudispaikan asukas.

Comes, itis, *c.* ſeuraaja, kumppani.
Cōminus, *adv.* (cum-manus), likeltä, likellä.
Cōmis, e, *adj.* lempiä, iloinen, hauska, kohtelias.
Cōmitas, ātis, *f.* kohteliaiſuus.
Comitium, ii, *n.* (cum-eo), kanſan kokous-paikka; *plur.* comitia, ōrum, kanſan kokous, waali-kokous.
Comitor, ātus sum, āri, *v. dep.* ſaatan, ſeuraan.
Commeātus, ūs, *m.* (meo), käyminen; tuominen, ruoka-aineiden ſaanti, ſaalis.
Commemoro, āvi, ātum, āre (memoria), *v. tr.* 1) muiſtan, muiſtelen; — 2) muiſtutan, kerron.
Commendātio, ōnis, *f.* haltuun antaminen kiitokſella; ſuoſio, ſulo.
Commendo, āvi, ātum, āre (mando), *v. tr.* uskon t. annan huomaan t. haltuun.
Commeo, āvi, ātum, āre, *v. intr.* käyn, matkuſtan.
Comminiscor, mentus sum, sci, *v. dep.* mietin, kekſin.
Commiseror, ātus sum, āri (miser), *v. dep.* walitan, ſurkuttelen.
Committo, misi, missum, ere (mitto), *v. tr.* päästän yhteen (ſotajoukot); alan praelium; — 2) uskon, annan haltuun, antaun; — 3) teen, rikon, teen pahan.
Commode, *adv.* helpoſti, taitawaſti, näſyſti, ſopiwaſti.
Commoditas, ātis, *f.* ſopiwaiſuus, hyöty.
Commodum, i, *n.* hyöty, hywä, woitto.
Commoveo, mōvi, mōtum, ēre, *v. tr.* waikutan, kehoitan, pelotan; ← eo me lähden liikkeelle.
Commūnio, īvi, itum, īre (munio), *v. tr.* tuen, warustan, linnoitan.
Commūnis, e, *adj.* 1) yhteinen; — 2) yleinen, kaikille kuuluwa jus gentium; — 3) puhelias, kohteliias.
Commūnitas, ātis, *f.* ſuoſio, hywänlaiſuus, kohteliaiſuus.
Commūniter, *adv.* yhteiſeſti.
Commūtātio, ōnis, *f.* waihto, muutos.
Commūto, āvi, ātum, āre (muto), *v. tr.* muutan.
Compāreo, ui, ēre, *v. intr.* näyn, näytäin.
Comparo, āvi, ātum, āre (paro), *v. tr.* walmiſtan, toimitan; — 2) walmiſtan, kokoan excercitus; — 3) wertaan, arwaan.
Compello, āvi, ātum, āre, *v. tr.* nuhtelen, ſyytän, kutſun jokſikin aliquem fratricidam.
Compello, puli, pulsum, ere, *v. tr.* ajan kokoon t. ſiſälle; ahdiſtan.
Comperio, peri, pertum, īre, *v. tr.* ſaan tietää, kuulen.
Complector, plexus sum, plecti, *v. dep.* ſylitän, otan t. karkaan kiinni.
Compleo, ēvi, ētum, ēre, *v. tr.* täytän.
Complūres (plus), pluria ja plura, monet.
Compōno, posui, positum, ere (pono), *v. tr.* panen kokoon; 1) aſetan, lopetan bellum; — 2) puhun yhteen, ſowin, ex composito niinkun on puhuttu.
Comprehendo, di, sum, ere, *v. tr.* otan kiinni, käſitän.
Comprimo, pressi, pressum, ere (premo), *v. tr.* liikiſtän yhteen, aſetan, eſtän.

Comprobo, āvi, ātum, āre (probo), *v. tr.* katſon t. päätän hywäkſi; wahwiſtan, publice julkiſesti, eſiwallalta.

Cōnāta, ōrum, *n.* (conor), aie, koe.

Cōnātus, ūs, *m.* koe, hanke.

Concēdo, cessi, cessum, ere, 1) *v. intr.* wäistän, pakenen, menen pois; — 2) *tr.* myönnän; — 3) wapautan.

Concīdo, cīdi, cīsum, ere (cædo), *v. tr.* lyön maahan, ſurmaan.

Concido, cidi, ere (cado), *v. intr.* kaadun, kukistun; kuolen.

Conciliātor, ōris, *m.* toimittaja, tekiä, yhdistäjä; nuptiarum puhemies.

Concilio, āvi, ātum, āre, *v. tr.* yhdistän; 1) toimitan, ſaan matkaan, laitan; — 2) ſaan puolelleni, ystäwäkſeni XXIII, 10. — 3) waikutan, woitan.

Concilium, ii, *n.* kokous, keskuſtelemus, kanſan-kokous.

Concinnus, a, um, *adj.* ſopiwa, ſukkela, teräwä.

Concio, ōnis, *f.* kanſan-kokous.

Concito, āvi, ātum, āre (cieo), *v. tr.* panen liikkeelle, kehoitan, yllytän, waikutan.

Conclāve, is, *n.* (clavis), ſulettu kamari.

Conclūdo, clūsi, clūsum, ere (claudo), *v. tr.* ſiſällän; ſulen.

Conclūsio, ōnis, *f.* ſulkeminen, ſaarros.

Concupisco, īvi tai ii, ītum, ere (cupio), *v. tr.* halajan, himoan.

Concurro, concucurri ja concurri, concursum, ere (curro), *v. intr.* juoksen yhteen, yhdistyn, ryhdyn, hyökkään päälle.

Concursus, ūs, *m.* yhteen juoksu, kokous; hyökkäys, tappelu.

Concutio, cussi, cussum, ere (qvatio), *v. tr.* pudistan, rynkytän; heikonnan; kukistan.

Condiscipulātus, ūs, *m.* oppikumppanuus.

Condiscipulus, i, *m.* oppikumppani.

Conditio, ōnis, *f.* ehto, ehdottelominen.

Conditor, ōris, *m.* (ſeuraawasta), perustaja, rakentaja.

Condo, didi, ditum, ere, *v. tr.* perustan, ſäätän, rakennan.

Condūco, xi, ctum, ere (duco), *v. tr.* wuokraan, palkkaan, lainaan palkan edeſtä.

Conductitius, a, um, *adj.* (edell.), otettu palkalla, palkattu.

Confero, tuli, lātum (collātum), ferre, *v. anom.* wien t. kannan kokoon; annan; dono lahjoitan; arma cum quo tulen yhteen ſotimaan, tappelen; — me aliquo menen jonnekin.

Confestim, *adv.* (festino), koht'ikään, pitkä.

Conficio, fēci, fectum, ficere (facio), *v. tr.* walmistan, toimitan, teen; häwitän; woitan; aliquem incendio poltan.

Confīdo, fisus sum, ere, *v. neutropass.* uskon, luotan.

Configo, xi, xum, ere, *v. tr.* pistän läpitſe.

Confīnis, e, *adj.* (finis), läheinen, wiereinen.

Confirmo, āvi, ātum, āre (firmus), *v. tr.* wahwiſtan.

Confiteor, fessus sum, fitēri (fateor), *v. dep.* tunnuſtan.

Conflictor, ātus sum, āri, *v. dep.*

taistelen, ottelen, tappelen; kiusataan, waiwataan.

Conflīgo, xi, ctum, ere, *v. tr.* ja *intr.* satun yhteen; ryntään yhteen, tappelen.

Conflo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* puhallan yhteen; sytytän, waikutan, nostan.

Confluo, xi, xum, ere, *v. intr.* juoksen yhteen, kokounnun.

Confodio, fōdi, fossum, ere, *v. tr.* kaiwan läpitse, läpäisen, pistän läpitse.

Confugio, fūgi, fugitum, ere, *v. intr.* menen pakoon, pakenen.

Congero, gessi, gestum, ere, *v. tr.* kannan t. wien kokoon, kokoan.

Congredior, gressus sum, gredi (gradus), *v. dep.* käyn t. menen yhteen (puheille); ryntään, karkaan yhteen.

Congruo, ui, ere, *v. intr.* sowin yhteen, olen yhdenlainen.

Conjectus, ūs, *m.* (jacio), heittäminen.

Conjicio, jēci, jectum, jicere (jacio), *v. tr.* 1) heitän, nakkaan (kokoon); — 2) me, heitän itseni johonkin, pakenen; — 3) luulen, arwaan, päätän, ymmärrän.

Conjugium, ii, *n.* (jungo), awio.

Conjuncte, *adv.* (jungo), yhdessä, likeisesti.

Conjunctim, *adv.* yhdessä, yhteisesti.

Conjunctio, ōnis, *f.* yhdistys, liitto.

Conjungo, xi, ctum, ere (jungo), *v. tr.* yhdistän, liitän; *p. p. p.* conjunctus liitetty, likeinen, läheinen.

Conjūrātio, ōnis, *f.* salaliitto, kapinaliitto.

Conon, ōnis, *m.* Athenalainen sotapäällikkö.

Cōnor, ātus sum, āri, *v. dep.* koen, hankin, työskentelen.

Conquīro, sīvi, sītum, ere (quaero), *v. tr.* etsin kokoon, haen yhteen, laitan.

Conscendo, di, sum, ere (scando), *v. tr.* astun, nousen.

Conscisco, īvi, ītum, ere, *v. intr.* olen yksimielinen.

Conscius, a, um (scio), *adj.* tykönänsä tietäwä, liitto tietäwä, liittokumppani.

Conscrībo, psi, ptum, ere, *v. tr.* kirjoitan yhteen, wärwään.

Conscriptus, a, um (*p. p. p.* edellisestä), *pl.* yhteen kirjoitetut, kokountuneet.

Consector, ātus sum, āri (sequor), *v. dep.* wäijyn, abdistelen.

Consensio, ōnis, *f.* yksimielisyys, myöntymys, yksimielinen seura, joukko.

Consensus, ūs, *m.* suostumus, yksimielisyys.

Consentio, sensi, sensum, tīre (sentio), *v. intr.* pidän yhtä, sowin yhteen, olen yksimielinen.

Consequor, secutus sum, sequi (sequor), *v. dep.* 1) seuraan, tulen; — 2) seuraan, saatan, onnistun; 3) ennätän, saawutan, saan kiinni; 4) saan, woitan, saan matkaan.

Consero, serui, sertum, ere, *v. tr.* yhdistän, liitän yhteen; yhdyn (tappelen).

Conservo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) pidän, säilytän, säästän, pelastan; — 2) pidän pyhänä, pidän waarin, tottelen.

Consīdero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* mietin, tutkin.

Consīdo, ēdi, sessum, ere, *v. intr.* istua, aſettua.

Consilium, ii, *n.* 1) neuwottelemiſnen, keſkuſtelemus; — 2) neuwo; — 3) päätös, aikomus; — 4) neuwokkaiſuus, teräwyys, juoneliaiſuus; — 5) aie, aiottu juoni; 6) ymmärrys, taito, mei consilii non est minä en ymmärrä tehdä; — myös neuwotteliain kokous.

Consisto, stiti, stitum, ere, *v. tr.* ja *intr.* aſetan järeſtyſſeen, järeſtytän; — olen, ſeiſon, spes mea consistit in hac re ſiitä aſiasta on minun toiwoni.

Consobrīnus, a, (um), *adj.* ſiſarusten lapſi, orpana.

Consōlor, ātus sum, āri, *v. dep.* lohdutan.

Conspectus, ūs, *m.* (species), katſominen, näkö; in conspectum venio tulen näkywiin, e conspectu näkywistä, in — tu näkywissä.

Conspicio, spexi, spectum, ere, *v. tr.* 1) näen, ſaan näkywiin, huomaan; — 2) katſon, katſelen; — 3) katſon kummaſtellen, ihmeekſi XXV, 13.

Conspicor, ātus sum, āri, *v. dep.* näen, hawaitſen.

Constans, tis (sto), *adj.* wakawa, pyſywäinen.

Constantia, ae, *f.* ſeiſowaiſuus, pyſywäiſyys, wakawuus, taſaiſuus, muuttumattomuus.

Constituo, ui, ūtum, ere (statuo), *v. tr.* 1) panen, aſetan, määrään III, 3. — 2) aſetan, toimitan, ſäätän; — 3) järeſtytän; — 4) rakennan, perustan oppidum; — 5) teen pacem; — 6) toimitan regnum alicui; — 7) warustan, turwautan; — 8) päätän, tuomitſen.

Consto, stiti, stātum, stāre (sto), *v. intr.* olen, in hoc constat ſe on ſiinä t. ſiitä; — constat, impers. (inter omnes) ſe on tuttu.

Consuesco, suēvi, suētum, ere, *v. inchoat.* totutan, totun; *perf.* olen tottunut, minun on tapani.

Consuētūdo, inis, *f.* 1) tottumus, tapa, consuetudine tawalliſuuden mukaan, praeter — em tawattomasti; — 2) elämän laatu; — 3) kansſa-olo, yhdeſſä käyminen.

Consul, ulis, *m.* konſuli; hoc consule ſen konſulina olleſſa.

Consulāris, is, *m.* entinen konſuli.

Consulātus, ūs, *m.* konſulin-wirka.

Consulo, sului, sultum, ere, *v. tr.* aliquem kyſyn t. pyydän neuwoa j. kulta; — alicui, neuwon, opaſtan, pidän huolta, toimitan, ſaatan matkaan.

Consultus, i, *m.* juris c. lain oppinut, laki-mies.

Consūmo, sumsi t. sumpsi, sumtum t. sumptum, ere (sumo), *v. tr.* 1) panen johonkin, kulutan, wietän; — 2) häwitän, lopetan, kuoletan; *pass.* kuolen.

Contego, exi, ctum, ere, *v. tr.* peitän.

Contemno, si, temtum, ere, *v. tr.* ylönkatſon, pidän turhana.

Contendo, tendi, tentum, ere (tendo), *v. tr.* alkp. kiinnitän; 1) ahkeroitſen, pyrin, menen, matkustan; — 2) taistelen, ottelen, tappelen, ſodin; — 3) wäitän, wakuutan.

Contentio, ōnis, *f.* riita.

Contentus, a, um, *adj.* tyytywäinen.

Contexo, xui, xtum, ere (texo), *v. tr.* kudon yhteen, liitän, yhdistän.

Continens, entis, *adj.* (teneo), 1)

koossa olewa, terra mannermaa; — 2) homo malttawa, kohtuullinen.

Continentia, æ, *f.* maltti, malttawaisuus.

Contineo, ui, tentum, ēre (teneo), *v. tr.* pidän koossa, yhdessä, sisällän; *pass.* olen yhdistetty hospitio alicujus.

Contingo, tigi, tactum, tingere (tango), *v. tr.* kosken; *intr.* tapahdun.

Contrā, *praep.* wastaan, wastoin; *adv.* sitä wastaan.

Contraho, traxi, tractum, trahere (traho), *v. tr.* wedän yhteen, kokoan.

Contrārius, a, um (contra), *adj.* wastainen, paha; contrario t. e contrario sitä wastaan.

Contueor, itus sum, ēri (tueor), *v. dep.* näen, katson, huomaan.

Contumāciter, *adv.* uppiniskaisesti.

Contumēlia, æ, *f.* häwäistys, herjaus.

Convenio, vēni, ventum, īre (venio), *v. tr.* ja *intr.* 1) tulen yhteen, kokounnun; menen luokse, kohtaan, tapaan; — 2) sowin, sowin yhteen; convenit, *impers.* sowitaan, non convenit de conditionibus ei sowittu ehdoista; teen sowinnon, rauhan; *pass.* cum conveniretur kun tultiin yhteen.

Conventus, ūs, *m.* kokous, seurakunta.

Converto, ti, sum, ere (verto), *v. tr.* käännän; me aliquo käännyn johonkin, menen jkn; *pass.* muutun XXV, 10.

Convictus, ūs, *m.* (vivo), yhdessä eläminen.

Convīva, æ, c. (vivo), wieras, ruokawieras, pöytäkumppani.

Convīvium, ii, *n.* pidot.

Convoco, āvi, ātum, āre (voco), *v. tr.* kutsun yhteen.

Coorior, ortus sum, īri (orior), *v. dep.* nousen, rupean.

Cōpiæ, arum, *f. pl.* (copia), joukot; sotajoukko.

Cōpiōsus, a, um (copia), *adj.* warakas, runsas.

Cōpula, æ, *f.* nauha, hihna, nuora, side.

Coquo, coxi, coctum, ere, *v. tr.* keitän.

Cōram, *praep.* edessä, läsnä ollessa.

Corcȳra, æ, *f.* nyt Korfu, saari Jonian meressä.

Corcyraeus, a, um, *adj.* Korkyraan kuuluwa, Korkyralainen.

Corinthius, a, um, *adj.* Korintholainen.

Corinthus, i, *f.* kaupunki Greekassa.

Cornēlius, ii. *m.* Ruomal. sukunimi.

Cornu, u, *n.* sarwi, armejan pääpuolet.

Corōna, æ, *f.* seppeli, ruunu.

Corōnēa, æ, *f.* kaupunki Boiotiassa.

Corpus, oris, *n.* ruumis.

Corripio, ripui, reptum, ere (rapio), *v. tr.* sieppaan yhteen, tempaisen, walloitan.

Corrumpo, rūpi, ruptum, ere, *v. tr.* 1) pilaan; — 2) saatan lahjoittamalla puolelleni VI, 3.

Cotta, æ, *m.* Ruomal. liikanimi.

Cotus, i, *m.* Thrakian kuningas.

Crastinus, a, um, *adj.* (cras), sc. dies, huomispäiwä, huominen.

Craterus, i, *m.* Makedonilainen sotaherra.

Crēber, bra, brum, *adj.* monilukuinen, taaja.

Crēdo, idi, itum, ere, *v. tr.* uskon.

Cremo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* pōltan.

Creo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) luon, teen, ſynnyttän; — 2) teen, aſetan, walitſen.

Cresco, crēvi, crētum, ere, *v. inch.* kaswan, enenen, iſonen.

Crēta, æ, *f.* ſaari Wälimereſſä.

Cretensis, e, *adj.* Kretalainen; *fem.* Cressa.

Crīmen, inis, *n.* ſyytös, kanne; crimini aliquid do luen rikokſeſſi, in crimen vocor ſyytetään rikokſeſta; — e compellor häästetaan oikeuteen rikokſeſta; — arguor oſoitetaan rikokſen alaiſeksi.

Crīmissus, i, *m.* kymi Sikiliassa.

Crithōte, es, *f.* kaupunki Thrakian niemeſſä.

Critias, æ, *m.* Athenalainen päämies.

Crūdēlis, e, *adj.* julma, hirmuinen, kauhia.

Crūdēliter, *adv.* julmasti.

Crūdēlitas, ātis, *f.* kowuus, julmuus.

Cruento, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ſokaiſen werellä, weriſtän.

Cubitus t. —um, i, *m.* t. *n.* kyynärpää.

Cubo, ui, itum, āre, *v. intr.* makaan.

Culleus t. cūleus, i, *m.* nahkaleili.

Culpa, æ, *f.* rikos, ſyy.

Cultus, ūs, *m.* (colo), wiljellys, elämätapa, waateparſi; koriſtus, komeus; domesticus huoneen ſiiwo, kotielämän laatu.

Cum, *praep.* kanſſa, myötä, ynnä; simul cum nuntio niin pian kun ſana tuli.

Cunctus, a, um, *adj.* (conjunctus), kokonainen, koko, kaikki.

Cupide, *adv.* mielellänſä, himokkaasti.

Cupiditas, ātis, *f.* himo.

Cupidus, a, um, *adj.* himokas, himollinen.

Cupio, īvi t. ii, ītum, ere, *v. tr.* yydän, himoan, tekee mieleni.

Cūr (qua — re), *adv. interrog.* miksi, mintähden.

Cūra, æ, *f.* huoli, hoitto; kokeminen.

Cūrātio, ōnis, *f.* toimitus, korjuu, parantaminen.

Cūro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* hoitan, pidän huolta, toimitan, täytän, laitan, teetän.

Curro, cucurri, cursum, ere, *v. intr.* juoksen; in currendo juoſteſſa.

Cursor, ōris, *m.* juoksia, lyöpäri.

Cursus, ūs, *m.* juoksu, matkuſtaminen, matka; cursum dirigo, ohjaan matkani johonkin päin.

Custōdia, æ, *f.* 1) wartia, wahti; — 2) wankihuone, kääkänä.

Custos, ōdis, *c.* wartia, katſelusmies, ſuojelia.

Cyclades, um, *f.* ſaariſto piiriſſä Delon ympäri.

Cȳme, es, *f.* kaupunki Aioliaſſa.

Cyprii, orum, *m. pl.* Kyprolaiſet.

Cyprus, i, *f.* ſaari Wälimeren itäpääſſä.

Cȳrēnæ, arum (t. Cȳrēne, ēs), *f. pl.* kaupunki Libyaſſa.

Cȳrēnaeus, i, *m.* Kyrenelainen.

Cȳrus, i, *m.* Perſian kuningas.

Cȳzicus, i, *f.* ja Cȳzicum, i, *n.* kaupunki Myſiaſſa.

Cȳzicēnus (a, um), *adj.* Kyzikolainen.

D.

D merkitſee eſinimenä Decimus, lukumerkkinä 500.

Damnātio, ōnis, *f.* tuomitſeminen.

Damno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* tuomitſen; proditionis petokſesta; capitis hengeltä; damnatus sum voti olen ſaanut toiwoni täytetykſi.

Dāmon, ōnis, *m.* Greekalainen ſoittoniekka.

Dārīus, ii, *m.* Perſian kuningas.

Datames, is, *m.* Perſialainen ſotaſankari.

Datis, is, *m.* Perſialainen päällikkö.

Dē, *præp.* käännetään ſuomekſi enimmiten *Ablat.* ja *Elat.* ſiwilla; peräſtä, tähden.

Dea, æ, *f.* jumalatar, Pax rauhan jumalatar.

Dēbeo, ui, itum, ēre, *v. tr.* 1) minun on welkaa; — 2) minun täytyy, pitää, ſopii, tarwitſee.

Dēbilito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* heikonnan opes; — animos wähennän rohkeutta.

Dēbitum, i, *n.* (edell.), welka.

Dēcēdo, cessi, cessum, ere (cedo), *v. intr.* menen pois, luowun, jätän, jätän elämän, kuolen.

Decelīa, æ, *f.* linna Attikaſſa.

Decem, kymmenen.

Decemplex, icis, *adj.* kymmenen kertaa enemmän.

Decemvir, i, *m.* kymmenyš-mies.

Decemvirālis, e, *adj.* potestas kymmenyš-miesten walta.

Dēcerno, crēvi, crētum, ere, *v. tr.* taistelen, ſodin; päätän.

Dēcerto, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ſodin.

Dēcessus, ūs, *m.* lähtö, poismeno.

Decet, uit, ēre, *v. impers.* ſopii, kelpaa, täytyy.

Dēcido, cidi, ere (cado), *v. intr.* lankeen, kaadun, woitetaan.

Dēcipio, cēpi, ceptum, ere (capio), *v. tr.* petän.

Dēclāro, āvi, ātum, āre (clarus), *v. tr.* näytän, oſoitan, ſelitän, ilmoitan; toteutan; kerron.

Decōrus, a, um, *adj.* ſopiwa, kaunis.

Dēcrētum, i, *n.* (decerno), päätös, ſäähtö.

Dēcurro, cucurri ja curri, cursum, ere, *v. intr.* juoſen.

Dēditio, ōnis, *f.* antauminen.

Dēditus, a, um (*p. p. p.* ſeuraawasta), alamainen, mieltynyt.

Dēdo, didi, ditum, ere, *v. tr.* jätän, annan; antaun.

Dēdūco, duxi, ductum, ere, *v. tr.* 1) wien pois; wiettelen johonkin; — 2) ſaatan, waikutan; — 3) ſaatan pois, estän, wieroitan.

Dēfatigo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* wäſyttän.

Dēfectio, ōnis, *f.* luopumus, alamaiſen luopumus eſiwallastanſa.

Dēfendo, di, sum, ere, *v. tr.* puolustan, wastustan.

Dēfensio, ōnis, *f.* wastaaminen oikeudeſſa.

Dēfero, tuli, lātum, ferre, *v. tr.* wien alas; 1) kannan tai wien johonkin, annan; — 2) tarjoan; — 3) wien ſanan, ilmoitan, annan ilmi, eſitän. — *pass.* deferor wiedään; navi purjehdin jonnekin.

Dēficio, fēci, fectum, ficere (facio), *v. tr.* wien pois, poistan; *intr.* luowun pois; — deficit me minulta puuttuu.

Dēformitas, ātis, *f.* (forma), rumuus.

Dēgredior, gressus sum, gredi (gradior), *v. dep.* käyn pois, kaukenen.

Dehortor, ātus sum, āri (hortor), *v. dep.* neuwon luopumaan pois.

Dējicio, jēci, jectum, jicere (jacio), *v. tr.* heitän maahan, kukistan, kaadan; me in mare hyppään mereen.

Deinde, *adv.* sitte, sen jälkeen.

Dēlecto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* huwitan.

Dēlectus, ūs, *m.* (lego), walitsemінen, sotamiesten otto, wärwäys.

Dēlēgo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* lähetän pois, neuwon jonnekin.

Dēleo, ēvi, ētum, ēre, *v. tr.* pyhin t. hiwutan pois; häwitän, bellum lopetan sodan.

Dēlibero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* mietin, tutkin, neuwottelen; spatium deliberandi mietinnön aika.

Dēlicāte, *adv.* sopiwasti, miellyttäwästi, suloisesti.

Dēlictum, i, *n.* (delinquo), wika, syy, rikos.

Dēligo, āvi, ātum, āre (ligo), *v. tr.* sidon, sidon kiinni.

Dēligo, lēgi, lectum, ligere (lego), *v. tr.* walitsen.

Delphi, orum, *m.* kaupunki Phokismaisemassa.

Delphicus, a, um, *adj.* Delphiläinen.

Dēlus, i, *f.* yksi Kykladi-saarista.

Demades, is, *m.* puhelia Athenassa.

Demaenetus, i, *m.* puhelia Syrakusassa.

Dēmens, ntis, *adj.* mieletöin, hullu.

Dēmentia, ae, *f.* (mens), mielettömyys, tyhmyys.

Dēmergo, mersi, mersum, ere (mergo), *v. tr.* upotan, alennan, häwitän.

Demetrius, ii, *m.* miehen nimi.

Dēmigrātio, ōnis, *f.* muutos, siirtyminen.

Demigro, āvi, ātum, āre (migro), *v. intr.* muutan t. lähden pois, matkustan.

Dēmōlior, ītus sum, īri (moles), *v. dep.* otän pois, hajotan, häwitän.

Dēmonstro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* osoitan, näytän.

Dēmosthenes, is, *m.* jalo puhelia Athenassa.

Dēmum, *adv.* wasta; nunc demum nyt wasta, wiimeinkin.

Dēnique, *adv.* wiimeisesti, lyhyesti, sanalla sanoen.

Dēnuntio, āvi, ātum, āre (nuntio), *v. tr.* ilmoitan, selitän, julistan.

Dēpello, puli, pulsum, ere, *v. tr.* karkoitan, poistan.

Dēpingo, pinxi, pictum, ere, *v. tr.* maalaan, kuwaan.

Dēpōno, posui, positum, ere, *v. tr.* panen takawaarikkoon XXIII, 9. — 2) panen pois, jätän, luowun.

Dēpopulor, ātus sum, āri (populus), *v. dep.* häwitän kansan; paljastan, ryöstän.

Dēporto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) kannan t. wien pois; — 2) käyn tuomassa; — 3) woitan, saan.

Dēprecor, ātus sum, āri (precor), *v. dep.* koen rukouksilla poistaa, rukoilen.

Dēprimo, pressi, pressum, primere (premo), *v. tr.* painan alas, waiwutan; naves upotan laiwat; poistan.

Dēpugno, āvi, ātum, āre (pugna), *v. intr.* ottelen, tappelen.

Dercyllus, i, *m.* Athenalainen ſota-päällikkö.

Dēscendo, di, sum, ere (scando), *v. intr.* astun alas, menen alle; marſin alas, ryntään johonkin III, 1.

Dēscisco, īvi t. ii, ītum, ere, *v. intr.* luowun pois.

Dēscrībo, psi, ptum, ere, *v. tr.* kerron (kirjaſſa).

Dēsero, ui, rtum, ere, *v. tr.* hyljään, jätän awutta t. pulaan.

Dēsertus, a, um (*p. p. p.* edell.), ylönannettu, tyhjä, aſumatoin, autio; häwitetty XX, 3.

Dēsīderium, ii, *n.* kaipu, kaipaus, futurum tulewa kaipaus t. ikäwyys.

Dēsīdero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* haluan, kaipaan, ikäwöitſen; tarwitſen XV, 5. XVII, 8. waadin XXV, 13.

Dēsino, īvi t. ii, itum, ere, *v. intr.* lakkaan pois, annan olla tekemättä.

Dēsisto, stiti, stitum, ere, *v. intr.* menen erille, pois; luowun, herkenen, lakkaan.

Dēspērātio, ōnis, *f.* (spero), epätoiwo, toiwottomuus.

Dēspērātus, a, um (*p. p. p.* ſeur.), hyljätty, ylenannettu, toiwotoin, epätoiwoinen, mahdotoin, auttamatoin.

Dēspēro, āvi, ātum, āre (spes), *v. intr.* ja *tr.* olen epätoiwoſſa, tulen epätoiwoon; desperantibus ſ. k. quum desperarent.

Dēspicio, spexi, spectum, ere (species), *v. tr.* alkp. katſon alas t. pois; ylönkatſon, en huoli, pidän turhana.

Dēspondeo, di, sum, ēre, *v. tr.* lupaan, lupaan pois.

Dēstino, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kiinnitän; määrään, päätän.

Dēstituo, ui, ūtum, ere (statuo), *v. tr.* hyljään, petän, ylönannan.

Dēsum, fui, esse, *v. anom.* 1) puutun, olen wailla; — 2) alicui en ole läsnä (auttamaſſa); non deesse auttaa, palwella.

Dētego, xi, ctum, ere (tego), *v. tr.* paljaſtan, teen katottomakſi; detectus hajakattoinen XXV, 20.

Dēterior, us, *adj. comp.* huonompi.

Dēterreo, ui, itum, ēre (terreo), *v. tr.* peloitan pois.

Dētestor, ātus sum, āri, *v. dep.* kauhistutan; manaan jkta.

Dētraho, xi, ctum, ere (traho), *v. tr.* 1) wedän t. otan pois, signum aukaiſen ſinetin IV, 4. — 2) wähennän multae XIII, 4. — 3) haitan, detraxit quod ſe haittoi että; 4) halwennan.

Dētrīmentum, i, *n.* wahinko, häwiö.

Dētrūdo, si, sum, ere, *v. tr.* työkään pois, alas; karkoitan.

Deus, i, *m.* jumala; Delphicus Apollo.

Deūtor, usus sum, ūti (utor), *v. dep.* pidän wäärin t. pahoin.

Dēveho, xi, ctum, ere (veho), *v. tr.* wien jkuhun; *pass.* menen.

Dēvenio, vēni, ventum, īre (venio), *v. intr.* tulen wähitellen.

Dēverto, ti, sum, ere (verto), *v. tr.* käännän pois; me poikkeen VI, 2.

Dēvincio, vinxi, vinctum, īre (vincio), *v. tr.* ſidon, yhdistän.

Dēvinco, vīci, victum, ere (vinco), *v. tr.* woitan peräti, tuiki.

Dēvius, a, um (de-via), *adj.* etäinen tieltä; -ia itinera ſiwu-tiet.

Dēvoco, āvi, ātum, āre (voco), *v.*

tr. kutſun poiſ; kutſun, pyydän V, 4.

Dēvōtio, ōnis, *f.* kirous, pannaus.

Dēvoveo, ōvi, ōtum, ēre (votum), *v. tr.* lupaan uhrikſi, pannaan.

Dexter, tera, terum ja tra, trum, *adj.* oikia; — a sc. manus oikia käſi, fidem dextra do annan kättä päälle wakuudekſi.

Diadēma, ātis, *n.* ſeppeli, kuningasarwon merkki

Diāna, ae, *f.* jumalatar.

Dīco, dixi, dictum, ere, *v. tr.* 1) ſanon, käsken XIV, 5. — 2) puhun, pidän puhetta; pro me wastaan puolestani, caussam olen wastaamaſſa oikeudeſſa; — 3) lupaan; *pass.* dicor kutſutaan, diceris ſinä ſanotaan; dictus, annettu, uskottu XVIII, 2.

Dictātor, ōris, *m.* (dicto käsken), Ruomiſſa erinomainen, puolen wuotta wiraſſa olewa ylin hallitſia, Diktatori.

Dictito, āvi, ātum, āre (dico), *v. freqv.* ſanon uſein, kutſun, ſyytän.

Dictum, i, *n.* ſana, lauſe, käsky VI, 1. wäite, lupaus I, 2.

Dies, ēi, *c.* ja *plur. m.* päiwä, natalis ſyntymäp., feſtus juhlap.; in dies päiwä päiwältä; diem prosequor wietän juhlalliſesti; — 2) määrä-päiwä, termiini; diem obeo supremum näen wiimeiſen päiwäni, kuolen.

Differo, distuli, dīlātum, differre, *v. tr.* 1) lewitän, hajotan X, 10. 2) lykkään toiſtaiſekſi, in crastinum; — *intr.* olen erilainen XVII, 7.

Difficilis, e, *adj.* (facilis), waikia; näriä, yrhiä.

Diffīdo, fisus sum, fidere (fido), *v. neutrop.* olen epäluuloſſa, aihuelen, en luota.

Digitus, i, *m.* ſormi.

Dignitas, ātis, *f.* arwo, auſio, kunnia; kauneus, jalous, juoleus, koreus, komeus.

Dignus, a, um, *adj.* arwollinen, ſiiwo, ſopiwa, anſaitſewa.

Dīgredior, gressus sum, edi (digradior), *v. dep.* menen eriłle, eroan, kaukenen.

Dīlābor, lapsus sum, lābi, *v. dep.* hajoan, eriän; menen eriłle.

Dīligens, entis (*p. p.* diligo), *adj.* tarkka, tyyſtä, uuttera; rakaſtawa.

Dīligenter, *adv.* tarkaſti, uutterasti, tyynni.

Dīligentia, ae, *f.* huoleliſuus, warowaiſuus; uutteruus, ahkeruus, tarkkuus.

Dīligo, lexi, lectum, ere (lego), *v. tr.* 1) walitſen; — 2) rakaſtan.

Dīmico, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ottelen, tappelen, wastuſtan.

Dīmidius, a, um (medius), *adj.* puoli.

Dīmitto, misi, missum, ere (mitto), *v. tr.* alkv. lähetän eriłleen; 1) päästän, lasken luotani t. pois; — 2) päästän irti; — 3) lasken, jätän XX, 2. vitam heitän henkeni, kuolen.

Dinon, ōnis, *m.* eräs historioitſia.

Diomedon, ontis, *m.* miehen nimi.

Dion, ōnis, *m.* wallasmies Syrakuſaſſa.

Dionȳsius, ii, *m.* 1) kaksi kuningasta Syrakuſaſſa; — 2) mainio ſitranſoittaja Thebaſſa.

Dīrigo, exi, ectum, ere (rego), *v. tr.* ſuunnan, ohjaan, lasken navem,

Dīripio, ui, reptum, ere (dis-rapio), *v. tr.* rewin, hajotan, häwitän, ryöstän.

Dīruo, ui, utum, ere, *v. tr.* rewin rikki, hajotan.

Dis (dives), itis, *adj.* rikas, rahakas.

Discēdo, cessi, cessum, ere, *v. intr.* 1) eroan, hajoan, menen eriłłe t. hajałłe XVIII, 8. — 2) menen pois, lähden; — 3) pääsen pois II, 3. XV, 8. XIX, 2.

Discerno, crēvi, crētum, ere, *v. tr.* eroitan.

Disciplīna, ae, *f.* opittawa; tiede; militaris sotameno, sotawehe t. -kuri.

Disco, didici, ere, *v. tr.* 1) opin; — 2) ymmärrän, harjaunnun, tulen oppimaan.

Discrīmen, inis, *n.* asian ratkaistushetki, waihe; pula, waara.

Diserte, *adv.* selwästi, taitopuheisesti.

Disertus, a, um, *adj.* puhelias, puheen taitawa.

Disjicio, jēci, jectum, jicere (disjacio), *v. tr.* hajotan, häwitän.

Dispālor, ātus sum, āri, *v. dep.* käyn ympäri hajałła.

Dispenso, avi, ātum, āre, *v. tr.* toimitan, jaan.

Dispersus, a, um (dis-spargo), *adj.* hajotettu, hajałła olewa.

Dispertio, īvi t. ii, ītum, īre (pars), *v. tr.* ja Dispertior, ītus sum, īri, *v. dep.* osailen, jakailen XVIII, 2.

Displiceo, ui, itum, ēre (dis-placeo), *v. intr.* olen wastamielinen.

Dispōno, posui, positum, ere (pono), *v. tr.* asetan, järestytän.

Disputo, āvi, ātum, āre (puto), *v. tr.* puhelen, keskustelen.

Dissensio, ōnis, *f.* erimielisyys, epäsopu, eripuraisuus.

Dissentio, sensi, sensum, īre (sentio), *v. intr.* olen erimielinen, toisella päällä, eripurainen.

Dissideo, sēdi, sessum, ēre (sedeo), *v. tr.* alky. istun erillä; olen epäsowussa, riidassa jkun kanssa.

Dissimilis, e, *adj.* (similis), erilainen.

Dissimilitūdo, inis, *f.* erilaisuus, epäwakaisuus in hoc homine est.

Dissocio, āvi, ātum, āre (socius), *v. tr.* eroitan, saatan epäsopuun, riitaan.

Dissolvo, solvi, solūtum, ere (solvo), *v. tr.* irroitan, hajotan, kukistan, häwitän.

Dissolūtus, a, um *(p. p. p.* edellisestä), weltto, irstas, wallatoin.

Distineo, ui, entum, ēre (dis-teneo), *v. tr.* pidän erillä, estän, waiwaan.

Distraho, traxi, tractum, ere, *v. tr.* wedän t. rewin sinne tänne.

Distringo, strinxi, strictum, ere, *v. tr.* wedän sinne tänne, annan paljo tekemistä, tuskaa, waiwaa jkulle, häiritän.

Diu, *adv.* kauwan.

Dīum, ii t. dīvum, i (dius, dies), *n.* ilma, taiwas; sub dio taiwasalla.

Diūtinus, a, um, *adj.* kestäwä, pitkä, pitkällinen.

Diuturnus, a, um, *adj.* pitkällinen.

Dīversus, a, um (verto), *adj.* eri, monenlainen, erilainen, wastakkainen.

Dīves, itis, *adj.* rikas, rahakas.

Dīvido, īsi, īsum, ere, *v. tr.* jaan, osailen; asetan erille.

Dīvīnātio, ōnis, *f.* ennustus, ennustuswoima.

Dīvīno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ja *intr.* ennustan.

Dīvīnus, a, um, *adj.* jumalallinen; jalo, erinomainen; divina res jumalanpalwelukſeen kuuluwa, uhri.

Dīvitiae, arum, *f. pl.* rikkaus, warat, tawarat.

Dīvus, a, um, *adj.* jumalallinen, jumaloitettu, wainaja.

Do, dedi, datum, dāre, *v. tr.* 1) annan, nuptum naimiſeen, in consilium neuwojakſi; jätän, uskon, vela ventis lähden purjehtimaan, manus annan itſeni woitetukſi tai kiinni, supplicium *v.* poenas alicui tulen rangaiſtetukſi jkulta, ad supplicium annan rankaiſtawakſi, do operam koen, ahkeroitſen XXIV, 1. XV, 2. XXV, 4. me antaun, duritiae antaun kowalle elämälle; — 2) annan, ſuon, ſallin, lasken; — 3) määrään diem, puhun wiisſikſi; — 4) luen crimini, teen jusjurandum; — 5) verba, uskotan, petän.

Doceo, ui, ctum, ēre, *v. tr.* opetan, neuwon, oſoitan, ſelitän, kerron.

Docilis, e, *adj.* helppo-oppinen, opikas.

Docilitas, ātis, *f.* oppilaiſuus, hywäoppiſuus.

Doctor, ōris, *m.* opettaja.

Doctrīna, ae, *f.* oppi; taito, tieto, tiede, opas.

Dōdōna, ae, *f.* kaupunki Epeirossa.

Dodrans, (de-quadrans), antis, *m.* kolme neljättä oſaa.

Dolopes, um, *m. pl.* kanſakunta Theſſaliaſſa.

Dolor, ōris, *m.* kipu, ſuru, kiuſa.

Dolus, i, *m.* juoni, petos.

Domesticus, a, um (domus), *adj.* perheeſen tai huoneeſen kuuluwa, kotona —, koti —; — icae res, kotiaſiat, omat aſiat tai woimat XXIII, 10.

Domicilium, ii, *n.* koto; — lia tafot, tilukſet; domicilium orbis terrarum maailman pääkoto t.-kaupunki.

Dominātio, ōnis, *f.* walta, oma- t. yhdenwalta; wallan himo II, 7.

Dominātus, ūs, *m.* walta, hallitus; — tum imperio teneo olen ykſiwaltainen.

Dominus, i, *m.* iſäntä, herra, omistaja.

Domitius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.

Domus, ūs ja i, *f.* 1) huone; ſiitä käytetään ſeuraawat fiat uk. *adv. a)* domi kotona; — *b)* domum kotiin, domos suas kukin kotiinſa; — *c)* domo kotoa, kodista; — 2) huone ſ. k. perhe, koti, aſunpaikka.

Dōnicum (donec), *adv.* ſiksi että t. kun.

Dōno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* lahjoitan.

Dōnum, i, *n.* lahja, annin.

Dos, ōtis, *f.* myötäjäiſet, morſiamen tuoma.

Drūsilla, ae, *f.* waimon nimi.

Dubito, āvi, ātum, āre (duo), *v. tr.* ja *intr.* epäilen, olen kahdella päällä, arwelen; en tiedä, an jos enkö VIII, 1.

Dubius, a, um, *adj.* epäilewä, epäiltäwä.

Dubium, ii, *n.* epäilys.

Ducenti, ae, a, kakſiſataa.

Dūco, xi, ctum, ere (dux), *v. tr.* 1) wien, ſaatan, wien kanſſani, uxorem wien waimon (kotiini), nain, aliquem in errorem ſaatan harhaan, petän; — 2) johdan, olen päällikkönä; — 3) pitkitän, wenyt-

tän bellum VII, 8. — 4) wietän, kulutan tempus; — 5) pidän jonakin, uskon, luulen, satius pidän parempana, laudi luen kiitokseksi; ductus waikutettu, kehoitettu, amore, studio j. m.

Ductor, ōris, *m.* wiejä, saattaja, johtaja.

Ductus, ūs, *m.* johto, komanto.

Dulcis, e, *adj.* makia, suloinen, mieluisa.

Dum, *conj. demonstrativa*, — 1) sillä aikaa kun, niin kauwan kun; — 2) siksi kun, dum res conficeretur.

Duo, ae, o, kaksi.

Duodecim, kaksitoista.

Duplex, plicis, *adj.* kaksinainen, kahdenlainen memoria, kahdenkertainen (paksu) amiculum.

Duplico, āvi, ātum, āre, *v. tr.* panen kahden kerroin; teen kahta pitemmäksi, modum hastae miekan mitan.

Dūritia, ae, *f.* kowuus; kowa, karkia elonlaatu.

Dūrus, a, um, *adj.* kowa, karkia; ankara.

Dux, dūcis, *c.* johtaja, päällikkö, päämies; quo duce jonka ollessa päällikkönä, jonka kommanon alla t. johdolla.

Dynastes, ae, *m.* hallitsia; maaherra.

E.

E *praep.* katso ex.

Ēdictum, i, *n.* (dico), julistus, julkinen säätös t. käsky.

Ēditus, a, um *(p. p. p.* feur.), *adj.* korkia, — um conclave ylitupa.

Edo, ēdidi, ēditum, ere (e-do), *v. tr.* annan mandata, annan ulos librum, panen liikkeelle t. kulkuun in vulgus.

Ēduco, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kaswatan.

Ēdūco, xi, ctum, ere (duco), *v. tr.* wien ulos, esiin.

Effero, extuli, elātum, efferre (fero), *v. tr.* 1) kannan ulos XV, 4. — 2) saatan t. wien maahan; — 3) efferri, lewitetään, pannaan liikkeelle, annetaan ilmi X, 8. — 4) ylennän, korotan, nostan; ylistän ad coelum; — efferor ylpeilen, isottelen victoriä; elatus pöyhkiä, ylpiä.

Efficio, fēci, fectum, ere (ex-facio), *v. tr.* teen, toimitan, saatan, saan matkaan; walmistan classem II, 2.

Efflo, āvi, ātum, āre (ex-flo), *v. tr.* puhallan ulos, animam kuolen.

Effringo, frēgi, fractum, fringere (frango), *v. tr.* sären auki.

Effugio, fūgi, fugitum, ere (fugio), *v. tr.* pakenen, wäistän, wältän.

Effundo, fūdi, fūsum, fundere (fundo), *v. tr.* lasken, kaadan pois, wuodatan.

Effūsus, a, um *(p. p. p.* edell.), *adj.* ylönpalttinen, suunnatoin.

Egŏ, *pron. pers.* minä; egomet minä puolestani.

Ēgredior, gressus sum, gredi (gradior), *v. dep.* lähden, menen pois.

Ēgregius, a, um (ex-grex), *adj.* walittu, erikelpo, oiwa, ylewä.

Ējicio, jēci, jectum, ere (jacio), *v. tr.* heitän, wiskaan ulos johonkin; ajan pois, karkoitan.

Ejusmodi (is-modus), *adj.* senlainen, niin.

Ēlābor, lapsus sum, lābi (labor), *v. dep.* pääſen pakoon.

Ēlabōro, āvi, ātum, āre (labor), *v. tr.* työſkentelen, askaroitſen.

Ēlāte, *adv.* ylpiäſti.

Ēlegans, antis, *adj.* ſiiſti, näſyy, ſoma.

Ēlegantia, ae, *f.* ſiweys, ſomeus.

Elephantus, i, *m.* elefantti.

Ēlicio, cui, itum, ere, *v. tr.* hauſkuttelen jſkulta.

Ēligo, lēgi, lectum, ere (lego), *v. tr.* haen t. walitſen ulos.

Ēlis, idis, *f.* maakunta Peloponneſoſſa.

Ēloquentia, ae, *f.* puheliaiſuus, hywin puhuwaiſuus, puhetaito.

Elpinīce, ces, *f.* Kimonin waimo.

Ēlūceo, luxi, ēre (lux), *v. intr.* loiſtan.

Emax, ācis, *adj.* oſto-himokas.

Ēmendo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* parannan, oikaiſen.

Ēmergo, mersi, mersum, ere (mergo), *v. intr.* ſukellan ylös, kohoan, nouſen; pääſen irti.

Ēmineo, ui, ēre, *v. intr.* olen korkiampi, ylempi.

Ēminus (ex-manus), *adv.* kaukana, kaukaa.

Ēmitto, mīsi, missum, ere (mitto), *v. tr.* lähetän pois t. ulos; päästän irti; animam lasken henkeni, kuolen.

Emo, ēmi, emtum, emere, *v. tr.* oſtan, in diem makſaakſeni määrättynä päiwänä.

Emphylētus, i, *m.* eräs Athenalainen.

Ēnarro, āvi, ātum, āre (narro), *v. tr.* kerron puhuen, juttelen.

Enim, *conj. explicativa*, ſillä; toki; eſimerkiſſi.

Enimvero, *conj.* ſillä totiſesti, oikeen, toden totta.

Ennius, ii, *m.* Ruomal. runoilia.

Ēnumero, āvi, ātum, āre (numerus), *v. tr.* luettelen, kerron järestäin.

Ēnuntio, āvi, ātum, āre (nuntio), *v. tr.* ilmoitan.

Eo, īvi, itum, īre, *v. intr.* menen, obviam waſtaan, infinitias kiellän, en tunnuſta.

Eō, *adv.* ſinne, ſiellä II. 7. eo quod ſentähden että; usque eo ſiihen aſti, niin paljo, ſiihen määrään; ſitä —.

Eōdem, *adv.* myös ſinne, ſamaan.

Epaminondas, ae, *m.* Thebalainen ſankari.

Ephēbus, i, *m.* nuorukainen, factus est tuli täyſi-ikäiſekſi.

Ephēmeris, idis, *f.* päiwäkirja

Ephesus, i, *f.* mainio kaupunki Joniaſſa.

Ephorus, i, *m.* ylin wirkamies Spartaſſa, Ephori.

Epigramma, atis, *n.* päälle-kirjoitus.

Epīrus, i, *f.* maakunta Theſſalian, Makedonian ja Jonian meren wälillä.

Epīrōtes, ae ja Epīrōta, ae, *m.* Epeirolainen.

Epīrōticus, a, um, *adj.* Epeirolainen.

Epistola, ae, *f.* kirje, kirja; his verbis näin kuuluwa.

Epulae, arum, *f. pl.* 1) ſyöminen, ruoka; — 2) pidot; epulis obruti ylitäytetyt.

Epulor, ātus sum, āri, *v. dep.* ſyön, pidän pitoja.

Eques, itis, *m.* ratſaſtaja, hewosmies; ritari.

Equester, tris, e, *adj.* ratſumiehen —; — er ordo ritari-ſäätỳ.
Equitātus, ūs, *m.* hewos-ſotawäki.
Equus, i, *m.* hewonen.
Eretria, ae, *f.* kaupunki Euboiassa.
Eretriensis, e, *adj.* Eretrialainen.
Erga, *praep.* wastaan.
Ergō, *indecl.* (ſen t. ſen) tähden, wuokſi.
Ergo, *conj. conclus.* niinmuodoin, ſiis, ſentähden.
Ērigo, rexi, rectum, ere (rego), *v. tr.* pystytän; ojennan; iſabutan.
Ēripio, ui, eptum, ere (rapio), *v. tr.* tempaan ulos t. pois, otan pois; wapautan; ſieppaan telum VII, 10.
Error, ōris, *m.* harha, wäärä luulo XXIII, 9. wika, rikos.
Ērudio, īvi, ītum, īre (rudis), *v. tr.* opetan, harjoitan.
Ērumpo, rūpi, ruptum, ere (rumpo), *v. tr.* irroitan, päästän, nostan; *intr.* pääſen irti, nouſen, alan, hyökkään.
Ēruo, ui, utum, ere (ruo), *v. tr.* kaiwan, wedän eſiin.
Ēruptio, ōnis, *f.* hyökkäys.
Eryx, ycis, *m.* wuori ja kaupunki Sikiliassa.
Escendo, di, sum, ere (scando), *v. intr.* ja *tr.* nouſen t. ylös.
Et, *conj. copul.* ja, et — et ſekä — että, myös, wielä VIII, 1.
Etiam, *conj. copul.* myös, myöskin, wielä.
Etruria, ae, *f.* maakunta Italiassa.
Etsi, *conj. concess.* waikka, ehkä.
Euboea, ae, *f.* iſo ſaari Greekan itäpuolella.
Eumenes, is, *m.* miehen nimi.
Eumolpidae, arum, *m.* pappi-ſuku Eleuſiſsa.
Eurōpa, ae, *f.* Euroopan maanoſa.
Eurōpaeus, a, um, *adj.* Euroopalainen.
Eurybiades, is, *m.* Spartan kuningas.
Eurydice, es, *f.* waimon nimi.
Eurysthenes, is, *m.* miehen nimi.
Ēvādo, si, sum, ere, *v. intr.* onnistuu, käy niin ja niin.
Evagoras, ae, *m.* Kypron kuningas.
Ēvenio, vēni, ventum, īre, *v. intr.* 1) tulen ulos; — 2) käy, päätyy, tapahtuu.
Ēvīto, āvi, ātum, āre (vito), *v. tr.* wältän, wäistän.
Ēvoco, āvi, ātum, āre (voco), *v. tr.* kutſun luokſeni, noudatan.
Ex t. E, *praep.* ſuomennetaan enimmästi *elativ.* ja *abl.* ſiitä, qua ex re josta ſyystä, jonka tähden, jonka kautta; — josta, jonka jälkeen XV, 6. ex pactō liiton mukaan; peräſtä, e bello ſodan peräſtä XX, 3. — ex urbe kaupungista, kaupungin waroilla XV, 5. — ex dodrante heres kolmen neljännen oſan perillinen.
Exacuo, ui, ūtum, ere, *v. tr.* 1) teroittan; — 2) kehoitan, yllytän.
Exadversum, *praep.* wastapäätä, wastaſſa, wastaan.
Exagito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ajan pois, karkoitan.
Exanimo, āvi, ātum, āre (animo), *v. tr.* tapan, murhaan; *pass.* kuolen.
Exardesco, arsi, ardescere (ardeo), *v. inch.* 1) ſytyn, wiriän; — 2) ſytyn, rupean, nouſen.
Exaudio, īvi, ītum, īre (audio), *v. tr.* kuulen; — *pass.* kuulun.

Excēdo, cessi, cessum, ere, *v. intr.* menen pois, luowun XV, 9. pakenen XXIII, 6.

Excellens, ntis, *adj.* jalo, mainio, ylewä.

Excellenter, *adv.* jalosti, oiwalliſesti.

Excello, ui, ere, *v. intr.* ylennän itſeni, ylenen, olen toiſia parempi, woitan.

Excieo, cīvi, citum, cīēre ja excio, cīvi, citum, cīre, *v. tr.* kutſun ulos t. eſiin, tuotan, waikutan, nostan, ſytytän.

Excipio, cēpi, ceptum, ere (capio), *v. tr.* otan t. wedän ulos, pois; ſaatan itſelleni; otan wastaan; eroitan, exceptis duobus paitſi kahta.

Excito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* waikutan, ſaatan matkaan; yllytän, kehoitan.

Exclūdo, si, sum, ere (claudo), *v. tr.* ſulen pois, estän.

Excōgito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* mietin, keksin.

Excursio, ōnis, *f.* (curro), hyökkäys II, 6. — työstö-matka I, 2.

Excutio, cussi, cussum, ere (quatio), *v. tr.* pudistan t. pakoitan t. waadin eſiin, maalle XVIII, 5.

Exemplum, i, *n.* eſimerkki, eſikuwa, —pli gratia eſimerkiksi; kaawa.

Exeo, īvi t. ii, itum, īre (eo), *v. intr.* menen ulos, pois; lähden matkalle; lewiän, tulen liikkeelle XVII, 2. in turbam tulen tutuksi rahwaaſſa XIV, 6.

Exerceo, ui, itum, ēre, *v. tr.* harjoitan; käytän saevitiam X, 6. — *pass.* harjoitan itſeſetäni, harjounnun.

Exercitus, ūs, *m.* ſotajoukko, ſotijisto, armeija.

Exercitātio, ōnis, *f.* (ſota-) harjoitus.

Exhaurio, hausi, haustum, īre, *v. tr.* ammennan, tyhjennän; wäſytän, heikonnan.

Exhērēdo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* teen perinnöttömäkſi.

Exiguus, a, um, *adj.* pieni, turha, laiha, hoikka XVII, 8.

Exīlis, e, *adj.* ohut, laiha; — leres köyhä, waratoin tila.

Eximie, *adv.* erinomaiſesti, erinomaiſen —, erin—.

Eximo, ēmi, emtum, ere (emo), *v. tr.* otan pois, eroitan pois.

Existimātio, ōnis, *f.* kunnia (toiſilta), kuulu, hywä nimi XVII, 4.

Existimo, āvi, ātum, āre (aestimo), *v. tr.* arwaan, päätän jokſikin, pidän jonakin; luulen, male minä luulen pahaa jkusta.

Exitus, ūs, *m.* (exeo), poismeno, lähtö, ſeuraus, loppu.

Exordior, orsus sum, ordīri (ordo), *v. intr.* alan, rupean.

Expedio, īvi, ītum, īre, *v. tr.* alkp. irroitan jalat; irroitan, wapautan, päästän; autan; — *intr.* olen hywäkſi, hyödytän.

Expeditus, a, um (*p. p.* *p.* edell.), irtanainen, köykäinen.

Expello, puli, pulsum, pellere (pello), *v. tr.* ajan pois, pakoitan, karkoitan.

Expendo, di, sum, ere, *v. tr.* punnitſen, luen t. maksan ulos; expensus maksettu, — sa fero sumtui panen ylös kulunkihin mitä on maksettu XXV, 13.

Experior, pertus sum, īri, *v. dep.* 1) koen, koitan omnia; — 2) opin tunteen II, 9. — 3) koittelen, ottelen aliquem XXII, 4.

Expers, tis, *adj.* oſatoin, ilman, paitſi, wapaa; ei tuntewa.

Explico, āvi (uī), ātum (itum), āre (plica), *v. tr.* kehitän, aukaiſen, lewitän, hajoitan; ſelitän XVI, 1.

Explōro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* tutkin, kyſelen jkun.

Expōno, posui, positum, ere (pono), *v. tr.* panen ulos, maalle II, 8. — 2) ſelitän, kerron.

Exposco, popōsci, scere (posco), *v. tr.* pyydän, waadin.

Exprimo, pressi, pressum, ere (premo), *v. tr.* 1) puſertan ulos; waadin; — 2) ſanon, ſelitän ſanoilla, kuwaan, kerron.

Exprobro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ſyytän, ſoimaan.

Expugno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* woitan ſodalla, walloitan; semet ipsum ſodin itſe wastaani, häwitän itſeäni XVII, 5.

Expulsor, ōris, *m.* (pello), pois ajaja, karkottaja.

Exsculpo, psi, ptum, ere, *v. tr.* ptirrän, kaiwan; hiwutan pois.

Exsilium, ii, *n.* (ex-solum), olemінen ulkomaalla; maanpako, maapanna.

Exsisto (myös existo), exstiti t. extiti, ere (stō), *v. intr.* tulen ulos; tulen jokſikin; nouſen VII, 3. näytän jokſikin t. joltakin; olen XX, 1.

Exspectātio, ōnis, *f.* (ſeur.), odotus, kaipu, ikäwyys, halu.

Exspecto, āvi, ātum, āre (specto), *v. tr.* wartoan, odotan.

Exsplendesco, splendui, escere (splendeo), *v. inchoat.* loistan, olen oiwa, mainio.

Exstinguo, nxi, nctum, ere, *v. tr.* ſammutan, häwitän; ſaatan unhoitukſeen II, 1. — poistan XVII, 5.

Exsto, stiti, stitum ja stātum, stāre (sto), *v. intr.* olen ſojalla, näyn; olen, olelen; pyſyn.

Exstruo (extruo), struxi, structum, ere (struo), *v. tr.* rakennan; satis exstructus tarpeen korkialle walmiit II, 6.

Exsul, ulis (solum), *adj.* maanpakolainen t. pakojain.

Exsulto, āvi, ātum, āre (saltus), *v. intr.* hyppään yłös.

Externus, a, um (terra), *adj.* ulkonainen; muukalainen.

Extimesco, timui, escere (timeo), *v. inchoat.* pelkään kowin.

Extra, *praep.* ulkopuolella.

Extraho, traxi, tractum, ere, *v. tr.* wedän ulos; me pääſen pois.

Extrēmo (sc. tempore), *adv.* wiimein.

Extrēmus, a, um (myös extimus), (*sup.* exterus), perimmäinen, wiimeinen; — o bello ſodan lopulla.

F.

Faber, bri, *m.* käſityön tekiä, hantwärkkäri, työmies.

Fabius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.

Fabianus, a, um, *adj.* Fabiolainen.

Facies, ēi, *f.* kaswot; muoto.

Facile, *adv.* helposti.

Facilis, e, *adj.* helppo, köykäinen.

Facilitas, ātis, *f.* helppous; kohtelaiſuus, ſuoſio, ystäwälliſyys.

Facinus, oris, *n.* teko, teos; pahateko, pilla, rikos.

Facio, fēci, factum, facere, *v. tr.* 1) teen, progressum edistyn, fa-

cio ut laitan niin, että; facio crudeliter käytäin julmasti; — 2) toimitan, walmistan postulata, sumtum kulutan, versuram lainaan, eruptionem hyökkään ulos, fidem saatan uskoon, mysteria pidän salaisia jumalan-palweluksia, reum kannan päälle, certiorem annan tietää, summam saan summan kokoon, praedas otan saalista; — 3) annan potestatem mei, lasken, myönnän; — 4) facio cum t. ab aliquo olen jkun puolella, pidän yhtä, adversus qm olen wastaan, detrimentum hukkaan, lucri saan hyödyn; naufragium joudun haaksirikkoon; — 5) arwaan, pidän jonakin pluris, plurimi, tanti (sc. pretii); —iter matkustan, aliquem missum päästän pois, lasken luotani; nihil reliqui en jätä mitään tekemättä, mentionem puhun, mainitsen, verba pidän puhetta, wastaan asiaani, praelium pidän tappelun, impetum ryntään päälle; — face s. k. fac käytetään kirjeissä j. n. e.

Factio, ōnis, *f.* lahkokunta, eriseura.

Factiōsus, a, um, *adj.* eriseuran tekiä.

Factum, i, *n.* teko, teos, in quo facto jota tehdessä, hoc facto tämän kautta.

Factus, a, um, *adj. (p. p. p.* facio), 1) tehty; — 2) kaswatettu.

Facultas, ātis, *f.* (facio), 1) woima, taito, kunto, saatto; — 2) tilaisuus non datur; — 3) lupa XIX, 4. —tes *pl.* wälikappale, warat, rahat.

Falernus (ager) a, um, *adj.* Falernolainen.

Fallo, fefelli, falsum, ere, *v. tr.* alkp. langetan; petän, wiettelen; — *pass.* fallor petyn, petän itseni.

Falso, *adv.* wäärin.

Falsus, a, um, *adj.* (fallo), wiekas, walheellinen, falsa walheita.

Fāma, ae, *f.* 1) ihmisten puhe, maine, humu; fama est siitä on semmoinen puhe; — 2) hywä nimi, maine, kiitos; de fama dimico ottelen (oikeudessa) hywän nimeni puolesta.

Fames, is, *f.* nälkä.

Familia, ae, *f.* huone, perhe, huoneenwäki; suku.

Familiāris, e, *adj.* huoneseen t. perheesen kuuluwa; res tawarat; tuttu, ystäwä, tuttawa.

Familiāritas, ātis, *f.* likeinen tuttawuus t. kanssakäyminen.

Familiāriter, *adv.* tutusti, ystäwällisesti.

Fānum, i, *n.* pyhä paikka, temppeli.

Fastigium, ii, *n.* 1) korkeus, huippu, latwa (onnen); — 2) arwo, korkia arwo XXV, 10. asema, kanta, pari fastigio samalla k.

Fateor, fassus sum, ēri, *v. dep.* tunnustan, annan myöden.

Fatīgo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* wäsytän, waiwaan famę.

Fautor, ōris, *m.* puoltaja, auttaja; *fem.* fautrix, īcis.

Faveo, fāvi, fautum, favēre, *v. intr.* puollan, suosin; autan.

Febris, is, *f.* poltto. kuuma tauti.

Felīcitas, ātis, *f.* onni, onnistuminen, — te utor olen onnellinen.

Fenestra, ae, *f.* akkuna.

Ferē, *adv.* melkein, noin, enimmiten praef. 2.

Feretrius, ii, *m.* (ferre opem), Jupiterin liikanimi, auttaja.

Fero, tuli, latum, ferre, *v. tr.* 1) kannan, wien, arma tappelen; — 2) kärsin, indigne olen mielipahalla jkusta; — 3) opem tuon apua, autan; fortuna fert omni sallii; 4) fructum saan palkan, repulsum saan kiellon; — 5) tuotan poëtam; — 6) koroitan, ylennän, ylistän laudibus VI, 4. n. m. XVIII, 3. — XXV, 1. — 7) panen t. kirjoitan ylös expensum; — 8) esitän, annan, legem, suffragium; — 9) *intr.* karaan päin, hyökkään; — *pass.* feror, ajellaan, heitellään tempestate; wietyn, wimmastun, odio wihastun kowin; omni cogitatione käännän kaikki ajatukseni jonnekin.

Ferōcia, ae, *f.* uppiniskaisuus, raiwous, taipumattomuus.

Ferōciter, *adv.* rohkiasti, tokisesti, liian häwyttömästi.

Ferox, ōcis, *adj.* rohkia, raiwo, sotikas.

Ferreus, a, um, *adj.* rautainen, rauta.

Ferrum, i, *n.* rauta; miekka, ferro miekka kädessä.

Ferus, a, um, *adj.* raiwo, julma, kowa.

Festīnātio, ōnis, *f.* kiire, kiirehtiminen.

Festus, a, um, *adj.* juhlallinen, pyhä.

Fictilis, e, *adj.* sawinen, sawi.

Fidēlis, e, *adj.* uskollinen, luotettawa.

Fidēliter, *adv.* uskollisesti, hurskaasti.

Fides, ei, *f.* 1) luottamus II, 7. X, 5. — 2) uskottawaisuus VIII, 1. j. m. rehellisyys X. 8. uskollisuus, ystäwyys; — 3) lupaus, sana, wala, fidem do lupaan warmaan, fide confirmo wahwistan walalla, fidem amitto käytäin uskottomasti, fide mala wiekkaudella XIV, 6. — 4) suoja, huosta II, 1.

Fīdo, fisus sum, ere, *v. neutropass.* uskon, luotan.

Fidūcia, ae, *f.* luottamus, wahwa usko.

Fīdus, a, um, *adj.* uskollinen, luotettawa, rehellinen.

Figūra, ae, *f.* kuwa, muoto, hahmo.

Fīlia, ae, *f.* tytär.

Fīlius, ii, *m.* poika.

Fingo, finxi, fictum, ere, *v. tr.* kuwaan, kuwailen, ajattelen, mietin, keksin; me säädyttän itsäni.

Fīnis, is, *m.* pää, loppu; *plur.* rajat, maakunta; ad eum finem quoad sithen määrään (aikomukseen) että.

Fīnitimus, a, um, *adj.* koskewa, läheinen, naapuri —, raja —.

Fio, factus sum, fieri, *v. anom.* 1) tulen, tapahdun; — 2) tehdään, statua ei fit; hoc fieri volo tämän minä tahdon tehtäwäksi.

Firmitas, ātis, *f.* woima, wakuus.

Firmus, a, um, *adj.* wahwa (woimassa, uskossa).

Fistula, ae, *f.* putki, putkihaawa.

Flaccus, i, *m.* Ruom. liikanimi.

Flāgitium, ii, *n.* häpiällinen teko, rikos, pilla.

Flāgito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* pyydän rajusti, waadin.

Flagro, āvi, ātum, āre, *v. intr.* leimuan, palan.

Flāminius, ii, *m.* Ruomal. konsuli.

Flamma, ae, *f.* liekki, palawa walkia.

Flāvius, ii, *m.* nimeh̄en nimi.
Flecto, flexi, flexum, ere, *v. tr.* taiwutan; iter poikkeam.
Fleo, flēvi, flētum, flēre, *v. intr.* itken.
Flōreo, ui, ēre (flos), *v. intr.* kukoistan; olen jalo, oiwa fama; florens, kukoistawa ſ. o. onnellinen XXV, 11.
Fluctus, ūs, *m.* (fluo), laine, aalto, kuohu.
Flūmen, inis, *n.* kymi, wirta.
Foederātus, a, um (foedus), *adj.* liittolainen.
Foedus, eris, *n.* liitto, ſowinto.
Foenus, oris, *n.* kaswu, intreſſi.
Fōrem, es, et j. n. e. *v. def.* minä j. n. e. olisin; fore ſ. k. futurum esse.
Forensis, e, *adj.* torillinen, torin —; oikeuteen kuuluwa.
Foris, is, *f.* owi.
Foris, *adv.* ulkona, ulkoa, ulkopuolella.
Forma, ae, *f.* muoto, näkö.
Formōsus, a, um, *adj.* kaunis-muotoinen, kaunis.
Fors, tis, *f.* ſattuma, kohtaus.
Forte, *adv.* (jos) ſattumasta, kuka tieſi, ehkä.
Fortis, e, *adj.* kelpo, juolas, urhollinen, miehekäs, woimakas.
Fortiter, *adv.* miehullisesti, rohkiasti.
Fortitūdo, inis, *f.* urhollisuus; — ine uti olla miehullinen.
Fortuito, *adv.* ſattumasta, tapauksesta.
Fortūna, ae, *f. sing.* 1) tapaus, kohtalo, hywä t. paha onni, non simplex waihtelewa; — 2) tila, kanta; — 3) tawara, omaisuus; — *plur.* onnen lahjat, warat.
Forum, i, *n.* tori, jossa pidettiin kansankokouksia ja istuttiin oikeutta; in foro esse olla tortilla, läsnä kansankokouksissa ja juttujen keskustelemisissa.
Frango, frēgi, fractum, ere, *v. tr.* taitan, murran, sorran, heikonnan, alennan mielen, woitan.
Frāter, tris, *m.* weli.
Frāternus, a, um, *adj.* weljellinen, weljen.
Frātricīda, ae, *m.* (frater-caedo), welisurmaaja.
Fraus, dis, *f.* wiekkaus, kawaluus, juoni, petos, rikos.
Fregellae, arum, *f. pl.* kaupunki Latiossa.
Frequens, ntis, *adj.* usia, alainen, taaja, monilukuinen.
Frequentia, ae, *f.* paljous, joukko.
Frētus, a, um, *adj.* luottawa, uskowa; luottaen johonkin.
Fructus, ūs, *m.* hedelmä; hyöty, etu; palkka; nautinto.
Frūmentum, i, *n.* (fruor), riista, wilja, jywiä.
Fruor, fruitus t. fructus sum, frui, *v. dep.* nautin; aliquo olen jkun seurassa; huwitain.
Frustra, *adv.* turhaan, tyhjään.
Frustror, ātus sum, āri, *v. dep.* petän; me tulen wahinkoon.
Fuga, ae, *f.* pako; in fuga pakenemaisilla.
Fugio, fūgi, fugitum, ere, *v. intr.* ja *tr.* pakenen, wäistän, wältän; me non fugit minä tiedän sen hywin X, 2.
Fugo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* pakoitan, ajan pakoon.
Fulgeo, si, ēre, *v. intr.* kiillän, loistan.
Fulvia, ae, *f.* waimon nimi.

Fūmus, i, *m.* ſawu.
Fundāmentum, i, *n.* (fundare), perustus; a —is peräti.
Funditor, ōris, *m.* linkooja.
Fundo, fūdi, fūsum, ere, *v. tr.* walan, wuodatan; hajotan, lewitän, ajan pakoon; woitan.
Fundus, i, *m.* pohja; kiintiä omaiſuus, tilus, maantalo.
Fūnestus, a, um (funus), *adj.* ſurullinen, ſurkia.
Fungor, functus sum, fungi, *v. dep.* pidän, käytän, toimitan wirkaa servorum; otan waarin, tottelen more.
Fūnus, eris, *n.* ruumis; hautaus; kuolema.
Fūrius, ii, *m.* Ruomal. konſuli.
Futūrus, a, um (sum), n. k. *adj.* tulewa, waſtikainen.

G.

Galba, ae, *m.* Ruomal. pretori.
Galea, ae, *f.* kypäri, rautalakki.
Gallia, ae, *f.* Gallian maa, nyt Franskan maa.
Gaudeo, gavīsus sum, gaudēre, *v. neutropass.* iloitſen jotakin.
Gāza, ae, *f.* tawara, raha, rahasto.
Gellius, ii, *m.* miehen nimi.
Gener, eri, *m.* wäwy.
Generātus, a, um (genero), *adj.* ſiitetty, ſyntynyt; ſukuperää.
Generōsus, a, um, *adj.* ylhäis-ſukuinen, jaloſukuinen.
Gens, tis, *f.* kanſakunta, ihmis-ſukukunta.
Genu, ū, *n.* polwi.
Genus, eris, *n.* 1) ſuku, ſukuperä; — 2) kanſa I, 3. XXI, 2. — 3) lai; laatu scribendi, vitae,
Germānus, a, um, *adj.* — a soror ſiſarpuoli.
Gero, gessi, gestum, ere, *v. tr.* 1) kannan, wien; veſtem, galeam, minulla on waate päälläni, kypäri pääſſä; — 2) käytän, toimitan rem, bellum; morem alicui teen jkun mieliin; amicitiam pidän yſtäwyyttä; — 3) käytän me V, 2. XVIII, 6. — *pass.* toimitetaan, tehdään, res gestae teot, his rebus gestis t. post rem gestam tämän tehtyä t. peräſtä; gesta ſ. f. facta työt, teot.
Gigno, genui, genitum, ere, *v. tr.* ſiitän, ſynnytän, tuotan.
Gladius, ii, *m.* miekka.
Globus, i, *m.* (kerä), ihmisjoukko, laſko.
Glōria, ae, *f.* kunnia.
Glōrior, ātus sum, āri, *v. dep.* kerskaan, ylpeilen.
Glōriōsus, a, um, *adj.* kunniallinen, ylistetty, kunnian-himoinen; kerskailewa XX, 4.
Gongylus, i, *m.* miehen nimi.
Gortynius, a, um, *adj.* Gortyna-lainen.
Gracchus, i, *m.* Ruomal. liikanimi.
Gradus, ūs, *m.* askel, askelma, ſääty, wiran-arwo; ala, aſema, kanta, tila.
Graece, *adv.* Greekan kielellä.
Graecia, ae, *f.* Greekan maa.
Graecus, a, um, *adj.* Greekalainen; — alingua Greekan kieli.
Grājus, a, um, *adj.* Greekalainen.
Grandis, e, *adj.* iſo, ſuuri, kookas, awara.
Grātia, ae, *f.* 1) hempi, ſulo; — 2) ſuoſio, armo, gratiam ineo rupean yſtäwyyteen; armas, ſuloi-

nen luonto; ſowinto, in gratiam redeo ſowin wois; — 3) kiitos, kiittäminen, ago kiitän, habeo olen kiitollinen; — 4) *abl.* gratiā tähden.

Grātis, *adv.* ilman (makſotta).

Grātus, a, um, *adj.* 1) hempiä, ſuloinen; — 2) kiitollinen.

Gravis, e, *adj.* raskas, painawa, tärkiä, yksitotinen, yrmiä; haikia, waarallinen; kowa XVII, 4. *superl.* tärkein.

Gravitas, ātis, *f.* yksiwakaiſuus, warowaiſuus, tärkeys.

Graviter, *adv.* tärkiästi, wakawasti, rajusti; mieli-haikialla.

Grunium, ii, *n.* linna Phrygiassa.

Gubernātor, ōris, *m.* johtaja, perimies.

Gymnasium, ii, *n.* Greekassa paikka jossa harjoitettiin 1) ruumiin ja 2) mielen woimia; opisto.

Gynaeconītis, idis, *f.* ſiſin huone, jossa waimowäki asui, naistupa.

H.

Habeo, ui, itum, ēre, *v. tr.* 1) minulla on; annos sexaginta olen kuudenkymmenen wanha, aliquem amicum se on minun ystäwäni, in odio wihaan, cognitum minä tiedän, non dubitabat se habiturum ei epäillyt saawansa, suspicionem minusta luullaan; — 2) pidän puhetta sermonem j. m. — 3) toimitan, laitan XV, 3. VII, 4. — 4) pidän, luulen, katson jokſikin amicum, nefas; in summis ducibus luen ylimpien johtajain pariin, numero sapientum, sacrilegorum luen — joukkoon; — 5) oſoitan honorem IX, 3. — 6) kohtelen XVIII, 12. — 7) olen jkussa tilassa, quemadmodum se haberet kuinka woi.

Habito, āvi, ātum, āre, *v. intr.* asun.

Hāc, *adv.* täällä.

Hactenus, *adv.* tähän asti, tähän saakka.

Haliartus, i, *f.* kaupunki Boiotiassa.

Halicarnasseus, ei, *m.* Halikarnassolainen.

Hamilcar, aris, *m.* Karthagolainen sotasankari.

Hannibal, alis, *m.* ſ. l. edell.

Harūspex, icis, *m.* ennustaja, tietäjä uhri-eläinten ſiſukaluista.

Hasdrubal, alis, *m.* Karthagolainen miesnimi.

Hasta, ae, *f.* 1) keihäs; — 2) awiſtooni, nostokauppa.

Hastīlis, e, *adj.* keihään —; hastile *sc.* lignum keihään warſi.

Haud, *adv. negat.* ei; haud ita ei juuri t. niinkään.

Hellespontus, i, *m.* 1) salmi Aigaian meren ja Propontin wälillä; — 2) sen läheinen maakunta Euroopan puolella.

Helōtes, um, *m.* Helotit, pidettiin Spartassa orjina.

Helvius, ii, *m.* miehen nimi.

Hēmerodromus, i, *m.* päiwällä juoksewa; Greekan sana.

Hephaestio, ōnis, *m.* Aleksanderi suuren sotaherra.

Hēraclīdae, arum, *m. pl.* Herkulen suku.

Hēraclides, is, *m.* Syrakusalainen sankari.

Hercules, is, *m.* mainio, jumaloitettu sankari.

Hērēditas, ātis, *f.* perintö.

Hērēdium (us, a), *sc.* praedium, perittỳ maantalo.
Hēres, ēdis, *c.* perillinen.
Hermes, ae, *m.* Greekalaisten epäjumala.
Hetaerice, es, *f.* paras oſa Makedonian ratſu-ſotawäestä.
Hiberna (us, a, um), *sc.* castra talwileiri, talwikortteeri.
Hibernacula (us, a, um), *sc.* castra t. edell.
Hic, haec, hoc, *pron. dem.* tämä; wiimein mainittu, jälkimäinen; hoc ſ. t. eo, tätä (parempi j. m.); hac *sc.* via tätä tietä.
Hic, *adv. loci*, täällä, täsſä.
Hicetas, ae, *m.* Leontilaisten kuningas Sikiliaſſa.
Hiemālis, e, *adj.* talwinen; — le tempus talwisaika.
Hiems, is, *f.* talwi; myrskỳ merellä XXV, 10.
Hierophantes, ae, *m.* ylipappi.
Hilaritas, ātis, *f.* ilo, iloiſuus.
Hinc, *adv.* täältä, tästä, ſitä, ſieltä.
Hipparīnus, i, *m.* miehen nimi.
Hippo, ōnis, *m.* kaupunki Afrikaſſa.
Hipponīcus, i, *m.* Alkibiaden appi.
Hirtus, a, um, *adj.* karwainen, karkia, pakſu.
Hispania, ae, *f.* Hiſpania.
Histiaeus, i, *m.* Mileton hallitſia.
Historia, ae, *f.* hiſtoria, kertoelma.
Historicus, i, *m.* hiſtorioitſia, hiſtorian tekiä.
Hodie (hoc-die), *adv.* tänä päiwänä; meidän aikaamme.
Homērus, i, *m.* mainio runoilia Greekaſſa.
Homo, inis, *c.* ihminen; mies.
Honestas, ātis, *f.* ſiweỳs, ſäädỳlliſỳỳs.
Honestus, a, um, *adj.* ſiwiä, ſäädỳllinen, kunniallinen.
Honor, ōris, *m.* kunnia; — ores kunnian-wirat t. oſoitukſet.
Honōrātus, a, um (honoro), *adj.* kunnioitettu, korkiaſäätỳinen.
Honōrificus, a, um, *adj.* kunnioitettawa.
Hortātus, ūs, *m.* kehoitus.
Hortensius, ii, *m.* Ruomal. puhelia.
Hortor, ātus sum, āri, *v. dep.* kehottan, rohkaiſen.
Hortus, i, *m.* puutarha, yrttimaa.
Hospes, itis, *c.* tuttu, ystäwä, tuttuwieras.
Hospitium, ii, *n.* tuttawuus.
Hostia, ae, *f.* uhri-eläin.
Hostis, is, *c.* wihollinen.
H. S. t. Seſtertius.
Hūc, *adv.* tänne.
Hūjusmodi (hic-modus), tänlainen.
Hūmānitas, ātis, *f.* ihmiſỳỳs; kohteliaiſuus, ſuoſiolliſuus, ſulo; ſiwiſtỳs.
Hūmānus, a, um, *adj.* ihmiſellinen, ihmiſen —.
Humilis, e, *adj.* matala, pieni, turha, huono.
Humo, āvi, ātum, āre (humus), *v. tr.* panen maahan, hautaan.
Hystaspes, is, *m.* Perſialainen wallasmies.

I. J.

Jaceo, ui, itum, ēre, *v. intr.* makaan; aſun XIV, 4. — olen.
Jacio, jēci, jactum, ere, *v. tr.* heitän.
Jacto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ja *intr.* heitän, ajan ſinne tänne.
Jam, *adv.* nỳt, jo; non jam ei wielä.
Jānua, ae, *f.* owi.

Iāson, onis, *m.* yksiwaltias Thessaliassa.

Ibi, *adv.* siellä.

Ibīdem, *adv.* myös siellä, samassa kohden.

Īco, īci, ictum, ere, *v. tr.* lyön, heitän, pistän.

Idem, eadem, idem, *pron.* sama.

Ideo, *conj.* *dem.* sentähden.

Idōneus, ea, eum, *adj.* taitawa, sopiwa, kelpaawa; kyllāinen.

Igitur, *conj. conclus.* sentähden, siis, niinmuodoin.

Ignis, is, *m.* walkia, nuotio.

Ignōminia, ae, *f.* (nomen), häpiä, paha nimi.

Ignōrantia, ae, *f.* tietämättömyys, tuntemattomuus.

Ignōro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* en tunne, en tiedä; non tunnen hywin.

Ignosco, nōvi, nōtum, ere, *v. tr.* ja *intr.* unhoitan, annan anteeksi.

Ignōtus, a, um (*p. p. p.* edell.), outo.

Ille, a, ud, *pron. demonstr.* se, hän, se edellinen.

Illuc, *adv.* sinne, sinnepäin.

Illūdo, lusi, lusum, ere, *v. tr.* ja *intr.* puhun hulluja, pilkkaan; petän.

Illustris, e, *adj.* mainio, yllistetty.

Illustro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* walaisen; *pass.* tulen mainioksi.

Imāgo, inis, *f.* kuwa, esiwanhempien kuwat XXV. 18. exprimo imaginem kuwailen kirjoittamalla.

Imbuo, ui, ūtum, ere, *v. tr.* kastan; saatan tietämään, harjoitan.

Imitātor, ōris, *m.* ofottaja, kuwailia.

Imitor, ātus sum, āri, *v. dep.* ofottelen, kuwailen.

Immerens, entis (mereor), *adj.* ansaitsematoin, wiatoin.

Immineo, ui, ēre, *v. intr.* killun päällä; olen läsnä, uhkaan.

Imminuo, ui, ūtum, ere (minus), *v. tr.* wähennän, heikonnan.

Immitto, misi, missum, ere, *v. tr.* lasken sisälle; päästän t. panen meneen päälle.

Immoderātus, a, um (modus), *adj.* ylöllinen, liika, irstas.

Immodestia, ae, *f.* irstaisuus, wallattomuus.

Immolo, āvi, ātum, āre (mola), *v. tr.* jauhotan uhriwiljan; uhraan.

Immortālis, e (mors), *adj.* kuolematoin, ijäinen.

Imparātus, a, um (paro), *adj.* walmistamatoin, warustamatoin.

Impedīmentum, i, *n.* este; *plur.* leirin kuormasto, trossi.

Impedio, īvi, ītum, īre (in-pes), *v. tr.* kiedon jalkoin; estän.

Impello, puli, pulsum, ere, *v. tr.* ajan, panen liikkelle, kehoitan, waikutan.

Impendeo, (di, sum), ēre, *v. intr.* killun päällä, uhkaan.

Impensa, ae, *f.* kustannus, kulunki.

Imperātor, ōris, *m.* ylikenraali, ylin päällikkö, johdattaja; keisari Augustus XXV, 10.

Imperātōrius, a, um, *adj.* johdattajan —, päällikön —.

Imperīte, *adv.* taitamattomasti.

Imperītus, a, um (peritus), *adj.* taitamatoin, tuntematoin.

Imperium, ii, *n.* käsky-walta; ylin komanto; hallitus, walta, waltakunta; käsky.

Impero, āvi, ātum, āre, *v. intr.* olen hallitsia, päällikkö, johdatta-

ja; *tr.* käsken, säätän, määrään; — *p. p. p.* imperatum n.k. *subst.* se kun on käskettу, käsky.

Impertio, īvi, ītum, īre (pars), *v. tr.* Passive annetaan osakſi; saan.

Impetro, āvi, ātum, āre (patro), *v. tr.* saatan matkaan t. toimeen; woitan, saan.

Impetus, ūs, *m.* (peto), päälle-ryntäys, hyökkäys.

Impiger, ra, rum (piger), *adj.* ahkera, uuttera.

Impius, a, um (pius), *adj.* jumalatoin, pahanilkinen.

Implācābilis, e (placo), *adj.* lepymätöin.

Implico, āvi ja ui, ātum ja itum, āre, *v. tr.* kiedon; *pass.* takistun, ryhdyn, tulen osalliſekſi; in morbum tulen sairaaksi.

Impōno, posui, positum, ere (pono), *v. tr.* panen johonk., lasken t. wien ſiſälle in naves; minun pannaan päälleni fraudem; petän XVIII, 5.

Impotens, entis (posse), *adj.* (sui) itſeänsä hallitſematoin; hillitſemätöin, ylimaltainen.

Imprūdens, entis, *adj.* (providens), joka ei katſo eteensä, waromatoin; tietämätöin.

Imprūdenter, *adv.* waromattomasti, tyhmästi.

Imprūdentia, æ, *f.* waromattomuus, tyhmyys.

Impugno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* käyn päälle, sodin wastaan.

Impulsus, ūs, *m.* (pello), kehoitus.

Impūne (poena), *adv.* rankaiſematta.

Īmus, a, um (inforus), *sup.* ſ. k. infimus; alin.

In, *præp.* waatii 1) *abl* ſiaan, kun kyſytään: miſſä? ja ſuomennetaan *adess.* ja *iness.* ſioilla, urbe kaupungiſſa, terra maalla; myös muilla n.k. in flumine kymen poikki 1, 3. in his näiden joukoſſa, in filio poikaa wastaan, quantum in me est mitä minuun koſee, in itinere matkalla; — 2) *accus.* kun kyſytään: minne? ſuomenn. *allat.* ja *illat.* ſioilla, bellum ſotaan; — in dies päiwä päiwältä, admirandum in modum ihmeelliſesti; inpræsentiarum (in præsentia rerum) aſiain nykytilaſſa, nyt.

Inānis, e, *adj.* tyhjä.

Incendium, ii, *n.* palo, tulipalo.

Incendo, di, sum, ere, *v. tr.* ſytytän, wiritän; yllytän; *pass.* ſytyn, kiihdyn; incensus ſuuttunut.

Inceptum, i, *n.* (incipio), alkama, hanke.

Incido, cidi, cāsum, ere (cado), *v. intr.* tapahdun, joudun johonkin X, 2. XXV, 10. nouſen bellum.

Incīdo, cīdi, cīsum, ere (caedo), *v. tr.* leikkaan t. piirustan ſiſälle.

Incipio, cēpi, ceptum, cipere (capio), *v. tr.* rupean, alan.

Incito, āvi, ātum, āre (cieo), *v. tr.* liikutan, kehoitan.

Inclīno, āvi, ātum, āre (clino), *v. tr.* kallistan; ſugam ajan pakoon; — *pass.* kallistun; pakenen.

Incognitus, a, um, *adj.* outo, tuntematoin.

Incola, ae, *c.* aſukas, aſujain.

Incolo, ui, cultum, ere, *v. intr.* ja *tr.* aſun.

Incolumis, e, *adj.* wahingotoin, waaratta, ſäilynyt.

Incolumitas, ātis, *f.* eheys, waara-

toin tila; ad — tem pervenio pääſen hädästä turwiin.

Incommodum, i, *n.* wahinko, onnettomuus.

Incommodus, a, um, *adj.* ſopimatoin, kelwotoin.

Inconſiderātus, a, um, *adj.* waromatoin.

Incrēdibilis, e, *adj.* uskomatoin.

Incūria, ae, *f.* (cura), huolimattomuus.

Incurro, curri, cursum, ere, *v. tr.* ja *intr.* juokſen, hyökkään päälle.

Inde, *adv.* ſieltä, ſiitä, ſitte.

Index, icis, *c.* ilmiantaja, ilmoittaja.

Indicium, ii, *n.* ilmoitus, ilmianto; todiſtus III, 3. j. m.

Indico, āvi, ātum, āre (dico), *v. tr.* annan ilmi t. tietää; todiſtan.

Indidem (inde), *adv.* juuri ſieltä, ſamaſta.

Indigeo, ui, ēre, *v. intr.* tarwitſen, olen puutteeſſa.

Indigne, *adv.* mielipahoin.

Indignor, ātus sum, āri, *v. dep.* aliquid olen pahoillani jkuſta.

Indignus, a, um (dignus), *adj.* anſaitſematoin; ſopimatoin.

Indiligens, entis, *adj.* waromatoin, huoletoin.

Indoles, is, *f.* elki, taipumus, luonne.

Indūco, duxi, ductum, ere (duco), *v. tr.* 1) wien; wietän; petän; — 2) eſitän t. kerron jkun puhuwakſi.

Indulgens, tis, *adj. (p. p.* indulgeo), huolimatoin; hempiä, hywä, anteekſi antawa.

Indulgentia, ae, *f.* hempeys, helpous.

Indulgeo, si, tum, ēre, *v. tr.* annan anteekſi, olen hellä, helppo, myönnän, annan luwan; mihi olen irſtas, käytän liika-wapaasti; alicui teen jkun mieliin.

Industria, ae, *f.* ahkeruus, uutteruus.

Indūtiae (induciae), arum (induo), *f. pl.* wälirauha, ſotilakko.

Ineo, inīvi t. inii, itum, īre, *v. tr.* ja *intr.* 1) menen ſiſälle, alan; 2) rupean jkuhun, consilium, rationem; pääſen gratiam.

Inermis, e (arma), *adj.* aſeetoin, ſuojatoin.

Inertia, ae, *f.* (ars), taitamattomuus, laiskuus.

Inexercitātus, a, um (exerceo), *adj.* harjoittamatoin.

Infāmia, ae, *f.* (fama), paha nimi t. huuto.

Infāmis, e, *adj.* pahan nimen tuottawa; pahaniminen.

Infāmo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* herjaan, panen pahaan huutoon.

Infectus, a, um (facio), *adj.* tekemätöin.

Inferior, us (inferus), *comp.* alimmainen, huonompi, heikompi.

Infero, tuli, inlātum ja illātum, inferre, *v. tr.* wien ſiſälle t. waſtaan, bellum alicui; ſaatan malum.

Infestus, a, um, *adj.* wihainen, ſuuttunut.

Infimus, a, um (inferus), *superl.* alin, huonoin; ad infimos montes wuorien juurille.

Infinītus, a, um (finis), *adj.* rajatoin, määrätöin, ijäinen.

Infirmus, a, um (firmus), *adj.* woimatoin, heikko.

Infitias (in-fateor), wanha *accusat.*; — ire kieltää.

Infitior, ātus sum, āri, *v. dep.* kieltän.

Infodio, fōdi, fossum, ere, *v. tr.* kaiwan alas; hautaan.

Ingenium, ii, *n.* (gigno), luonto, elki, syntyperä taito; luonne, — laisuus.

Ingrātiis, *adv.* wastahakoisesti, wastoin mielin.

Ingrātus, a, um, *adj.* kiittämätöin.

Injicio, jēci, jectum, ere (jacio), *v. tr.* heitän päälle, panen, lewitän yli pellem; waikutan, saatan, tuotan.

Inimīcitia, ae, *f.* (amicitia), epäsuosio, wihollisuus.

Inimīcus, i, *m.* (amicus), wihamies, wihollinen.

Initium, ii, *n.* (in — eo), alku; initio alusta.

Injūria, ae, *f.* wäärys, paha teko.

Injuste, *adv.* wäärin, pahasti.

Innītor, nixus (nisus) sum, niti, *v. dep.* luotan johonkin, nojaan.

Innocens, entis, *adj.* (noceo), wiatoin.

Innocentia, ae, *f.* wiattomuus; hurskaus.

Innoxius, a, um (noxa), *adj.* haittamatoin, wiatoin.

Inopia, ae, *f.* puute.

Inopīnans, ntis, *adj.* odottamatoin, luulematoin.

Inopīnātus, a, um (opinor), *adj.* luulematoin, wastoin luuloa.

Inops, opis, *adj.* waratoin, köyhä.

Inprīmis, *adv.* erinomattain, ollenkin.

Inquam, quis, quit, *v. defect.* sanon.

Insciens, tis (scio), *adj.* tietämätöin; — te t. — tibus hänen tai niiden tietämättä.

Inscientia, ae, *f.* tietämättömyys, äkkinäisyys.

Inscius, a, um, *adj.* tietämätöin, outo.

Inscrībo, psi, ptum, ere, *v. tr.* kirjoitan johonkin, päälle.

Insequor, sequūtus (secutus) sum, sequi, *v. dep.* seuraan, ajan takaa, wäjyn.

Inservio, īvi, ītum, īre, *v. intr.* palwelen, huolin, pidän huolta, abkeroitsen; otan waarin; käytäin jkun mukaan.

Insidiae, arum, *f. pl.* wäjytys.

Insidiātor, ōris, *m.* wäjyjä.

Insidior, ātus sum, āri, *v. dep.* wäjyn.

Insigniter, *adv.* erinomaisesti.

Insolens, ntis, *adj.* erinomainen, kumma; ylpiä, weitikka.

Insolentia, ae, *f.* ylpeys.

Instituo, ui, ūtum, ere (statuo), *v. tr.* 1) toimitan, säädän; — 2) rupean, alan XXIV, 3. VII, 5. XXIII, 2.

Institūtum, i, *n.* säätös; tapa.

Insto, stiti, āre, *v. anom.* olen edessä t. läsnä VII, 4. uhkaan instans periculum; tungen päälle, käyn kimppuun.

Iustruo, struxi, structum, ere (struo), *v. tr.* rakennan, warustan; järestytän aciem.

Insuētus, a, um, *adj.* tottumatoin.

Insula, ae, *f.* saari.

Insum, fui, inesse, olen jossakin; inest mihi minulla on.

Integer, ra, rum, *adj.* ehiä, raitis, täysiwoimainen.

Integritas, ātis, *f.* eheys; hurskaus.

Intelligo, exi, ectum, ere (intus-lego), *v. tr.* ymmärrän, huomaan,

kekſin; facile intellectu helppo ymmärtää.

Intemperans, ntis, *adj.* ylöllinen, wallatoin.

Intemperanter, *adv.* ylölliſesti.

Intemperantia, ae, *f.* ylölliſyys; wallattomuus.

Inter, *præp.* wäliſsä, joukoſsa, seaſsa; inter se keskenänſä.

Intercēdo, cessi, cessum, ere, *v. intr.* 1) menen t. tulen wäliin; tapahdun, olen; — 2) menen ohitſe, kulun.

Intercipio, cēpi, ceptum, ere (capio), *v. tr.* otan kiinni, woitan.

Interdīco, dixi, dictum, ere, *v. intr.* ja *tr.* kieltän.

Interdiu (dies), *adv.* päiwällä.

Interdum, *adv.* joskus, wälisti; ſill'aikaa.

Intereā, *adv.* ſill'aikaa.

Intereo, īvi t. ii, itum, īre, *v. anom.* hukun, häwiän.

Interfector, ōris, *m.* murhaaja.

Interficio, fēci, fectum, ere (facio), *v. tr.* tapan; häwitän.

Interim, *adv.* ſillä aikaa t. wälillä.

Interimo, ēmi, emtum, ere (emo), *v. tr.* poiſtan; tapan.

Interior, us (interus), *adj. comp.* ſiſempi.

Interitus, ūs, *m.* (intereo), hukka, kuolema.

Internecio, ōnis, *f.* (nex), häwitys, bellum ad internecionem kiukkuinen ſota, ſota kuolemaan asti.

Internuntius, ii, *m.* wälipuhuja.

Interpōno, posui, positum, ere, *v. tr.* panen t. piſtän wäliin, lykkään ſyyksi, menen wäliin, autan.

Interpretor, ātus sum, āri, *v. dep.* ſelitän, ilmoitan.

Interrogo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kyſyn.

Interserō, seruī, sertum, ere, *v. tr.* liitän wäliin; causam annan ſyyksi.

Intersum, fui, esse, 1) olen wäliſsä; pidän eron XVIII, 8. 2) olen läsnä, otan oſan rebus.

Intestīnus, a, um (intus), *adj.* ſiſällinen, koto —, bellum; — um, i, *subst.* ſuoli.

Intime, *adv.* ſangen tutusti, ystäwällisesti, hartaasti.

Intimus, a, um (interior), *adj. superl.* ſiſin; hartain, tuttawin.

Intra, *præp.* ſiſälle, ſiſäpuolella.

Intro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* menen ſiſälle.

Introitus, ūs, *m.* ſiſälle meno; owi, ſuu.

Intrōmitto, misi, missum, ere, *v. tr.* päästän t. lasken ſiſälle.

Intueor, itus sum, ēri, *v. dep.* katſon, näen, katſelen; ajattelen.

Inūtilis, e, *adj.* hyödytöin, turha, mitätöin.

Invādo, vasi, vasum, ere, *v. tr.* käyn ſiſälle; hyökkään päälle.

Invehō, vexi, vectum, ere, *v. tr.* wien t. kannan ſiſälle; invehor, *v. dep.* ſoimaan, käyn päälle.

Invenio, vēni, ventum, īre, *v. intr.* ja *tr.* mietin, keksin, löydän.

Inventum, i, *n.* keksimä; juokaus.

Inveterasco, ascere (vetus), *v. inch.* wanhenen, wanhennun.

Inveterātus, a, um (*p. p. p.* ebell.), wanha, wanhentunut.

Invictus, a, um, *adj.* woittamatoin.

Invideo, vīsi, vīsum, ēre, *v. tr.* ja *intr.* katſon karſaasti, kadehdin.

Invidia, ae, *f.* kateus.

Invidus, a, um, *adj.* kade.
Inviolātus, a, um (vis), *adj.* loukkaamatoin, wahingoittamatoin.
Invīsus, a, um, *adj.* kadehdittu.
Invīto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kutsun, pyytän.
Invītus, a, um, *adj.* wastahakoinen, wastamielinen.
Invocātus, a, um, *adj.* kutsumatoin.
Jocor, ātus sum, āri, *v. dep.* puhun pilkkaa.
Jocōse, *adv.* pilalla, leikillä.
Jocus, i, *m.* leikki, pila.
Jōnes, um, *m. pl.* Jonialaiset.
Jōnia, ae, *f.* maakunta wähässä Aasiassa.
Iphicrates, is, *m.* Athenilainen sankari.
Iphicratensis, e, *adj.* Iphikratelainen.
Ipse, a, um, *pron.* itse; sama; ipso die juuri sinä päiwänä.
Īra, ae, *f.* wiha, kiukku.
Irascor, atus sum, irasci, *v. dep.* suutun, wihastun.
Irrīdeo, risi, risum, ēre (rideo), *v. tr.* ja *intr.* nauran, pilkkaan.
Irritus, a, um (reor), *adj.* epäkelpo, turha, hyödytöin.
Is, ea, id, *pron. dem.* hän, se, se sama.
Ismenias, ae, *m.* Thebalainen sotaherra.
Iste, a, ud, *pron. dem.* se, tuo, sama; isto animo sinä mielessä.
Ister, ri, *m.* Donau-kymen alapää.
Ita, *adv.* niin.
Itaque, *conj. conclus.* siitä syystä, sentähden, ja niin; siis.
Italia, ae, *f.* Italia.
Italicus, a, um, *adj.* Italialainen.
Item, *adv.* niin myös, samaten.
Iter, itineris, *n.* tie, matka.
Iterum, *adv.* toisesti, taas.
Jubeo, jussi, jussum, ēre, *v. tr.* käsken, annan (tehdä), säädän.
Jūcundus, a, um, *adj.* suosittawa, suloinen.
Jūdex, icis, *m.* tuomari.
Jūdicium, i, *n.* 1) oikeus; tuomio; juttu; — 2) pää, mieli, huomio; sui judicii omapäinen; judicio päätöksestä XXV, 15.
Jūdico, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ja *intr.* tuomitsen, päätän, katson joksikin.
Jūgerum, i, *n.* päiwän kyntöala.
Jugulo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* tapan.
Jūlius, ii, *m.* Ruomal. sukunimi.
Jūmentum, i, *n.* juhta.
Junctus, a, um (*p. p. p.* jungo), eteen asetettu.
Jūnius, ii, *m.* Ruomal. sukunimi.
Jūpiter, Jovis, *m.* ylin epäjumala.
Jūrisconsultus, i, *m.* lain oppinut.
Jūro, āvi ja ātus sum, ātum, āre, *v. intr.* kiroon, wannon.
Jūs, jūris, *n.* 1) laki, oikeus; — 2) tuomiopaikka, oikeus.
Jusjūrandum, juris jurandi, *n.* wala.
Jussum, i, *n.* käsky, säätös.
Justitia, ae, *f.* laillisuus, hurskaus.
Justus, a, um, *adj.* hurskas.
Juvencus, i, *m.* nauta.
Juvo, jūvi, jūtum, juvāre, *v. tr.* autan.
Juxta, *adv.* ja *præp.* wieressä, lähellä.

K. katso C.

L.

L, esinimenä: Lūcius; lukumerkkinä: wiisikymmentä.

Labeo, ōnis, *m.* miehen nimi.

Labor, ōris, *m.* työ, waiwa.

Labōriōsus, a, um, *adj.* ahkera, uuttera; työläs XXV, 12.

Labōro, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ja *tr.* teen työtä, ahkeroitsen.

Lacedaemon, onis, *f.* kaupunki Peloponnesossa.

Lacedaemonius, ii, *m.* Lakedaimonilainen.

Lacero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* rewin, rikon.

Lacesso, īvi, ītum, ere, *v. tr.* suututan, härsytän.

Laco, ōnis, *m.* Lacaena, ae, *f.* Spartalainen.

Lacōnia, ae, *f.* Spartan alainen maakunta Peloponnesossa.

Lacryma, ae, *f.* kyynel.

Lacrymo, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ja *tr.* kyynelöitsen, itken.

Laedo, si, sum, ere, *v. tr.* lyön, loukkaan, satutan; rikon.

Laetitia, ae, *f.* ilo, riemu.

Lamachus, i, *m.* Athenilainen sotaherra.

Lamestius, i, *m.* eräs Syrakusalainen.

Lampsacus, i, *m.* kaupunki Myssiassa.

Lapideus, a, um, *adj.* kiwinen.

Lapis, idis, *m.* kiwi, kiwipyyhkī; ad quintum lapidem wiisi wirstaa kaupungista. (Wirstapyyhkien wäliä oli 1000 askelta).

Largītio, ōnis, *f.* ylöllinen lahjoittaminen, lahjoilla woittaminen.

Lassitūdo, inis, *f.* wäsymys.

Lātē, *adv.* leweästi, leweällä.

Lateo, ui, ēre, *v. intr.* olen piilossa, salassa, tietämätöin.

Latīne, *adv.* latinan kielellä.

Latīnus, a, um, *adj.* latinainen, latiolainen.

Laudātio, ōnis, *f.* kehuminen, kiitos, ylistys.

Laudo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kehun, kiitän.

Laus, dis, *f.* kiitos, kehumus.

Laute, *adv.* (lavo), puhtaasti; komiasti.

Lautus, a, um, *adj.* reipas, komia; lewiä (elämässä).

Laxo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* höllitän, päästän auki.

Lectīca, ae, *f.* kannintuoli t. sänky.

Lectīcula, ae, *f.* ſ. k. edell.

Lectio, ōnis, *f.* lukeminen.

Lector, ōris, *m.* lukia.

Lectus, i, *m.* wuode, sänky.

Lēgātio, ōnis, *f.* lähetys, airu; myös itse miehet, lähetyskunta.

Lēgātus, i, *m.* lähettiläinen; Konsulin apulainen, legati, airu.

Lēgitimus, a, um, *adj.* (lex), laillinen.

Lego, lēgi, lectum, ere, *v. tr.* kokoan; luen; walitsen.

Lemnus, i, *f.* saari Aigaian meressä.

Lēnio, īvi, ītum, īre, *v. tr.* huojennan, hiljennän; lepytän.

Leo, ōnis, *m.* (jalopeura), leijona.

Leonidas, ae, *m.* kuningas Spartassa.

Leonnātus, i, *m.* Aexanderi suuren sotaherra.

Leotychides, is, *m.* miehen nimi.

Lepor, ōris, *m.* hempi, suloisuus.

Lesbus, i, *f.* saari Aigaian meressä.

Lētum, i, *n.* kuolema; — to afficior tapetaan.
Leucosyri, ōrum, *m. pl.* kanſakunta wähäſſä Aſiaſſa.
Leuctra, ōrum, kaupunki Boiotiaſſa.
Leuctricus, a, um, *adj.* Leuktralainen.
Levis, e, *adj.* 1) köyhäinen; — 2) huikentelewa; — 3) turha, wähäarwoinen.
Levo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* huojennan, autan.
Lex, lēgis, *f.* laki, lege agere käydä oikeutta, legibus lain mukaan.
Libenter, *adv.* hywin mielin, kernaasti, mielellä, -ni, -ſi, -nſä.
Liber, bri, *m.* kirja, kirjoitus.
Līber, era, erum, *adj.* wapaa.
Līberālis, e, *adj.* antelias; palweliaſ.
Līberālitas, ātis, *f.* anteliaiſuus, alteus palweleen, kohteliaiſuus.
Līberāliter, *adv.* anteliaasti; mieluyttäwäiſeſti.
Līberātor, ōris, *m.* pelastaja.
Lībere, *adv.* wapaasti.
Līberi, ōrum, *m. pl.* lapſet.
Lībero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* wapautan; autan.
Lībertas, ātis, *f.* wapaus.
Libet, libuit, libitum est, libēre, *v. impers.* haluttaa, on mieliin.
Libīdinōsus, a, um, *adj.* hekumallinen, hauras.
Libīdo, inis, *f.* halu, himo, hempeys.
Librārius, ii, *m.* kirjain kopioitſia.
Licenter, *adv.* wallattomaſti, rohkiaſti.
Licentia, ae, *f.* oma walta, wallattomuus, tottelemattomuus.
Licet, licuit, licitum est, licēre, *v. impers.* on luwallinen, ſaadaan.
Ligneus, a, um, *adj.* puinen.
Lignum, i, *n.* puu.
Ligur, uris, *m.* Ligurilainen.
Līmen, inis, *n.* kynnys; owi.
Lingua, ae, *f.* kieli.
Linteus, a, um, *adj.* liinainen.
Līs, lītis, *f.* 1) riita, oikeuden-käyminen; — 2) ſakko.
Litera (littera), ae, *f.* puuſtawi, kirjain; *pl.* t) kirje; — 2) kirjalliſuus.
Līterātus, a, um, *adj.* kirjalliſuuden oppinut.
Lītus, oris, *n.* ranta.
L L S katſo Sestertius.
Locuples, ētis, *adj.* rikas; runſas, melkiä.
Locuplēto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* rikaſtutan, teen warakkaaksi.
Locus, i, *m.* (*plur.* loci ja loca), 1) paikka, ſia; — 2) ſukuperä; — 3) wirka; — 4) tilaiſuus XXII, 1. XIV, 1.
Longe, *adv.* pitkältä, lewiältä; kauwan debere.
Longinquus, a, um, *adj.* kauwan pyſywä, keſtäwä.
Longus, a, um, *adj.* pitkä; — ae naves pitkät- ſ. o. ſota-laiwat.
Loquor, quutus (cutus) sum, loqui, *v. dep.* puhun; ſanon VII, 7.
Lōrīca, ae, *f.* panſari, rintahaarniska.
Lōrum, i, *n.* hihna; ſuitſet.
Lūcāni, ōrum, *m. pl.* Lukanian aſukkaat.
Lūcide, *adv.* ſelwäſti.
Lūcius, ii, *m.* Ruomal. eſinimi.
Lūcrētius, ii, *m.* Ruomal. runoniekka.

Lucrum, i, *n.* woitto, hyöty.
Luctor, ātus sum, āri, *v. dep.* taistelen, woittelen.
Lūcus, i, *m.* pyhä lehto; metsä.
Lūcullus, i, *m.* Ruom. konsuli.
Lūdus, i, *m.* 1) peli; ludi näytelmä-huwitukset; — 2) koulu.
Lumbus, i, *m.* lanne.
Lūmen, inis, *n.* walo.
Lusitani, ōrum, *m.* kansa nykyisessä Porttugalissa.
Lutātius, ii, *m.* konsuli Ruomassa.
Luxuria, ae, *f.* ylelliſyys, hekuma.
Luxuriōse, *adv.* ylelliſesti.
Luxuriōsus, a, um, *adj.* ylellinen, hekumainen.
Lyco, onis, *m.* miehen nimi.
Lycus, i, *m.* miehen nimi.
Lydia, ae, *f.* maakunta wähässä Asiassa.
Lydius t. Lydus, i, *m.* Lydialainen.
Lysander, dri, *m.* Spartan kuninggas.
Lysimachus, i, *m.* miehen nimi.
Lysis, is, *m.* eräs tietowiisas.

M.

M. merkitsee esinimenä Marius; lukumerkkinä tuhannen.
Macedo, onis, *m.* Makedonilainen.
Macedonia, ae, *f.* maakunta Thessalian pohjaispuolella.
Macrochir, ſ. o. pitkäkäsinen, Artaxerxes I:sen liikanimi.
Maculo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* pilkkoan, sokaisen.
Magis, *adv.* enempi.
Magister, tri, *m.* esimies equitum.
Magistrātus, ūs, *m.* 1) hallitus, esiwalta; — 2) hallitus- t. wallasmies.
Magnes, ētis, *m.* Magneſialainen.
Magnēsia, ae, *f.* kaupunki Joniassa.
Magnifice, *adv.* jalosti; komiasti.
Magnificus, a, um, *adj.* jalo, oiwa, loistawa, komia.
Magnitūdo, inis, *f.* iſous, ſuuruus, jalous.
Magnopere (magno-opere), *adv.* ſuuresti, sangen.
Magnus, a, um, *adj.* 1) ſuuri, iſo, jalo; — 2) *comp.* major, *sc.* natu, wanhempi; — Majores esiwanhemmat.
Mago, ōnis, *m.* Karthagol. sotaherra.
Mājestas, ātis, *f.* korkeus, ſuuriarwoiſuus.
Male, *adv.* pahasti, huonosti.
Maledicus, a, um (dico), *adj.* panettelia, herjaawa.
Maleficus, a, um (facio), *adj.* paha, pahansuopa t. -tekiä.
Malitiōse, *adv.* ilkiästi.
Mālo (magis-volo), malui, malle, *v. anom.* otan t. tahdon mieluummin.
Malus, a, um, *adj.* huono, paha, ilkiä; — malum, i, *n.* paha, wahinko.
Māmercus, i, *m.* yksiwaltias Italian Kataneassa.
Manceps, ipis, *m.* (manus-capio), arenteeraaja, wouraaja.
Mandātum, i, *n.* (seur.), uskottu asia toimitettaa, toimitus-käsky.
Mando, āvi, ātum, āre (manum, *sc.* in, do), *v. tr.* annan toimitukſen t. asian toimitettaa.
Mandrocles, is, *m.* Perſial. sotaherra.
Maneo, mansi, mansum, ēre, *v. intr.* ja *tr.* 1) jään, wiiwyn; —

2) pyſyn, olen pyſywä; — 3) *tr.* odotan.

Manlius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.

Mantinēa, ae, *f.* kaupunki Arkadiaſſa.

Manubiae, arum, *f. pl.* ſaalis.

Manus, ūs, *m.* 1) käſi, ad manus käſillä; — 2) tappelu; — 3) walta XIV, 6; — 4) mieheſtö, ſotajoukko.

Marathon, ōnis, *m.* tanner Attikaſſa.

Marathōnius, a, um, *adj.* Marathonin —.

Marcellus, i, *m.* Ruomal. liikanimi.

Mardonius, ii, *m.* Perſial. ſotapäällikkö.

Mare, is, *n.* meri; mari merellä, merin.

Maritimus, a, um, *adj.* meri —, meren läheinen.

Marius, ii, *m.* Ruom. ſankari.

Massagetae, arum, *m. pl.* kanſa Aaſiaſſa.

Māter, ris, *f.* äiti; materfamilias emäntä.

Mātricīda, ae, *m.* äidin-ſurmaaja.

Mātrimōnium, ii, *n.* naiminen, awio.

Mātūre, *adv.* pian, aikaiſin.

Mātūro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* tuleennutan, kiiruhdan.

Maxime, *adv.* warſin, ſangen, ſuurimmaſti, paraiten.

Maximus, a, um (*superl.* magnus), ſuurin; wanhin.

Medeor, ēri, *v. dep.* autan, parannan.

Mēdia, ae, *f.* ſuuri waltakunta Aaſiaſſa.

Medicīna, ae, *f.* parannuſtaide; lääkitys, rohto.

Medicus, i, *m.* parantaja, lääkäri.

Mēdicus, a, um, *adj.* Medialainen.

Medimnus, ii, *m.* Greekalainen mitta, joka piti noin kolmetoista kappaa.

Mediocris, e, *adj.* keskintertainen.

Meditor, ātus sum, āri, *v. dep.* mietin, ajattelen; mielin.

Medus, a, um, *adj.* Medialainen.

Mel, mellis, *n.* meſi.

Memini, meminisse, *v. def.* muiſtan.

Memor, oris, *adj.* muiſtawa, hywämuiſtoinen.

Memoria, ae, *f.* muiſti, muiſto; — iae prodo panen ylös muiſtoon, kerron, post homin. memoriam niin kauwas kun ihmiſet muiſtawat.

Mendācium, ii, *n.* walhe.

Meneclīdes, is, *m.* puheniekka Thebaſſa.

Menelāi portus, walkama Marmarikaſſa, Egyptin ja Kyrenaikan wäliſſä.

Menestheus, ei, *m.* miehen nimi.

Mens, mentis, *f.* mieli, ſielu, ymmärrys.

Mensa, ae, *f.* pöytä; — ae secundae jälkiruoka, hippeet.

Mensis, is, *m.* kuukauſi.

Mensūra, ae, *f.* mitta.

Mentio, ōnis, *f.* mainitſeminen, — nem facio mainitſen.

Mentior, ītus sum, īri, *v. dep.* walehtelen.

Mercēnārius, a, um, *adj.* palkattu, palkollinen.

Merces, ēdis, *f.* palkka.

Mercurius, ii, *m.* epäjumalan nimi.

Mereo, ui, itum, ēre, *v. tr.* anſaitſen; mereor, itus sum, rēri, *v. dep.* anſioitan.

Merīdies, ēi, *m.* 1) puolipäiwä; — 2) etelä.

Meritum, i, *n.* anſio.
Messēna (e), ae (es), *f.* kaupunki Peloponneſoſſa.
Metallum, i, *n.* metalli, wuorikaiwos.
Mētior, mensus sum, metīri, *v. dep.* mittaan; arwaan.
Metuo, ui, ere, *v. tr.* pelkään.
Micythus, i, *m.* miehen nimi.
Migro, āvi, ātum, āre, *v. intr.* muutan; lähden.
Mīles, itis, *m.* ſotamies.
Mīlēsius (a, um), ii, *m.* Miletolainen.
Mīlitāris, e, *adj.* ſotaan kuuluwa, ſota —.
Mille, tuhannen.
Miltiades, is, *m.* Athenilainen ſotaſankari.
Minerva, ae, *f.* epäjumalatar.
Minime, *adv.* wähimmästi, ei ſuinkaan, quam minime mitä wähemmin.
Mīnimus, a, um, *adj. superl.* wähin, pienin, warſin wähä.
Minor, ōris, *comp.* pienempi, wähempi; nuorempi.
Minucius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.
Minuo, ui, ūtum, ere, *v. tr.* 1) wähennän, heikonnan; — 2) rikon.
Minus, *adv.* wähempi; quo minus ett'eikö.
Mirābilis, e, *adj.* kumma, ihmeellinen; erinomainen.
Mirābiliter, *adv.* ihmeelliſesti
Mīror, ātus sum, āri, *v. dep.* ihmettelen.
Mīrus, a, um, *adj.* ihmeteltäwä.
Misceo, ui, mistum t. mixtum, ēre, *v. tr.* ſekoitan, häiritän.
Misereor, miseritus t. misertus sum, ēri, *v. dep.* ſurkuttelen.
Misericordia, ae, *f.* ſurkutteleminen.
Miseror, ātus sum, āri, *v. dep.* ſurkuttelen.
Missus, ūs, *m.* lähetys.
Mithridātes, is, *m.* Perſialainen ſotapäälliköö.
Mithrobarzānes, is, *m.* miehen nimi.
Mitto, mīsi, missum, ere, *v. tr.* 1) lähetän; — 2) ammun, heitän, panen meneen; — 3) päästän, lasken.
Mitylenaei, orum, *m. pl.* Mitylenelaiſet.
Mnēmon, onis, *m.* (muiſtawa), Artaxerxes toiſen liikanimi.
Mōbilis, e, *adj.* liikkuwa, muuttelehtiwa, epäwakainen.
Mōbilitas, ātis, *f.* liikkuwaiſuus, huikentelewaiſuus.
Mocilla, ae, *m.* Ruomal. liikanimi.
Moderāte, *adv.* kohtuulliſesti; hiljaiſesti.
Moderātio, ōnis, *f.* kohtuus, kohtuulliſuus.
Moderātus, a, um, *adj.* kohtuullinen, hiljainen.
Modestia, ae, *f.* kohtuus, ſiweys, hiljaiſuus, kainous.
Modestus, a, um, *adj.* hiljainen, hywänlainen.
Modicus, a, um, *adj.* kohtuullinen.
Modius, ii, *m.* jywämitta, noin kapan pitäwä.
Modo, *adv.* ainoasti, waan; modo — modo nyt — nyt.
Modus, i, *m.* 1) mitta, koko, pituus; — 2) kohtuus, ſunta XV, 4. — 3) lai, tapa, multis modis monella lailla.
Moenia, ium, *n. pl.* muurit, wallit.
Molestus, a, um, *adj.* waiwalloinen, raſittawa, ikäwä.

Mōlior, ītus sum, īri, *v. dep.* rupean, hankin, mielin.
Molossi, ōrum, *m. pl.* kansakunta Epeirossa.
Mōmentum (movimentum, moveo), i, *n.* paino, arwo.
Moneo, ui, itum, ēre, *v. tr.* muistutan, neuwon, kehoitan.
Mons, ntis, *m.* wuori.
Monstro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* näytän, osoitan.
Monumentum (monimentum, moneo), i, *n.* muistomerkki; hauta, hautakiwi.
Mora, ae, *f.* paras osa Spartan sotawäestä.
Mora, ae, *f.* wiiwytys, wiipymінen.
Morbus, i, *m.* kipu, tauti.
Morior, mortuus sum, mori, *v. dep.* kuolen.
Moror, ātus sum, āri, *v. dep.* 1) *tr.* wiiwytän; — 2) *intr.* wiiwyn, odotan.
Mors, mortis, *f.* kuolema.
Mortālis, e, *adj.* kuolewainen, kuollon alainen.
Mortifer t. mortiferus, a, um, *adj.* kuolettawa.
Mortuus, a, um (morior), *adj.* kuollut, wainaja.
Mos, mōris, *m.* 1) tahto, mieli morem gerere; — 2) tapa.
Mōtus, ūs, *m.* liikunto.
Moveo, mōvi, mōtum, ēre, *v. tr.* 1) liikutan, me lähden liikkeelle; — 2) liikutan, waikutan.
Muliebris, e, *adj.* waimon —, nais—.
Mulier, eris, *f.* waimo, nainen.
Multa (mulcta), ae, *f.* rahasakko.
Multimodis, *adv.* (multus — modus), monella lailla.
Multiplico, āvi, ātum, āre, *v. tr.* panen moninkerroin, kertutan.
Multitūdo, inis, *f.* paljous, joukko.
Multo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* rankaisen morte; sakotan.
Multo, *adv.* paljo, warsin, sangen.
Multum, *adv.* paljo, suuresti.
Multus, a; um, *adj.* paljo, moni.
Mundities, ēi, *f.* puhtaus, siiwo.
Mūnicipium, ii, *n.* wapaakaupunki, Ruoman wallassa olewa, mutta pitäwä omat asetuksensa.
Mūnio, īvi, ītum, īre, *v. tr.* muuritan, warustan, linnoitan, walmistan; wahwistan imperium.
Mūnītio, ōnis, *f.* warustus, linnoitus.
Mūnus, eris, *n.* 1) wirka, palwelus; — 2) lahja.
Mūnychia, ae, *f.* niemi Athenin lähellä.
Mūrus, i, *m.* muuri.
Mūsica, ae, *f.* ja mūsice, es, *f.* soitanto, soittotaito.
Mūsicus (a, um, *adj.*), i, *m.* soittoniekka, soittaja.
Mūtātio, ōnis, *f.* muutos.
Mutina, ae, *f.* kaupunki Yli-Italiassa.
Mūto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* muutan; waihdan.
Mūtuus, a, um, *adj.* keskinäinen, molemmin puolin.
Mycale, es, *f.* niemi ja kaupunki Joniassa.
Mystēria, orum, *n.* salainen jumalanpalwelus.
Myus, untis, *f.* kaupunki Joniassa.

N.

Nam, *conj. causs.* sillä.
Namque, *conj. causs.* sillä.

Nanciscor, nactus sum, nancisci, *v. dep.* saan.

Nascor, nātus sum, nasci, *v. pass.* syntyytetään, syntyn.

Nātālis, e, *adj.* syntymiseen kuuluwa, dies syntymä-päiwä.

Nātio, ōnis, *f.* kansakunta, ihmissuku.

Nātīvus, a, um, *adj.* syntyperäinen, luonnon —.

Nato, āvi, ātum, āre, *v. intr.* uin.

Nātūra, ae, *f.* luonto; luonne, elki, käytös.

Nātūrālis, e, *adj.* luontoinen, luonnollinen, luonto —.

Nātus, ūs, *m.* syntymä; ikä, major natu wanhempi.

Naufragium, ii, *n.* (navis-frango), haaksirikko.

Nauta, æ, *m.* merimies.

Nauticus, a, um, *adj.* laiwaan kuuluwa, laiwa —.

Nāvālis, e, *adj.* s. t. edell.

Nāvis, is, *f.* alus, laiwa.

Naxus, i, *f.* yksi Kykladi-saaresta.

Nē, 1) *adv.* ei, ne quidem ei edes; — 2) *conj. finalis*, ettei; — 3) *partic. interrog. enclit.* taikka, falsumne tai wäärin.

Nec, *conj. copul. negat.* eikä, ja ettei; eikä toki; ei myöskään.

Necessārio, *adv.* wäkisin.

Necessārius, a, um, *adj.* 1) wäkinäinen, wälttämätöin; — 2) tarpeellinen; — 3) sukulainen, heimolainen.

Necesse (ne — cedo), *adv.* wäkisin, wälttämättä; necesse est täytyy, mihi minun täytyy.

Necessitas, ātis, *f.* wäkinäisyys, pakko.

Necessitūdo, inis, *f.* 1) täytymys, täytyminen; — 2) heimolaisuus.

Nectanēbus, i, *m.* Egyptin kuningas.

Nefas, *indecl.* (ne — fari), iletys, kauhia rikos, pilla, tiho-työ.

Negligenter, *adv.* huolimattomasti, weltosti.

Negligo, neglexi, neglectum, ere, *v. tr.* unhoitan, en huoli.

Nego, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ja *tr.* sanon ei, kiellän, epään, negavit illa fieri sanoi ettei ne tapahtuneet X, 8.

Negōtium, ii, *n.* työ, tehtäwä, tekeminen, toimitus; waiwa.

Nēmo (ne — homo), inis, *c.* ei kukaan, non nemo muutama, nemo non kaikki.

Neocles, is, *m.* miehen nimi.

Neontīchos, *n.* linna Thrakian niemessä.

Neoptolemus, i, *m.* Alexanderi suuren sotaherra.

Nepos, ōtis, *m.* pojan t. tyttären poika.

Neptis, is, *f.* pojan t. tyttären tytär.

Neptūnus, i, *m.* meren jumala.

Nēque, *conj. copul. negat.* eikä, neque quisquam eikä kukaan, neque umquam eikä koskaan, neque eo magis ja ei tokikaan, neque eo minus ja tokikin.

Nero, ōnis, *m.* Ruom. sotapäällikkö.

Nescio, īvi t. ii, ītum, īre (ne — scio), *v. tr.* en tiedä, en tunne.

Neuter, tra, trum (ne — uter), ei kumpikaan; ei kumpaisetkaan.

Nēve, *conj. disj.* ja ei, ja ettei.

Nex, necis, *f.* kuolema, murha.

Nicānor, oris, *m.* Kassanderin sotaherra.

Nīcias, ae, *m.* Athenilainen ſankari.
Niger, gra, grum, *adj.* musta.
Nihil, *indecl.* ei mitään; non nihil jotakin, nihil non kaikkia, nihilo magis yhtä wähä, nihilo minus tokiſin, nihilo secius ſamaten, warſin niin.
Nīlus, i, *m.* kymi Egyptisſä.
Nimis, *adv.* liian, liika —.
Nimius, a, um, *adj.* liiallinen.
Nisi, *conj condit.* jos ei; nemo nisi ei kukaan paitſi —.
Nitidus, a, um, *adj.* kiiltäwä, ſiloinen; lihawa.
Nītor, nīsus t. nixus sum, niti, *v. dep.* 1) nojaan cubito; luotain regno; — 2) puuhaan, työskentelen; wäitän I, 4.
No, nāvi, nāre, *v. intr.* uin.
Nōbilis, e, *adj.* kuuluiſa, mainio; jalo, ylhäis-ſukuinen.
Nōbilitas, ātis, *f.* maine, kuuluiſuus; jalous, aateli.
Nōbilito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* teen kuuluiſakſi.
Noceo, ui, itum, ēre, *v. intr.* wahingoitan, haitan.
Noctu, *adv.* yöllä.
Nocturnus, a, um, *adj.* öinen, — no tempore yön-aikaan.
Nōlo (non — volo), nolui, nolle, *v. anom.* en tahdo, kiellän; noli älä, anna olla.
Nōmen, inis, *n.* nimi; hywä nimi, maine; arwo.
Nōmentānus, a, um, *adj.* Nomentin lähellä olewa.
Nōminātim, *adv.* nimeltä, ſelwästi.
Nōmino, āvi, ātum, āre, *v. tr.* nimitän, kutſun
Nōn, *adv. negandi*, ei; non nisi ainoasti.
Nōnāginta, *nom. numer.* yhdekſänkymmentä.
Nondum, *adv.* ei wielä.
Nonnulli t. nullus.
Nōra, ae, *f.* linna Kappadokiaſſa.
Nosco, nōvi, nōtum, ere, *v. tr.* opin tunteen; novi tunnen, tiedän.
Noster, stra, strum, *pron. poss.* meidän.
Nōtitia, ae, *f.* taito, tunteminen; propter—iam tuttawuuden wuokſi.
Noto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* merkitſen, panen merkin; mainitſen.
Nōtus, a, um (*p. p. p.* nosco), *adj.* tunnettu, tuttu.
Novem, *nom. num.* yhdekſän.
Novitas, ātis, *f.* uutinen, tawattomuus, outous.
Novus, a, um, *adj.* uuſi, outo; novissimus, a, um, *sup.* wiimeinen.
Nox, noctis, *f.* yö, obducta pilwinen, pimeä.
Noxius, a, um, *adj.* wiallinen, welkapää.
Nūbilis, e, *adj.* naima-ikäinen, naiſekas.
Nūbo, nupsi, nuptum, ere, *v. intr.* peitän; naidaan, otetaan naimiſeen; nuptum awiosſa, naimiſesſa, naimiſeen.
Nūdo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* paljaſtan.
Nullus, a, um, *adj.* ei kukaan; nonnulli, ae, a, *pl.* muutamat.
Num, *part. interrog.* joſko; ſuomenetaan enimmiten poſtpoſitionilla — ko, — kö.
Nūmen, inis (nuo), *n.* (wihjaus); jumalan apu, woima, tahto.
Numero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* luen; makſan pois.

Numerus, i, *m.* luku, paljous, joukko.
Numida, ae, *m.* Numidilainen.
Nūmus (nummus), i, *m.* raha.
Nunc, *adv.* nyt.
Nunquam (numquam), *adv.* ei koskaan.
Nuntio, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ilmoitan, saatan tiedon.
Nuntius, ii, *m.* 1) lähettiläinen, sanansaattaja; — 2) ilmoitus, tuotu tieto t. sana; käsky.
Nuptiae, arum, *f. pl.* häät; awioliitto XXV, 12.
Nusquam, *adv.* ei missäkään.
Nūtus, ūs, *m.* (nuo), wihjaus, myöntymys; tahto, käsky.
Nysaeus, i, *m.* Dionysios I:sen poika.

O.

Ō, *interj.* ah, woi.
Ob, *præp.* tähden, wuoksi.
Obdūco, duxi, ductum, ere (duco), *v. tr.* wedän eteen; *pass.* peitetään; obductus peitetty, pimiä.
Obēdio, īvi, ītum, īre (ob — audio), *v. intr.* tottelen.
Obeo, īvi t. ii, itum, īre, *v. intr.* ja *tr.* menen ympäri; otan toimittaaksseni legationes; diem supremum kuolen.
Obitus, ūs, *m.* alasmeno; lähtö, kuolema.
Objectus, ūs, *m.* aine, esine.
Objicio, jēci, jectum, jicere (jacio), *v. tr.* heitän eteen, menen wastaan; spimaan.
Oblīvio, ōnis, *f.* unhoitus, anteeksi antaminen.
Oblīviscor, oblītus sum, oblivisci, *v. dep.* unhoitan.
Obnītor, nixus t. nisus sum, niti, *v. dep.* nojaan jkuhun.
Oborior, ortus sum, īri, *v. dep.* alan, rupean.
Obruo, ui, ūtum, ere, *v. tr.* 1) peitän, panen piiloon; — 2) täytän, rasitan; obrutum esse vitiis olla wikoja täynnä.
Obscūrus, a, um, *adj.* pimiä; outo; alhais-sukuinen.
Obsecro, āvi, ātum, āre (ob — sacro), *v. tr.* rukoilen jumalan nimeen, pyydän kiitwaasti.
Obsequium, ii, *n.* kuuliaisuus, totteleminen; helleys.
Obsequor, sequūtus sum, sequi, *v. dep.* tottelen; seuraan.
Obsero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* lukitsen.
Observantia, ae, *f.* (servo), kunnioittaminen.
Obses, idis, *c.* takaus- t. panttimies.
Obsideo, sēdi, sessum, ēre (sedeo), *v. tr.* piiritän, saarran.
Obsidio, ōnis, *f.* piiritys, saarros; walloitus.
Obsigno, āvi, ātum, āre (signum), *v. tr.* panen sinettiin.
Obsisto, stiti, stitum, ere (sisto), *v. tr.* menen eteen, wastaan; estän, wastustan.
Obsolētus, a, um, *adj.* wanhanaikainen, kulunut XVII, 8. arwotoin.
Obsōnium, ii, *n.* särwin.
Obstinātio, ōnis, *f.* wakawaisuus, yksipintaisuus.
Obsto, stiti, stātum, stāre, *v. anom.* olen tiellä; estelen.
Obstruo, struxi, structum, ere, *v. tr.* rakennan eteen, sulen, telkeän.
Obsum, obfui, obesse, *v. intr.* olen edessä, estän, haitan.
Obtempero, āvi, ātum, āre, *v. intr.* tottelen.

Obtero, trīvi, trītum, ere, *v. tr.* kuluttan, wähennän.

Obtestātio, ōnis, *f.* alainen rukoileminen, manaaminen.

Obtineo,ui, tentum, ēre (teneo), *v. tr.* 1) pidän, puolustan I, 2. — 2) pidän, toimitan, locum wirkaa; — 3) saan.

Obtingo, tigi, ere (tango), *v. intr.* minulle tulee, saan.

Obtrectātio, ōnis, *f.* kiista, riita; kateus.

Obtrectātor, ōris, *m.* kadehtia, he jaaja, wainoja.

Obtrecto, āvi, ātum, āre (traho), *v. tr.* herjaan; kiistelen, riitelen.

Obviam (via), *adv.* tiellä; wastaan.

Obvius, a, um, *adj.* wastassa olewa; estäwä, tiellä olewa.

Occāsio, ōnis, *f.* tilaisuus, loma.

Occāsus, ūs, *m.* (cado), alasmeno; — 2) hukkuminen, kuolema.

Occīdo, cīdi, cīsum, ere (caedo), *v. tr.* tapan.

Occulo, ui, ultum, ere, *v. tr.* kätken, salaan.

Occulto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* pidän salassa, salaan.

Occupātio, ōnis, *f.* 1) walloitus, ottaminen; — 2) työ, tekeminen.

Occupo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) otan, walloitan, anastan; — 2) teen, toimitan; occupatus sum in re minulla on siitä asiasta tekemistä t. se asia tekeillä.

Occurro, curri, -cursum, ere, *v. intr.* tulen wastaan, tapahdun; autan, parannan.

Octo, *numer. card.* kahdeksan.

Octōgēsimus, a, um, *numer. ord.* kahdeksasykymmenes.

Octōginta, *numer. card.* kahdeksankymmentä.

Oculus, i, *m.* silmä; — lorum lumina näkö.

Ōdi, odisse, *v. def.* wihaan.

Odiōsus, a, um, *adj.* inhoittawa, wihoittawa.

Odium, ii, *n.* wiha, waino.

Oedipus, i, *m.* kuningas Thebassa.

Offendo, di, sum, ere (fendo), *v. tr.* 1) kohtaan, tapaan; — 2) loukkaan; teen pahoin, rikon.

Offensio, ōnis, *f.* harmi, loukkaus; wiha; rikos.

Offero, obtuli, oblātum, offerre, *v. tr.* 1) kannan wastaan; — 2) annan t. heitän me periculo; — 3) tarjoan XVI, 2.

Officīna, ae, *f.* (facio), tekiö, paja.

Officium, ii, *n.* (facio), 1) palwelus; — 2) welkapäisyys; — 3) kuuliaisuus; — 4) wirka, toimitus.

Oleāginus, a, um, *adj.* öljypuinen.

Ōlim, *adv.* muinoin.

Olympia, ae, *f.* Jupiterin temppeli ja taistelupaikka Elissä.

Olympias, adis, *f.* waimon nimi.

Olympiodōrus, i, *m.* mainio huilunsoittaja Thebassa.

Olynthii, ōrum, *m. pl.* Olyntholaiset.

Olynthus, i, *f.* kaupunki Thrakiassa.

Omitto, mīsi, missum, ere (mitto), *v. tr.* menen ohitse, jätän sanomatta, en mainitse.

Omnīno, *adv.* kokonansa, warsin; — non ei ensinkään.

Omnis, e, *adj.* kaikki, koko; plerique omnes melkein kaikki.

Onerārius, a, um (onus), *adj.* kuormankantaja, lasti —; — a navis lihti X, 5.

Onomarchus, i, *m.* miehen nimi.

Onustus, a, um, *adj.* (onus), lastattu, kuormallinen.

Opera, ae, *f.* 1) työ, puuha, waiwa, operam do koen, ahkeroitsen; — 2) apu, palwelus; operā meä minun kautta.

Operio, ui, ertum, īre, *v. tr.* peitän.

Opīnio, ōnis, *f.* luulo, venit in opinionem johtuu mieleen.

Opīnor, ātus sum, āri, *v. dep.* luulen.

(Ops), opis, opem, ope, *f.* woima, apu, opem fero autan; *pl.* opes, um, mahti, wara, tawara; sotajoukot, regiae IX, 4.

Opōrtet, tuit, ēre, *v. impers.* tarwitsee, täytyy.

Opperior, perītus t. oppertus sum, īri, *v. dep.* odotan; lepään diem unum.

Oppidānus, a, um, *adj.* kaupungin —, kaupunkilainen.

Oppidum, i, *n.* kaupunki.

Oppōno, posui, positum, ere (pono), *v. tr.* panen t. asetan wastaan.

Opportūnus, a, um, *adj.* sopiwa, mukawa.

Opprimo, pressi, pressum, ere (premo), *v. tr.* 1) painan alas, sorran, poistan, kukistan XIV, 5. woitan II, 4. — 2) hyökkään päälle XVIII, 8. — 3) tyhjennän, häwitän, tapan.

Opprobrium, ii, *n.* 1) häpiä; herjaus, moite.

Oppugnātor, ōris, *m.* piirittäjä, ryntääjä.

Oppugno, āvi, ātum, āre (pugna), *v. tr.* ryntään päälle.

Optimas, ātis, ylhäinen, *pl.* wallaswäki.

Opulens, entis ja opulentus, a, um, *adj.* rikas, mahtawa.

Opulentia, ae, *f.* rikkaus, woima.

Opus, eris, *n.* työ, teos, opera warusteet.

Opus, *indecl.* opus est mihi minun on tarwe.

Ora, ae, *f.* äärі; ranta.

Orāculum, i, *n.* ennustuspaikka eli se-jumala, joka antaa ennustukset.

Orātio, ōnis, *f.* puhe, perpetua yhtämittainen, kokonainen.

Orātor, ōris, *m.* puhuja, puhemiehkä.

Orbis, is, *m.* piiri, — terrarum maanpiiri.

Orchomenii, orum, *m. pl.* Orchomenolaiset.

Ordino, āvi, ātum, āre (ordo), *v. tr.* järestytän.

Ordior, orsus sum, īri, *v. dep.* (luon kangasta), alan.

Ordo, inis, *m.* 1) järestys, riwi; — 2) sääty.

Orestes, is t. ae, *m.* miehen nimi.

Orīgo, inis, *f.* alku, perä, juuri.

Orior, ortus sum, īri, *v. dep.* saan alun, synnyn, alan.

Ornāmentum, i, *n.* koristus; suosion t. kunnian osote.

Ornātus, ūs, *m.* kaunistus, koristus.

Orno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) walmistan, warustan, miehitän; — 2) kaunistan; ylistän, kiitän.

Oro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* rukoilen, pyydän.

Os, ōris, *n.* suu, kaswot; puhe, ääni.

Os, ossis, *n.* luu.

Osculor, ātus sum, āri, *v. dep.* suutelen, annan suuta.

Ostendo, di, sum t. tum, ere, *v. tr.* näytän, osoitan; sanon, ilmoitan, kerron.

Ostentātio, ōnis, *f.* kerskaus.
Ostracismus, i, *m.* liusa-tuomio, katso suffragium.
Ōtium, ii, *n.* lepo, joutilaisuus, wapaus työstä, joutoaika; rauha.

P.

P. merkitsee esinimenä Publius.
Pābulum, i, *n.* eläinten ruoka, rehu.
Pactio, ōnis, *f.* liitto, sowinto, puhe.
Pactum, i, *m.* liitto, sowinto, ex pacto niinkun on puhuttu.
Pactye, es, *f.* kaupunki Thrakiassa.
Padus, i, *m.* kymi Yli-Italiassa.
Paene, *adv.* melkein.
Palaestra, ae, *f.* taistelupaikka, jossa nuoret harjoittiwat ruumiin-woimiansa.
Palam, *adv.* ilmoisesti; tutusti.
Pamphȳlius, a, um, *adj.* Pamphylian —.
Pandates, miehen nimi.
Pānis, is, *m.* leipä.
Paphlago, onis, *m.* Paphlagoni-lainen.
Pār, paris, *adj.* 1) yhtäläinen, pari modo samalla lailla, par praelium tasawoitto-tappelu; — 2) wertainen hostibus; — 3) halpa, sopiwa, oikia, non par est ei ole oikein, par est on kohtuus.
Paraetacæ, arum, *m.* kansakunta Aasiassa.
Parco, peperci (harwoin parsi), parcitum ja parsum, ere, *v. intr.* säästän; jätän henkiin.
Parens, entis, *m.* isä; wanhemmat.
Pāreo, ui, itum, ēre, *v. intr.* tottelen; seuraan legibus.
Pario, peperi, partum, ere, *v. tr.* 1) siitän, synnytän; — 2) toimitan, saatan, hankin itselleni amicitiam; — 3) tuotan XIV, 11.
Parius, a, um, *adj.* Parolainen.
Parma, ae, *f.* pieni, ympyriäinen kilpi.
Paro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) walmistain, hankin; — 2) saatan, tuotan, walmistan; kokoan copias; ansaitsen.
Pars, partis, *f.* 1) osa; — 2) osallisuus; — 3) lahko, puoli; — 4) tekeminen, toimitus X, 8. — 5) puoli, tahko XXIII, 12.
Parsimōnia, ae, *f.* säästäwäisyys.
Particeps, ipis, *adj.* osallinen.
Partim, *adv.* osin, osittain.
Partior, ītus sum, īri, *v. dep.* jakaan, ja'an.
Parum, *adv.* wähä, turha, hiukka.
Parus, i, *f.* yksi Kykladi-saarista.
Parvulus, a, um, *adj. dimin.* pienoinen.
Parvus, a, um, *adj.* pieni, wähäinen; parvi esse olla wähäarwoinen.
Passus, ūs, *m.* askel; pituus-mittana noin 2½ kyynärää.
Patefacio, fēci, factum, facere, *v. tr.* 1) aukaisen, raiwaan; — 2) ilmoitan.
Pateo, ui, ēre, *v. intr.* olen auki; olen altis; aditus patet sinne pääsee.
Pater, tris, *m.* isä; — familias isäntä.
Paternus, a, um, *adj.* isällinen; isän provincia.
Patientia, ae, *f.* kärsiwäisyys, maltti.
Patior, passus sum, pati, *v. dep.* kärsin; sallin, annan (tapahtua), myönnän.

Patria, ae, *f.* iſänmaa, kotimaa.
Patrimōnium, ii, *n.* perintö-tawara, peru.
Patrius, a, um, *adj.* iſällinen; kotimainen, iſänmaan —.
Patrōcinium, ii, *n.* ſuoja, apu, huoma.
Patroclus, i, *m.* mainio muinois-ſankari.
Patruus, i, *m.* ſetä.
Paucitas, ātis, *f.* wähälukuiſuus.
Paucus, a, um, *adj. pl.* pauci, ae, a, harwat.
Paulum (paullum) ja paulo (paullo), *adv.* wähä, wähää.
Paulus, i, *m.* Ruomal. eſinimi.
Pauper, eris, *adj.* köyhä.
Paupertas, ātis, *f.* köyhyys.
Pausanias, ae, *m.* kuningas Spartaſſa.
Pax, pācis, *f.* rauha.
Pecco, āvi, ātum, āre, *v. intr.* teen pahoin, rikon.
Pecūnia, ae, *f.* (pecus karja, ſillä muinoin rikkaus arwattiin karjan suuruudesta), raha.
Pecūniōsus, a, um, *adj.* rahakas.
Pedes, itis, *m.* jalkamies.
Pedester, stris, stre, *adj.* jalkaſin —, jalka —, copiae jalkawäki.
Pedissequus, i, *m.* palwelia, lakeija.
Peditātus, ūs, *m.* jalkawäki.
Peducaeus, i, *m.* miehen nimi.
Pējus, *adv.* pahemmin.
Pellicio, lexi, lectum, ere (per — lacio), *v. tr.* wietän puolelleni.
Pellis, is, *f.* nahka; turkki.
Pello, pepuli, pulsum, ere, *v. tr.* ajan pois, poistan, karkoitan.
Pelopidas, ae, *m.* Thebal. ſankari.
Pelloponnēsiacus, a, um, *adj.* Peloponneſolainen.
Peloponnēsius, a, um, *adj.* ſ. t. edell.
Peloponnēsus, i, *f.* ſuuri niemi Greekaſſa, nyt Morea.
Pelta, ae, *f.* pieni, köykäinen kilpi.
Peltasta, ae, *m.* kewiäaſeinen ſoturi.
Penātes, um, *m.* perheen t. huoneen haltiat; niiden kuwat.
Pendo, pependi, pensum, ere, *v. tr.* punnitſen; maksan.
Penes, *adv.* luona, työkönä, wallaſſa.
Penetro, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ja *tr.* läwäiſen, puhkaiſen, tunkean läpitſe t. ſiſään.
Penitus, *adv.* ſiſimmästi, warſin ſiſälle; tuiki, peräti.
Per, *præp.* läpitſe, kautta, per se itſeſtänſä, per literas kirjalliſesti.
Peradolescentulus, i, *m.* ſangen nuori.
Peraeque, *adv.* warſin ſamalla lailla.
Perago, ēgi, actum, ere *v. tr.* walmiſtan, toimitan loppuun asti, peracto consulatu konſulin wiran päätettyä.
Peragro, āvi, ātum, āre (ager), *v. tr.* kulen, matkustan läpitſe.
Percello, culi, culsum, ere, *v. tr.* kukiſtan, kaadan; järkytän; peloitan, ſäikähytän, alennan mielen.
Percipio, cēpi, ceptum, ere (capio), *v. tr.* 1) ſaan; — 2) ymmärrän; opin, kekſin.
Percutio, cussi, cussum, ere (quatio), *v. tr.* piſtän läpitſe XV, 9. säräbytän XVIII, 5. heikonnan.
Perdiccas, ae, *m.* Alexanderi ſuuren ſotaherroja.
Perdo, didi, ditum, ere, *v. tr.* pilaan, häwitän.

Perdūco, duxi, ductum, ere, *v. tr.* wien, ſaatan johonkin, ad suam voluntatem puolellenſa; ſaan matkaan, waikutan.

Peregrīnātio, ōnis, *f.* ulkomailla kulkeminen t. olo.

Pereo, ii, itum, īre, *v. anom.* hukun, kuolen.

Perexiguus, a, um, *adj.* warſin pieni, turha.

Perfero, tuli, lātum, ferre, *v. tr.* 1) wien eſtin, ylitſe, ſaatan, wien ſanoman; — 2) kärſin laborem.

Perficio, fēci, fectum, ficere (faciǫ), *v. tr.* walmiſtan, teen walmiiksi, ſaatan toimeen.

Perfidia, ae, *f.* (fides), uskottomuus, pettäwäiſyys.

Perfuga, ae, *m.* ylimeniä (wihollisten puolelle).

Perfugio, fūgi, fugitum, ere, *v. intr.* pakenen johonkin.

Perfungor, functus sum, fungi, *v. dep.* ajan (aſian), toimitan, kärſin XXIII, 13.

Pergamēnus, a, um, *adj.* Pergamolainen.

Pergamus, i, *f.* kaupunki wähäsſä Aaſiaſſa.

Pericles, is, *m.* wallasmies Atheniſſa.

Perīculum, i, *n.* (perior koen), 1) oppi, waroitusoppi; — 2) koe, koetus; waara, hätä, periculum est on pelättäwä; — 3) waarallinen työ, ſota t. oikeusjuttu; — 4) oikeuden paperit, kirjoitukſet; päätös, tuomio.

Perillustris, e, *adj.* warſin ſelwä.

Perinde, *adv.* niin, warſin kun.

Perinthus, i, *f.* kaupunki Thrakiaſſa.

Perītus, a, um, *adj.* taitawa, oppinut, harjountunut, tuntewa regionum.

Perjūrium, ii, *n.* (jus), wäärä wala.

Permitto, misi, missum, ere, *v. tr.* 1) annan, jätän; — 2) ſallin, annan (tehdä t. tapahtua).

Permoveo, mōvi, motum, ēre, *v. tr.* waikutan, liikutan.

Pernicies, ēi (nex), *f.* häwiö, onnettomuus.

Perniciōsus, a, um, *adj.* waaralliſnen, häwittäwä.

Pernocto, āvi, ātum, āre (nox), *v. intr.* öitſen.

Perōro, āvi, ātum, āre (oro), *v. intr.* puhun loppuun asti t. tyhjnni, aſian puhtaakſi; — puolustain puheella.

Perpaucus, a, um, *adj.* warſin wähä, ſangen harwa.

Perpenna, ae, *m.* Ruomal. ſukunimi.

Perpetior, pessus sum, peti (patior), *v. dep.* kärſin.

Perpetuo, *adv.* alati, alinomaa; järestään XXV, 1.

Perpetuus, a, um, *adj.* 1) pyſywä, yhtämittainen; — 2) kokonainen XXIV, 1.

Persa, ae, *m.* Perſialainen.

Perscribo, psi, ptum, ere, *v. tr.* kirjoitan tyhjnni.

Persequor, sequūtus (secūtus), sum, sequi, *v. dep.* 1) ſeuraan, tulen peräsſä; — 2) koen tappaa; — 3) kerron tyhjnni.

Persevēro, āvi, ātum, āre, *v. intr.* pyſyn t. olen uutterana.

Persia, ae, *f.* Perſian-maa.

Persicus, a, um, *adj.* Perſialainen.

Persis, idis, *f.* maakunta Aaſiaſſa.

Persōna, ae, *f.* walhenaama, maski; ſääty, arwo; luonnekerta.

Persuādeo, suasi, suasum, ēre, *v. intr.* maanitan; luuletan, uſkotan.
Pertaesus, a, um, *adj.* ſuuttunut.
Perterreo, ui, ēre (terreo), *v. tr.* peloitan, kauhiſtan.
Pertimesco, ui, itum, ere, *v. tr.* pelkään kowin.
Pertinācia, ae, *f.* (tenax), ykſipintaiſuus.
Pertineo, ui, ēre (teneo), *v. intr.* ulotun; kuulun johonkin ad rem; tarkoitan.
Perturbo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* häiritän, hämmäſtytän.
Perveho, vexi, vectum, ere (veho), *v. tr.* kulen läpitſe; *pass.* joudun, tulen johonkin nave.
Pervenio, vēni, ventum, īre (venio), *v. intr.* tulen, joudun, ennätän I, 1. j. m. ad aures korwiin; pääſen in amicitiam; huc ubi perventum est kun päästiin tänne.
Perverto, verti, versum, ere (verto), *v. tr.* kukistan, häwitän.
Pervulgātus, a, um (per — vulgus), *p. p. p.* lewinnyt, yleiſesti tuttu.
Pēs, pedis, *m.* jalka.
Peto, īvi t. ii, ītum, ere, *v. tr.* 1) tarkoitan, käyn päälle; — 2) kulen, matkustan regionem; — 3) koen, hankin, haen salutem; — 4) pyydän, anon.
Petulans, antis (peto), *adj.* likitokinen, häwytöin.
Peucestes, ae, *m.* Makedoniſainen ſotaherra.
Phalanx, gis, *f.* ſotariwi; keskioſa ſotawäestä, paras wäestö.
Phalēreus, a, um, *adj.* Phaleron —.
Pharnabāzus, i, *m.* Perſial. kenraali.
Pherae, arum, *f.* kaupunki 1) Theſſaliaſſa XVI, 5. 3) Peloponneſoſſa IX, 1.
Pheraeus, a, um, *adj.* Phereläinen.
Phīdias, ae, *m.* eräs wallasmies Athenisſa.
Philippensis, e, *adj.* Philippin —.
Philippides, is, *m.* miehen nimi.
Philippus, i, *m.* kolme kuningasta Makedoniaſſa.
Philistus, i, *m.* Syrakuſalainen historioitſia.
Philocles, is, *m.* Athenilain. ſotaherra.
Philosophia, ae, *f.* tietowiiſaus, filoſofia.
Philostratus, i, *m.* Kallikraten weli.
Phocion, ōnis, *m.* ſotaſankari Athenisſa.
Phoebidas, ae, *m.* Lekedaimonil. ſotapäällys.
Phoenix, īcis, *m.* Phoinikilainen.
Phrygia, ae, *f.* maakunta wähäſſä Aaſiaſſa.
Phryx, ygis, *m.* Phrygilainen.
Phȳle, es, *f.* linna Attikaſſa.
Pietas, ātis, *f.* 1) jumalisuus; — 2) helleys, rakkaus omaiſia kohtaan.
Pīla, ae, *f.* pilari, patſas.
Pīraeus, i, *m.* Athenin laiwa-walkama.
Pisander, dri, *m.* ſotaherra Athenisſa.
Pisida, ae, *m.* Piſidialainen.
Pīsistratus, i, *m.* ykſiwalkias Athenisſa.
Pittacus, i, *m.* yksi Greekan ſeitſemastä wiiſaasta.

Pius, a, um, *adj.* jumalinen; hellä, lempeinen; hurskas.

Placeo, cui, citum, ēre, *v. intr.* olen mieleen.

Plāco, āvi, ātum, āre, *v. tr.* lepytän, suostutan, hywitän.

Plāga, ae, *f.* lyömä, lyöminen, puuska; onnettomuus XVIII, 5.

Plānē, *adv.* warsin, täysin.

Plataeae, arum, *f.* kaupunki Boiotiassa.

Plataeenses, ium, *m. pl.* Plataialaiset.

Plato, ōnis, *m.* Athenilainen tietowiisas.

Plēbiscītum, i, *n.* (plebs — scisco), kansan päätös.

Plecto, plexi t. plexui, plexum, ere, *v. tr.* 1) palmikoitsen; — 2) rankaisen.

Plēnus, a, um, *adj.* täysi, täynnä.

Plērusque, (aque), umque, useimmin *pl.* plērīque, aeque, aque, useimmat, melkein kaikki; — umque *adv.* enimmiten.

Plumbum, i, *n.* lyijy.

Plūrimi, ae, a *(superl.* multus), enimmät, useimmat.

Plūrimum, *adv.* enimmästi.

Plus, plūris, *comp.* enempi; pluris *sc.* pretii isommasta arwosta.

Poecile, es, *f. (sc.* porticus), kirjawa, kuwastettu.

Poēma, atis, *n.* runo, runoilema.

Poena, ae, *f.* rankaistus.

Poeniteo, ui, ēre, *v. intr.* kadun; minua harmittaa V, 3.

Poenus, i, *m.* Karthagolainen.

Poēta, ae, *m.* runoilia.

Poētice, es, *f.* runotaide.

Poēticus, a, um, *adj.* runotaitoon kuuluwa, runotaitoinen.

Polliceor, citus sum, ēri, *v. dep.* lupaan.

Pollicitātio, ōnis, *f.* lupaus.

Polybius, ii, *m.* mainio historiankirjoittaja.

Polymnus, i, *m.* Epaminondan isä.

Polysperchon, ontis, *m.* Alexanderi suuren kenraali.

Pompa, ae, *f.* juhlaretki; ulkonainen juoleus, komeus.

Pompējus, i, *m.* Ruomal. sukunimi.

Pompōnius, ii, *m.* s. k. edell.

Pondero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) punnitsen; — 2) mietin, tutkin.

Pondus, eris, *n.* paino.

Pōno, posui, positum, ere, *v. tr.* 1) panen, lasken; — 2) asetan, pystytän, rakennan castra; — 3) pidän, luen jokisikin, arwaan aliquem parem, ponitur princeps pidetään ylimmäisenä; — 4) lasken pois, lopetan vitam.

Pons, pontis, *m.* silta.

Pontus, i, *m.* maakunta Asiassa.

Populāris, e, *adj.* kansan —; — *subst.* kansan ystäwä *(sc. homo).*

Populiscītum, i, *n.* (scisco), kansan säädös.

Populor, ātus sum, āri, *v. dep.* häwitän, ryöstän.

Populus, i, *m.* wäki, kansa.

Porrigo, rexi, rectum, ere, *v. tr.* kuroitan, manus kädellä.

Porta, ae, *f.* portti; wuoripassi XIV, 7.

Porticus, i, *f.* katollinen pilari-käytäwä.

Porto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kannan, wien; *pass.* tuodaan, tulee.

Portus, ūs, *m.* hamina, walkama.

Posco, poposci, ere, *v. tr.* waadin.

Possessio, ōnis, *f.* omaiſuus; nautinto, omana pitäminen.

Possideo, sēdi, sessum, ēre, *v. tr.* minulla on, nautin.

Possīdo, sēdi, sessum, ere, *v. tr.* anaſtan, walloitan II, 6.

Possum, potui, posse, *v. anom.* taiḍan, oſaan, woin.

Post, *præp.* jälkeen, perästä; — *adv.* ſitte, jälkeenpäin.

Posteā, *adv.* ſitte, ſen jälkeen.

Posteāquam, *conj.* ſitte kun.

Postquam, *conj.* ſitte kun, niin pian kun.

Posterius, *adv.* jälkeenpäin.

Posterus, a, um, *adj.* jälkimäinen, ſeuraawa.

Postrēmo, *adv.* wiimein.

Postrīdiē, *adv.* (postero — die), ſeuraawana päiwänä.

Postulo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* waa din; — lata waatimukſet.

Potens, ntis, *adj.* mahtawa, woipa, waltawa.

Potentia, ae, *f.* taito, woima, mahti, walta.

Potestas, ātis, *f.* 1) woima, mahti, walta, hallitus; — 2) ſaaminen, tilaiſuus agendi.

Pōtio, ōnis, *f.* juoma.

Potior, ītus sum, īri, *v. dep.* walloitan, ſaan.

Potior, us, *gen.* ōris (*comp.* potis), parempi; -ra tärkiämmät.

Potius, *adv.* pikemmin, ennemmin, mieluummin.

Potissimum, *adv.* paraiten, juuri XXV, 3.

Prae, *præp.* 1) edellä, edeſſä, eteen; — 2) tähden; — 3) ſuhteen.

Praebeo, ui, itum, ēre, *v. tr.* 1) annan panem; waikutan suspicionem; — 2) oſoitan XIV, 2. XXIII, 7.

Praeceptor, ōris, *m.* opettaja.

Praeceptum, i, *n.* (praecipio), oswiitta; oppi; käſky.

Praecipio, cēpi, ceptum, ere (capio), *v. tr.* 1) otan edellä; — 2) muiſtutan ennen; ſäädän, käſken.

Praecipito, āvi, ātum, āre (prae — caput), *v. tr.* lykkään meneen päistikkaa, me hyppään alas.

Praecipue, *adv.* erinomattain, erittäin, warſinkin.

Praecipuus, a, um, *adj.* erinomainen.

Praeclāre, *adv.* warſin, ſelwästi; ſangen hywin, jalosti.

Praeclārus, a, um, *adj.* hywin ſelwä; jalo, mainio.

Praecurro, curri, cursum, ere, *v. intr.* juoksen edellä, pääſen edelle, woitan.

Praeda, ae, *f.* ſaalis.

Praedico, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) ennuſtan; — 2) ilmoittan, julistan; ſanon; — 3) kiitän VII, 11.

Praedīco, dixi, dictum, ere, *v. tr.* ſanon t. käſken edeltäpäin.

Praedium, ii, *n.* tilus; talo, kartano.

Praedo, ōnis, *m.* roswo.

Praedor, ātus sum, āri, *v. dep. intr.* ja *tr.* otan ſaaliſta, ryöstän.

Praefatio, ōnis, *f.* eſipuhe.

Praefectūra, ae, *f.* eſimiehen wirka Ruoman aluemaiſſa.

Praefectus, i, *m.* eſimies; maaherra.

Praefero, tuli, lātum, ferre, *v. tr.* pidän parempana, annan woiton.

Praeficio, fēci, fectum, ficere (facio), *v. tr.* panen päämiehekſi.

Praefīnio, īvi t. ii, ītum, īre, *v. tr.* edeltä määrään, ſäädän.

Praemium, ii, *n.* palkinto.
Praenuntio, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ilmoitan edeltäpäin.
Praeoccupātio, ōnis, *f.* edeltäkäsin walloittaminen.
Praeoccupo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ennakoitan; walloitan t. miehitän edeltäkäsin.
Praeopto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* tahdon ennen, otan mieluummin.
Praepōno, posui, positum, ere, *v. tr.* 1) asetan eteen, esimieheksi; — 2) arwaan paremmaksi.
Praes, praedis, *m.* takaus, takausmies.
Praescrībo, psi, ptum, ere, *v. tr.* säädän, käsken.
Praesens, ntis, *adj.* läsnä olewa; nykyinen.
Praesentia, ae, *f.* läsnä olo; in — iä nyt. tätä nykyä, käsillä.
Praesertim, *adv.* erittäin, olletikkin.
Praesidium, ii, *n.* 1) apu, turwa, suoja; — 2) warustus t. linnoitus-wäki, wartiosto.
Praestans, tis, *adj.* oiwa, etewä.
Praestituo, ui, ūtum, ere (status), *v. tr.* määrään t. säädän edeltäpäin.
Praesto, stiti, stitum t. stātum, āre, *v. intr.* ja *tr.* 1) olen parempi, woitan jkusta asiassa; — 2) osoitan, näytän; täytän fidem.
Praesum, fui, esse, *v. anom.* olen päässä, wirkamiehenä, esimiehenä, hallitsen potestati, johdan exercitui.
Praeter, *præp.* yli, siwutse.
Praetereā, *adv.* paitsi sitä.
Praetereo, īvi t. ii, itum, īre, *v. tr.* ja *anom.* menen ohitse; kulun tempus.
Praetermitto, mīsi, missum, ere, *v. tr.* päästän menеen ohitse, jätän pois, tekemättä.
Praeterquam, *adv.* paitsi, ilman.
Praetor, ōris, *m.* päämies; wirkamies Ruomassa.
Praetōrius, ii, *m.* entinen pretori.
Praetūra, ae, *f.* pretorin-wirka.
Praevideo, vīdi, vīsum, ēre, *v. tr.* näen edeltä; katson eteeni.
(Prex), precis, *pl.* preces, cum, *f.* pyyntö, rukous.
Precor, ātus sum, āri, *v. dep.* pyydän, rukoilen.
Premo, pressi, pressum, ere, *v. tr.* 1) likistän; tungen päälle XXIII, 11. 2) *pass.* waadittaan; — 3) waiwataan waletudine.
Pretiōsus, a, um, *adj.* kallis.
Pretium, ii, *n.* arwo; maksо.
Prīdie, *adv.* päiwää t. päiwänä ennen, edellispäiwänä.
Prīmo, *adv.* ensiksi, alussa.
Primum, *adv.* ensiksi, ensin; quam primum mitä pikemmin.
Primus, a, um, *adj.* 1) ensimmäinen; primo quoque tempore kohta; — 2) ylin, paras.
Princeps, ipis, *m.* 1) ensimmäinen; — 2) ylin, paras; principes ylimykset; — 3) alkaja; — 4) päämies, johdattaja; ruhtinas.
Principātus, ūs, *m.* esiys, ylin arwo; ylin hallitus.
Principia, ōrum, *n. pl.* castrorum päällikön osa leiriä.
Prior, us, *comp.* ensimmäinen, edellinen; wanhempi.
Pristinus, a, um, *adj.* wanha, muinoinen.
Prius, *adv.* ennen.
Priusquam, *conj.* ennenkun.

Privātus, a, um, *adj.* erinäinen, erityinen; *subst.* itſekkö.

Prīvignus, i, *m.* poikapuoli.

Prīvo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* otan pois, ryöstän; eſtän commeatu, privor vita-tapetaan.

Prō, *præp.* 1) tähden, wuokſi; edeſtä; — 2) mukaan, jälkeen; — 3) ſiaan, werosta, pro noxiis; pro perfuga pakojamena t. -mekſi.

Probābilis, e, *adj.* otollinen, kelpaawa.

Probo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* pidän t. katſon kelpaawakſi, otolliſekſi; — 2) olen tyytywäinen, ſuoſtun; — 3) uskon II, 10.

Procācitas, ātis, *f.* häwyttömyys, rohkeus.

Prōcēdo, cessi, cessum, ere, *v. intr.* menen eteenpäin, joudun nox; edistyn, onnistun.

Procella, ae, *f.* myrsky.

Procles, is, *m.* Spartan enſimmäinen kuningas.

Prōclīvis, e, *adj.* nojo; helppo (tehdä).

Prōcreo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ſynnytän; tuotan, kannan.

Procul, *adv.* kaukana.

Prōcūrātio, ōnis, *f.* toimitus, hallitus.

Prōcūro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* toimitan, käytän, pidän huolta.

Prōdeo, īvi t. ii, itum, īre, *v. anom.* menen eſtiin.

Prōditio, ōnis, *f.* (prodo), petos.

Prōditor, ōris, *m.* pettäjä.

Prōdo, didi, ditum, ere, *v. tr.* 1) teen tutukſi, panen t. kirjoitan ylös, memoriae; — 2) annan, jätän jkun jkulle; — 3) hyljään, petän.

Prōdūco, duxi, ductum, ere, *v. tr.* 1) wien eſtiin in aciem; — 2) pitkitän.

Proelium, ii, *n.* (ſota-) tappelu.

Profānus, a, um, *adj.* (pro-fanum), ei pyhä, mailmallinen.

Profectio, ōnis, *f.* lähtö.

Profecto, *adv.* toſin, totiſeſti.

Profero, tuli, lātum, ferre, *v. tr.* 1) otan t. kannan eſtiin; — 2) mainitſen.

Prōficio, fēci, fectum, ere (facio), *v. intr.* ja *tr.* edistyn, ſaan matkaan; hyödytän.

Proficiscor, fectus sum, ficisci, *v. dep.* 1) lähden, lähden matkaan; — 2) minulle tulee, ſaan XXV, 9.

Profiteor, fessus sum, fitēri (fateor), *v. dep.* 1) tunnustan; — 2) annettelen, olen olewanani.

Prōflīgo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* lyön maahan t. pakoon, woitan, häwitän XVI, 2.

Profugio, fūgi, fugitum, ere, *v. intr.* pakenen.

Prōgenies, ēi, *f.* jälkeinen, perillinen.

Prōgenitor, ōris, *m.* eſi-iſä.

Prōgredior, gressus sum, gredi (gradior), *v. dep.* kulen eteenpäin.

Prōgressus, ūs, *m.* eteenpäin meneminen; edistyminen.

Prohibeo, ui, itum, ēre (habeo), *v. tr.* eſtän, kiellän.

Prōjicio, jēci, jectum, ere (jacio), *v. tr.* pidän oikaistuna eteenpäin.

Proinde, *adv.* ſiis; ſamaten.

Prōlābor, lapsus sum, lābi, *v. dep.* putoan, kukistun, hajoan.

Prōmitto, mīsi, missum, ere, *v. tr.* 1) lasken eſtiin, annan kaswaa, barba promissa pitkä parta; — 2) lupaan.

Promtus, a, um, *adj.* ſukkela, uuttera, altis.

Prōnuntio, āvi, ātum, āre, *v. tr.* puhun ulos, luen kowaa XXV, 1. julistan, ilmoitan.

Prōpāgo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* lawennan, iſonnan XXII, 2.

Prōpāgo, inis, *f.* ſikiö, lapſi; propagines ſukuſerta.

Prōpatulum, i, *n.* pihа, porstua.

Prope, *præp.* lähellä, lähelle.

Propere, *adv.* kiruusti, pian.

Propinquitas, ātis, *f.* läheiſyys; ſukulaiſuus.

Propinquus, a, um, *adj.* läheinen; heimolainen.

Propitius, a, um, *adj.* ſuoſiwa, hywämielinen.

Prōpōno, posui, situm, ere, *v. tr.* aſetan eteen, julistan; määrään, mihi päätän tehdä jkuta, alan.

Propontis, idis, *f.* nyt Marmorameri.

Propraetor, ōris, *m.* pretorin ſtainen.

Proprius, a, um, *adj.* oma; puolta pitäwä; pyſywä.

Propter, *præp.* tähden, wuokſi.

Prōpugnāculum, i, *n.* eſi-warustus, linnoitus.

Prōpugnātor, ōris, *m.* puolustaja.

Prōrumpo, rūpi, ruptum, ere, *v. tr.* ja *intr.* tungen eſiin t. päälle.

Prōscribo, psi, ptum, ere, *v. tr.* julistan maanpakoon.

Prōscriptio, ōnis, *f.* maanpakoon ajaminen.

Prōscriptus, i, *m.* maanpakolainen.

Prōsequor, sequūtus (t. secutus) sum, sequi, *v. dep.* ſeuraan aliquem; diem käytän juhlalliſesti.

Proserpina, ae, *f.* tuonelan emäntä.

Prosper *v.* erus, era, erum, *adj.* onnellinen, myötäinen.

Prospere, *adv.* onnelliſesti.

Prosperitas, ātis, *f.* onnelliſuus, valetudinis terweys.

Prospicio, spexi, spectum, ere, *v. tr.* ja *intr.* katſon eteeni t. ulos janua; katſelen; pidän huolta alicui XIX, 1.

Prōsterno, strāvi, strātum, ere, *v. tr.* lyön alas, maahan; kaadan.

Prōsum, profui, prodesse, hyödytän.

Prōtinus, *adv.* oitis, kohta, yhtenänſä, oikoſeen.

Prout, *conj.* koska ſiis.

Prōvectus, a, um (pro — veho), *adj.* edistynyt, aetate wanha.

Prōvideo, vīdi, vīsum, ēre, *v. tr.* ja *intr.* katſon eteeni, pidän huolta.

Prōvincia, ae, *f.* 1) alus-maakunta; — 2) wirka, toimitus.

Proximus, a, um, *adj. superl.* lähin, likeiſin; — ma aestate enſiſuwena.

Prūdens, entis (providens), *adj.* warowa, wiiſas, ymmärtäwä.

Prūdentia, ae, *f.* warowaiſuus, wiiſaus, ymmärtäwäiſyys.

Prūsias, ae, *m.* kuningas Bithyniaaſſa.

Ptolemaeus, i, *m.* Egyptin kuninkaita.

Pūbes, eris, *adj.* mies-ikäinen.

Pūblice, *adv.* 1) waltakunnan puoleſta II, 8. XII, 2. XX, 3. XXV, 3. — 2) waltakunnan kuſtannuſella III, 3. X, 10. XX, 5. — 3) julkiſesti.

Pūblico, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ryöstän ruunulle.

Pūblicus, a, um, *adj.* yhteinen, jul-

kinen; res publica waltakunta, res publicae wallasasiat; in publicum prodeo menen kansankokoukseen VII, 3.

Pūblius, ii, *m.* Ruomal. esinimi.

Pudet, uit, ēre, *v. impers.* häpeän.

Puer, eri, *m.* 1) poika, nuorimies; — 2) palwelia, orja.

Puerīlis, e, *adj.* poikamainen, aetas lapsuus.

Pueritia, ae, *f.* lapsuus, nuoruus.

Puerulus, i, *m. dimin.* pieni poika.

Pugna, ae, *f.* (sota-) tappelu, ryннäkkö.

Pugno, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ja *tr.* sodin, tappelen.

Pulcher, ra, rum, *adj.* kaunis.

Pulchre, *adv.* kauniisti, siwiästi; hywin.

Pullulo, āvi, ātum, āre. *v. intr.* puhkean; lewiän, isonen.

Pulvīnar, āris, *n.* tyyny, patja, johon jumalien kuwat pantiin juhlaaterioille; myös itse huone ja ateria.

Pulvīnus, i, *m.* tyyny, patja, alinen.

Pūnicus, a, um, *adj.* (Phoinikilainen), Karthagolainen.

Puppis, is, *f.* laiwan perä, peräkeula.

Pūs, ūris, *n.* wiswa, märkä.

Puto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* luulen, uskon; pidän, arwaan.

(Puter), putris, e, *adj.* mädännyt; fistula märkiwä f.

Pydna, ae, *f.* kaupunki Makedoniassa.

Pylaemenes, is, *m.* kuningas Paphlagoniassa.

Pyrēnaeus saltus Pyrenein wuoriselkä.

Pyrrhus, i, *m.* Epeiron kuningas.

Pythagorēus, i, *m.* Pythagoran oppilainen t. lahkolainen.

Pythia, ae, *f.* Apollon naispappi Delphissä, joka intopäissä antoi kysyjille ennustuksia.

Q.

Q. merkitsee esinimenä Quintus.

Quadrāginta, neljäkymmentä.

Quadringēni, ae, a, *numer. distr.* neljäsadottain) III, 3.

Quadringenti, ae, a, *numer. card.* neljäsataa.

Quaero, sīvi, sītum, ere, *v. tr.* 1) haen, etsin; — 2) kysyn, keskustelen, neuwottelen; — 3) tutkin de re.

Quaestio, ōnis, *f.* tutkinto; kysymys.

Quaestor, ōris, *m.* wirkamies Ruomassa, jolla oli rahojen toimitus.

Quaestus, ūs, *m.* woitto.

Quālis, e, *adj.* kummoinen, mikä.

Quam, *adv.* kun; superlatiwoin edellä se wahwistaa niiden merkityksen, quam maximos mitä suurimmat, sangen suuret.

Quamdiu, *adv.* kuinka kauwan; niin kauwan kun.

Quamquam, *conj.* waikka, ehkä; toki.

Quamvis, *conj.* ehkä kyllä, waikkakin.

Quantus, a, um, *adj.* kuinka iso; — tum pecuniae paljoko rahaa; quanto paljoako, sen wertaa; — to magis jota enempi.

Quāre, *conj.* mintähden, mikti; jonkatähden, josta syystä.

Quartus, a, um, *adj.* neljäs.

Quaterni, ae, a, *numer. distr.* neljin, neljittäin.

Que, *conj. copul.* ja; pannaan tolſien ſanojen loppuun, ja merkitſee ſiinä: ja, myös, — kin.

Quemadmodum, *adv.* kuin, millä lailla.

Queo, quivi, quitum, quīre, *v. anom.* taidan.

Querimōnia, ae, *f.* walitus, waiwa.

Queror, questus sum, queri, *v. dep.* walitan; questum walittamaan.

Quī, quæ, quod, *pron. rel.* joka, kun; — quo facto jonka tähden, jonka perästä; qui (wanha *ablat.*) mistä, millä, mikſi III, 3.

Quia, *conj. caussal.* koska, kun.

Quīcunque, quaecunque, quodcunque, *pron. indef.* mikä hywänſä.

Quīdam, quaedam, quiddam t. quoddam, *pron.* eräs, muutama; quiddam jotakin.

Quidem, *conj. concess.* kyllä, toſin; mutta; juuri; quum quidem juuri kun, kun ſilloin juuri XXIV, 2. — ne quidem ei edes; — quidem kuitenkin præf. III, 2.

Quies, ētis, *f.* lepo; hiljaiſuus.

Quiesco, ēvi, ētum, escere, *v. inch.* lepään, makaan, uneilen; olen laiſka, pidätän itſeni jostakin.

Quiētus, a, um, *adj.* lewollinen, hiljainen, rauhallinen.

Quīn, *conj.* 1) ettei; — 2) kyſymyksiſsä: mikſei XVIII, 1. — 3) quin etiam wieläpä — kin.

Quingenti, ae, a, wiiſiſataa.

Quīni, ae, a, wiiſittäin.

Quinquāgēni, wiiſikymmenittäin.

Quinquāginta, wiiſikymmentä.

Quinque, wiiſi.

Quinquies, *adv. numer.* wiiſi kertaa, witdennen kerran XXIII, 5.

Quippe, *conj.* nimittäin, toſin, kun; quippe quum ſentähden että.

Quirīnālis collis, yksi Ruoman ſeitſemästä mäestä.

Quis, quae, quid t. quod, *pron. interrog.* kuka, mikä, ken; mitä; quid kuinka XVIII, 11.

Quisnam t. quīnam, quaenam quidnam t. quodnam, *pron. interr.* kuka t. mitä ſiis.

Quisquam, (quaequam), quidquam, *pron.* jokunen, jotakin; neque quisquam eikä kukaan.

Quisque, quaeque, quidque t. quodque, *pron.* jokainen.

Quisquis, quaequae, quidquid, kuka t. mikä hywänſä.

Quīvis, quaevis, quidvis t. quodvis, *pron.* waikka kuka t. mikä.

Quō, *conj.* 1) mintähden, ſentähden; quo facto jonka perästä; — 2) mihin I, 1. — 3) jotta XVI. 2. — 4) jota enempi, j. n. e. komkomparatiwon kanſſa.

Quoad, 1) *adv.* kuinka kauwan; jos; niin paljo kun; — 2) *conj.* niin kauwan kun, ſiksi että.

Quod, *conj.* 1) että; — 2) ſentähden että; mitä ſihen kuuluu, niinkun, ſen mukaan kun quod quidem nos audierimus; — nisi, waan jos ei; — sī, jos, jos muka.

Quōdammodo, *adv.* jokſikin.

Quōminus, *conj.* ettei; ſuomennetaan enemmiten ſanalla että, taikka ainoasti infinitiwolla n. k. recusavit quo minus subiret epäſi kärſiä.

Quondam, *adv.* muinoin.

Quoniam, *conj. caussalis*, kun nyt, koska ſiis, ſentähden.

Quoque, *conj. copul.* myös, ynnä, — kin.

Quorsum, *adv.* minne, kuinka.

Quotannis, *adv* wuotinen, joka wuosi.

Quōtidiānus, a, um, *adj.* jokapäiwäinen.

Quotīdie, *adv.* joka päiwä.

Quoties, *adv.* kuinka usein, quotiescunque waikka kuinka monta kertaa.

Quum, 1) *conj.* silloin, koska, silloin kun, kun; waikka, quum ei paterent waikka ne oliwat hänelle altiina XXV, 6. — 2) *adv.* quum — tum, sekä — että.

R.

Rādix, īcis, *f.* juuri.

Rapio, pui, ptum, ere, *v. tr.* tempaan pois, ryöstän; rapior cupiditate ritwataan himosta.

Rārus, a, um, *adj.* harwa; wäleinen.

Ratio, ōnis, *f.* 1) lasku, lu'un lasku; — 2) kohta, katsominen, rationem habere katson; — 3) tarkoitus, aikomus, hanke; — 4) mieli, ymmärrys; laatu, tai, tapa, omni ratione joka lailla, qua ratione kuinka.

Ratus, a, um (reor), *adj.* säädetty; pysywä, seisowa, luja.

Recēdo, cessi, cessum, ere, *v. intr.* pakenen, menen pois; luowun VII, 8.

Recens, ntis, *adj.* uusi.

Recīdo, cīdi, cīsum, ere (caedo), *v. tr.* leikkaan poikki, katkaisen; hajoitan.

Recido, cidi, cāsum, ere (cado), *v. intr.* kaadun, takasin, joudun jälleen t. taas in invidiam.

Recipio, cēpi, ceptum, ere (capio), *v. tr.* 1) otan takasin, saan takasin; — 2) me, palaan; pakenen johonkin; — 3) woitan t. walloitan takasin; — 4) otan wastaan VII, 8.

Reconcilio, āvi, ātum, āre, *v. tr.* saatan t. toimitan takasin; yhdistän, suostan jälleensä X, 7.

Recreo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* eläwytän, wirwoitan XVIII, 4.

Rectus, a, um (rego), *adj.* oikoinen; oikia, hywä, kelpo.

Recumbo, cubui, cubitum, ere, *v. intr.* panen makaamaan.

Recupero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) saan takasin; — 2) woitan takasin.

Recūso, āvi, ātum, āre (caussa), *v. intr.* ja *tr.* kiellän, epään.

Reddo, idi, itum, ere (re — do), *v. tr.* 1) annan takasin; — 2) jätän t. saatan jkulle; — 3) maksan, kuolen XXI, 1. — 4) teen t. saatan jokisikin tutum.

Redeo, īvi t. ii, itum, īre (re — eo), *v. anom.* 1) palaun, perään; — 2) tulen (rahasaalitista) II, 10.

Redigo, ēgi, actum, ere (ago), *v. tr.* saatan takasin.

Redimo, ēmi, emtum, ere (emo), *v. tr.* ostan tai woitan takasin.

Reditus, ūs, *m.* 1) palaaminen; — 2) sisälle-tulo.

Redūco, duxi, ductum, ere, *v. tr.* wien t. saatan takasin.

Refero, tuli, latum, ferre, *v. tr.* 1) wien takasin; — 2) maksan, kostan, olen kiitollinen II, 8. wer-

taan, arwaan XV, 1. 3) kerron X, 2. esittelen; panen ylös XXV, 12.

Reficio, fēci, fectum, ere (facio), *v. tr.* teen, parannan, korjaan, rakennan, korjaan, rakennan entiselleнsä; wirwoitan jumenta.

Refrēno, āvi, ātum, āre (frenum), *v. tr.* suistan; estän.

Refringo, frēgi, fractum, ere (frango), *v. tr.* sorran.

Refugio, fūgi, fugitum, ere, *v. intr.* pakenen takasin.

Rēgia (us, a, um), *f.* sc. domus, kuninkaan linna.

Regio, ōnis, *f.* maakunta, maisema, maa; e regione wastapäätä.

Rēgius, a, um, *adj.* kuninkaallinen, kuninkaan; regii kuninkaan wäki, palweliat.

Regno, āvi, ātum, āre, *v. intr.* olen kuningas, hallitsen.

Regnum, i, *n.* kuningas-hallitus; waltakunta.

Rego, rexi, rectum, ere, *v. tr.* suhtaan oikoiseen; johdan, lasken XIII, 1.

Relēgo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* lähetän pois; näytän (meneen) johonkin XXIV, 3.

Religio, ōnis, *f.* jumalisuus, jumalanpalwelus; pyhyys, pyhä lupaus; hurskaus, jumalanpelko.

Religiōse, *adv.* pyhästi, hurskaasti.

Relinquo, līqui, lictum, ere, *v. tr.* 1) jätän; — 2) hyljään, annan ylön; — 3) jätän jäämään; relinquor jätetään.

Reliquiae, arum, *f. pl.* jätteet.

Reliquus, a, um, *adj.* jälkeinen, jäänyt, jälellä olewa, nihil reliqui facio en lyö laimin mitään.

Remaneo, mansi, mansum, ēre, *v. intr.* jään, pysyn.

Remedium, ii, *n.* parannus-aine, lääkitys, rohto.

Rēmex, igis, *m.* soutaja.

Remigro, āvi, ātum, āre (migro), *v. intr.* muutan takasin.

Reminiscor, reminisci, *v. dep.* 1) muistan; — 2) mietin, keksin.

Remitto, mīsi, missum, ere, *v. tr.* 1) lähetän takasin; — 2) hellitän, päästän hölläle; remissus laiska, weltto, höllä.

Removeo, mōvi, mōtum, ēre, *v. tr.* poistan, karkoitan; woitan, ajan pakoon; — me pysyn erillänі; remotus kaukainen, sopimatoin.

Renovo, āvi, ātum, āre (novus), *v. tr.* uudistan.

Renuntio, āvi, ātum, āre (nuntius), *v. tr.* julistan, ilmoitan, kerron, wien sanan.

Reor, ratus sum, rēri, *v. dep.* luulen, uskon.

Repello, repuli, pulsum, ere (pello), *v. tr.* ajan t. tuuppaan takasin; repulsus kielletty.

Repente, *adv.* äkkiä.

Repentīnus, a, um, *adj.* äkkinäinen, äkkiouto.

Reperio, reperi, repertum, īre, *v. tr.* löydän VII, 3. mietin, keksin; *pass.* löydyn, olen.

Repeto, īvi t. ii, ītum, ere, *v. tr.* pyydän takasin; palaan takasin XVIII, 6.

Rēpo, repsi, reptum, ere, *v. intr.* 1) matelen; — 2) käyn hitaasti.

Repōno, posui, positum, ere, *v. tr.* lasken takasin; panen säästöön.

Reprehendo, di, sum, ere, *v. tr.*

otan takaſin; käännän, muutan; ſyytän, herjaan.

Reprimo, pressi, pressum, ere (premo), *v. tr.* pidätän, estän; tukahutan regios spiritus.

Repudio, āvi, ātum, āre, *v. tr.* hyljään; kiellän.

Repugno, āvi, ātum, āre, *v. intr.* ſodin wastaan, wastustan, työn wastakynttä; estän.

Repulsa, ae, *f.* kieltäwä wastaus, kielto.

Reputo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* mietin, tutkin, keskustelen.

Requīro, sīvi, sītum, ere (quaero), *v. tr.* 1) pyydän takaſin, waadin; — 2) kyſyn jotakin, tiedustelen.

Res, rei, *f.* 1) kalu, kappale; res divina jumalanpalwelus, uhri, res venereae haureus; — 2) aſia, toimi, työ, teko; — 3) tila, exiles köyhä tila; — 4) aſia, ſyy, perä; — 5) aſia, tekeminen, est mihi res minulla on tekemistä; — 6) re vera l. ipsa toden totta; — 7) omaiſuus.

Resacro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* päästän pannasta.

Rescindo, rescidi, rescissum, ere, *v. tr.* rewin, hajotan.

Rēscisco, ii, ītum, ere (scio), *v. tr.* ſaan tiedon.

Reservo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ſäästän, ſäilytän.

Resīdo, sēdi, sessum, ere, *v. intr.* istun.

Resisto, stiti, stitum, ere (sto), *v. intr.* ſeiſon wastaan, wastustan, ſodin wastaan; estän.

Respicio, spexi, spectum, ere, *v. tr.* katſon johonkin.

Respondeo, di, sum, ēre, *v. intr.* wastaan, wastaan puolestani.

Reponsum, i, *n.* wastaus.

Restituo, ui, ūtum, ere (statuo), *v. tr.* 1) ſaatan entiſelleen, teen t. rakennan uudesta; — 2) annan takaſin.

Restruo, struxi, structum, ere (struo), *v. tr.* rakennan uudesta.

Retardo, āvi, ātum, āre (tardo), *v. tr.* wiiwytän, estelen.

Rēte, is, *n.* werkko.

Retineo, tinui, tentum, ēre (teneo), *v. tr.* 1) pidätän, pyſytän; — 2) pidän, annan olla spiculum in corpore.

Retraho, traxi, tractum, ere, *v. tr.* wedän takaſin; estän, pidätän ab interitu.

Reus, i, *m.* ſyypää, welkapää, rikoksen alainen; reum facere ſyyttää; reum futurum esse ſaada ſyyn.

Revertor, versus sum, verti, *v. dep.* tulen takaſin, palaan domum.

Revoco, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kutſun takaſin.

Rex, rēgis, *m.* kuningas.

Rhapsōdia, ae, *f.* runo.

Rhētor, oris, *m.* puheniekka; puhetaidon opettaja.

Rhodanus, i, *m.* kymi Galliaſſa, nyt Rhone.

Rhodii, ōrum, *m. pl.* Rhodolaiſet.

Rīsus, ūs, *m.* nauru.

Rōbur, oris, *n.* lujuus, tuki, woima.

Rōbustus, a, um, *adj.* woimakas, mahtawa.

Rogo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* pyydän.

Rogātus, ūs, *m.* pyyntö, rukous.

Rōma, ae, *f.* Ruoman kaupunki.

Rōmānus, a, um, *adj.* Ruomalainen, Ruoman.
Rōmulus, i, *m.* Ruoman perustaja ja enſimmäinen kuningas.
Rostrum, i, *n.* alkp. kärſä; ſitä laiwan eſiruode.
Ruber, bra, brum, *adj.* punainen.
Rudis, e, *adj.* raaka, taitamatoin, tietämätöin.
Rūmor, ōris, *m.* humina; tyhjä puhe t. maine, humu.
Rursus, *adv.* takaſin, taas.
Rusticus, a, um, *adj.* (rus), maallinen, maan —, talonpoikainen.

S.

S. eſinimi Sextus.
Sabīni, ōrum, *m. pl.* kanſakunta Italiaſſa.
Sacellum, i, *n.* pyhä paikka t. huone.
Sacer, cra, crum, *adj.* pyhä.
Sacerdos, ōtis, *m.* pappi.
Sacra, ōrum, *n. pl.* jumalanpalwelus, uhri.
Sacrārium, ii, *n.* pyhä huone, temppeli.
Sacrifico, āvi, ātum, āre (sacra — facio), *v. tr.* uhraan.
Sacrilegus, a, um (sacra — lego), *adj.* pyhyyden rikkowainen; n. k. *subst.* pyhyyden pilaaja.
Sacrilegium, ii. *n.* pyhyyden pilaus t. rikos.
Saepe, *adv.* uſein.
Saevitia, ae, *f.* julmuus, raiwous, rajuus.
Sagācitas, ātis, *f.* teräwämieliſyys, ſukkeluus, tarkkuus.
Saguntus, i, *f.* ja Saguntum, i, *n.* Greekalainen kolonia Hispaniaſſa.
Sāl, salis, *m.* ja *n.* ſuola; ſukkeluus; ſiweys, hempeys.
Salamis, īnis, *f.* ſaari Athenin kohdalla.
Salto, āvi, ātum, āre, *v. intr.* hypin, tansſin.
Saltuōsus, a, um, *adj.* korpinen, metſäinen; wuorinen.
Saltus, ūs, *m.* wuorikorpi.
Salum, i, *n.* aawa meri.
Salus, ūtis, *f.* hyöty, hywä; terweys; pelastus.
Salūtāris, e, *adj.* terweellinen, hyödyllinen.
Salvus, a, um, *adj.* ehiä, pelastettu, turwaſſa olewa.
Samothrācia, ae, *f.* ja Samothrāce, es, *f.* ſaari Aigaian meressä, Thrakian rannalla.
Samus, i, *f.* ſaari Aigaian meressä, wähäſſä Aaſiaſſa.
Sancio, īvi, ītum ja sanxi, sanctum, īre, *v. tr.* pyhitän, wahwiſtan.
Sancte, *adv.* pyhäſti.
Sanctitas, ātis, *f.* pyhyys, hurskaus.
Sanctus, a, um, *adj.* pyhä.
Sanguis, inis, *m.* weri.
Sāno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* parannan.
Sanus, a, um, *adj.* terwe; täyſimielinen, wiiſas.
Sapiens, entis, *adj.* wiiſas, ymmärtäwä.
Sapienter, *adv.* wiiſaasti.
Sapientia, ae, *f.* wiiſaus, ymmärtäwäiſyys.
Sardes, ium, *f. pl.* pääkaupunki Lydiaſſa.
Sardinia, ae, *f.* Sardinian ſaari.
Sardiniensis, e, *adj.* Sardinialainen.

Sarmentum, i, *n.* riſu, riſukimppu.
Satelles, itis, *m.* rawantti, wartiomies.
Satietas, ātis, *f.* kyllyys, kylliſtyminen, iletys.
Satis, *adv.* kyllä, tarpeekſi; satis habeo olen tyytyväinen.
Satisfacio, fēci, factum, facere, *v. intr.* teen kyllä; tyydytän; täytän.
Satius, *adv.* enemmin, paremmin; duco katſon paremmaksi.
Satrapes, is ja ae, *m.* maaherra.
Saucius, a, um, *adv.* haawoitettu.
Saufējus, i, *m.* Ruomal. ſukunimi.
Scapha, ae, *f.* wenonen, ruuhi.
Scelerātus, a, um, *adj.* jumalatoin, pahanteliä.
Scelus, eris, *n.* rikos.
Scēna, ae, *f.* näyttelys-paikka, kenner.
Sceptrum, i, *n.* (kuninkaan) waltikka.
Scienter, *adv.* taitawasti.
Scīlicet (scire — licet), *adv.* ymmärrettäwästi, nimittäin, muka.
Scio, scīvi, scītum, īre, *v. tr.* tiedän.
Scipio, onis, *m.* Ruom. liikanimi.
Scismas, ae, *m.* Datamen poika.
Scopulōsus, a, um (scopulum), *adj.* kiwinen, kallioinen.
Scortum, i, *n.* portto.
Scrība, ae, *n.* kirjoittaja, ſihteeri.
Scrībo, psi, ptum, ere, *v. tr.* kirjoitan.
Scriptor, ōris, *m.* kirjoittaja.
Scriptūra, ae, *f.* kirjoitus.
Scrūtor, ātus sum, āri, *v. dep.* tutkin, syynään.
Scūtum, i, *n.* pitkä kilpi.
Scȳrus, i, *f.* yksi Kykladi-saaria.
Scytala, ae, *f.* sauwa; salainen kirjoitus.
Scytha, ae, *m.* Skythialainen.
Scythissa, ae, *f.* Skythialainen waimo.
Secundus, a, um, *adj.* 1) toinen; seuraawa, jälkeinen mensa; — 2) onnellinen.
Sēcūrus, a, um (sine — cura), *adj.* turwakas, huoletoin.
Secus, *adv.* muuten, toiſella lailla; *comp.* secius, nihilo secius ſentäänkin, tokikin.
Sed, *conj. advers.* mutta, waan; sed et ſ. k. sed etiam.
Sedeo, sēdi, sessum, ēre, *v. intr.* 1) istun, oleskelen, aſun; — 2) wiihyn.
Sēditio, ōnis, *f.* eroittaminen; kapina.
Sēdo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) aſetutan, häädän, hillitſen, pidätän; — 2) päätän bellum; — 3) *intr.* lakkaan, aſetun, tyynnyn.
Segnis, e, *adj.* hidas, weltto.
Segniter, *adv.* hitaasti; nihilo segnius yhtähywin, ſittekin.
Sēgrego, āvi, ātum, āre (grex), *v. tr.* eroitan, ſulen pois.
Sējungo, junxi, junctum, ere, *v. tr.* eroitan, eritän; *pass.* en kuulu (johonkin).
Seleucus, i, *m.* Syrian waltakunnan perustaja.
Sella, ae, *f.* (sedela, sedeo), istuin.
Semel, *adv.* kerta, yhden kerran.
Sēmianimis, e, *adj.* puoli-hengisſä.
Sēmivīvus, a, um, *adj.* puolikuollut.
Semper, *adv.* aina.
Semprōnius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.

Sēna, ae, *f.* kaupunki Italiassa.
Senātus, ūs, *m.* Sinaati, neuwoskokous; — tus consultum sinaatin päätös.
Senectus, ūtis, *f.* wanhuus, extrema wiimeinen wanhuus, ikäloppu; — tute wanhuuteensa XXI, 1.
Senesco, senui, escere, *v. inchoat.* wanhenen.
Senex, senis, *adj.* wanha, iällinen; *subst.* wanhus, ukko.
Sensim, *adv.* wähitellen.
Sensus, ūs, *m.* tunto, ymmärrys, mieli.
Sententia, ae, *f.* 1) ajatus; lauſe; — 2) ſiſällys IV, 1. — 3) päätös; huuto XIX, 3. — 4) ajatus, luulo VII, 7.
Sentio, sensi, sensum, sentīre, *v. tr.* tunnen, huomaan, II, 8. VII, 9. — 2) ymmärrän X, 2. — 3) mielin; cum aliquo pidän yhtä mieltä jkun kanssa.
Sēparātim, *adv.* erittäin, ſiellä täällä t. ſinne tänne.
Sēparātus, a, um, *adj.* eroitettu; — tis temporibus eri-ajoilla.
Sepelio, īvi, sepultum, īre, *v. tr.* hautaan.
Sēpio, sepsi, septum, īre, *v. tr.* attaan, ympäritän.
Septem, ſeitſemän.
Septentrio, ōnis, *f.* pohjois-puoli, pohja.
Septimus, a, um, ſeitſemäs.
Septingenti, ae, a, ſeitſemän ſataa.
Septuāgēsimus, a, um, ſeitſemästoista.
Septuāginta, ſeitſemänkymmentä.
Sepulchrum t. sepulcrum, i, *n.* hauta; hautakiwi.
Sequor, sequūtus t. secūtus sum, sequi, *v. dep.* 1) ſeuraan, kulen peräſſä, ſaatan; — 2) etſin, hankin.
Sermo, ōnis, *m.* 1) puhe, pakina; — 2) lauſe; — 3) kieli.
Sēro, *adv.* hiljan, myöhään.
Serpens, ntis, *c.* kärme.
Sertus (sero, serui, sertum, ere ſidon), a, um, *adj.* palmikoittu, niwottu.
Servīlia, ae, *f.* waimon nimi.
Servīlius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.
Servius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.
Servio, īvi t. ii, ītum, īre, *v. intr.* palwelen, olen orjana; ahkeroitſen famae, hankin, huolin.
Servitus, ūtis, *f.* orjuus.
Servo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) pidän waralla, wartioitſen, wahtaan; — 2) pidän jusjurandum; — 3) ſäilytän.
Servus, i, *m.* orja.
Sessor, ōris, *m.* aſukas.
Sestertium, ii, *n.* (ſ. k. sestertiorum), rahaſumma, teki 1000 sestertii.
Sestertius, ii, *m.* (sesqui — tertius puolikolmatta), Ruomal. raha, joka teki kakſi librae ja yhden puolen, merkittiin L. L. S. (ſ. v. libra libra semis), josta ſitte tuli HS; meidän rahasſamme noin 5 hop. kop.
Sestus, i, *f.* kaupunki Helleſpontoſſa.
Seuthes, is, *m.* eräs kuningas Thrakiaſſa.
Sevēre, *adv.* yksitotiſesti, jäykästi.
Sevēritas, ātis, *f.* jäykkeys, wakaiſuus.
Sevērus, a, um, *adj.* jäykkä, kowa.
Sex, kuuſi.
Sexāgēni, ae, a, kuuſikymmenittäin.

Sexāginta, kuuſikymmentä.
Sexdecim, kuuſitoista.
Sextus, a, um, kuudes.
Sexus, ūs, *m.* rotu, — puoli.
Si, *conj.* jos.
Sic, *adv.* niin, ſillä lailla.
Sicilia, ae, *f.* iſo ſaari Italian alapääſſä.
Siculus, i, *m.* Sikilialainen.
Sīcut t. sīcuti, *conj.* niinkun.
Sīdo, sīdi t. sēdi, sīdere, *v. intr.* laskea alas; upon.
Sīgēum, i, *n.* kaupunki wähäſſä Aaſiaſſa.
Significo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* oſoittan, ilmoitan; merkitſen.
Signo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* panen merkkiin, ſinettiin.
Signum, i, *n.* 1) merkki, tunnusmerkki; — 2) ſinetti; — 3) *pl.* signa, ſotaliput, infero hostibus käyn wihollisten päälle.
Sīlēnus, i, *m.* Greekalainen hiſtorioitſia.
Silva, ae, *f.* metſä; puiſto.
Similis, e, *adj.* kaltainen, yhdenlainen.
Similitūdo, inis, *f.* yhtäläiſyys.
Simplex, icis, *adj.* yhden- t. ykſinkertainen; non simplex muuttelehtiwa.
Simul, *adv.* yht'aikaa; oitis, simulac kohta kun.
Simulācrum, i, *n.* (jumalan) kuwa.
Simulātio, ōnis, *f.* oſoitteleminen; annetelma, simulatione annetellen.
Simulo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* ſalaan; teeskentelen, olen olewinani.
Simultas, ātis, *f.* ſalainen wihollisuus, waino, eripuraiſuus.
Sīn, *conj. cond.* mutta jos.
Sine, *præp.* ilman, paitſi; ſuomennetaan myös abesſiwolla.
Singulāris, e, *adj.* 1) ainoa laatuanſa, erinomainen, tawatoin; — 2) yhden ainoan oma, imperium yhden walta.
Singulus, a, um, *adj.* uſeimmin *pl.* singuli, ae, a, ainoa; ykſittäin; in singulos menses kuukauſittain.
Sinister, stra, strum, *adj.* waſemmi, waſenpuolinen.
Sisto, stiti, statum, ere, *v. tr.* aſetan; annan vadimonium,
Situs, a, um, *adj.* olewa josſakin; hac in re sita est ſen aſian päälle ſe käy.
Sīve, *conj. disj.* taikka.
Sōbrius, a, um, *adj.* ſelwäpäinen.
Socer, eri, *m.* appi.
Sociālis, e, *adj.* liittolainen, bellum liittolais-ſota.
Societas, ātis, *f.* 1) ſeura, oſalliſuus; — 2) liitto.
Socius, ii, *m.* 1) kumppani; — 2) liittolainen.
Sōcrates, is, *m.* mainio Greekalainen tietowiiſas.
Sōcraticus, a, um, *adj.* Sokraten oppilainen.
Soleo, itus sum, ēre. *v. neutrop.* on tapani; olen tottunut.
Sōlers (sollers), ertis, *adj.* harjauntunut, taitawa.
Solicito (sollicito), āvi, ātum, āre, *v. tr.* liikutan; ſuututan; kehoitan, yllytän.
Sōlitūdo, inis, *f.* ykſinäiſyys; wähälukuiſuus.
Sōlum, *adv.* ainoaſti; non solum ei ainoaſtaan.
Sōlus, a, um, *adj.* ykſinäinen; autio.
Solvo, solvi, solūtum, ere, *v. tr.* 1) päästän, aukaiſen; irroitan, las-

ken liikkeelle naves; — 2) maksan; täytän votum,
Somnus, i, *m.* uni.
Sonitus, ūs, *m.* jyminä, humina.
Sonus, i, *m.* ääni, soiminen.
Sophrosyne, es, *f.* waimon nimi.
Sōpio, īvi t. ii, ītum, īre, *v. tr.* nukutan, somno sopitus untunut, nukkunut.
Sopor, ōris, *m.* syvä uni; unijuoma.
Soror, ōris, *f.* sisar; — germana sisarpuoli.
Sors, tis, *f.* 1) arpa; — 2) arwan kautta saatu osa.
Sosilus, i, *m.* Hannibalin opettaja.
Sosius, ii, *m.* Ruomal. sukunimi.
Sparta, ae, *f.* k. Lacedaemon.
Spartani, orum, *m. pl.* Spartalaiset.
Sparus (sparum), i, *m. (n.)*, yksi -laji keihästä.
Spatium, ii, *n.* 1) pituus; — 2) paikka, tila, in spatio aukeella; dimidium — um puolen matkaa; — 3) aika, kausi.
Species, ēi, *f.* muoto, haamu XVIII, 7. olento, luonne XX, 5.
Specimen, inis, *n.* näyte, toteutus.
Spectāculum, i, *n.* näytelmä; katseltawa.
Specto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) katselen; — 2) katson, otan waarin, tarkoitan.
Speculātor, ōris, *m.* kurkistelia; wakooja.
Speculor, ātus sum, āri, *v. dep.* kurkistelen; wakoan.
Spēro, āvi, ātum, āre, *v. tr.* toiwon.
Spes, ēi, *f.* toiwo.
Spīritus, ūs, *m.* henki; ylpeys.
Splendide, *adv.* loistawasti.
Splendidus, a, um, *adj.* loistawa, komia.
Splendor, ōris, *m.* loisto, komeus.
Spolio, āvi, ātum, āre, *v. tr.* riisun waatteet jkulta; ryöstän.
Sponsālia, ium, *n. pl.* kihlaus.
Sponsor, ōris, *m.* lupausmies, takaaja.
Sponte, *adv.* wapaa-ehtoisesti, omin päinsä.
Statim, *adv.* kohta, oitis.
Statua, ae, *f.* muistopatsas, wartalokuwa.
Statuo, ui, ūtum, ere (sto), *v. tr.* 1) asetan, rakennan; — 2) päätän.
Statūra, ae, *f.* asema; ruumiin warsi.
Status, ūs, *m.* seisominen; siitä: 1) asema; — 2) tila, kanta.
Stīpendium, ii, *n.* palkka, — dia mereo palwelen sotawäessä.
Stipulātio, ōnis, *f.* welwoitus, ehto, maksamisen-lupaus.
Stirps, stirpis, *f.* sukujuuri, kanta, perhe; jälkeiset, lapset.
Sto, steti, statum, āre, *v. intr.* ja *anom.* 1) seison, ab aliquo jonkun puolella; 2) olen pysywä, wakawa, pysyn, stat mihi minä olen luja jkusta.
Strāmentum, i, *n.* (sterno), (pehmite), pehu, olet.
Strātum, i, *n.* olkiwuode; patja, matrassi.
Strātus, a, um *(p. p. p.* sterno), *adj.* kaadettu arbores.
Strēnuus, a, um, *adj.* uuttera; urhollinen.
Strepitus, ūs, *m.* mäikinä, teuhka, äänen-pito.
Struo, xi, ctum, ere, *v. tr.* rakennan; pystytän.

Strȳmon, onis, *m.* kymi Makedonian ja Thrakian wälillä.

Studeo, ui, ēre, *v. intr.* 1) ahkeroitſen, työskentelen, harjoitain, hankin, koen, aion; alicui pidän jonkun puolta.

Studiōse, *adv.* uutterasti, joutuisasti.

Studiōsus, a, um, *adj.* uuttera, halukas.

Studium, ii, *n.* 1) nero, puuha, ahkeruus; — 2) mielen-teko, mieli; tapa VII, 11. principum — ia ylhäisten aikeet.

Stulte, *adv.* ykſinkertaiſesti, tyhmästi.

Stultitia, ae, *f.* tyhmyys.

Suādeo, suasi, suasum, ēre, *v. tr.* neuwon, maanitan.

Suāvitas, ātis, *f.* ihanuus, ſuloisuus.

Sub, *præp.* alle, alla.

Subālāris, e, *adj.* kainalossa kannettawa, kainalo —.

Subdūco, duxi, ductum, ere, *v. tr.* otan ſalaa pois, se karata.

Subeo, īvi t. ii, itum, īre, *v. anom.* otan päälleni; ſaan kärſiä.

Subigo, ēgi, actum, ere (ago), *v. tr.* keſutan, walloitan, woitan.

Subito, *adv.* äkkiä.

Subitus, a, um, *adj.* äkkiouto, odottamatoin.

Subjicio, jēci, jectum, ere (jacio), *v. tr.* heitän t. pistän alle; panen (ſalaa) toiſen ſiaan.

Sublevo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* huojennan; autan.

Submōtus, a, um, *adj.* (moveo), pois käsketty, eroitettu.

Suborno, āvi, ātum, āre, *v. tr.* warustan; kehoitan, yllytän salaa.

Subscrībo, psi, ptum, ere, *v. tr.* ja *intr.* kirjoitan (nimeni) alle.

Subsidium, ii, *n.* apu.

Substituo, ui, ūtum, ere (statuo), *v. tr.* määrään t. aſetan jonkun ſiaan.

Substringo, strinxi, strictum, ere, *v. tr.* ſidon, kiristän ylöspäin.

Subsum, fui, esse, *v. anom.* 1) olen ylilossa, ſalassa; — 2) olen läsnä XII, 4. caussa non subest ei ole syytä.

Subtexo, texui, textum, ere, *v. tr.* kudon ſiſälle; panen johonkin.

Suburbānus, a, um, *adj.* kaupungin läheinen.

Succēdo, cessi, cessum, ere, *v. intr.* tulen peräſsä, ſiaan.

Succendo, di, sum, ere, *v. tr.* ſytytän, wiritän.

Succumbo, cubui, cubitum, ere, *v. intr.* kaadun, tulen woitetuksi.

Succurro, curri, cursum, ere, *v. intr.* tulen, joudun apuun.

Sūdor, ōris, *m.* hiki, — em excutio ajan hien maalle.

Sufficio, fēci, fectum, ere (subfacio), *v. tr.* panen jkun toiſen ſiaan.

Suffrāgium, ii, *n.* (sub — frango), kiwi-ſärö (-ſäre), joihin kanſalaiſet piirustiwat huutonſa ſiitä, jonka luultiin hankkiwan paſaa kanſakunnalle; ja jos niitä huutoja tuli päälle 6000, niin tuomittiin ſe mies maanpakoon; — huuto.

Suffrāgor, ātus sum, āri, *v. dep.* annan huutoni; puolustan VII, 5.

Sulla, ae, *m.* Ruomal liikanimi.

Sullanus, a, um, *adj.* Sullan —, partes lahko.

Sulpicius, ii, *m.* Ruomal. ſukunimi.

Sum, fui, esse, *v. anom.* 1) olen, olelen; olen niin ja niin iſo, pi-

dän, ſiſällän ducentarum navium; magna gloria sum minulla on ſuuri kunnia XV, 2. est magnae gloriae ſe on ſuureſſi kunniakſi; pari imperio minulla on ſama walta; — 2) elän, aſun; in eo sum olen parhaillani, cum jam in eo esset ut potiretur kun juuri oli wallottamaiſillanſa; quantum in me est mitä minuun tulee t. koſee.

Summa, ae, *f.* 1) ſumma, — am facio kokoan ſumman täyteen; summa belli koko ſota; — 2) pääaſia, rerum hallitus, yliwalta; summa rerum tärkeimmät aſiat XVI, 1.

Summus, a, um (superus), *adj. sup.* ylin, korkein, päällin; summus dux ſangen oiwa johdattaja; de summis rebus dimicare taiſtella yliwallaſta.

Sūmo, sumsi, sumtum, ere, *v. tr.* 1) otan, cibum ſyön, supplicium rankaiſen; — 2) otan, walitſen imperatorem.

Sumtuōsus, a, um, *adj.* auli, kulhari; kallis.

Sumtus, ūs, *m.* kuſtannus, kulunki.

Supellex, supellectilis, *f.* huoneenkalu.

Super, *præp.* päälle; päällä; ſuomennetaan myös *elat.* ſialla, super tali caussa ſemmoiſeſta aſiaſta.

Superbe, *adv.* ylpiäſti.

Superbia, ae, *f.* ylpeys.

Superior, us (superus), *adj. comp.* 1) ennen ollut, entinen, edellinen; — 2) ylempi, korkiampi; — 3) waltawampi, woittaja XIV, 8.

Supero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) menen yli, ohitſe, ympäri Euboeam; — 2) olen parempi, ſiwutan; — 3) woitan.

Superstes, itis, *adj.* joka elää toiſen jälkeen.

Supersum, fui, esse, *v. anom.* 1) olen jälellä; jään; — 2) elän jälkeen; temporibus supersum jään wielä elämään toiſiin aikoihin.

Suppedito, āvi, ātum, āre, *v. tr.* annan, hankin jkulle, pecuniam autan rahalla.

Suppeto, īvi t. ii, ītum, ere (peto), *v. intr.* olen käſillä, waroikſi.

Supplex, icis (sub — plico), *adj.* joka lankee polwillenſa; rukoilewa.

Supplicium, ii, *n.* hengen rangaiſtus, rangaiſtus, sumo de aliquo rankaiſen; do alicui supplicium kärſin rangaiſtukſen t. tulen koſtetukſi jkulta.

Suppōno, posui, positum, ere, *v. tr.* panen t. piſtän ſalaa yhden toiſen ſiaan; suppositus ſiallinen.

Supporto, āvi, ātum, āre (porto), *v. tr.* wien t. ſaatan edes, lähetän XXV, 11.

Supprimo, pressi, pressum, ere (premo), *v. tr.* pidätän, classem panen uppiin t. ankkuriin.

Suprā, 1) *præp.* päällä; — 2) *adv.* edeltäpäin, ennen; enempi.

Suprēmus, a, um (superus), *adj. superl.* ylin, wiimeinen, dies wiimeinen päiwä, kuolema.

Surgo, surrexi, surrectum, ere, *v. tr.* 1) nostan; — 2) nouſen.

Suscipio, cēpi, ceptum, ere (sursum — capio), *v. tr.* 1) otan tehdäkſeni; votum teen lupaukſen VI, 3. — 2) alan, rupean; odium erga l. in aliquem alan wihaamaan jkuta.

Suspicax, ācis, *adj.* aihuelewa, epäluulokas.

Suspicio, exi, ectum, ere (sus ſ. o. sursum — specio), *v. tr.* katſon ylös jkun päälle; kunnioitan X, 1.

Suspicio, ōnis, *f.* aihu, epäluulo, suspicione non carere l. suspicionem habere olla epäluulosſa.

Suspicor, ātus sum, āri, *v. dep.* kaiheksun.

Sustineo, ui, tentum, ēre (sursum — teneo), *v. tr.* pidän ylhäällä, tuen; kannan, seiſon wastaan II, 3.

Suus, a, um, *pr. poss.* (ſen, hänen) oma; jure suo omin lupinsa; suo tempore aikanansa; reddo aliquem meum saatan ystäwäkſeni t. puolelleni; — *pl.* sui, suorum, omaiſensa, perheensä, kansalaiſensa, wäkensä; sua, suorum omaiſuutensa.

Symposium, ii, *n.* pito, juominki; niin kutſutaan yksi Platon kirjoista.

Syrācūsae, arum, *f. pl.* mainio kaupunki Sikiliassa.

Syrācūsānus, a, um, *adj.* Syrakuſalainen.

Syria, ae, *f.* ſuuri waltakunta Aſiassa.

Sysamīthres, is, *m.* Alkibiaden murhaaja.

T.

T. merkitſee Ruomalaista eſinimeä Titus.

Tabellārius, ii, *m.* kirjan-kantaja t. -wiejä.

Tabernāculum, i, *n.* teltti.

Taceo, ui, itum, ēre, *v. intr.* ja *tr.* olen watti, äänetti; pidän sanomatta, ſalaan.

Tachus, i, *m.* Egyptin kuningas.

Taciturnus, a, um, *adj.* puhumatoin, äänetöin, hiljainen, wähäpuhuwa.

Taenarus, i, *m.* niemi ja kaupunki Peloponneſossa.

Talentum, i, *n.* alkp. waaka; ſitä: punnittu rahaſumma; teki noin wähä paremmin kun 1000 Rupl. hop.

Tālis, e, *adj.* ſemmoinen, ſellainen; tali modo, ſillä tawalla, lailla, niin.

Tam, *conj.* niin, niin paljo; tam — quae, niin — ettei hän *præf.* 4. non tam — quam, ei niin paljo — kun ei enempi t. pikemmin,

Tāmen, *conj. adversativa*, toki, ſentään.

Tamphilāna domus, Tamphilin (rakentama) huone.

Tamphilus, i, *m.* Ruomalainen ſukunimi.

Tamquam, *conj.* kun, niinkun.

Tanto *(abl.* ſanasta tantus), niin paljoa, ſitä; tanto magis, quanto ſitä enemmin, kun.

Tantum, *adv.* 1) niin paljo; tantum abfuit ab, hän oli erillä ſitä — ut, että; — 2) ainoasti, tantum non, melkein XIV, 2. tantum quod, tuskin, niin pian kun XIV, 6.

Tantummodo, *adv.* ainoasti, waan.

Tantus, a, um, *adj.* (tam), niin iſo, niin ſuuri.

Tardus, a, um, *adj.* myöhäinen, welttoinen, pitkäpitimäinen.

Tarentīnus, a, um, *adj.* Tarentistä kotoſi, Tarentilainen.

Tarentum, i, *n.* kaupunki Calabriassa, Ala-Italiassa.
Taurus, i, *m.* wuoriselkä, joka eroittaa wähän Aasian muusta Aasiasta.
Tectum, i, *n.* (tego), katto, katos, suoja; huone.
Tego, texi, tectum, ere, *v. tr.* peitän; salaan; turwaan, suojelen.
Tēlum, i, *n.* alkp. heitinase, nk. nuoli, heittokeihäs; sitten jokalainen ase, miekka XIV, 11. puukko.
Temerārius, a, um, *adj.* hurja, ylen rohkia, hullun t. liian rohkia.
Temere, *adv.* osaamasta, tapauksesta, syyttä, turhaan.
Tempestas, ātis, *f.* 1) raju ilma, myrsky; — 2) hätä VII, 4.
Templum, i, *n.* pyhä paikka, temppeli.
Temporārius, a, um, *adj.* joka käyttäikse ajan mukaan, ajan mukainen.
Tempus, oris, *n.* 1) aika; — 2) sopiwa aika, tilaisuus; — 3) suhta, laatu, laita.
Tendo, tetendi, tensum ja tentum, ere, *v. tr.* kiristän, pinkoitan, wedän, wenytän; oikaisen; hankin, aion mennä johonkin; aion.
Tenebrae, ārum, *f. pl.* hämy, pimiä, yö.
Teneo, tenui, tentum, ēre, *v. tr.* 1) pidän, pidän kiinni; minulla on; — 2) pidän, talletan, säilytän, me domi — pysyn kotona; ventus tenet adversum, tuuli on wastainen; — 3) hallitsen, olen päämiehenä XVI, 4.
Tēnesmus, i, *m.* umpitauti.
Tento, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) koen, koetan, koettelen; — kannan päälle XXIV, 2.
Tenuis, e, *adj.* ohut, pieni, wähäinen, turha.
Tenus, *præp.* saakka, asti.
Ter, *adv.* kolmasti.
Terentius, i, *m.* Ruomal. konsuli.
Terni, ae, a, *distrib.* kolmittain, kolme erältä.
Terra, ae, *f.* maa, manner.
Terrester, stris, stre, *adj.* maalla olewa, mainen, maa —, — proelium maatappelu.
Terribilis, e, *adj.* (terreo), pelpitawa, kauhia.
Terror, ōris, *m.* pelko, kauhistus, magnis terroribus vexari olla suuresta tuskasta, waiwattaa kauheilla uhkauksilla XXV, 9.
Tertio, *adv.* kolmannesti, kolmannen kerran.
Testa, ae, *f.* kiwen-liusa; testarum suffragia katso suffragia.
Testāmentum, i, *n.* (testor), todistus, testamentti.
Testimōnium, ii, *n.* todistus.
Testis, is, *c.* todistaja, wieras mies.
Testor, ātus sum, āri, *v. dep.* todistan, wakuutan. *P. p. p.* testatus, a, um, todistettu; *comp.* testatior julkisempi VI, 4.
Testūdo, inis, *f.* kilpikonna; sotakilwet, pidetyt pään päällä kiinni toisissaan kattona, kilpikatto, myös puinen rynnäkkökatto.
Testula, ae, *f.* (*dim.* testa), liusa, siru, s. k. testa.
Thasius, ii, *m.* Thasolainen.
Thasus, i, *f.* saari Aigaian meressä.
Theātrum, i, *n.* teaatteri, näyttelyspaikka.
Thēbae, arum, *f. pl.* pääkaupunki Boiotiassa.

Thebānus, i, *m.* Thebalainen.
Themistocles, is, *m.* Greekalainen sotasankari.
Theopompus, i, *m.* Greekalainen historioitsia.
Thēramenes, is, *m.* eräs Athenilainen.
Thermopylae, arum, *f. pl.* ahdas läpikäytäwä Oita-wuoren ja meren wälillä, wiewä Thessaliasta Boiotiaan.
Thessalia, ae, *f.* maakunta pohjaisessa Greekassa.
Thrācia, ae, *f.* maakunta Makedonian yläpuolella.
Thrasybūlus, i, *m.* Athenilainen sotapäällikkö.
Thrax, ācis, *m.* Thrakialainen.
Thressa, ae, *f.* Thrakialainen waimo.
Thūcȳdides, is, *m.* Greekalainen historian-tekiä.
Thūrii, orum, *m. pl.* kaupunki Lucaniassa, Ala-Italiassa.
Thyus, i, *m.* Paphlagonian maaherra ja kuningas.
Tiberis, is, *m.* wirta, jonka rannoille Ruoma oli rakennettu.
Tiberius, ii, *m.* Ruomalainen esinimi.
Tībia, ae, *f.* (sääriluu), luupilli; huilu.
Timaeus, i, *m.* Sikilialainen historioitsia.
Timeo, ui, ēre, *v. intr.* ja *tr.* pelkään; timere inter se, pelätä toisiansa; — eo ne pelkään että.
Timidus, a, um, *adj.* pelko, waroawa.
Timoleon, ontis, *m.* sotasankari Korinthosta.
Timoleontēum, i, *n.* (*sc.* gymnasium), Timoleonin kunniaksi ja nimeen rakettu harjoituspaikka Korinthossa.
Timophanes, is, *m.* Timoleonin weli.
Timor, ōris, *m.* pelko.
Timotheus, i, *m.* Athenilainen sotaherra.
Tiribāzus, i, *m.* maaherra Sardissa.
Tisagoras, ae, *m.* Miltiaden weli.
Tissaphernes, is, *m.* Persialainen maaherra.
Tithraustes, is, *m.* Persial. sotapäällikkö.
Titubo, āvi, ātum, āre, *v. intr.* horjun, käyn sinne tänne, en tiedä mitä tehdä, olen saamatoin.
Tollo, sustuli, sublātum, tollere, *v. tr.* 1) otan ylös, nostan; — 2) otan pois, poistan; — 3) korjaan, karkoitan.
Torquatus, i, *m.* Ruomal. liikanimi.
Torques, is, *c.* käädyt.
Tot, *adj. indecl.* niin monta.
Totidem, *adj. indecl.* yhtä monta; — atque yhtä monta kun.
Tōtus, a, um, *adj.* kokonainen, koko —.
Tracto, āvi, ātum, āre (traho), *v. frequ.* 1) kohtelen, socios; — 2) keskustelen, ehdottelen.
Tractus, ūs, *m.* (traho), (wiiwa), riwi, jono; — arborum k. arbor.
Trādo, didi, ditum, ere (trans — do), *v. tr.* annan; — 1) annan, jätän, totam rempublicam koko hallituksen; — 2) uskon, oppidum tuendum kaupungin warjeltawaksi; — 3) me, antaun; — 4) esittelen, kerron, ilmoitan, selitän XXV, 1.
Trādūco, duxi, ductum, ere (trans — duco), *v. tr.* wien ylitse, poikki.

Traho, traxi, tractum, ere, *v. tr.* wedän; *pass.* wedetään, wetäyn.

Träjicio, jēci, jectum, ere (trans — jacio), *v. tr.* wien, ſaatan yli̇tſe.

Tranquillitas, ātis, *f.* lewolliſuus, lepo, rauhallinen elämä.

Tranquillo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* aſetutan, rauhoitan, tyynnytän.

Transeo, īvi ja ii, itum, īre, *v. anom.* menen t. kulen yli̇tſe, matkustan.

Transfero, tuli, lātum, ferre, *v. anom.* 1) wien yli̇tſe, muutan, ſiirrän; — 2) — caussam in aliquem ajan ſyyn jonkun päähän XV, 8.

Transfīgo, fixi, fixum, ere, *v. tr.* puhkaiſen, piſtän läpitſe.

Transfugio, fūgi, fugitum, ere, *v. intr.* menen yli̇tſe, pakenen t. karaan yli̇tſe.

Transigo, ēgi, actum, ere (trans — ago), *v. tr.* kulutan, lopetan; kulun.

Transitus, ūs, *m.* yli̇=meno, yli̇tſe=kulkeminen.

Transporto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* wien t. ſaatan yli̇tſe (meren) I, 3.

Trasimēnus lacus, *m.* järwi Etruriaſſa.

Trebia, ae, *f.* Po=wirran puda.

Trecenti, ae, a, kolmeſataa.

Tredecim, kolmetoista.

Tres, tria, kolme.

Tribūnus, i, *m.* päämies Ruomaſſa; — plebis, militum, kanſan, ſotawäen tribuni.

Tribuo, ui, ūtum, ere, *v. tr.* 1) annan oſakſi, oſin, teen beneficia; — 2) luen jokſikin, culpae wiakſi; pidän, katſon jokſikin; — 3) annan, omiſtan jkulle, käytän, kulutan, literis kirjalliſuudelle.

Tricēni, ae, a, kolmekymmenittäin.

Triduum (us, a), i, *n.* (*sc.* temporis spatium), kolme päiwää.

Triennium (us, a), ii, *n.* (*sc.* spatium) kolmen wuoden aika.

Triēres, is, *f.* k. triremis.

Trīginta, kolmekymmentä.

Trimestris, e (tres—mensis), *adj.* kolme kuukautta, kolmen k. kauden.

Triplex, icis, *adj.* kolmikertainen, kolminainen.

Tripus, odis, *m.* kolmijalkainen aſtia t. pöytä.

Trirēmis, e, *adj.* laiwa, joſſa on 3 kertaa ſoudintuhtoja.

Tristis, e, *adj.* ikäwä, kolkka, yrhiä, yksitoinen.

Trīticum, i, *n.* ntſu, wehnä.

Triumphus, i, *m.* kunnianretki; kun ſotapäällikkö, ſaatuanſa ſuuren woiton, juhlalliſesti kulki ſiſälle Ruomaan.

Triumvir, viri, *m.* kolmas=mies, kolmimies=kunnan jäſen.

Trōas, adis, *f.* maakunta wähäsſä Aſiaſſa.

Troezen, ēnis, *f.* kaupunki Pelo=ponneſoſſa.

Troicus, a, um, *adj.* Trojalainen, Trojan —.

Tropaeum, i, *n.* woiton=merkki; woitto.

Tū, tui, *pron.* ſinä.

Tuba, ae, *f.* torwi, paſuuna.

Tueor, tuitus ja tūtus sum, tuēri, *v. dep.* alkp. katſon, katſelen; 1) huolin, ſuojelen valetudinem; — 2) tuen, ſäilytän; — 3) pidän, käytän, hallitſen oppida; — 4) puolustan, warjelen, wartioitſen.

Tullius, ii, *m.* Ruomal. nimi.
Tum, *adv.* silloin, silloin aikaan; tum, quum silloin, kun; quum (cum) — tum, sekä — että.
Tumultus, ūs, *m.* kapina, meteli, melske.
Tunc, *adv.* silloin, silloin aikaan.
Tunica, ae, *f.* alustakki, liiwi, ihokas.
Turba, ae, *f.* paljous, joukko, yleisö.
Turbidus, a, um, *adj.* metelin —, lewotoin, tempus hurmion aika.
Turpis, e, *adj.* ruma, häwo, häpiällinen, silwotoin.
Turpiter, *adv.* häpiällisesti.
Turpitūdo, inis, *f.* häpiä.
Tusculum, i, *n.* kaupunki Latiumissa.
Tūtēla, ae, *f.* holhous.
Tūtō, *adv.* waaratta, turwassa, turwakkaasti.
Tūtus, a, um (tueor), *adj.* turwallinen, waaratoin; in tuto esse, olla turwassa; in tutum pervenire, joutua turwiin hädästä.
Tuus, a, um, *pron. poss.* sinun.
Tyrannis, idis, *f.* yksi-walta, tyrannius.
Tyrannus, i, *m.* Tyranni, sekä hywässä että pahassa mielessä, yksiwaltainen hallitsia, kuningas; julma yksiwaltias.

U.

Ubi, *adv.* missä, kussa; — *conj. temp.* siitä (ajasta), sitte, koska.
Ubinam, *adv.* missä sis, missähän.
Ulciscor, ultus sum, ulcisci, *v. dep.* kostan.
Ullus, a, um, *gen.* ius, *adj.* joku, jokuinen.
Ultimus, a, um, *adj.* wiimeinen, kaukaisin, wanhin.
Umquam, *adv.* konsa, koskaan.
Una, *adv.* yhdessä, ynnä.
Unde, *adv.* kusta, mistä; unde s. k. ut inde, että sieltä II, 10.
Undecim, yksitoista.
Undique, *adv.* jokaalta, joka taholta t. puolelta.
Unguentum, i, *n.* woide, salwa, palsami.
Universus, a; um, *adj.* koko, kokonainen; universi kaikki yhdessä.
Unus, a, um, *gen.* ius, *adj.* yksi, yksin, ainoa.
Unusquisque, unaquaeque, unumquidque ja — quodque, jokainen.
Urbānus, a, um, *adj.* kaupunkiin kuuluwa, kaupungin —.
Urbs, urbis, *f.* kaupunki, erittäin Ruoma; waltakunta.
Usquam, *adv.* johonkin päin, johonkaan, mihinkään päin.
Usque, *adv.* asti, saakka; usque a rubro mari, aina punaisesta merestä asti; usque eo, niin kauwan, niin paljo, siihen määrään; usque eo non, niin wähä, että.
Usūra, ae, *f.* nautinto, käyttäminen; kaswu, intressi.
Usus, ūs, *m.* 1) nauttiminen, hyöty; — 2) kansakäwminen; — 3) tapa, quod usu venerat, kun oli tullut tawaksi; usu venire merkitsee myös tapahtua nk. XVII, 8. VII, 4. XXIII, 12. — 4) kokemus, harjoitus, usu praestans hywin harjountunut.
Ut, *conj.* merkitsee 1) (waikutusta) niin että, jotta; — 2) (tarkoitusta, aikomusta), suomennetaan lausukan nimentä-tawalla, agitur ut

pons dissolvatur, 'aiotaan hajottaa silta. — *Adv. temp.* 1) niin pian t. kohta kun, ut est visa kohta kun nähtiin; — 2) niinkun, ut propugnaculum, (niinkun warustus), warusteeksi, ut Thebanum niinkun Thebalaisen sopii, Thebalaiseksi.

Uter, utris, *m.* nahka-säkki t. -leili.

Uterque, utraque, utrumque, molemmat, kumpikin, kumpaisetkin.

Utica, ae, *f.* kaupunki Afrikassa.

Utilis, e, *adj.* hyödyllinen, kelpaawa.

Utilitas, ātis, *f.* hyödyllisyys, hyöty, etu, kelpaawaisuus.

Utinam, *conj.* jos toki, jospakin.

Utique, *adv.* olkoon kuinka hywänsä; siitä: warsin, wältämättömästi.

Utor, usus sum, uti, *v. dep.* 1) nautin, käytän, pidän, consilio seuraan neuwoa, clementia in qm osoitan laupiutta jkulle, temeraria ratione käytäin hurjamielisesti, celeritate olen nopia, oculo uti nähdä silmällä XXIII, 4. temporibus käytäin aikojen mukaan; — 2) minulla on, libertate *m.* o. wapaus; utor aliquo intime, familiariter, olen jkun hartaassa tuttawuudessa t. kansakäymisessä, patre dite minulla on rikas isä.

Utpote, *conj.* niinkun se, joka muka.

Utrobique, *adv.* molemmin puolin, kumpaisessakin.

Utrum, *conj. interrog.* jos, josko, utrum — an, josko — taikka.

Uxor, ōris, *f.* waimo, puoliso, emäntä, uxorem ducere naida.

V.

Vacātio, ōnis, *f.* wapaus, aetatis ijän tähden.

Vacuēfacio, fēci, factum, ere, *v. tr.* tyhjennän, häwitän.

Vadimōnium, ii, *n.* taattu lupaus tulla oikeuteen määrättyyn aikaan, impono 'alicui, waadin jkulta sen lupaukseen, sisto lupaan tulla eſtin.

Vāgīna, ae, *f.* tuppi.

Valde, *adv.* sangen, paljo, isosti.

Valeo, ui, itum, ēre, *v. intr.* 1) olen woimissa t. terwe; — 2) olen mahtawa, waltakas, woin, saan toimeen; — 3) maksan, kulen, olen hinnassa; — 4) kosken, tarkoitan, hoc eo valet.

Valerius, ii, *m.* Ruomal. sukunimi.

Valētudo, inis, *f.* terweyden laita, terweys; valetudine premor kipu waiwaa minua.

Vallum, i, *n.* warustus, walli.

Valva, ae, *f.* owen puolikas; *pl.* kaksipuoliset owet.

Varius, a, um, *adj.* muuttelewa, huikentelewa.

Varietas, ātis, *f.* huikentelewaisuus.

Vās, vāsis, *n.* astia.

Vātes, is, *c.* ennustaja, intomies.

Ve, *conj. disj.* eli, taikka, tai.

Vectīgal, ālis, *n.* (veho), ruununwero, wero, tulli, tulo.

Vehiculum, i, *n.* ajokalu, kulinneuwo, rattaat, waunut.

Veho, vexi, vectum, ere, *v. tr.* wien, wedän, kannan; *pass.* vehor, kannetaan, wiedään, kulen.

Vel, *conj. disj.* 1) taikka; — 2) myöskin, wielä, — kin; vel maxima laus mitä suurin ylistys.

Vēlōcitas, ātis, *f.* nopeus, sukkeluus.

Vēlum, i, *n.* purje, vela ventis do lähden purjehtimaan.

Velut, *conj.* ikäänkun, niinkun.

Vēnāticus, a, um, *adj.* metſästämiſeen kuuluwa, — ici canes, jahtikoirat.

Vēnātōrius, a, um, *adj.* ſ. k. edell. — ria galea, metſästyslakki.

Vendito, āvi, ātum, āre, *v. frequ.* myyn, kaupitſen, pidän kaupaksi.

Vendo, didi, ditum, ere, *v. tr.* myyn.

Venēnātus, a, um, *adj.* myrkyitetty.

Venēnum, i, *n.* myrkky.

Venereus, a, um, *adj.* lihallinen, hauras, hekumallinen.

Veneror, ātus sum, āri, *v. dep.* kunnioitan, osoitan kunniaa.

Venia, ae, *f.* myöntymys, suosio, lupa.

Venio, vēni, ventum, īre, *v. intr.* tulen, joudun; in opinionem, jouhtua mieleen; — ire in conspectum, näkywiin; veni ad te, olen luonasi.

Vēnor, ātus sum, āri, *v. dep.* metsästän.

Venter, tris, *m.* watsa, maha.

Ventito, āvi, ātum, āre, *v. frequ.* tulen t. käyn usein johonkin.

Ventus, i, *m.* tuuli.

Vēnundo, dedi, datum, dare (venum — do), *v. tr.* myyn.

Venusia, ae, *f.* kaupunki Apuliassa.

Venustus, a, um, *adj.* näsy, ihana, kaunis.

Vēr, vēris, *n.* kewät.

Verber, eris, *n.* ruoska, witsa; *pl.* witsaus, lyöminen.

Verbōsus, a, um, *adj.* sanakas, monisanainen; — ior, sanakkaampi, pitempi.

Verbum, i, *n.* sana; — a facere puhua; — a dare alicui pettää; suis verbis nimeensä; verbo, nimeltä, sanoaksi XIX, 3.

Vere, *adv.* oikein, todesti, totuuden mukaan.

Vereor, veritus sum, verēri, *v. dep.* pelkään, kunnioitan, pidän arwossa.

Vergo, ere, *v. tr.* ja *intr.* olen johonkin päin, ad miridiem etelää kohden.

Vēritas, ātis, *f.* totuus.

Vērō, *conj. advers,* mutta, taas; mihi vero minulle taas t. tosin IX, 3.

Versor, ātus sum, āri, *v. dep.* oleskelen, olen; elelen, käytäin, harjoittain, versatus, harjauntunut, tottunut.

Versūra, ae, *f.* (verto), alkp. käännös; welkojan waihetus, kun lainaa yhdeltä, toiselle maksaaksensa; laina, lainaaminen.

Versus, ūs, *m.* riwi, säe, wärsy.

Verto, ti, sum, ere, *v. tr.* käännän, kierrän; anno vertente wuoden kuluessa XVII, 4.

Vērus, a, um, *adj.* tosi, totinen; re quidem vera toden totta.

Vesperasco, āvi, ere, *v. inch.* iltaannun, lännennän (päiwä).

Vester, stra, strum, *pron. poss.* teidän.

Vestīgium, ii, *n.* jalan jälki, jälki, ura.

Vestīmentum, i, *n.* puku, waate, peite.

Vestio, īvi, ītum, īre, *v. tr.* puen, waatetan.

Vestis, is, *f.* waate, puku.

Vestītus, ūs, *m.* waatteet, puku.

Veterānus, a, um, *adj.* wanha; — us *sc.* miles, kauwan palwellut s. m.

Veto, ui, itum, āre, *v. tr.* kiellän, epään.

Vettones, um, *m. pl.* kanſa Hiſpaniaſſa.
Vetus, eris, *adj.* wanha, entinen.
Vetustas, ātis, *f.* wanhuus, ikä.
Vetustus, a, um, *adj.* wanha, kauwan ollut.
Vexo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kiuſaan, waiwaan.
Via, ae, *f.* tie, matka.
Vicēsimus, a, um, *adj.* kakſikymmenes.
Vicies, *adv.* kakſikymmenesti.
Vicīnitas, ātis, *f.* naapuruus, naapuri.
Victor, ōris, *m.* woittaja, woitokas.
Victōria, ae, *f.* woitto, woittaminen.
Victus, ūs, *m.* 1) ſyömä, ruoka, ruokatarpeet; — 2) elämän laatu, koti-elämä.
Video, vīdi, vīsum, ēre, *v. tr.* 1) näen (ſilmin), ſaan nähdä; — 2) näen (mielellä), huomaan, ymmärrän; — 3) katſon eteeni, waron, pidän waralla. *Pass.* videor, 1) näyn, näytän, debilitatae heikonetukſi; — 2) *impers.* videtur mihi minun on mieleni; tempus visum est nyt on ſopiwa aika.
Vidua, ae, *f.* leskiwaimo.
Vigeo, ui, ēre, *v. intr.* elän, olen terwe, raittis, woimiſſa.
Vigilantia, ae, *f.* walppaus.
Vigilia, ae, *f.* walwominen, wahtiaika. Yö oli jaettu neljään wahtitai wartio-aikaan.
Vīginti, kakſikymmentä.
Villa, ae, *f.* maatalo, maakartano.
Vincio, vinxi, vinctum, īre, *v. tr.* ſidon, panen kiinni.
Vinco, vīci, victum, ere, *v. tr.* ja *intr.* olen woittaja; woitan, ſiwuttan, olen parempi jkuta.
Vinculum, i, *n.* ſide; *pl.* vincula, kahleet, raudat, kähkänä.
Vindico, āvi, ātum, āre, *v. tr.* 1) anastan, omistan; — 2) pelastan, wapautan, aliquem ex servitute.
Vīnea, ae, *f.* alkp. wiinamäki; katos, ryynäkkökatto.
Vīnolentus, a, um, *adj.* juoppo, juoppoſa, juomari; — i, pl. juopuneet XVI, 3.
Vīnum, i, *n.* wiina.
Violo, āvi, ātum, āre, *v. tr.* teen wäkiwaltaa, loukkaan, rikon; ſaastutan.
Vipsānius, i, *m.* Ruomal. ſukunimi.
Vir, viri, *m.* mies.
Virgo, inis, *f.* neito, neitſy.
Virgula, ae, *f.* okſa, weſa, witſa, raippa.
Virīlis, e, *adj.* miehukas.
Virītim, *adv.* miehittäin, mies-mieheltä.
Virtus, ūtis, *f.* 1) miehulliſuus, urho; — 2) awu, jolous, hywyys; hywät awut, mielen lahjat.
Vīs, vim, vi, *f.* woima, wäki, tuimuus; wäkiwalta, vim adhibere, afferre, tehdä wäkiwaltaa; vi wäkiſin; *pl.* vires, ium, woimat.
Vīso, visi, visum, ere, *v. frequ.* katſon, katſelen, kurkiſtelen.
Vīta, ae, *f.* 1) elo, elämä, ikäkauſi; — 2) elämäkerta.
Vitium, ii, *n.* wika, ſyy, rikos, paha tapa.
Vīto, āvi, ātum, āre, *v. tr.* kartan, wäistän.
Vitulīnus, a, um, *adj.* waſikkaan kuuluwa; — ina *sc.* obsonia waſikan liha XVII, 8.
Vīvo, vixi, victum, ere, *v. intr.* elän, elelen, oleskelen.

Vivus, a, um, *adj.* eläwä; vivo Attico Attikon eläisſänſä; vivus eläisſänſä.
Vix, *adv.* tuskin.
Vocito, āvi, ātum, āre, *v. frequ.* kutſuskelen, nimittelen.
Voco, āvi, ātum, āre, *v. tr.* (huudan, kutſun); — 1) nimitän; — 2) haastan oikeuteen; in crimen, ſyytän, kannan rikokſesta; — 3) kutſun wieraakſi; ad arma kehoitan.
Volo, volui, velle, *v. anom.* tahdon, toiwon, mielin.
Volūmen, inis, *n.* kierros, kirja, kun muinoin ei niwottu kirjoja, waan kierrettiin rullalle.
Volumnius, ii, *m.* Ruomalainen ſukunimi.
Voluntas, ātis, *f.* 1) tahto; — 2) hywän-tahto, ystäwäiſyys; — 3) mieli; — 4) toiwo, aikomus, hanke.
Vōtum, i, *n.* (voveo), lupaus.
Vox, vōcis, *f.* ääni.
Vulgō, *adv.* yleiſesti, ylipäänſä.
Vulgus, i, *m.* ja *n.* wäki yhteiſesti, kanſa, rahwas, yleisö.
Vulnero, āvi, ātum, āre, *v. tr.* haawoitan.
Vulnus, eris, *n.* haawa; kuw. murhe ſuru.
Vulso, ōnis, *m.* Ruomal. lisänimi.
Vultus, ūs, *m.* kaswot, muoto.

X.

Xenophon, ontis, *m.* Athenil. historioitſia.
Xerxes, is, *m.* Perſian kuningas.

Z.

Zacynthius, a, um, *adj.* Zakynthiolainen.
Zama, ae, *f.* kaupunki Numidiaſſa.

B. n.
Hki
SKS
Toim
19
(1856)

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJASTO
106 013 2332